

# Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

## RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

### Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Tuncel Altinköprü \_ Genç Erkek Psikolojisi ve Cinselliği  
www.kitapsevenler.com

Merhabalar

Buraya Yüklediğimiz e-kitaplar

Görme engellilerin okuyabileceği formatlarda hazırlanmıştır.

Buradaki E-Kitapları ve daha pek çok konudaki Kitapları bilhassa görme engelli

arkadaşların istifadesine sunuyoruz.

Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum.

Ekran okuyucu program konuşan Braille Not Speak cihazı kabartma ekran ve benzeri yardımcı araçlar

sayesinde bu kitapları okuyabiliyoruz. Bilginin paylaşıldıkça

pekişeceğine inanıyorum.

Siteye yüklenen e-kitaplar aşağıda adı geçen kanuna istinaden tüm kitap sever arkadaşlar için hazırlanmıştır.

Amacımız yayın evlerine zarar vermek ya da eserlerden menfaat temin etmek değildir elbette.

Bu e-kitaplar normal kitapların yerini tutmayacağından kitapları

beğenipte engelli olmayan okurlar,

kitap hakkında fikir sahibi olduklarında indirdikleri kitapta adı geçen yayınevi, sahaflar, kütüphane ve kitapçılardan ilgili kitabı temin edebilirler.

Bu site tamamen ücretsizdir ve sitenin içeriğinde sunulmuş olan kitaplar hiçbir maddi çıkar gözetilmeksizin tüm kitap dostlarının istifadesine sunulmuştur.

Bu e-kitaplar kanunen hiç bir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve kullandırılmaz.

Bilgi Paylaşmakla Çoğalır.

Yaşar MUTLU

İlgili Kanun: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler "

bölümünde yer alan "EK MADDE 11. - Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa

hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve

kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi İşlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı

ANKARA

bu kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.

Tuncel Altinköprü \_ Genç Erkek Psikolojisi ve Cinselliği

GENÇ ERKEK PSİKOLOJİSİ ve CİNSELLİĞİ

Tuncel Altinköprü

Hayat İletişim, Yapım, Eğitim Hizmetleri ve Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın her türlü yayın hakkı anlaşmalı olarak Hayat Yayınları'na aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

istanbul, 2005

hayat Yayıncılık

Yasemin Yentur

Koçan

Matbaacılık

ft yazma Sokak No:8 Katıl

aşa, Zeytinburnu-İstanbul

YAPIM, EĞİTİM HİZMETLERİ VE TİC. LTD. ŞTİ.

8 Bateş Han 34410 Cağaloğlu/İstanbul 50 (Pbx) Fax: (0212) 526 71 14 m.

hayatyayinlari.com yat@ hayatyayinlari. com

Hayat

---

Tuncel ALTINKÖPRÜ

Yazar, 1946 yılında İstanbul'da doğdu. Beyazıt Beşirci İlkokulu, İtalyan Ortaokulu ve Pertevniyal Lisesini bitirdi. Ardından girdiği İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümünden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Umumî Psikoloji (tezli), Tecrübi Psikoloji, Felsefe ve İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'nden Psikiyatri sertifikalarını aldı.

1971 yılında Altmköprü Yayınevini kurarak kendi eserlerini bu yayınevi bünyesinde yayınlamaya başladı. Bugün çeşitli konularda yayınlanmış yirmi beş kadar telif eseri bulunmaktadır. Kimi dergilerde yayınlanan makalelerinin yanı sıra çocuk eğitimi ve edebiyatı alanında çok sayıda çalışması vardır.

Kurucu ortaklarından olduğu İlgi Yayıncılık ve Güçlü Yayıncılık bünyesinde de Türk yayın hayatına hizmet eden yazar, yirmi yıl Ders Kitapları Anonim Şirketinin tasarım ve yayım müdürlüğünü sürdürdükten sonra emekli olmuştur. Yazarlık yaşamını halen; psikoloji, eğitim ve çocuk edebiyatı alanlarında Hayat ve Çilek Yayınlarında sürdürmektedir. Yazarın bu yayıneviyle-rinden edinebileceğiniz eserleri şunlardır: Şahsiyet Analizi

İnsan Tanımada Beden Yapısı ve Karakter İnsan Tanımada Yazı ve Karakter Karakter Bilim ve İnsan Tanımada Testler Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır? Genç Kız Psikolojisi ve Cinselliği Kral Aslan Masallar Dünyasında Kral Aslan Büyük Tufan Hayvanların Dünyasından Masallar Çevre Masalları (8 Kitap)

İÇİNDEKİLER

Sunuş ..... 11

BÖLÜM 1 ANNELER, BABALAR VE OĞULLAR

Bir Erkek Çocuk Büyütmek ..... 15

Bu Çocuğa Neler Oluyor Böyle?..... 16

Anne ve Babaların Sorumluluğu..... 20

BÖLÜM 2 ÇOCUKLARIMIZI NASIL YETİŞTİRMELİYİZ?

.Bütün Genç Erkekler Önce Birer Çocuktular ..... 27

1. Çocuğu Tanımak ve Anlamak..... 29

2. Çocuğa Tam Bir Güven Duygusu Aşlamak..... 34

3. Çocuğu Bilinçli Bir Sevgi ve Şefkatle Büyütmek ..... 37

4. Çocuğun Kendini Geliştirebileceği Bir Ortam Sağlamak ..... 39

5. Çocukla Doğru İletişim Kurmak..... 40

; 6. Doğru Model Olmak, Doğru Modeller Sunmak ..... 48

BÖLÜM 3

OĞLUNUZUN BÜYÜME SERÜVENİ

Çocuklar Ne Zaman ve Nasıl Erkek Olur? ..... 57

Erkeğe Özgü Biyolojik

Yapı..... 63

Erkeğe Özgü Beyin Yapısı ve Zihinsel Özellikler ..... 66

Erkeğe Özgü Heyecansal Yapı ve Sosyal Eğilimler..... 69

Davranışa Yön Veren Heyecanlar..... 73

|                                                                           |           |
|---------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Heyecanların Kaynağı, Sınıflandırılması ve Heyecansal Yapının Özellikleri | .73       |
| Heyecansal                                                                |           |
| Tipler.....                                                               | 76        |
| Genç Erkeğin Yaşamında Heyecanların Yeri ve Önemi ..                      | 78        |
| Gençlerde Heyecan Olgunluğunun Kazanılması.....                           | 80        |
| Cinsel Kimliğin Kazanılmasında ve Kişiliğin Yapılanmasında İç Salgı       |           |
| Bezlerinin Etkileri .....                                                 | 84        |
| Hipofiz Salgı Bezi .....                                                  | 85        |
| Timüs Salgı Bezi .....                                                    | 86        |
| Epifiz Salgı Bezi .....                                                   | 87        |
| Tiroit Salgı Bezi .....                                                   | 88        |
| Pankreas Salgı                                                            |           |
| Bezi.....                                                                 | 90        |
| Böbreküstü Salgı Bezleri.....                                             | 90        |
| Gonat Salgı Bezleri ve Cinsel Kimliğin Kazanılmasındaki Önemi .....       | 91        |
| Cinsel Kimliğin Kazanılmasında Sosyal Etkilerin Rolü ve Önemi ...         | 95        |
| BÖLÜM 4 BİO-PSİKO-SOSYAL YÖNLERİYLE ERKEK ÇOCUKLARDA Önergenlik Dönemi    |           |
| .....                                                                     | 99        |
| Gençlik Döneminin Evreleri ve Ön Ergenlik.....                            | 101       |
| Önergenlik Döneminde Yaşanan Fizyolojik ve Biyolojik Gelişmeler ..        | 102       |
| Önergenlik Çağındaki Erkek                                                |           |
| .....                                                                     | 104       |
| Çocuklarda Psikolojik                                                     |           |
| Yapı.....                                                                 | 104       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Yetersizlik Kompleksi ve Yetkinlik İstemi ...    | 106       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Kendine Güven ve Güvensizlik İkilemi ....        | 107       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Yalnız Kalma Eğilimi ve Düşseverlik ....         | 109       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Heyecanlar, Yarattığı Sorunlar ve Denetlenmesi   | ..110     |
| Önergen Erkek Çocuklarda Öfke, Yarattığı Sorunlar ve Denetlenmesi ...     | 111       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Korkular, Yarattığı Sorunlar ve Denetlenmesi     | ..... 114 |
| Önergen Erkek Çocuklarda Sevgi, Yarattığı Sorunlar ve Denetlenmesi ....   | 117       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Sosyal İlgiler.....                              | 119       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Aile İlişkileri .....                            | 123       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Okul Sorunları .....                             | 130       |
| Önergen Erkek Çocuklarda Cinsel Sorunlar ve Cinsel Eğitim ....            | 136       |
| Erkeklerde Cinsel Boşalma Nedir? .....                                    | 147       |
| Gece Boşalması ya da İslak Düş Nedir?.....                                | 148       |
| Kendini Tatmin ya da Mastürbasyon Nedir? .....                            | 148       |
| Erkeğin ve Dişinin Cinsel Yapıları Nasıldır? .....                        | 149       |
| Cinsel İlişki Nedir? .....                                                | 151       |
| Çocuk Nasıl                                                               |           |
| Oluşur?.....                                                              | 151       |
| Bebek Nasıl Doğar?                                                        |           |
| .....                                                                     | 154       |
| Âdet Görmek Ne Demektir ve Kızlar Niçin Âdet Görürler? ...                | 155       |
| Çocuk Olacağı Nasıl Bilinir?.....                                         | 155       |
| Çocuklar Neden Anne ve Babaya Benzerleri.....                             | 156       |
| BÖLÜM 5                                                                   |           |
| BİO-PSİKO-SOSYAL YÖNLERİYLE ERKEK ÇOCUKLARDA ERİNLİK DÖNEMİ               |           |
| Erinlik Döneminde Yaşanan Biyolojik ve Fizyolojik Gelişmeler ....         | 159       |
| Kazanılan Cinsel Kimlik ve Bunun Erkek Çocuklar Üzerindeki Etkileri ..... | 162       |

|                                                                                                         |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Erinlik Döneminde Psikolojik Yapı .....                                                                 | 164 |
| Erinlik Dönemi Çatışmaları .....                                                                        | 169 |
| Erinlikte Yalnızlık Kaygısı, Evden Kaçma ve İntihar ..                                                  | 173 |
| Erinlik Dönemindeki Genç Erkeklerde Sosyal İlgiler.....                                                 | 176 |
| Erinlikte, Erkekler Dünyasında İlişkiler.....                                                           | 177 |
| Erinlikte, Genç Erkeklerle Karşı Cins Arasındaki İlişkiler ...                                          | 182 |
| Erinlikte, Gençlerle Aileleri Arasındaki İlişkiler .....                                                | 185 |
| Erinlikte Karar Verme Sorumluluğunun Kazandırılması .....                                               | 188 |
| Erinlikte Para Kullanma ve Harcama Sorumluluğunun Kazandırılması ...                                    | 188 |
| Erinlikte, Gençce Yanlış Yapma Özgürlüğünü Tanımak ve Yapılan Yanlışlardan Ders Almasını Sağlamak ..... | 189 |
| Gencin Yetişkin Kimliğinin Onaylanması ve Sorumluluk Bilincinin Kazandırılması ...                      | 190 |
| Oğullarımızı Yetiştirirken Sınırlar Niçin Gereklidir?....                                               | 194 |
| İletişim Olmadan                                                                                        |     |
| Asla.....                                                                                               | 195 |
| Oğullarla Arkadaş Olmak.....                                                                            | 201 |
| Erinlikte Zihinsel Gelişme ve Okul Sorunları.....                                                       | 202 |
| <b>BÖLÜM 6</b>                                                                                          |     |
| <b>BİO-PSİKO-SOSYAL YÖNLERİYLE ERKEK ÇOCUKLARDA ERGENLİK DÖNEMİ</b>                                     |     |
| Ergenlik Döneminde Yaşanan Biyolojik ve Fizyolojik Gelişmeler ...                                       | 207 |
| Ergenlik Çağındaki Erkeklerde Psikolojik Yapı.....                                                      | 208 |
| Ergen Erkeklerde Temel Gereksinimler.....                                                               | 213 |
| 1. Fizyolojik                                                                                           |     |
| Gereksinimler.....                                                                                      | 217 |
| 2. Güven                                                                                                |     |
| Gereksinmesi.....                                                                                       | 218 |
| 3. Sevgi Gereksinmesi                                                                                   |     |
| .....                                                                                                   | 218 |
| 4. Saygı                                                                                                |     |
| Gereksinmesi.....                                                                                       | 219 |
| 5. Kendini Gerçekleştirme Gereksinmesi.....                                                             | 219 |
| Gereksinimlerin Karşılanması Temel Koşullar .....                                                       | 220 |
| Gereksinimlerde Doyuma Ulaşamama ve Sonuçları.....                                                      | 222 |
| Telâfi                                                                                                  |     |
| Mekanizmaları.....                                                                                      | 223 |
| Aşırı Telâfi .....                                                                                      | 225 |
| Özdeşleşme .....                                                                                        | 225 |
| Yerine Koyma .....                                                                                      | 226 |
| Düş Kurma .....                                                                                         | 226 |
| Yansıtmaya .....                                                                                        | 227 |
| Gerileme .....                                                                                          | 227 |
| Saplanma .....                                                                                          | 228 |
| Yüceltme .....                                                                                          | 228 |
| ,. Aklileştirme .....                                                                                   | 229 |
| Onarma .....                                                                                            | 229 |
| İçetepme -                                                                                              |     |
| Bastırma.....                                                                                           | 229 |
| Yalıtma .....                                                                                           | 230 |
| Aktarma .....                                                                                           | 231 |
| Yok Sayma .....                                                                                         | 231 |
| Tepki Oluşturma                                                                                         |     |
| .....                                                                                                   | 232 |
| Ergen Erkeklerde Aile                                                                                   |     |
| İlişkileri.....                                                                                         | 233 |
| Anne ve Babalarla Oğullar Arasında Bağımlılığı Besleyen Tutum ve Davranışlar                            | 236 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Anne ve Babalarla Oğullar Arasında Bağımsızlığı Besleyen Tutum ve Davranışlar                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 238 |
| Ergenlik Döneminde Genç Erkeklerde Sosyal İlişkiler ....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 239 |
| Gruplarının, Gençler Üzerindeki Etkileri.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 240 |
| Gruplarının Olumsuz Etkilerinden Gençleri Nasıl Koruyabiliriz? .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 244 |
| Ergen Erkeklerde Karşı Cinsle İlişkiler.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 247 |
| Ergen Erkeklerde Madde Bağımlılıkları.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 253 |
| Ergen Erkeklerde Nikotin Bağımlılığı.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 255 |
| Ergen Erkeklerde Alkol Bağımlılığı.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 256 |
| Ergen Gençlerde Uyuşturucu Bağımlılığı.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 259 |
| <b>BÖLÜM 7 GENÇLİK ÇAĞI</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |     |
| Gençlik Çağının, Genç Erkekler İçin Taşıdığı Anlam ve Önem ...                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 263 |
| Gençlik; Bedensel, Zihinsel ve Tinsel Olgunluk Çağıdır ...                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 263 |
| Gençlik, Meslek Edinme ve İş Sorumluluğu Kazanma Çağıdır ....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 265 |
| Gençlik, Yetkinlik ve Özerklik Çağıdır.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 267 |
| Gençlik, Genç Erkeklerin Baba Ocağından Ayrılma Çağıdır ....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 270 |
| Gençlik, Aşk ve Evlilik Çağıdır.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 271 |
| Uygun Biri Olduğundan Emin Olmak.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 274 |
| Tanıdığınız Kişi Olduğundan Emin Olmak.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 276 |
| Evlenecek Olgunluğa Sahip Olmak.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 279 |
| Çiftin Cinsellik Açısından Uyumlu Olması .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 281 |
| Cinsel Uyumsuzluklar ve Cinsel Sapkınlıklar .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 284 |
| Erkeklerde Cinsel Gücsüzlük.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 285 |
| Erkeklerde Erken Boşalma.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 285 |
| Kadınlarda Cinsel Soğukluk.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 286 |
| Cinsel Sapkınlıklar.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 287 |
| Özdoyum .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 287 |
| Özseverlik .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 289 |
| Eşcinsellik .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 289 |
| Psikolojik Bir Cinsel Sorununuz Var mı?.....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 291 |
| ----                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |     |
| <b>Sunuş</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |     |
| "Son günlerde bütün hâli, tavrı, tüm davranışları, konuşması, giyinmesi, taranması, alışkanlıkları değişti. Ne yapacağımı bilemiyorum. Bu çocuğa neler oluyor böyle?"                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |     |
| Oğulları çocukluk çağından çıkmaya başlayan anne ve babaların, gözlerinin önünde olup bitmekte olan bütün bu gelişme ve değişmeden ürkererek pek sık sordukları sorulardan biridir bu. Tıpkı kendilerini çaresiz hisseden pek çok anne ve babanın şu sorusu gibi: "Oğlum büyüyor! Şimdi ben ne yapmalıyım?"                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |     |
| Aslında korkacak, ürkecek pek bir şey yoktur. "Büyümek Denen Serüven" ya da "Bağımsızlığa Yolculuk" devam etmektedir. Tıpkı o ilk günden itibaren yaşananlar gibi... Geçirdikleri her aşama, oğullarını biraz daha bağımsızlığa doğru taşımaktadır. Emmeden yemeye, kucaktan yürümeye, evden okula, aileden açık sulara... Yani yaşam denen çalkantılı denizin tam ortasına...                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| Aileye katılan her çocukla birlikte yeni bir serüven başlar aslında. Bağımsızlığa giden yolda yaşanan zorlu bir serüvendir bu. Bir göbek kordonuyla annesine bağlı olarak dünyaya gelen insan yavrusu, bu kordonun kesilmesiyle çıkar yola. Her şey yolunca yordamca bir hâle yola konulursa, genç; yolculuğun sonunda yetkin ve bağımsız bir birey olarak katılır topluma. Artık o da açık sulara yelken açacaktır. Kimi zaman sakın denizde, uygun rüzgâr altında amaçlarına doğru umutla yol alacaktır. Kimi zamansa ters esen rüzgârlarla, fırtınalarla boğuşacaktır. Onun bütün başarılarında ve başarısızlıklarında; içinde doğup büyüdüğü aile ortamında aldığı eğitimin, edindiği kişiliğin, toplum içinde |     |

kazandığı deneyimlerin önemli bir payı olacaktır. Anne ve babanın görevi, oğullarını; bağımlılıktan tam bir bağımlı-

#### 12 Genç Erkek Psikolojisi

sızlığa ve yetkinliğe taşımaktır. Bunu da ailenin ve toplumun değerlerini, erdemlerini oğullarına yükleyerek; onun, kendisini başarıya ulaştıracak bilgi, birikim ve nitelikleri kazanmasını sağlayarak başarabilirler.

Oğulları için her zaman, her şeyin en iyisi gerçekleştirmek isteyen anneler ve babalar, görevi gençleri yetiştirmek olanlar; çoğu zaman onları geleceğe hazırlarken bir yerlerde birtakım sorunlar yaşarlar. Geçmişin tortularından, günün koşullarından, geleceğin belirsizliğinden kaynaklanan sorunlardır bunlar. Anneler, babalar, oğullar ve toplum olarak hep birlikte etkileniriz bütün bu sorunların sonuçlarından. İşte bu kitapta, karınca kararınca bütün bu sorunları araştırdık. Öncelikle genç kuşaklara, annelere, babalara ve kendilerini gençlerimizi yetiştirmeye adanmışlara yardımcı olmaya çalıştık. Yararlı olabilmek umut ve dileğiyle...

Tuncel ALTINKÖPRÜ

Anneler,

Babalar

ve Oğullar

#### Bir Erkek Çocuk Büyütmek

Doğan çocuk erkekse, anne ve baba olmanın coşkusu bir başka yaşanır bizim ülkemizde. Baba bir başka gururlanır, anne bir başka onur kazanır. Geleneksel bir tutumla toplum ve çevre, çocuğu erkek olan anne ve babaya farklı davranır. Baba, sırtı sıvazlanıp; "Haydigözün aydın! Zaten erkek adamın erkek evlâdı olur." diye pohpohlanır. Anne, yakın aile çevresince; "Ne mutlu sana! Kocana erkek evlât verdin. Erkek çocuk anası!" diye kutlanır. Bu, baba soyunun erkek çocukla sürüp gideceği düşüncesindendir. Böylece, aile ocağı bir ser, asker ocağı bir er kazanmıştır. Kökleri yüzyıllar ötesine uzanan çok eski bir kabuUeniştir bu bizde. Ta Dede Korkut öykülerinde, Hanlar Hanı Han Bayındır'ın; oğlu olanı ak otağda, kızı olanı kızıl otağda, oğlu kızı olmayana da kara otağda ağırlaması bundandır.

Gurur veren genç adamlar... Genç kızlara oranla uzun boylu, geniş omuzlu ve güçlü olurlar. Onlara güvenebilirsiniz. Ağır başlı, güven verici ve koruyucudurlar. Mücadeleyi severler. Yenilgi kabul etmezler. Sanki engeller aşmak, başarmak, üstün gelmek ve yönetmek için yaratılmışlardır. Her anne ve baba,, böyle bir erkek evlâda sahip olmak ister. Ancak böylesi genç erkek evlâtlara; sevgi, özveri, bilgi, anlayış, uyum ve sabır gerektiren uzun bir süreç sonunda ulaşmak mümkündür. Çünkü olgun bir genç olmaya giden yolda, erkek çocukların önünde; kız çocukların önündeki engellerden çok daha fazlası vardır.

Üstelik bunların önemli bölümü, daha birer embriyo halindeyken erkek çocukların önlerine dikilmeye başlayan biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve zihinsel engellerdir. Kız çocuklarsa, yine embriyo döneminden başlayan bazı biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve zihinsel üstünlüklere sahiptirler. Ayrıca toplumumuz, erkek çocukların üzerine ağır beklentiler, önemli sorumluluklar yüklerken; bu beklentiler açısından kız çocuklarına daha hoşgörölü ve anlayışlı davranmaktadır.

#### 16 Genç Erkek Psikolojisi

Anneler, Babalar ve Oğullar 17

Bu eşitsizliğin giderilmesi, mükemmel genç erkeklerin yetişebilmesi için aile, okul ve toplum; erkek çocuklara karşı daha ilgili ve destekleyici davranmalıdır. Yoksa onları bekleyen tehlikelerden birinde yitip gitmeleri işten bile değildir. Çünkü yapılan araştırmalar; erkek çocukların, kız çocuklarına oranla üç kat daha fazla yaşamsal tehlike oluşturabilecek suça karışma, kaza, vurulma ve intihar olaylarıyla yüz

yüze kaldıklarını, toksit madde bağımlılıklarına yakalandıklarını göstermektedir.

Bütün bunlarda; onların küçük yaşlardan beri süregelen ataklıklarının, kavgaya olan eğilimlerinin, sosyal uyum yetersizliklerinin etkisi büyüktür. Önergenlikle birlikte kandaki erkeklik hormonu düzeyinde görülen anî ve büyük yükseliş de, erinlik ve ergenlik dönemlerinde erkek çocukların suça karışma olaylarında görülen büyük artışın nedenlerinden biridir. Bütün bu atak eğilimler, ancak ergenliğin sonlarına doğru hormonal dengelerin kurulmasının; gencin bedensel, zihinsel ve tinsel gelişimini tamamlamasının yanı sıra aile, okul ve toplumun olumlu etkileriyle denetlenebilir. Aile, okul ve toplum olarak erkek çocuklara gereksindikleri desteği sağladığımız takdirde, her yıl ziyan olan bu değerli evlâtlarımızdan pek çoğunu toplumumuza kazandırabilmemiz mümkün olacaktır.

Bu Çocuğa Neler Oluyor Böyle?

Oğlunuz önce bir düş olarak can buldu belleğinizde. Sonra ana rahmine düştü. O anda, büyüklüğü sadece milimetrenin beşte biri kadar olan mini mini bir yuvarlakçıktı. Ama aynı zamanda sizin ve eşinizin bütün kalıtımsal mirasını içinde bulunduran büyük bir mucizeydi. Doğduğunda onu kucağınıza verdiler. Ağırlığı üç kiloyu, boyu elli santimi biraz aşmıştı. Bu müthiş bir büyüme idi. Yine de kollarınızın arasında kaybolan küçücük bir şeydi. Ama sevgisi, sanki içinize sığmıyor, taşıyordu. Öyle zavallı, öyle çaresizdi ki, siz olmasanız yaşaması olanaksızdı. Onu beslediniz, koruyup gözettiniz. Her çağrısına koşunuz, ihtiyaçlarını doyurdunuz. Ağladığında mutsuz, güldüğünde mutlu oldunuz. Bir gün, iki ayağının üzerine dikilip kalktı. Elinden tutup kaldırdınız. Parmağınızı bırakıp sarsak adımlarla yürümeye başladığında düşecek diye ödünüz koptu. Tökezleyecek olursa zarar görmesin diye elleriniz arkasındaydı yine de. Sendeleyince tuttunuz. Düşünce kaldırdınız. Yeniden denemesi için onu yüreklendirdiniz. Sonunda yürümeyi de öğrendi, koşmayı da... Siz onu hep gururla izlediniz. Hâlâ da izliyorsunuz.

Oğlunuz şimdilerde on dört, on beş yaşlarında. Boyu boyunuzla yaklaştı. Doktoru ilaç verirken artık ona yetişkin dozu uyguluyor. Neredeyse genç bir erkek olma yolunda. Ancak siz, şu ara yaşadıklarınızdan hiç mi hiç mutlu değilsiniz. Hemen hemen her gün, oğlunuzla ilgili olarak sizi tedirgin eden, sizi korkutan bir şeyler olup bitiyor. Bu yakınlarda oğlunuzla ilgili olarak yaşadıklarınıza bir türlü ne anlam ne de yön verebiliyorsunuz. Peki, ama değişen ne ki?

Bugüne kadar yanınızdan hiç ayrılmayan oğlunuz, birlikte gitmeyi düşündüğünüz yerlere artık sizinle gelmek istemiyor. Evde yalnız kalmak ya da arkadaşlarıyla birlikte olmak için diretiyor. Sizinle aynı ortamları paylaşmaktan, denetim altında tutulmaktan hiç mi hiç hoşlanmıyor. Sık sık dışarıya çıkıyor ve zamanının çoğunu yeni edindiği arkadaşlarıyla geçiriyor. Ne yaptığını, nasıl vakit geçirdiğini bilemiyor ve endişeleniyorsunuz.

Onu; giyimleri, konuşmaları, davranışları sizi tedirgin eden başka gençlerle birlikte görüyorsunuz. Bazen parkın ıssız bir yöresinde, bazen caddenin köşesinde, bazen de kendileri gibi gençlerin buluştuğu yerlerde toplanıyorlar. Birlikte maçlara, sinemalara, konserlere gittiklerini duyuyorsunuz. Karşı çıkmanıza aldırmaksızın motorsiklet kiralayıp gezip dolaştıklarını görüyorsunuz. Birçok kez arabası olan bir arkadaşının aracında rastladınız ona. Birkaç kez de portmantodan anahtarları alıp arabanızı kullanırken yakaladınız. Kimi zaman giysilerinin, sigara, ağzının içki koktuğunu fark ediyorsunuz.

Rica, tembih, uyarı, tehdit, ceza kâr etmiyor. Korkuyor, endişeleniyorsunuz. Sorduğunuz sorulara açıklayıcı olmaktan uzak yanıtlar veriyor. Kendisini izlemenizi istemiyor. Onu uzaktan

J I

## 18 Genç Erkek Psikolojisi

gözlemenize bile öfkeleniyor. Bir yere gitmek istediğinde ağabeyinin veya kardeşinin yanına katılmasına karşı çıkıyor. Evde olduğu vakitlerde zamanının çoğunu odasında tek başına geçiriyor. Şaşkın, ne yapacağını bilmez, tutarsız davranışları var. Sinirli de... Sanki bir şeylere kızmış da öfkesini kimden çıkaracağını bilemiyor. Sık sık anlamsız tartışmalar çıkartıyor.

Yapacağı her şeyde sizin düşüncelerinizi sorar, sizin önerilerinizi alır, sizin çözümlerinizden yararlanırken şimdi neyi nasıl yapacağına hep kendi karar vermek istiyor. Kendisine yol yordam gösterdiğinizde bunları benimsemediği gibi kızıyor, sinirleniyor. "Bert çocuk değilim!" deyip karşı çıkıyor. Giyimine, kuşamına, saç modeline, davranışlarına, seçimlerine kimseyi karıştırtmıyor. "Nasıl giyineceğim, nasıl davranacağım, kimlerle arkadaşlık edip etmeyeceğim, kimlerle görüşüp görüşmeyeceğim yalnız beni ilgilendirir." diyor.

Bugüne kadar hiç karışmadığı, eşinizle başbaşa karar verdiğiniz ailevi konularda fikirler öne sürüyor. O yıl tatilinizin nerede geçirilebileceği konusunda farklı öneriler getiriyor. Üstelik yıllardan beri kullandığınız, size hiçbir sorun çıkartmayan arabanızı değiştirmenizi istiyor. Aile bütçesinin daha verimli, daha doğru tasarlanabileceği savunuyor. Kardeşlerini yönetmeye kalkıyor. Ablalarına karışıyor.

Arkadaşlarıyla birlikte tatile çıkmaktan, otostop yapmaktan söz ediyor. Siyasal ve toplumsal konularda benimsenmesi ve onaylanması güç tezler ortaya atıyor. Bütün bunlar yetmezmiş gibi araba kullanışınızı, yaşama alışkanlıklarınızı; konuşmanızı, giyinişinizi, davranışınızı, ailenizi yönetme tarzınızı, arkadaşlarınızı, kişiliğinizi eleştiriyor.

"Bu çocuğa neler oluyor böyle?" diye soruyorsunuz kendi kendinize. Acaba kişiliği mi değişiyor? Sizin geçtiğiniz aşamalardan geçmiş, oğullarını büyütmiş dostlarınızla dertleşiyorsunuz. Sizi anlamlı bakışlarla süzüp, "İşin zor dostum!" diyorlar. "İşin çok zor..." Sakın ha korkmayın. Paniğe kapılmayın. Oğlunuz yalnızca büyümeye devam ediyor. Üstelik asıl korkan ve paniğe kapılan o... Yalnız bunu size ve çevresine belli etmemeye çalışıyor.

Oğlunuz, bedeninde ve kişiliğinde kendisini şaşırtan, ürküten gelişmeler yaşıyor. Elleri, ayakları büyüyor. Kolları, bacakları, bo-  
. , . , . , . , . ; Anneler, Babalar ve Oğullar 19 , 7  
yu uzuyor. Kasları gelişiyor. Yüzü sivilceleniyor, sesi değişiyor. Sakalları çıkıyor, bedeni kıllanıyor. Onun hep gelmesini düşlediğiniz dönemin eşiğinden atlamaya çalışıyor. Bir delikanlı, genç bir erkek olmak için çabalıyor. Çocuk olmaktan, çocuk gibi davranılmaktan kurtulmak, yetişkinler arasında kendine bir yer açmak istiyor. Aile içindeki konumunu değiştirmek, kendi bağımsız, özerk, kendine özgü kişiliğini geliştirmek ve bunu sizlere onaylatmak için uğraşıyor. Bunun bunalımlarını yaşıyor. Bunun savaşını veriyor. Bunun sancılarını çekiyor. Zaten siz de daha doğduğu günden itibaren onun bir gün yetişkin genç bir adam olmasını düşlememiş miydiniz? Onu bu hayallerle besleyip büyütmemiş, okula bu beklentilerle götürüp getirmemiş miydiniz? İşte bakın, oğlunuz boyunuza yaklaştı. Düşlerinizin, hayallerinizin gerçekleşmesine pek az bir zaman kaldı. Bunu başarabilmesi için oğlunuzun şimdi her zamankinden daha fazla sevginize, sevecenliğinize, ilginize ve desteğinize gereksinimi var.

Bu dönem onun için, daha önce aşmayı başardığı süt dişlerini çıkartmaktan; yürümeyi, konuşmayı başarmaktan, okula başlamaktan daha zor, daha çetin bir dönem. Çünkü o, bu bunalımları aşmaya çalışırken anne ve babasını daima yanında, daima arkasında bulmuştu. Hep onların desteğini, yardımını almıştı. Oysa gençlik çağının bunalımlarıyla uğraşan delikanlılar, genellikle anne ve babalarını yanlarında değil, karşılarında bulurlar. Bu çağın gereklerini yerine getirmeye,

sorunlarının üstesinden gelmeye çalışırken, bir de o güne kadar tek güven ve sevgi kaynakları olan anne ve babalarıyla çatışırlar. Bu da onlar için başa çıkmakta zorlanacakları başka bir bunalım ve sarsıntı nedeni olur. Unutmamak gerekir ki canlılar dünyasının hiçbir üyesinde yetişkinlik dönemine geçiş insan yavrusununki kadar uzun sürmez. Kuş yavruları, yumurtadan çıktıktan bir iki ay sonra uçabilecek, beslenebilecek, yaşamlarını kendi başlarına sürdürebilecek bir düzeye gelirler. İnsandan sonra en uzun bağımlılık dönemine sahip olan şempanze yavruları bile, doğumlarını izleyen dört- beş ay içinde özerkliklerini kazanırlar. Çünkü hiçbir canlı yavrusunun içi-

( 20 Genç Erkek Psikolojisi

ne atılacağı ortam, insan yavrusununki gibi karmaşık bir ilişkiler ağı özelliğinde değildir. Onların birer yetişkin olmalarına yeten beslenme, kendini koruma ve üreme etkinlikleri; doğuştan kazanılmış içgüdülerle gerçekleşebilmektedir. Oysa insan yavrusunun bir yetişkin olarak topluma katılabilmesi için, oldukça uzun süren bir bedensel gelişme dönemini aşması; fakat bundan da daha önemli olarak psiko-sosyal olgunluğunu kazanması gerekmektedir. Gençler, bunu ancak ailelerinin yardım ve desteğiyle başarabilirler. ,?

Anne ve Babaların Sorumluluğu f

İçinde bulunduğu dönemde delikanlının tutum ve davranışları, tepki ve tavırları ne olursa olsun, ailesi onun için hâlâ sığınabileceği tek korunaktır. Delikanlının dış dünyaya karşı vermekte olduğu "Yetişkinlik Meydan Savaşlarında uğradığı yenilgilerde çekilebileceği en son ve en sağlam kale, ailesidir. O, yaralarını ancak burada sağaltıp iyileştirebilir. Atılacağı yeni girişimler için ancak burada güç ve cesaret toplayabilir. Aile bireyleri ona bu güveni verebilmeli, yaşayacağı sorunlarda anlayış, sevgi ve bilgiyle destek olacaklarını hissettirip duyurmalıdır.

Ana, baba; eğer oğullarının yanlış girişimlerinde, hatalı tutumlarında ona karşı tümüyle katı ve olumsuz bir tutum içine girerlerse, delikanlı; ailesinin sevgi ve desteğini kaybettiği duygusuna kapılabilir. Ailesi artık onun için bir sığınak, bir barınak olma, yaralarını onarma, atılacağı yeni deneyimler için bir güç toplama yeri olma özelliğini yitirir. Kendini; ailesi tarafından bile sevilmeyen, istenmeyen biri olarak görür. Dış dünyaya karşı verdiği savaşı kaybettiği gibi kendini, kendi kalesinde bile dışlanmış, yabancılaştırmış hisseder. Özgüvenini yitirir. Kendini güçsüz, değersiz, zavallı biri olarak görmeye başlar. Yeni deneyimlere atıla-maz. Sosyal girişimlere katılamaz. Geleceğine ait önemli konularda karar verme gücünü kendinde bulamaz. Sorumluluk yüklenmede zorlanır. Böylece, geçirmesi gereken deneyimleri yaşayamadığı için sahip olması gereken sosyal olgunluğa da erişemez.

Anneler, Babalar ve Oğullar 21

Genç erkeğin yetişkin bir insan olma yolundaki çaba ve girişimleri, anne ve babasının sıcak sevgisi, bilinçli yardımı ve desteğiyle daha kolay gerçekleşir. Bu destek, ona girişimlerinde güç ve cesaret verir. Sosyal deneyimlerinde ve ilişkilerinde uğradığı başarısızlıklarda aldığı yaralanmalarını, yeniden güç ve cesaret toplayarak yeni deneyimlere atılmasını kolaylaştırır. Ancak bu; gencin her davranışında, her girişiminde özgür bırakılması, yaptığı her yanlışın hoşgörüsüyle karşılanması demek değildir. Böyle bir tutum ona; yanlışlarından, yanlışlarından sorumlu olmadığı, bunları değiştirmesi, onarması ve düzeltmesi gerekmediği gibi yanlış bir izlenim edinmesine neden olabilir. Bu da onu daha büyük başarısızlıklara ve yanlışlara sürükleyerek özgüveninin onarılamaz biçiminde yaranmasına yol açabilir.

Burada önemli olan, ailenin; gençlik süreci boyunca oğullarına karşı izleyecekleri tutumda dengeyi sağlayabilmeleridir. Çünkü aşırı hoşgörü, sevgi ve sevecenlik de tıpkı gence karşı takınılacak katı, soğuk ve

ilgisiz tutum ve davranışlar kadar onun bağımsız ve sağlıklı bir kişilik geliştirmesini engeller.

Gençlik sürecindeki erkek çocukların yetişkin olma yolundaki deneyim girişimleri, bazen anne baba tarafından bilinçsiz bir koruma kaygısıyla engellenir. Çok sevdikleri oğulları yanlış deneyimler yaşamasın, kırılıp üzülmessin diye, her girişimlerinde önlerindeki tüm cam kırıkları temizlenir; çalılar, dikenler kesilir. Her istekleri adeta kendilerine gümüş bir tabakta verilir. Bu yardımlar aslında; gencin yaşaması gereken deneyimlerin, kazanması gereken becerilerin önüne konulmuş birer engeldir. Genç adam böylece bir yetişkin olması gereken çağa geldiğinde, hemen her girişiminde başarısızlığa uğrar. Sık sık yanılgılara saplanır, yanlışlara düşer. Kendi başına karar vermede, harekete geçmede çekingen davranır. Başlangıçta anne babasının onayını ve desteğini ararken, ileri yaşlarda da hep birilerine bağımlı kalır. Bu durum onu, yaşamının ilen dönemlerinde de atılım ve girişim gücünden yoksun bırakır. • ; ' ' ; . - ' . - ' . , - ' " . - •

## 22 Genç Erkek Psikolojisi

Bu yüzden anne ve babalar, gençlik dönemine giren oğullarının geçirmeleri gereken deneyimleri yaşamalarına, yeteneklerini sınamalarına, kendilerini geliştirmelerine olanak tanımalıdır. Onların birçok konuda, yetişkinler kadar doğru ve yerinde kararlar verebileceklerim anlamalarına yardımcı olmalıdır. Zaman zaman yanılgıların olağan olduğunu, doğru karar vermeyi yanılgıya yanılgıya öğreneceklerini, zaten kendilerinin de zaman zaman yanılgıdıklarını açık yüreklilikle anlatmalıdır. Genç, ancak bu şekilde, bağımsız, özerk ve olgun bir kişilik geliştirebilecektir. Ancak anne ve babalar; bazen oğullarının bağımsız, bir kişilik geliştirecek olmasından korkuya, tedirginliğe kapılırlar. Böyle olursa kendilerine daha az gereksinim duyacağı, kendilerinden kopacağı endişesini yaşarlar. Bunu önlemek için de, oğullarının bilinçlenip olgunlaşmasının, özerkliğini kazanmasının önüne çeşitli engellerle çıkarlar. Belki birini sevip bağlanır, evlenip evini, barkını ayırır korkusuyla kız arkadaş edinmesini önlemeye çalışılırlar. Oğulların bütün kız arkadaşlarına ön yargıyla yaklaşırlar. Tıpkı bunun gibi, bir meslek edinmesine, iş bulup çalışmasına, para kazanmasına çeşitli yöntemlerle engel olurlar. Bazen onların acıma, minnet, vefa ve görev duygularına seslenirler. Sevgilerine, ilgilerine, yardımlarına muhtaç olduklarını, onlarsız yapamayacaklarını ileri sürerler. Oğullarını binbir yokluk ve sıkıntı içinde büyütmüşlerdir. Şimdi de özveri sırası onlardadır. Eğer anne, baba maddi açıdan güçlüyse, gence yaşama, giyinme, eğlenme gibi olanaklar sağlayarak da oğullarının kendilerinden kopmasını engellemeye çalışabilirler. İstedikleri gibi davranmadığında onu bu olanaklardan yoksun bırakmakla korkutabilirler. Delikanlı bazen bu baskılara boyun eğer. Bağımlı, sorumsuz, mutsuz ve başarısız biri olarak yaşamı sürükler. Ancak bu durumuna neden olan anne ve babasını da suçlamaktan çekinmez. Ba-zen de genç adam, yaşamının herhangi bir döneminde ailesine baş kaldırır. Anne ve babasıyla olan bütün bağlarını koparır. Onlardan uzaklaşarak kendine bağımsız bir yaşam kurmaya çalışır. Anneler, Babalar ve Oğullar 23

Bütün bu koşulların hiçbirinde, hiç kimse kendini tam olarak mutlu ve başarılı hissedemez. Çünkü anne ve babalarla oğulları arasındaki çatışmalarda her iki taraf da ağır yaralar alır. Kuşkusuz anne ve babanın, oğullarının bağımsız bir kişilik geliştirme -sindeki tutumları olumlu da olsa, özellikle erinlik ve ergenlik dönemleri içinde daima çözülmesi gereken sorunlar olacaktır. Ancak aile, oğullarıyla, ta çocukluğundan itibaren olumlu ilişkiler geliştirmeyi başaramıyorsa, bütün bu sorunlar çok da fazla zorlanılmadan aşılır. Böylece genç adam; O Üzerine düşen sorumlulukları kabullenen, bunların gereğini yerine getiren; O Özgün düşünüş, özgün davranış, bağımsız karar verme

yeteneğine sahip olan;

O Seçim yapmasını, kendine saklamasını, başkalarıyla paylaşmasını bilen;  
• O Yaşam süreci içinde; aile, arkadaş, iş, eş gibi çeşitli alanlarda uzun ömürlü, sağlıklı ilişkiler kurabilen;  
O Toplum ruhuna, yani biz ruhuna sahip olgun bir genç olarak topluma katılır.

Büyüme süreci sonunda erkek çocukta gerçekleşmesi beklenen, umut edilen, istenen gelişme budur. Bütün anne ve babaların çocukları için içlerinde büyüttükleri hedef bu olmalıdır. Yapılan bütün bilimsel araştırmalar; dengeli ve mutlu bir aile içinde yaşayan, iyi bir bebeklik ve çocukluk dönemi geçiren, ailesiyle olumlu ilişkiler içinde bulunan gençlerin, ergenlikten yetişkinliğe daha sorunsuz geçtiklerini ortaya koymuştur. Bu sonuç; özellikle erkek çocukların büyük sorunlar yaşadığı bu dönemi daha sarsıntısız geçirmeleri için çabalayan ve onları yetişkinliğe daha iyi hazırlamak isteyen isteyen eğitimcilerle ana babaların dikkatini bebeklik ve çocukluk dönemine çekmiştir. Peki ama böyle bir sonuç için biz anne ve babalara düşen sorumluluklar nelerdir? Çocuklarımızı nasıl bir ortamda ve hangi yöntemlerle yetiştirirsek bunu başarabiliriz?

• ;  
Çocuklarımızı '

Nasıl Yetiştirmeliyiz? fc

Bütün Genç Erkekler Önce Birer Çocuktular

İnsanoğlu, bebeklik, çocukluk dönemlerinin ardından gençlik çağına girer ve genellikle yirmili yaşların başlarında bir yetişkin olarak sosyal yaşama katılır. Mastır, doktora gibi lisans üstü öğrenim aşamaları bu süreyi bazen daha da uzatır. İnsan yavrusunun bütün bu dönemler boyunca ailesine bağımlı olarak onunla birlikte, onun yanında yaşaması herkese doğal ve olağan gelmektedir. Ancak dünyada insanoğlunun dışında, anne ve babasına bağımlı olarak bu kadar uzun süre yaşayan başka hiçbir canlı yoktur. Çünkü hiçbir hayvan yavrusunun içme atılacağı ortam, insanoğlunun içine gireceği ortam kadar karmaşık ilişkilere dayanmaz. Erkek çocuklar on üç, on dört yaşlarına gelinceye kadar gereksindikleri bütün güveni, sevgiyi, şefkati; yuvalarında, anne ve babalarının yanında ararlar. Anne ve babalarının düşüncelerini, inançlarını, yargılarını benimserler. Bunları, geçerli doğrular, uyulması gereken temel kurallar, izleyecekleri gerçekler olarak kabul ederler. Böylece aileleriyle büyük bir uyum içinde yaşarlar. İşte bu dönem, çocuklarını ergenliğe gerektiği gibi hazırlamak için anne ve babalara sunulan bir altın fırsatlar çağıdır. Bu evreden gerektiği gibi yararlanan anne ve babaların çocukları, birer bunalım çağı olan erinliği ve ergenliği daha hafif sarsıntılarla atlattırılar. Sonuçta mükemmel gençler olarak yetişirler. İyi yetişmiş her genç erkeğin temelinde, iyi yetişmiş birer erkek çocuk vardır.

Çocuklarını nasıl yetiştirmesi gerektiğini bilen, bilinçli, mutlu ve uyumlu bir ailenin; erkek çocuğun psişik gelişimi üzerindeki katkısı teşvik edici, tamamlayıcı, ve geliştiricidir. Buna karşın bu olumlu ortamdan yoksun büyüyen erkek çocuklarda, delikanlılık dönemine eriştiklerinde ortaya çıkan çeşitli kişilik bozuklukları; bu yoksunluğun önemini çok sarsıcı bir biçimde göstermektedir.

, 28 Genç Erkek Psikolojisi  
Yüzeysel bir gözlemler bile, erinlikle birlikte delikanlıların aileleriyle ilişkilerinde bir gevşeme, bir çözülme, bir yabancılaşma görülür. Delikanlı, aile kurallarının, değer ve alışkanlıklarının dışında tutum, davranış ve eğilimler içine girer. Bütün bu yönelişler; aslında gencin, bağımsız ve özgün bir kişilik geliştirmesiyle ilgili olsa da, ailesiyle birtakım çatışmaların içine girmesi kaçınılmazdır. İşte bu çatışmalar, ancak anne babayla delikanlı arasında ta çocukluk döneminden itibaren

karşılıklı güvene, sevgiye, saygıya ve anlayışa dayalı bir bağ geliştirilebilmişse, büyük sarsıntılara neden olmadan atlatılabilir. Çocuklarda ve gençlerde görülen sosyal uyumsuzlukların, okul başarısızlıklarının, aşağılık duygusunun ve buna bağlı pekçok an-tisosyal telâfinin kaynağı, çoğu zaman olumsuz aile ortamı ve yanlış aile içi eğitimidir. Her çocuk, anne ve babasından belirli bir kalıtsal özle dünyaya gelir. İşte bu genetik öz, kişiliğin malzemesidir. Bu malzemeyle kişiliği yapılandıran, biçimlendiren, kendine özgü niteliklerini kazandıransa, özellikle aile içi etkenlerdir.

Anne baba eğitimiyle çocuk, sosyal yaşama katılmazdan önce aile içinde öyle belirgin özellikler kazanır ki, bunlar onu tüm yaşantısı boyunca etkiler. Başarısının veya başarısızlığının, uyumunun veya uyumsuzluğunun, mutluluğunun veya mutsuzluğunun temeli olur. Dünyada yapılan bütün bilimsel araştırmalar, çocukların ana baba ilişkileri ve aile içi yaşama koşullarıyla sosyal uyumları ve okul başarıları arasındaki bağıntının %70 olduğunu ortaya koymuştur. Bu göz ardı edilemeyecek bir orandır. Çocuklarımızın iyi yetişmiş gençler olarak topluma katılmalarını istiyorsak bu konunun üzerine eğilmemiz gerektiğini açıkça göstermektedir.

Çocuğun aile içinde nasıl eğitilmesi gerektiğini ise altı ana başlık altında inceleyebiliriz. Bunları:

1. Çocuğu tanımak ve anlamak,
2. Çocuğa tam bir güven duygusu aşılama,
3. Onu bilinçli bir sevgi ve sevecenlikle büyütmek,

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 29

4. Gelişmesini gerçekleştirebileceği bir ortam sağlamak,
5. Doğru iletişim kurmak,
6. Doğru model olmak, doğru modeller sunmak olarak altı ana başlık altında toplayabiliriz.

#### 1. Çocuğu Tanımak ve Anlamak

Bizler eğer anne baba olarak çocuklarımızı doğru eğitmek, doğru yetiştirmek istiyorsak; işe, onları tanımak ve anlamakla başlamalıyız. Çünkü anne ve baba olarak bizim en büyük yanılgımız, onları küçük birer yetişkin modeli olarak görme eğilimi-mizdir. Bilgice, deneyimce, yetenekçe tam olarak gelişmemiş, ama gelişmeye hazır küçük birer yetişkin modeli...Tıpkı fizik ve biyolojik açıdan olduğu gibi. Ancak bu yanıltır. Çocuklar yetişkinlerden çok farklı birer psikolojik yapıya sahiptirler. İşte bu yapı, çocuğun eğitiminde daima göz önünde tutulmalıdır. Peki nedir çocukların yetişkinlerden farklılıkları?

a. Okul öncesi döneminde egosantrizm, yani benbencilik, çocuğun doğal zihni eğilimidir. Sosyal benlik sonradan, zamanla kazanılır. Çocuk, doğduğunda tam anlamıyla yetersizdir. Yaşamayı, ailesinin ilgisine ve bakımına bağıdır. Buna rağmen kendisini bulunduğu dünyanın merkezine oturtmayı başarır. Her ağlayışında çevresini, her türlü gereksinimini karşılamak üzere başına toplar. Böylece çocuk; her isteğinin, istediği anda yerine getirilmesini kendisine hak olarak gördüğü bir yapı geliştirir. Eskilerin dediği gibi, "Ne durdan ne yoktan anlar." çocuk. Aileler bunun sıkıntısını daha çok, evlerine çocuklu bir konuk geldiğinde veya böyle bir eve konuk gittiklerinde yaşarlar. Çocukları, diğer çocukla oyuncaklarını paylaşmadığında veya onun oyuncaklarına el koyup kavga çıkardığında bunalıp gerilirler. Misafirliğe gittiklerine gideceklerine pişman olurlar.

#### 30 Genç Erkek Psikolojisi

Bir başka sıkıntı yaratan durum da, çocukla birlikte çıkılan alışveriş etkinlikleridir. Böyle zamanlarda çocuklar, oyuncakçı dükkânlarının veya mağazaların oyuncak satan bölümlerinin önünde saplanıp kalırlar. İstedikleri oyuncak alınmadıkça oradan ayrılmak istemezler. Ya çocuğun isteğine uyulur, ailenin sinirlen ve bütçesi bozulur. Ya da ailenin

dediği olur, çocuğun sinirleri bozulur. Yani herkesin mutlu olması bir türlü sağlanamaz.

Aile, bu durumun sürekli olmadığını, ilerleyen yaş, gelişen olgunlaşma ve sosyalleşmeyle birlikte düzeleceğini bilmelidir. Bu olumsuz süreç, çocuğa doğru davranışı anlatmaya çalışarak, fakat daha çok gerilim yaratacak ortamların oluşmasını önleyerek aşılmaya çalışılmalıdır. Küçük çocuklu ailelerle yapılacak görüşmeler, çocuğun uyku saatine aktarılarak çözümlenebilir. Alışverişlerde-se, oyun parklı alışveriş merkezleri seçilerek hem aile hem de çocuk gerilimden uzak tutulabilir. Çocuk, oyun parkında görevliler gözetiminde oynarken anne baba da rahatça alışveriş yapabilir.

b. Ana sınıfı çağına kadar çocuklar, nesnelerin duyarlı, bilinçli, canlı varlıklar olduğunu sanırlar.

Saçlarını dağıtan rüzgâra, elbisesini ıslatan yağmura, dizini acıtan masaya kızan çocuğa gülümsersiniz. Hatta onu yatıştırmak için rüzgâra, yağmura kızar, masayı yalancıkta döversiniz. Ama bazen yerdeki taşlan alıp alıp sokağın değişik yerlerine taşıyan oğlunuza elini kirlettiği için öfkelenirsiniz. Halbuki o sadece aynı yeri görmekten sıkılan zavallıları biraz eğlensin diye farklı yerlere taşımaktadır. Onca işinizin arasında, kolu kopan oyuncak askerini getirip onarmanız için ağlayan oğlunuzu anlamakta güçlük çekebilirsiniz. Oysa onun için oyuncak askeri, savaşta yaralanmış gerçek bir askerden farksızdır. Eğer onun duygularını anlayabilseydi-niz, hemen elinizdeki işi bırakıp isteğini yerine getirirdiniz. Hiç kaygılanmayınız. Oğlunuzun cansız varlıklara karşı hissettiği bu duyarlılık ana sınıfı çağına geldiğinde kaybolacaktır.

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 31

c Ana sınıfı öncesindeki çocuklarda neden sonuç bağıntıları, yani nedensellik kalıplan yetişkinlerde olduğundan farklıdır.

Çocuklar, yetişkinlerin bilgi ve deneyimine sahip olmadıkları için, karşılaştıkları olayları onlardan farklı yorumlarlar. Bu da hem kendilerini hem de anne ve babayı şaşırtır. Söz gelimi, gözlerini kapadıklarında çevrelerini göremedikleri için başkalarının da kendileri gibi göremediğini sanırlar.

Bu yüzden okul öncesi çocukları, saklambaç oynarken saklanacakları yerde çoğu kez gözlerini kapamakla yetinirler. Masal dinleyen çocuk, annesinin uyarısıyla gözlerini kapar. Ancak onun masal okumaya devam ettiğini fark edince, hayretle gözlerini açar. "Fakat ben göremiyorum. Sen nasıl masal okuyabiliyorsun 1" diye sorar. Bir başka çocuk babasıyla birlikte trende gitmektedir. Tren bir tünele girer. Kompartıman karanlığa gömülür. İşte o zaman çocuk çığlık çığlığa, "Baba ben kayboldum! Kayboldum. Çabuk ol, bul beni!" diye bağıırıp ağlamaya başlar. Yine bir başka çocuk, içeriye girebilmek için cama çarpıp duran sineğe korkuyla bakar. Mutfaktaki annesine telâşla seslenir. "Anne çabuk gel! Bir sinek camı kırmaya çalışıyor."

Bunlara benzer binlerce olay, okul öncesi çocuklarındaki neden sonuç ilişkilerinin yetişkinlerinkine hiç benzemediğini açıkça ortaya koyar. Anne baba, oğullarının bu zihinsel yapısını kavrarlarsa onunla daha sağlam bir duygusal bağ kurmayı başarabilirler. Bu da çocuğun daha dengeli bir kişilik geliştirmesini sağlar. d. Ana sınıfı öncesinde çocuklar zengin bir düşünme sahiptirler.

Yetişkinler de zaman zaman düş kurarlar. Ancak bu, onların çocuk düşlerini anlamalarına yetmez. Çünkü yetişkinler düş kurarken bunun bir hayal olduğunun, gerçek olmadığına bilincindedirler. Oysa çocuklar, düşlerini adeta birer gerçek gibi yaşarlar. Anne ve babalar onları ciddiye almadığı, önemsemediği zaman zaman kırılıp incinirler. Hatta bu durum, çocukla anne baba arasında zaman zaman çatışmalara bile neden olur.

32 Genç Erkek Psikolojisi

Küçük çocuk, soğuk kış günleri boyunca eve kapanmıştır. Sürekli olarak yazın gittiği parkı ve parktaki kuğuları sayıklamaktadır. Baba dayanamaz. Bir pazar günü oğlunu sıkıca giydirir. Yanlarına kuğulara vermek üzere ekmek parçaları da alıp parkın yolunu tutarlar. Fakat ne yazık ki kuğular havuzda değildir. Hava soğuk olduğu için görevliler kuğuları kapalı bir korunağa almışlardır. Doğal olarak kuğuları göremezler ve evin yolunu tutarlar. Çocuk yol boyunca hiç konuşmaz. Fakat eve gelince heyecanla kapıyı yumruklar. Kapıyı açan annesine sevinç içinde, kuğuları gördüğünü hatta onları kendi eliyle beslediğini anlatmaya başlar.

Baba, doğruluk ve dürüstlük konusunda çok titizdir. Çatılan kaslarıyla oğlunun uyarır. "Oğlum niye yalan söylüyorsun 1" der. "Biz parkta kuğuları görmedik kil işte bunlar da kuğulara veremediğimiz ekmek parçaları değil mi?" Çocuk ağlamaya başlar. "HayırI" der hıçkırıklar arasında "Hayır! Ben kuğuları gördüm. Onları kendi elimle besledim." Sonra koşa koşa gidip odasına kapanır. Ağlar, ağlar...

Çocuklar gerçekte yaşamadıkları pek çok olayı zengin hayal güçleriyle düşsel olarak yaşarlar. Bu onların psişik yapılarının önemli bir özelliğidir. Yukarıdaki örnekte çocuk, özlemini çektiği kuğuları görmek umuduyla parka gitmiştir. Ancak bu gerçekleşmeyince dileğini hayalinde gerçekleştirerek yaşamıştır. Böylece düşsel alanda bir doyuma ulaşmış, yaşadığı gerilimi gidermeyi başarmıştır. Babasının karşı çıkışıysa, onu yeniden kurtulmayı başardığı gerilim ortamına itmiş ve olumsuz duygularına geri dönmesine neden olmuştur.

e. Çocuklar, bizim yaşadığımız dünyadan farklı bir dünyada yaşarlar. Bu dünya, bir oyun dünyasıdır.

Yetişkinlerin dünyası; çeşitli güç dengeleriyle, karşılıklı görev, hak ve sorumluluklarla, kazanma ve yoksun kalma bağıntılarıy-la örülmüş, gerçeğin tüm boyutlarıyla yaşandığı katı bir dünyadır. Oysa çocuk, yaşamının başlangıcında bütün bu kavramlardan henüz çok uzaktır. O yaşadığı dünyayı bizim gibi kavrayıp

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 33

algılayamaz. Ona bizim gibi egemen olamaz. O, bir yetişkinin sahip olduğu gerçeklik bilincine, ancak bir zaman süreci içinde ve aşama aşama ulaşacaktır.

Onun dünyası, şimdilik, gerçeğe ancak sanal anlamda egemen olunabilen bir oyun dünyasıdır. Çocuk, gerçekte yapamayacağı pek çok etkinliği bu dünyada kolaylıkla yapar. Doktor olur, hastalarını iyileştirir. Öğretmen olur, öğrencilerini eğitir. Pilot olur, uçağıyla gökyüzünde gezinir. Anne olur, çocuklarını büyütür. Ve böylece bu oyunlarla gerçek yaşama hazırlanır. Çocuk bütün bu oyunları, bir yetişkinden farklı olarak, tıpkı bir gerçekmiş gibi yaşar. Oyunda yaşadıklarını önemser ve etkilenir. Ancak ilgisi başka bir alana kaydığı anda, biraz önce bir gerçek gibi benimsediği nesneler, bir anda kendi anlamlarına dönerler. Sözelimi, çocuk evcilik oynarken yemekler, pastalar, kurabiyeler pişirir. Konuklarıyla birlikte karnını doyurur. Ancak biraz sonra gerçekten acıkır. Her şeyi oracıkta bırakıp mutfağa koşar. "Anne! Ben acıktım. Bana yemek ver!" der.

Çocuklar, yetişkinlerin sahip oldukları anlamda bir gerçeklik bilincine dört aşamada ulaşırlar.

1. Üç yaşma kadar, bir isteğe karşılık olan her şey gerçektir.
2. Üç yaşla beş yaş arasındaki çocuklarda aynı oranda gerçek iki dünya ayırt edilir:
  - a. Oyun dünyası,
  - b. Gerçek dünya.

Bu iki dünyadan oyun dünyası, çocuklar tarafından daha çok tercih edilir.

3. Altı yaşla -on bir yaş arasındaki çocuklarda yine iki farklı dünyanın varlığını sürdürdüğü görülür. Ancak çocuğun okula başlamasıyla birlikte üzerinde yoğunlaşan sosyal ; etkiler, bu iki farklı dünyanın öncelik

sıralamasını değiş-, tirir. Gerçek dünya, sıralamada ön plâna geçer, oyun dün-yasıysa ikinci plâna düşer.

#### 34 Genç Erkek Psikolojisi

4. On iki yaşından itibaren, çocuktan yetişkinliğe doğru önemli bir psikolojik gelişme görülür. Hayatın sorumlulukları, amaçları ve hedefleri benimsenir. Artık çocukta, bütünleşmiş tek bir dünya vardır. Oyun sadece bir dinlenme ve eğlenme aracıdır.

#### 2. Çocuğa Tam Bir Güven Duygusu Aşılamak

Çocuğun sağlıklı bir ruhsal gelişme geçirebilmesi için tam bir güven duygusu içinde bulunması temel koşuldur. Çocuk ancak içinde sevgi ve şefkat gördüğü, sevmeye ve sevilme gereksinimlerinin karşılandığı uyumlu, mutlu bir aile ortamında kendini güvende hisseder. Aile içi ilişkilerde düzeyli, dengeli, saygılı davranışlar çocukta güven duygusunu pekiştirir. Aile bireyleri birbirlerine saygı gösterirken, saygı görmeyi hak edecek tarzda davranmaya da özen göstermelidirler. Böylece çocuk geliştikçe benzer şekilde davranarak çevresindeki güven ve saygı ortamının bir parçası olur.

Buna karşılık çelişkili, tutarsız tavırlar; aşağılayıcı, düzeysiz, güven sarsıcı davranışlar; aile bireylerinin çocuğa veya birbirlerine karşı korkuya ve şiddete yönelik tepkileri çocukta güvensizlik yaratır. Güvensizlikse tüm korkuların beşiğidir. Ve korku, sağlıklı bir kişilik gelişiminin önündeki en büyük engeldir. Hele hele çocuk, ailesinin yıkılabileceği, dağılabileceği kuşkusunu asla duymamalıdır. Her gün irili ufaklı kavgalarla sarsılan, her an dağılma tehlikesi geçiren bir aile ortamında bulunan çocuğun yaşadığı olumsuzluklar, mutlaka onun kişiliğine de yansıyacaktır.

Çocukta güvensizlik duygusuna yol açan başlıca etkenler arasında:

O Fiziksel şiddete uğramak, dövülmek, itilip kakılmak; O Cezalandırılmak amacıyla korku, endişe ve tedirginlik

yaratan ortamlarda bırakılmak; O Tehdit edilmek, korkutulmak;

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 35 :

O Çok yüksek ses tonuyla bağırılmak, azarlanmak;

O Horlanmak, aşağılanmak, küçük düşürücü davranışlara

maruz bırakılmak; O Anne ve babanın kavgalarına, sert tartışmalarına tanık

olmak;

O Ailesinin yıkılıp dağıtabileceğinden kaygılanmak; O Anne ve / veya babanın kaza, hastalık gibi sebeplerle

kaybedilebileceği korkusuna kapılmak; O Sevilmediği veya kardeşlerinden daha az sevildiği endişesini duymak;

O Deprem, sel, heyelan gibi doğal afetlerden, yangın, trafik kazası, ölümcül hastalık gibi felâketlerden korkmak sayılabilir. Çocuğun, yaşamını kendi başına sürdürebilme yetkinliğinde olmaması; dolayısıyla ailesine tam anlamıyla bağımlı bulunması onun bu konudaki duyarlılığını artırır. Kendini koruyup gözetmesini, esirgeyip büyütmesini, sevgi ve sevecenlik göstermesini beklediği ailesinden bu beklentilerini karşılayamayan; üstelik bir de şiddet, öfke ve tehdit gören, aşağılanıp horlanan, itilip kakılan çocuk bütün güven duygusunu yitirir. Çünkü bu onun baş edemeyeceği, karşı koyamayacağı, üstesinden gelemeyeceği bir durumdur. Böylece kopkoyu bir umutsuzluğa ve umutsuzluğa gömülür, içinde bulunduğu durumun şiddetine bağlı olarak çeşitli korkular, kompleksler ve psikozlar geliştirir.

#### Bir Güvensizlik Kaynağı Olarak Televizyon

Çocuklarda korku, endişe ve güvensizlik yaratan etkiler bazen aile dışından da kaynaklanabilir. Bunun en ilgi çekici örneklerinden biri, televizyondur. Evlerimizin baş köşelerinde yer alan bu ayrıcalıklı aygıtlar, pek çok ailede sabah uyanınca açılmakta ve gece yatarken kapanmaktadır. Televizyonların en sadık izleyicileri de ne yazık ki

yapacak başka bir işleri olmayan küçük çocuklardır. Dolayısıyla onlar, televizyonun bütün etkilerine açıktırlar.

\ '^. 36 Genç Erkek Psikolojisi

Televizyonlar yalnızca yayınladıkları şiddet içerikli çizgi film ve filmlerle değil; fakat aynı zamanda reklâmlarıyla, haber programlarıyla da çocuklarımız için birer korku, endişe ve güvensizlik kaynağı olabilmektedirler. Küçük çocuklarda sanal - gerçek ayırımı, tarih, zaman, mekan, coğrafî uzaklık gibi kavramlar henüz gelişmemiştir. Bu yüzden televizyonda yayınlanan sanal bir sahne veya dünyanın uzak bir yöresinde, geçmiş bir tarihte yaşanmış savaş, salgın hastalık, kıtlık, deprem, yangın, sel, heyelan gibi felâketler; onların varlıklarını tehdit eden tehlikeler olarak algılanabilmektedir. Bütün bu nedenlerle küçük çocukların, günün yalnız sınırlı saatlerinde; güven duygularını pekiştiren, kendilerini mutlu hissetmelerine ve gelişmelerine yardımcı olan programları izlemelerine olanak tanınmalıdır.

Masal ve Öykülerde Güven Sarsıcı Öğeler

Bütün çocuklar masal ve öykü dinlemeyi severler. Özellikle masallar; içerdikleri olağanüstü öğelerle onların hayal güçlerini kışkırtır, merak ve ilgilerini artırır. Gerçeküstü bir dünyanın büyüünde düşsel serüvenler yaşatır. Onlar bizden hep masal isterler. Biz de anlatır veya okuruz. Ama hangi masalları? Çocuklarımıza anlatıp okuduğumuz klâsik masalların çoğu yüzlerce yıllıktır. Bunlar, ilk kez ortaya çıktıkları karanlık çağların tortularını hâlâ taşırlar. Filmlere, çizgi filmlere, tiyatro sahnelerine, kitap resimlerine olanca sevimliliğiyle yansıyan kahramanlarına karşın çocuklarımızın kalplerine korku ve güvensizlik taşırlar.

Oduncunun Çocukları'nda baba, yeni evlendiği ikinci eşinin baskılarına dayanamayarak oğlu Hansel ve kızı Gratel'i ormanda kendi başlarına bırakıp döner. Şimdi bu masalı yatmadan önce dinleyen çocuklar acaba hangi duygu ve düşüncelerle gözlerini uykuya kaparlar? O gece düşlerinde neler görürler? Bilinç altlarında neler gizlerler? Bu masalı okuyan çocuklar, o günden sonra babalarına ve analıklarına nasıl güvenirler? Onların da bir gün kendile-

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 37

rini terk edebileceklerini hiç düşünmezler mi? Kül Kedisi'nin üvey annesi veya Pamuk Prenses'teki kötü kalpli kraliçe hiç mi ürkütmez üvey anne sevecenliğine sığınmış küçükleri? İşte bu yüzden çocuklarımıza masal anlatıp okurken çok dikkatli olmalıyız. Onlara masallarla doğru, güzel, iyi mesajlar aktarmalıyız.

3. Çocuğu Bilinçli Bir Sevgi ve Şefkatle Büyütmek

Sevgi ve şefkat, çocukların en az besin kadar ihtiyaç duydukları iki gereksinme. Bunun örneği o kadar çok ki... İşte biri:İkinci Dünya Savaşı sırasında çocuk bakımevlerinde toplanan kimsesiz çocukların bütün fiziksel ve fizyolojik gereksinimleri en iyi şekilde karşılanıyordu. Buna rağmen çocuklarda, ağır beslenme bozukluklarında ve psikolojik sarsıntılarda ortaya çıkan belirtiler gözleniyordu. Bedenlerinde şişkinlikler ve yataklarında yattıkları hâlde sallanma... Doktorlar bu durumu araştırıyor ancak geçerli bir neden bulamıyorlardı. Bakımevinde, bu belirtilerin görülmediği tek bir çocuk vardı. Bütün dikkatler hemen onun üzerinde toplandı. Nasıl oluyordu da bu çocuk diğerlerinden farklı olabiliyordu?

Bu neden kısa sürede anlaşıldı. Hemşirelerden biri, çocuğu savaşta kaybettiği kardeşine benzetmişti. Onu ölen kardeşinin yerine koyuyor; her gün onunla oynuyor, öpüyor, seviyor, okşuyordu. Bunun üzerine doktorlar hemen yeni bir uygulama başlattılar. Yeterli sayıda hemşire, günün belirli saatlerinde, yetimhanedeki çocuklarla özel olarak ilgilenmeye; sevgi ve şefkat göstermeye başladı. Çocukların bedenlerindeki şişlikler ve sallanma davranışı şaşırtıcı bir hızla azaldı. Kısa bir süre sonra da

bütünüyle kaybordu. Bu çarpıcı örnek, çocuklardaki sevgi gereksinmesinin ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Anne ve babalar, çocuklarına olan sevgilerini dokunuşlarıyla, söz ve davranışlarıyla sık sık göstermekten kaçınmamalıdır. Bizim kültürümüzde özellikle babalar, geleneksel bir tutumla

#### 38 Genç Erkek Psikolojisi

çocuklarına olan sevgilerini adeta onlardan saklarlar. Onlarla aralarına belirli bir mesafe koymayı tercih ederler. Öyle ya; baba otoriter olmalı, çocuklarıyla yüz göz olmamalıdır. Bir de, "Erkek çocuklar öyle kızlar gibi fazlaca okşanıp sevilmez, şımartılmaz. Yoksa erkeğe özgü niteliklerinden direnç ve metanetten yoksun kalırlar." kaygısı vardır. Toplumumuzda, evlenip çoluk çocuğa karıştıkları hâlde babalarından tek bir sevgi sözcüğü duymamış, bir tek kez sevgiyle kucaklanmamış yetişkin erkekler vardır. Ne yazık ki bunlar, bu büyük yoksunluğun acısını içlerinde taşımalarına karşın kendileri baba olduklarında da benzer davranışları sürdürmektedirler.

Geleneksel yapıdaki bu ailelerde erkek çocuklar, sevgi ve sevecenlik gereksinimlerini daha çok annelerinden karşılarlar. Ancak anneler de, kız çocuklarına karşı olan tavır ve davranışlarında hiçbir değişiklik göstermezken; oğulları belirli bir yaşa geldikten sonra araya mesafe koymaya başlarlar. Sarılmak, sevip okşamak, öpüp koklamak gibi içten gelen sevgi davranışlarına ket vururlar. Oysa erkek çocuklar da, tıpkı kız çocuklar gibi sevgiye ve sevecen yönelişlere gereksinim duyarlar. Kız kardeşleri sevgi ve şefkat görürken kendilerinden bunun esirgenmesi, onlarda sevilmedikleri kaygısına yol açar. Anne ve babalar aksi yönde bir tepkiyle karşılaşmadıkça çocuklarını bu gereksinmelerinden yoksun bırakmamalıdır.

Bunun yanı sıra, aile bireylerinin birbirlerine gösterdikleri sevgi, saygı, şefkat ve anlayış da, en az çocuklarına gösterecekleri sevgi, şefkat ve anlayış kadar önemlidir. Çocuk, ancak böyle bir ortam içinde sevgiyi tüm boyutlarıyla görüp öğrenir. Eşinize sevgi gösterdiğinizde, ona sarılıp öptüğünüzde veya sıkıntılı bir anında kendisini teselli ettiğinizde bunu küçük oğlunuzun görmesinden çekinmemelisiniz. Aksine bunu sergilemelisiniz. Çünkü bunu fark eder etmez o da hemen gelip size sarılacak, ailenizde yaşanan sevgi ve şefkatin bir parçası olmak istediğini size kanıtlayacaktır. İleride yaşayabileceği benzer durumlarda da aynı tavır ve davranışları sergileyecektir.

#### Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 39

Sevgiden yoksun kalan çocukların gelişmelerinde nasıl bazı eksiklikler görülürse, çocuğa gösterilen aşırı sevgi ve hoşgörü de aynı şekilde onun sahip olması gereken bazı değerleri kazanmasını engeller. Aşırı sevgi, şefkat ve koruma gören çocuklarda bağımsız davranma yeteneği gelişemez. Atılım gücü cılız kalır. Özellikle erkek çocuklarda bağımsızlık duygusu ve erkeğe özgü atak eğilimler yitirilir. Bu yüzden sevginin bilinçlisi, şefkat ve anlayışın ölçülüsü çocuk için en yararlı olanıdır.

#### 4. Çocuğun Kendini Geliştirebileceği Bir Ortam Sağlamak

Çocuk, daha dünyaya geldiği ilk günlerden itibaren dış dünyayı tanımak ve kendi yeteneklerinin sınırlarını öğrenmek için yoğun bir çaba içine girer. Yatağa bağlı olduğu ilk aylarında bu durum aile için bir sorun olmaz. Ama çocuğun emeklemeye başlamasıyla birlikte onun bu etkinliklerinin karşısına çeşitli yasaklar, engeller yığılır. Bazen çocuk, park denilen parmaklıkların arasına alınır. Bazen de "Cıss/"tarla, "Aman ha!"lada sınırlar konulmaya çalışılır. Bütün bu önlemler kimi zaman evdeki vazoları, bibloları, tabakları; kimi zaman da çocukları korumak amacı taşır. Ancak amaç ne olursa olsun sonuçta çocuğun etkinlik özgürlüğü, bir başka deyişle deneyim kazanma olanağı kısıtlanmış olur. Doğal olarak böyle bir durum, çocuğun gelişmesinin önüne çekilmiş bir engeldir.

Daha seyrek olarak çocuk, bazen harekete ilişkin yönelişlerinde son derece özgür bırakılmakta, adeta hiçbir kısıtlama, hiçbir sınırlama görmemektedir. Bu durumda çocuk, kaçınılmaz bir biçimde istenmeyen kazalar geçirerek beden ve ruhen yaralanmaktadır. Sonuç olarak; aşırı bir özgürlük içinde çocuğun olumsuz deneyimler yaşaması da, tıpkı önüne engeller çıkarılması veya her şeyden esirgenmesinde olduğu gibi, onun yılgın, çekingen, kırılğan ve beceriksiz bir yapı kazanmasına neden olabilir.

#### 40 Genç Erkek Psikolojisi

Hareket ve etkinlikte sınırsızlığın bir başka sakıncası da, çocuğun davranışlarını denetleyememesi sonucunda çevresi tarafından uyumsuz damgası yiyerek dışlanmasıdır.

Anne, baba; çocuklarının dış dünyayı tanımaya yönelik deneyim etkinliklerinde son derece dikkatli ve bilinçli davranmak zorundadır. Çocuğa konulan sınırlarda ve tanınan özgürlüklerde onun yaş ve olgunluk düzeyi kadar içinde yaşanılan fiziksel ve sosyal çevrenin özellikleri de kesinlikle dikkate alınmalıdır. Çocuk, içinde bulunduğu yaş ve olgunluk basamaklarını başarıyla aştıkça ona kendini sınavı kanıtlayacağı yeni alanlar sunulmalıdır. Böylece bir yetişkin olana dek adım adım gelişip bağımsız ve özgün bir kişilik geliştirebilir.

#### 5. Çocukla Doğru İletişim Kurmak

Çocuklar genellikle sorunlarını anne ve babalarına açmaktan, onlarla dertleşip duygu ve düşüncelerini paylaşmaktan kaçınırlar. Doğal olarak bu durum anne ve babayı üzer. Çünkü her anne ve baba çocuğuna yakın olmak, onu iyiye, doğruya, güzele, başarıya yönlendirmek ister. Bu ise ancak çocukla anne ve baba arasında içten gelen bir paylaşmanın, etkili bir anlaşmanın gerçekleşmesiyle sağlanabilir. Halbuki çocuklarla anne ve babalar arasındaki konuşmalar incelendiğinde, bunun pek de yaygın olmadığı görülür.

Ne yazık ki çocuklarla anne ve babalar arasında geçen konuşmaların konusu, büyük bir çoğunlukla uyarma ve öğütme yakarma ve karşı koyuştan ibarettir. Oysa çocuklar, davranışlarının eleştirilmesinden hiç mi hiç hoşlanmazlar. Yaptıkları yanlışlar nedeniyle azar işitmek, öğüt dinlemek istemezler. Dertlerini, sorunlarını anne ve babalarına açarlarsa başlarına iş açacaklarını düşünürler. Onlarla konuşurken ayrıntılara girmekten olabildiğince kaçınırlar. Kendilerine yöneltilen sorularda sıkıntıya düşeceklerini sezdikleri anda, kestirme ve açıklamasız yanıtlara yönelirler. Bu yüzden anne ve babaların çocuklarıyla yaptıkları ko-

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 41

nuşma girişimleri daha başlamadan olumsuz bir biçimde sonuçlanmaya adaydır. İşte bunun sık yaşanan bir örneği:

Çocuk, arkadaşlarıyla buluşmak üzere dışarıya çıkmış fakat biraz gecikmiştir. Eve sessizce girer, ama babasını karşısında bulur.

Baba: Yine nereye kayboldun?

Çocuk: Dışarıdaydım.

Baba: Ne yapıyordun?

Çocuk: Hiç!

Çocuk, babasının onu sorgulayış biçiminden; konuşmanın devamında sıkıntı yaşayabileceğini sezinlemiş ve sırf bunu engelleyebilmek amacıyla açıklamasız bir yanıt vermeyi tercih etmiştir. Büyük bir olasılıkla konuşma burada bitmemiştir. Baba, kaygılarını giderebilmek, çocuğun ağzından lâf alabilmek için onu sorgulamayı sürdürmüştür. Ancak çocuk, konuşmanın sonucundan kaygı duyuyorsa, benzer yanıtlarla durumunu kurtarmak için çabalayacaktır. Hiç kuşku yok ki bu, babayla çocuk arasında geçen bu tür ilk konuşma değildir. Son da olmayacaktır. Geçmişte çocukla anne, baba arasında yaşanmış olumsuz konuşmalar, aralarında

aşılması güç bir engel gibi durur. Bu durumu değiştirmek yine anne ve babalara düşmektedir.

#### Çocukları Anlamak, Duygularını Paylaşmak

Çocuklarınızla etkili bir iletişim kurabilmeniz için eski konuşma biçiminizi değiştirmeli, yeni konuşma ve yaklaşım yöntemleri uygulamalısınız. Bu yeni yöntemlerde temel, anlayış ve saygı olmalıdır. Onlara her zaman sağduyuyla, sevgi ve anlayışla yaklaşmalısınız. Kendi onurunuz ve saygınlığınız kadar çocuğunuzun onurunu ve saygınlığını da korumalısınız. Öğüt verici, yol gösterici sözler kullanılmadan önce onu mutlaka ilgiyle dinlemeli, duygu ve düşüncelerini sizinle paylaşmasına olanak tanımalısınız. Hatta kışkırtıcı, yüreklendirici sözlerle onu buna teşvik etmelisiniz.

#### 42 Genç Erkek Psikolojisi

Ancak bütün bunları uygulayabilmek hiç de öyle sanıldığı kadar kolay değildir. Her şeyden önce kendi yetiştiriliş tarzınız, gelenek, göreneklerin, eski alışkanlıklarınız, aşılması gereken güçlü birer engel olarak önünüze dikilecektir. Sağduyunuzu kullanabildiğiniz, serinkanlılığınızı koruyabildiğiniz zamanlarda belki bunu başarabileceksiniz; ama ya öfkeli anlarınızda... Büyük bir olasılıkla bunu başaramayacak ve eski alışkanlıklarınıza geri döneceksiniz. Oysa bu yeni ve çağdaş yaklaşım en çok böyle anlarda gerekli olmaktadır. Anne, baba; böyle bunalım anlarında çocuğu anlamalı, onun duygularını paylaşmalı, bundan da öte, çocuğun ruhuna ve aklına uygun bir dil kullanmalıdır. Doğru bir iletişim, etkili bir eğitim için; eleştirmede, övgüde, dertleşmede, yönlendirmede, özendirme ve engellemede çıkmaz sokaklara saplanıp kalmaktan kurtulmak gerekir. Çünkü bu çıkmazlara girildiğinde bazen öyle durumlarla karşılaşabilinir ki anne, baba ve çocuk ilişkisi bir daha hiç düzelemeyebilir. İşte bir örnek: Çocuk, mutfakta yemek yapmakta olan annesinin yanına gelir. Yüzünden düşen bin parçadır.

Çocuk: Üf, anne ya! Şu havaya bak. Günlerdir yağmur yağıyor. Eve tıkılıp kalmaktan sıkıldım.

Anne: Koskoca çocuksun. Seninle oynamamı beklemiyorsun herhalde! Git kendine bir iş bul, bir şeyler yap!

Çocuk üfleyip püfleyerek mutfaktan çıkıp gider. Anne daha sonra mutfaktaki işini bitirip salona geçer.

Çocuk, lâstik topunu ayağında sektirmeye çalışarak salonda oynamaktadır.

Anne bunu görür. Bir kaza olabileceğini sezinleyerek onu uyarır.

Anne: Evin içinde top oynamayı bırakır mısın oğlum! Yine bir şey kıracaksın.

Çocuk: Hayır, kırmayacağım!

Anne: Bak kıracaksın diyorum. Sonra çok kızacağım.

Çocuk: Kırmayacağım işte!

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 43

Derken top seker. Gidip masanın üzerindeki çini vazoya çarpar. Vazo yuvarlanıp yere düşer, kırılır.

Anne: Ne kadar aptalsın! Seni yüzlerce kez uyardığım hâlde hâlâ evin içinde top oynuyorsun. Evde kırılmadık bir şey bırakmadın.

Çocuk: Sen de aptalsın o zaman. Geçen gün yemek takımını düşürüp kırmadın mı?

Anne: Bir de annene aptal mı diyorsun? Üstelik terbiyesizsin de.

Çocuk: Önce sen bana aptal demedin mi? O zaman sen de terbiyesizsin.

Anne: Bir kelime daha etme! Çabuk çık bakayım şu odadan!

Çocuk: Çıkmıyorum işte!

Bu açık karşı koyuş karşısında anne artık kendini tutamaz. Sinirlenerek çocuğu dövmeye, onu ite kaka odadan çıkartmaya kalkar. Çocuk direnir. Aralarında bir itiş kakış başlar. Anne bir ara dengesini yitirip yerdeki

vazo kırıklarının üzerine basınca, ayağında derin kesikler oluşur ve kanar. Kanı gören çocuk korkuya kapılır. Evden kaçıp gider. Anne, ayağına birkaç dikiş atıldıktan sonra eve gelir; ama çocuk gecenin geç vakine kadar ortalıkta görünmez. Neyse ki bir komşu, onu yakındaki bir parkta ne yapacağım bilmez bir hâlde dolaşırken bulur. Alıp eve getirir. Böylece belki de bir faciaya dönüşebilecek bir sorun daha fazla büyümeden önlenir. Ancak bütün bunlar hiç yaşanmayabilirdi de. Sözelimi: Anne: Oğlum, anlaşılan canın sıkılıyor. Evde top oynadığına göre... Çocuk: Evet anne ya! Şu havaya bak. Günlerdir yağmur yağıyor. Top oynamayı özledim.

Anne: Ne desen haklısın! Gerçekten yağmur durmak bilmedi. Belki yerini tutmaz, ama bilgisayarında futbol oynamaya ne dersin? Hem eğlenip can sıkıntısını giderirsin hem de salondaki eşyalara bir zarar vermemiş olursun.

Çocuk: Tamam anne! Hiç yoktan iyidir. Dedikten sonra topu ["; bırakır ve gidip bilgisayarının başına oturur.

#### 44 Genç Erkek Psikolojisi

Burada çocuğun duygularını anlamamanın, bunu ona hissettirmenin ve bir de tabii sakıncalı bir etkinliğin yerine kabul edilebilir, sakıncasız bir seçenek sunmanın başarısı vardır. Çocuk, anne ve babasının kendisini anladığını, duygularını paylaştığını, onların kendi karşısında değil, yanında olduğunu hissettiği zaman, onlardan gelecek önerilere peşin bir ön yargıyla karşı çıkmaz. En azından bunları, üzerlerinde düşünülmeğe değer seçenekler olarak görür.

#### Övgü ve Eleştirileri Davranışlara Yöneltmek

Kendimizden de biliriz; hiçbirimiz eleştirilmekten hoşlanmayız, ama öğülmeye bayılırız. Peki, çocuklar farklı mı? Değil elbette! Onlar da öğülmek, ama hep öğülmek isterler. Ne yaparlarsa yapsınlar bakışları hemen bizden yana döner. Yüzümüzde yaptıklarını onaylayan bir anlam belirmesini, dudaklarımızdan alkışlayan sözler dökülmesini beklerler. Övgü ve eleştirinin çocuklar üzerindeki etkilerini araştıran psikologlar; okul çağındaki çocuklardan bir kümeyi, hak etsinler veya etmesinler sürekli olarak övmüşler. Bir diğer kümeyi ise hak etsinler veya etmesinler sürekli olarak yermişler. Bu uygulama sonucunda övülen kümede bulunan öğrencilerin başarılarının sürekli olarak yükseldiği, yerilen kümede bulunan öğrencilerin başarılarının ise düştüğü gözlenmiştir. Demek ki övgünün hak edilmiş veya hak edilmemiş olsun çocuk üzerinde genellikle olumlu ve yapıcı etkileri görülmektedir. Yerginin de bozucu ve yıkıcı etkileri...

Alış veriştikten dönerken sizi karşılayarak paketlerinizi taşımanıza yardımcı olan oğlunuzu kucaklayıp, "Sen olmasan bütün bunları nasıl taşırdım? İyi ki varsın!" dediğinizde, kendini önemli, değerli ve yararlı hissedecektir. İçi mutlulukla dolacak, özgüveni yerine gelecektir. Böylece attığı her adımda ayakları yere daha sağlam basacak, tuttuğunu koparacak ve başı dik yürüyecektir. Bunun aksine; sürekli olarak, acımasızca eleştirilen ve horlanan çocuk, kendisinin zavallı, değersiz ve önemsiz bir varlık olduğunu düşünecektir.

#### Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 45

Ancak her çocuk, sonuç olarak bir çocuktur. Çocukluğun dürtü ve eğilimleri içindedir. Deneyimsizdir. Bilmediği pek çok şey vardır. Dolayısıyla her şeyi deneyip öğrenmek, beceri ve yeteneklerini sınavarak kendi sınırlarını tanımak ister. Doğal olarak olumlu deneyimler geçirip başarılar kazanacağı gibi, yanlışlara düşüp başarısızlıklar da yaşar. Bizler de anne ve baba olarak elbette onların başarılarını alkışlayıp över, başarısızlıklarında ise yanlışlarını belirterek eleştirir ve yol gösteririz. Bunlar bizim ana baba olarak görevimiz ve sorumluluğumuzdur. Övgü ve eleştiri, çocuk eğitiminde çok sık başvurduğumuz iki önemli araçtır. Ancak doğru ve yerinde kullanmak koşuluyla... Aksi hâlde hem

övgülerin hem de eleştirilerin gerginliğe ve olumsuz gelişmelere neden olması kaçınılmazdır.

Elbette hiç kimse eleştirilmekten hoşlanmaz. Eleştiren kim olursa olsun, eleştirilen herkes gerginlik ve mutsuzluk duyar. Oysa övgü, çocuğun kişiliğine değer verildiğini gösteren onur verici, gurur-landırıcı bir olgudur. Bu nasıl olur da bir gerginliğe ve olumsuz sonuçlara neden olabilir diye düşünebilirsiniz. İşte size bir örnek:

Aile yaz tatiline çıkmıştır ve kendi arabalarıyla konaklayacakları yere doğru yol almaktadır. Baba, arabayı kullanmakta; anney-se kucağındaki on beş aylık bebeğiyle onun yanında oturmaktadır. Altı yaşındaki ağabey tek başına arkadadır. Üstelik yola çıkmalı bir saati aştığı hâlde en ufak bir taşkınlık bile yapmadan bulunduğu yerde öylece durmaktadır. Anne, çocuğun bu davranışı karşısında onu övme gereği duyar. Arkasını dönerek, "Sen bir harikasin benim melek yavrum!" der. Ve ne olursa işte ondan sonra olur. Arabanın içi, sigara külü tozlarıyla bir anda göz gözü görmez bir hâle gelir. Çocuk, arabanın arka tarafındaki küllüğü çekip çıkarmış ve ön tarafa doğru bir sis bombası gibi fırlatıvermiştir. Yoğun trafikte kaza geçirmeleri işten bile değildir. Neyseki olay bir facia ile sonuçlanmaz. Baba, arabayı kontrol etmeyi ve bir kenara çekip durmayı başarır.

#### 46 Genç Erkek Psikolojisi

Olayın nedeni, daha sonra gidilen psikolog tarafından açığa çıkartılır. Çocuk, arabanın arkasında uslu uslu oturur görüldüğü süre içinde, annesinin kucağında bulunan kız kardeşini ölesiye kıskanmıştır. Hatta içinden, onun ölmesini bile dilemiştir. Böylece kendisi annesinin yanında ve ön tarafta oturabilecek, arka tarafta yalnız başına kalmaktan kurtulacaktır. Durum böyle olduğu hâlde annenin çocuğun kişiliğine yönelttiği, "Sen bir harikasin benim melek yavrum!" övgüsü, onda suçluluk duygusunun neden olduğu bir gerilime yol açmıştır. Bu övgüyü hak etmediğini, aslında kötü bir çocuk olduğunu kanıtlamak için de bu olumsuz davranışta bulunma yolunu seçmiştir.

Bu olaydan, şu yararlı kurala ulaşabiliriz:

Övgülerimiz çocukların kişiliklerine değil, fakat daha çok onların çaba ve becerilerine yönelik olmalıdır.

Yukarıda verilen örnekte de açıkça görüldüğü gibi, "Sen harika bir çocuksun!", "Benim melek yavrum!", "Ne kadar iyisin!" gibi sözler çocuğun anne ve babası tarafından sevildiğini anlatmaktan öte bir anlam taşımayan, fakat buna karşın çocukta gerilim yaratabilen, onu baskı altına alarak özgün davranışlarına ket vurabilen ifadelerdir. Çocuğa birer takma ad, birer san gibi yakıştırılan "uslu, ağır başlı, çalışkan, güzel" gibi sıfatlar çocuk ruhunda fırtınalara yol açabilir.

Sözgelimi; kendisine uslu, ağır başlı niteliği yakıştırılan bir çocuk, içinde kalkıp oynamak, eğlenmek isteği duysa bile kendisine yakıştırılan ada uymayan bir davranışta bulunup bu övgüyü yitireceği korkusuyla bulunduğu köşede sessizce, fakat içinde fırtınalar koparak oturabilir.

Elinden oynama ve eğlenme hakkının alınması hiçbir çocuğun hak etmediği bir cezadır. Tıpkı bunun gibi, kendisine "çalışkan" sanı yakıştırılan çocuk da herhangi bir nedenle derslerinde başarısızlığa uğrayınca kaçınılmaz olarak büyük bir mutsuzluk ve gerginlik yaşayabilecektir.

İşte bütün bu nedenlerle övgülerinizi bundan böyle herhangi bir soruna yol açmayacak, aksine büyük yararlar sağlayacak bir yöntem

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 47

kullanarak yapmalısınız. Övgülerinizi çocuğunuzun kişiliği üzerine değil, davranışları, çaba ve becerileri üzerine yönlendirmelisiniz.

Sözgelimi, arabanızı yıkayan çocuğunuza artık, "Sen ne iyi bir çocuksun!" yerine, "Arabayı ne kadar güzel temizlemişsin. Adeta yepyeni olmuş." demelisiniz.

Bahçeyi temizleyen oğlunuza. "Sen olmasan ben ne yapardım?" yerine, "Bahçe öyle pisti ki, birinin çıkıp da burasını bir günde

temizleyebileceğini düşünemezdim. Öyle temiz olmuş ki baktıkça içim açılıyor!" diye teşekkür etmelisiniz.

Yıl sonunda okuldan güzel bir karne ve başarı belgesiyle dö-ıen oğlunuza, "Biliyorum çok çalıştın, çok yoruldu. Fakat ne kadar \nur verici bir başarı kazandın. Bütün aile seninle gurur duyuyoruz." iiyerek takdir duygularınızı belirtmelisiniz.

İşte o zaman çocuğunuz, emek ve özen göstererek yaptığım işler beğeniliyor. Aileme yararlı oluyor, onların takdirini kazam-/orum yorumlarına ulaşır. Kendine olan güveni artar. Daha bü-Aık başarılar kazanmak, daha yüreklendirici övgüler almak için /eni atılımlara istek duyar.

Sarsıcı ve Yıkıcı Eleştirilerden Kaçınmak; Eleştirilerde Yapıcı, Onarıcı ve Yönlendirici Olmak

Bir çocuğu nasıl eleştirirseniz eleştirin, yüzünü mutlaka tasa | ve tedirginlik bulutları saracaktır. Çünkü onlar bizden daima onay ve teşvik beklerler. Aksi hâlde güvenlerini kaybedip kırılırlar. Hele hele bu eleştiriler sarsıcı ve yıkıcıysa bunların etkilerini I bütün yaşantıları boyunca benliklerinde taşırlar. İşte bütün çocuklu evlerde sık sık yaşanan bir olay ve çocuklarını acımasızca eleştiren bir anne, baba: Aile, mutfakta kahvaltı sofrasındadır. Çocuk, süt bardağını almak için elini uzatır; ama bardak elinden kayar ve devrilir. Bardaktaki süt, masanın üzerine dökülür.

•İst"-

48 Genç Erkek Psikolojisi

Anne: Şu yaşma geldin, daha bir bardağı tutamıyorsun. Bebeklikten bir türlü kurtulamadın gitti!

Baba: Elinde değil, ne yapsın! Sakar... Değil on yaşma, kırk yaşına da gelse bu sakarlıktan kurtulamayacak.

Çocuk kırılır. Hıçkırıklar içinde ağlayarak masadan kalkıp gider. Odasına kapanır.

Burada hemen herkesin başına gelebilecek basit bir bardak devirme olayının abartıldığı ve çocuğun kişiliğine saldırıda bulunduğu görülüyor. Yapılan eleştiri, çocuğun benliğini yaralamış ve özgüveninin sarsılmasına neden olmuştur.

Oysa bunun yerme, zaten utanıp sıkılan, özgüveni yaralanan çocuğun içinde bulunduğu gerginliği hafifletme yoluna gidilebilirdi. Anne hemen yerinden kalkıp çocuğa bir sünger uzatır ve "Haydi, bununla dökülen sütü sil!" diyebilirdi. Çocuk, masayı temizlerken, anne de sofranın yeniden düzenlenmesinde ona yardımcı olurdu. Bu arada baba, yeni baştan doldurduğu bir bardak sütü çocuğu uzatırken, "Şimdi bu bardaktaki sütü içerken daha dikkatli olacağından eminim." diye onu uyarabilirdi. Böylesi bir uyarı; bardağı" devirdiği için özgüveni sarsılan, mahcup olduğu için onuru kırılan çocuğa, yanlışını düzeltme ve onurunu kurtarma olanağı sağlardı. Ancak böylesi bir eleştiri yapıcı bir görev üstlenebilirdi. Yıkıcı eleştirinin aksine yapıcı eleştiri: "Çocuğun kişiliğini hedef alan olumsuz sözler içermeyen, yalnızca davranıştaki yanlışlara odaklanıp neyin nasıl yapılması gerektiğini belirten ve çocuğu doğru davranışa yönlendiren eleştiridir."

6. Doğru Model Olmak, Doğru Modeller Sunmak

Tüm anne ve babalar, çocuklarını sorumluluk sahibi birer insan olarak yetiştirmek isterler. Onlara sorumluluk kazandırmanın yollarını ararlar. Çünkü sorumluluk bilincine sahip gençler; O Yaşam koşullarına daha uygun şekilde davranırlar.

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 49

O Üstlerine düşen görevleri benimser ve yerine getirirler. O Kendi işlerini kendi başlarına yürüttükleri gibi başkalarına gereksiz yere yük

olmak istemezler. O Özgüvenleri tamdır. O Onurlarına düşkün oldukları kadar başkalarına karşı da saygılıdırlar. O Duygu, düşünce ve davranışlarının sonuçlarından yalnız kendilerini sorumlu tutarlar.

O Amaçları uğruna savaşır, çaba harcarlar. Hak etmediklerini almaya kalkışmazlar. O Dürüst, çalışkan ve erdemlidirler. O Bütün bu özellikleriyle toplumda beğenilip sevilirler. Ancak şu gerçek de unutulmamalıdır: Sorumluluk bilinci zorlamayla, baskıyla kazandırılmaz. Yani çocuklarımıza evin bazı sorumluluklarını zorla üstlendirerek, sözgelimi odalarını toplattırarak, bahçeyi temizlettirerek, araba yıkattırarak, bazı alış verişleri yaptırarak onları sorumluluk sahibi yapamayız. Baskı ve zorlamayla belki anne ve babaya boyun eğen çocuklar yetiştirebiliriz, ama kişiliklerinde meydana gelebilecek ve tüm yaşamları boyunca etkilerini gösterebilecek birtakım çarpıklıklar pahasına...

Yetişkin kişiliğinin temeli olan çocuk kişiliğinin gelişimini araştıran bilim adamları, küçük yaştaki çocukların sorumlulukla ilgili bilgi ve görgülerini, gereksinimlerinin çevrelerindeki kişilerce karşılanış biçiminden edindiklerini ilen sürmektedirler. Denilebilir ki çocuğun doğduğu andan başlayarak çevresinde sezinlediği olaylar, anne ve babanın ona gösterdiği özen, sorumluluklarını yerine,, getiriş biçimi, onun sorumluluk konusundaki ilk bilgilerini oluşturur. Bu etkiler böylece çocuğun aile içinde gelişimi boyunca sürer gider. Unutulmamalı ki çocuk, gördüğünü ve yaşadığını öğrenir. Çocuklarınızın başkalarıyla olan ilişkilerini, davranışlarını ve konuşmalarını izleyin. Kendi ilişki, davranış ve konuşmalarınızdan yansımalar bulacaksınız.

#### 50 Genç Erkek Psikolojisi

Hindistan'da bulunan kurt çocuk olayı oldukça ünlüdür. Birkaç kez yaşanmış olduğu için de âdeta bir lâboratuvar deneyi değeri taşır. Bir köylü kadın, tarlaya gidiş gelişlerinden birinde çocuğunu arabadan düşürür. O anda bunun farkına varmaz. Çocuğu bir dişi kurt bulur. Onu inine götürüp yavrularıyla birlikte büyütür. Gel zaman, git zaman, köylüler; bir kurt sürüsünün içinde yaşayan, el ve ayaklarının üzerinde bir kurt gibi koşan, onlarla bir kurt gibi iletişim kuran, birlikte avlanıp birlikte bes-; lenen bir çocuk görürler. Uzun izlemelerden sonra onu yakalamayı başarırlar. Bilim adamları, kurt çocuğu eğitip normal insan yaşayışına alıştırmaya çalışırlar. Ancak bu, sanılanın aksine hiç de kolay olmaz. Kurt çocuk, insanca yaşamı benimsemekte zorlanır. Çok da fazla ilerleme sağlanamadan ölüp gider.

Bu olay, insanoğlunun kendine model aldığı varlığı benimsemekte ve ona benzemekte ne kadar aşırı gittiğinin çok açık bir örneğidir. "Armut dibine düşer.", "Kenarına bak, bezini al; anasına bak, kızını al.", "Yiğit dayıya, kız halaya çeker." gibi pek çok atasözümüz yine bu örnek alış vurgulamıyor mu? Psikologların yaptığı pek çok araştırma da, erkek çocukların babalarını kendilerine örnek olarak aldıklarını, büyük ölçüde onların birer modeli olarak yetiştiklerini ortaya koymuştur. Baba otoriter, katı, baskıcı, bencil biriyse; erkek çocuğun hoşgörülü, yumuşak, paylaşımcı, başkalarının duygu, düşünce ve görüşlerine değer veren biri olması beklenmemelidir. Çocuğun babayı örnek alış; onun konuşma biçiminden jest, tavır ve mimiklerine, insanlarla olan ilişkilerinden sorumluluk bilincine değin bütün özelliklerine yansımaktır.

Her çocuğun önündeki en etkileyici örnek, kuşkusuz hem derin ve köklü bağlarla bağlı olduğu ve hem de bir model olarak sürekli izleme olanağı bulunduğu anne ve babasıdır. Kişiliğin çatısı insan yaşamının ilk altı yılı içinde yapılandığı için anne ve babanın birer model olarak büyük önemi vardır. Ancak çocuğun kişiliği oluşurken kendine örnek aldığı modeller

hiçbir zaman anne ve babasıyla sınırlı kalmaz. Çocuk, geniş aile çevresinden başka birini;

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 51

amcayı, dayıyı, teyzeyi, halayı da kendine model olarak alabilir. Çocuk, yuvaya başlayınca yuva öğretmenini, okula başlayınca sınıf öğretmenini, bir çizgi film, film, masal veya roman kahramanını, bir sporcu, bir sanatçıyı, bazen de bir arkadaşını kendine model olarak seçebilir. Çocuğun kendine model edindiği kişiye benzemeye büyük bir istek duyduğu, bu kişiyi her özelliğiyle taklit ettiği gözlenir. Model olarak benimsenen kişiyle olan özdeşleşme ne kadar küçük yaşlarda yaşanır, ne kadar uzun sürerse, kişilikteki yansıması da o kadar köklü, o kadar derin olur. İşte bütün bu nedenlerle bizler, anne ve babalar olarak çocuklarımıza düzgün ve doğru modeller olmaya özen göstermeliyiz. Önce kendi kişiliğimizdeki ve davranışlarımızdaki yanlışları düzeltmeli, olmamız gerektiği gibi olmalıyız ki çocuklarımız da olmalarını istediğimiz kişiler olabilsinler. Çocuklarımıza okuttuğumuz masallarda, romanlarda, izlettiğimiz çizgi filmlerde, filmlerde de seçici olmalıyız. Bunların çocuklarımıza ne gibi mesajlar verdiklerini, özdeşleştikleri masal, roman veya film kahramanının onlara nasıl bir örnek olduğunu, çocuğumuzun bu kahramanın simgelediği kişiliği yansıtmamasını isteyip istemeyeceğimizi mutlaka sorgulamalıyız. Aslında bunun sorumluluğu elbette yalnızca anne ve babalarla sınırlı değil. Olmamalı da... Genç kuşakların geleceğimizi aydınlıklara iletecek niteliklerle yetişmesinde, onlara iyi örnek olan, iyi örnekler sunan yazılı ve görsel medyanın, basın, sanatçıların, sporcuların, iş adamlarının, devlet adamlarının büyük payı ve etkisi olacaktır. Çocuklarımızın bireysel başarılarından öte, toplumsal başarıyı yakalamak zorundayız. Bu hepimizin sorumluluğu...

Çocuk Yetiştirirken Neler Yapmalı, Nelerden Kaçınmalı?

O Çocuğunuza, doğduğu ilk günden itibaren sevildiğini, istendiğini, sizin için önemli olduğunu hissettiriniz.

52 Genç Erkek Psikolojisi

O Bebeklik çağı içindeki isteklerine uyunuz. Fizyolojik ve tinsel gereksinimlerinin karşılanmasını geciktirmeyiniz.

O Çocuğunuza, yaşamının ilk yıllarında koyduğunuz yasaklamalar olabildiğince az olmalıdır. Bu, onun daha iyi gelişmesini ve ileriki yaşlarda sizin isteklerinize daha yatkın bir kişiliğe sahip olmasını sağlayacaktır.

O Çocuklarınıza iyi davranınız. Onlarla yumuşak ve sevecen bir ses tonuyla konuşunuz. Bilinçli bir sevgi ve seve-cenliğin çocukları şımartacağını asla düşünmeyiniz.

O Çocuğunuzun kendi başına bir şeyler yapmak ve size yardımcı olmak için gösterdiği belirtileri gözden kaçırmayınız. Bu girişimlerinde onu yüreklendiriniz. Yeni çaba ve girişimleri için onu özendiriniz. Bu davranışlarınız, ileride onun kendi sorumluluklarını üstlenen birisi olmasına yardım edecektir.

O Çocuğunuza başarabileceği işler verip ulaşabileceği amaçlar gösteriniz. Ona inandığınızı ve güvendiğinizi her fırsatta belli ediniz. Çocuğunuzun daha büyük ve önemli sorumluluklar yüklenmeye hazır ve istekli olduğu zamanları kollayınız. Bu sorumlulukları başarabilmesi için gerekli olan ortamı ona hazırlayınız.

O Çocuğun deneyimlerinde uğradığı başarısızlıklarda onu kırıcı bir biçimde eleştirmeyiniz. Eleştirilerinizde hiçbir zaman kişiliğini hedef almayınız. Yapıcı ve yönlendirici olunuz. Onu bir kez daha, ama bu defa daha doğru bir biçimde denemeye teşvik ediniz.

O Kazanılan başarıları olduğu kadar gösterilen çabaları da övünüz.

Sonuçlar başarılı ve yapılabilecek olanın en iyisi olmasa bile, bir şeyi yapmak için elden gelen çabanın harcanması, çocukta sorumluluk bilincinin geliştiğini gösterir.

Çocuklarımızı Nasıl Yetiştirmeliyiz? 53 ; ,:

O Övgülerinizin içten gelen duygularınızı yansıtmalarına ve gerçekleri ifade etmesine özen gösteriniz. Çocukların sezgileri son derece güçlüdür. Yalancı övgüleri çok çabuk kavrarlar. Bu konuda güvenlerini bir kez kaybederseniz bir daha size kolay kolay inanmazlar.

O Ceza vermektense özendiriniz. Belirli bir hatayı sürekli olarak yapan çocuğu cezalandırmak yerine bunun nedenini araştırıp sorunu çözümlmeye çalışınız. Uygulayamayacağınız bir cezayı hiçbir zaman korku ve baskı aracı olarak kullanmayınız.

O Yapılmasını istediğiniz şeyler için ödül vaad etmeyiniz ki çocuğunuz yapması gerekenleri yalnızca sorumluluk bilinciyle yapsın. Sorumluluk kazandırma yolunda önerilecek ödüller yarardan çok zarar getirir.

O Çocuğunuza suçluluk duygusuna kapılmadan hata yapabilme olanağı tanıyınız. En önemli şeyin bir işi başarmak için çaba harcamak olduğunu, başarının bazen zamanla kazanılacağını belirtiniz. Yeri geldiğinde kendi yanlışlarınızı ona göstermekten ve bunları ona örnek olarak vermekten kaçınmayınız. Herkesin yanılabilceğini, yanlıştan dönmenin ve onu düzeltmenin daha önemli olduğunu benimsetiniz.

O Çocuğunuzdan neler beklediğinizi ona açık bir dille anlatınız. (Dikkat edin bunlar üstesinden gelemeyeceği şeyler olmasın.) Bu pek çok yanlış anlayışı ortadan kaldırır. Kurallarınıza bağlı olmakla birlikte ona daima sevgi ve anlayışla davranınız.

O İşlemeyen, uygulamada sorunlar çıkaran kurallarda ısrarcı olmayınız. Bunların neden işlemediğini ve uygulanmadığını sorgulayıp araştırınız. Gerekiyorsa bunları daha uygun bir hâle getiriniz ceya yenileriyle değiştiriniz. Bü-

54 Genç Erkek Psikolojisi

tün bunlar için oğlunuzun düşüncelerini alıp katkılarını istemeyi unutmayınız.

O Çocuğunuzun duygusal sorunlarına yakınlık gösteriniz. Kaygılarını, tasalarını, kuşku, sevinç, umut ve mutluluklarını paylaşınız. Aranızda güçlü bir duygusal bağın ve güvenin oluşmasını sağlayınız. Her alanda kazandığı başarıları övünüz, alkışlayınız. Ancak ona gösterdiğiniz sevginin; okulda, sporda, sanatta veya herhangi bir alanda gösterdiği başarılarla ilgili olduğu izlenimini yaratmayınız. Yanılgılarında ve başarısızlıklarında da yanında olacağınızı, onu destekleyeceğinizi hissettiriniz. Bunu ona her fırsatta kanıtlayınız.

@« \$\$

OĞLUNUZUN BÜYÜME

Serüveni

fi

Çocuklar Ne Zaman ve Nasıl Erkek Olur?

Bio-psiko-sosyal bir varlık olan insanoğlunun serüveni, ana İrahmine düştüğü an başlar ve bazı evrelerden geçerek yaşlılığa [dek sürer gider. Bu evreler ana çizgileriyle şöyle sıralanabilir:

Doğum öncesi

Bebeklik : 0- 2 yaş

Çocukluk : 3- 12 yaş ( kızlarda )

3- 14 yaş ( erkeklerde )

Gençlik : 13 - 21 yaş (kızlarda)

15 - 21 yaş (erkeklerde)

Yetişkinlik : 22 - 64 yaş

Yaşlılık : 65 yaş ve sonrası

Çocuğunuzun cinsiyeti, daha ana rahmine tutunduğu o ilk anda belirlenir. Gebelik süresi içinde başvurulabilecek hiçbir işlem artık onun cinsiyetini değiştiremeyecektir. Babanın spermiyle döllen anne yumurtası, oğlunuzun ilk hücresidir. Bu hücre, anneden de babadan da tamamen eşit bir kalıtımsal öz getirmiştir. Annenin yavrusuna verdiği,

içinde 24 tane kromozom bulunan tek bir hücredir. Baba da yavrusuna, içinde 24 tane kromozom bulunan bir hücreden farklı hiçbir şey veremez. Kromozomlar, içlerinde çok sayıda gen barındıran mikrosko-pik incelikte, uzun iplikçiklerdir. Canlılar, sahip oldukları bütün özellikleri, kromozomlarının içinde saklı olan genler aracılığıyla yavrularına aktarırlar. Anne ve babanın bütün hücrelerinde birer çift hâlinde bulunan kromozomlar, üreme hücreleri olan yumur-

#### 58 Genç Erkek Psikolojisi

ta ve sperma kromozomatik ayrışmaya uğrayarak birer tek olarak geçerler. Annenin ve babanın kendi atalarından kalıtımsal , miras olarak getirdikleri bütün özellikler, birleşen bu iki hücrenin içindedir. Bunlardan başat olanlar, çekinik olan özelliklere ' ; üstün gelecek ve çocuk bu özelliklerle doğup gelişecektir. Peki ' ; ' ama ya çocuğun cinsiyeti?... Bunu belirleyecek olan nedir? >

Kromozom ayrışmasının sonucunda, dişide cinsiyet belirleyicisi olarak bulunan XX kromozomu, yumurtaya X olarak geçer. Buna karşın erkekte cinsiyeti belirleyen XY kromozomu, ayrışma sonucu olarak spermaya X ya da Y olarak aktarılır. Yani dişi, yalnız-' ca X kromozomu taşıyan tek tür yumurta üretirken; erkek, X ya da Y kromozomu taşıyan iki tür sperma üretir. Böylece tümü X kromozomu taşıyan dişi yumurtaları döllendiklerinde, kendilerini dölleyen spermanın X veya Y kromozomu taşımasına bağlı olarak XX, yani dişi; ya da XY, yani erkek olma olasılıklarına sahip olurlar. Görülüyor ki biyolojik yapının temelini oluşturan hücre çekirdeğinin kromozom düzeni; erkekte, dişide olduğundan farklıdır. Dişide 24 çift kromozomun tümü simetrikken, erkekteki 24. çift; yani XY kromozom çifti simetrik değildir. İşte erkek cinsiyetinin bu ilk belirleyici özelliği, genetik zenginlik açısından değil, kromozom yapısı bakımından ayırt edilen bir farklılıktır.

Döllenmiş bir yumurtada bulunan XX kromozomu çocuğun kız olmasını sağlıyorsa, o zaman yine döllenmiş bir yumurtada bulunan XY kromozomlarından hangisi; X mi, yoksa Y mi çocuğun erkek olmasını sağlamaktadır? Akla gelen ilk yanıt Y kromozomunun varlığı oluyor. Ancak bu yanıltıcıdır. Çünkü yapılan bilimsel araştırmalar, herhangi bir kromozomik hata sonucu erkekteki XY kromozomlarının birbirlerinden ayrılmadığı durumlarda, XY kromozomu taşıyan bir spermayla döllen yumurtanın XXY kromozomlarına sahip olmakla birlikte, herhangi bir XX dışısından ayırdedilemeyecek biçimde bir dişi oluşturduğunu ortaya koymuştur. Buna karşın, XXY kromozumlu erkeklerde testisler ve cinsel organlar gelişemez. Göğüsler ve kalçalar kadınsı, zekâ düze-Oğlunuzun Büyüme Serüveni

#### 59

yi düşük kalır (Klinefelter sendromu). Tek X kromozomlu kadın- \ iarda da cinsiyet organı iyi gelişemez. Aybaşı kanaması olmaz. Boy kısa, zekâ düzeyi düşük kalır (Tumer sendromu). Görülüyor ki, dişiliğin belirleyici etkeni olan simetrik XX kromozom çiftinden farklı olarak ortaya çıkan bu yapısal değişiklik, yani XY kromozom kurgusu, erkeğe özgü bir yapının oluşumunu doğrudan etkilemektedir. Bunların başında da cinsiyet bezinin erlik bezi oluşu gelir. Bu birinci derecedeki özellik, yani erlik bezine sahip oluş; zamanı gelince erkeğe özgü ikinci derecede özelliklerin, yine erlik bezi aracılığıyla salgılanan ve kana karışarak tüm organizmayı etkileyen hormonlarla gerçekleşmesini sağlar. Özellikle bu biyokimyasal güçlerin yönlendirmesiyle gelişen erkeğe özgü beyin yapısı, iskelet yapısı, beden yapısı, kan yapısı, kas yapısı, yağ yapısı, ses yapısı, kıl yapısı ve düzeni, zihinsel yapı, cinsel duyarlılık gibi bütün bedende yaygın olarak kendini gösteren erkek cinse ait niteliklerle erkeğin cinsel farklılığı biçimlenir. Cinsiyet hormonları böylece, erkekle dişi arasına pek çok anatomik, fizyolojik ve biyokimyasal farklılıklar koyar. Yani

organizmanın bir erkek olarak, erkeklik hormonlarının oluşturduğu değişimden etkilenmeyen hiçbir bölümü kalmaz.

Bu yapısal farklılık nedeniyle; XX kromozomlu embriyo dokularında dişilik hormonlarının salgılanmasıyla dişiliğe özgü değişimler yaşanırken; XY kromozomlu embriyo dokularında erkeklik hormonlarının salgılanmasıyla erkeğe özgü değişimler yaşanmaya başlar. Erlik bezi ve penis oluşumunun dışında beden ve beynin yapısında erkeğe özgü kazanımlar gerçekleşir. Fetüs on altıncı haftaya ulaştığında testisler gelişimini tamamlar ve erkeklik hormonu üretmeye başlar. Böylece fetüs her geçen gün biraz daha fazla erkek olur. Bebek doğduğunda, bir erkek çocuğun bütün özelliklerini taşır. Yalnızca erlik bezlerine ve bir penise sahip oluşuyla değil, fakat kanında dolaşan ve on üç yaşındaki bir erkek çocuğunkine eşit düzeyde olan erkeklik hormonu düzeyiyle de o bir erkektir.

#### 60 Genç Erkek Psikolojisi

Hatta o kadar ki, bu dönemdeki bebeklerin penisinde, "b ereksiyonu" adı verilen penis sertleşmeleri bile görülebilmektedir. Ancak doğumdan bir süre sonra, salgılanan erkeklik hormonu oranının büyük ölçüde azalmasıyla bu durum da genellikle ortadan kalkar. Yine buna bağlı olarak bebeklik çağı içinde erkek bebeklerin davranışlarıyla dişi bebeklerin davranışları arasında önemli sayılabilecek farklılıklar görülmez.

Erkek çocukların kanındaki erkeklik hormonu düzeyi, büyüme süreci boyunca dalgalı bir gidiş izler. Zaman zaman yükselir, zaman zaman düşer. Bu hormonun kanda yükseldiği dönemlerde, erkeğe özgü özellik ve davranışlarda bir belirginleşme ve sivrilme, düştüğü dönemlerde ise bir yatışma, bir yumuşama ve si- ' linme gözlenir. Sözgelimi dört yaşlarındaki erkek çocuklarda, kandaki erkeklik hormonu anî bir sıçramayla bir önceki dönemin iki katına çıkar. Bu dönem, erkek çocuklarla kız çocuklar arasındaki ilgilerin ve etkinliklerin belirgin bir biçimde birbirlerinden ayrıldığı ve farklılaştığı bir evredir.

Bu yaş dönemine giren erkek çocuklar; anne baba ilgisine ve şefkatine büyük bir gereksinime duyarlar. Övülmek, takdir edilmek, teşvik görmek ihtiyacındadırlar. Babayla alt alta üst üste boğuşmak; boks, güreş, futbol gibi erkeğe özgü oyunlar oynamak isterler. Yenilgi kabul etmezler. Daima üstün gelmelidirler. Baba, ona bu konuda cömert davranmalıdır. Çünkü bu tür davranışlar onun mutlu ve kendine güvenen bir kişilik geliştirmesine yardım edecektir.

Erkek çocuklar bu dönem içinde babayı kendilerine örnek alır, fakat duygusal olarak anneye yönelirler. Adeta ana kuzusudur-lar. Annelerinden yoğun bir sevgi, şefkat ve ilgi beklerler. Erkek çocukların bu dönemde annelerinden sevgi, şefkat ve sevgi ihtiyaçlarını karşılayışları onların ileride karşı cinse yönelişlerinde ve karşı cinsle ilişkilerinde etkili olacaktır.

Erkek çocuklar yuvada olsun, evde olsun zamanlarının büyük bölümünü yalnız başlarına ve birtakım yapılandırma etkinlikle-

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 61

rinde bulunarak geçirirler. Birlikte çalışma, işbirliği yapma, konuşarak dostça ilişkiler sürdürme gibi faaliyetlere oldukça uzak dururlar. Yaşlılarıyla birlikte oldukları süreler içinde de; top oynamak, yarışmak, güreşmek gibi rekabete dayanan ve erkeğe özgü oyunlar oynarlar. Buna karşın aynı yaşlardaki kız çocuklarda çok daha yüksek bir oranda işbirliği içinde birlikte çalışma, birlikte oynama, birlikte konuşma ve sosyalleşme etkinliği saptanır.

Ancak bu dönem uzun sürmez. İlköğretime başlangıçta, erkek çocuklardaki erkeklik hormonu düzeyi yemden düşer. Böylece erkek çocuklara özgü atak eğilimler biraz olsun dengelenir. Birlikte çalışmaya, öğrenmeye ve eğitime daha elverişli bir yapı kazanılır. Buna rağmen yine de kız çocuklara oranla daha yarışmacı ve daha rekabetçi bir davranış tarzı sergilerler. Konuşmaktan çok etkinliğe, sosyal ilişkilerden çok fiziksel

oyunlara yönelirler. Kız arkadaşlardan çok, erkek arkadaşlarla birlikte olmayı tercih ederler. Baba, örnek alman bir model olarak taşıdığı önemi artırarak sürdürür.

On üç yaşma kadar erkek çocukların ne davranış biçimlerinde ne de kanlarındaki erkeklik hormonu düzeylerinde önemli bir değişiklik olmaz. Ancak on üç yaşlarına gelindiğinde her şey birdenbire değişmeye başlar. Kana karışan erkeklik hormonları düzeyinde yine büyük ve anî bir yükselme gözlenir. Öyle ki bu oran kısa sürede sekiz katına çıkar. Bu durum, davranış ve duyguları etkile-/en beyindeki serotonin hormonunun da daha çok salgılanması-la neden olur. Bu da duygusal ve heyecansal açıdan iniş çıkışların, dalgalanmaların yaşanmasını tetikler. Bu dönemde gençler daha atak eğilimler içinde bulunurlar. Sonu kötü bitebilecek serüvenle-Jre büyük bir cesaretle, adeta gözü kapalı atılırlar. Yine beyindeki Sdopomin oranında ortaya çıkan değişiklikler onları bağımlılık ya-gratan maddelere karşı daha yatkın, daha dirençsiz kılar.

Bütün bu hormonal değişimlere paralel olarak çocukta anî bir bedensel büyüme gözlenir. Gencin elleri, ayakları büyümekte;

#### 62 Genç Erkek Psikolojisi

kolları, bacakları, boyu uzamaktadır. Bazen erkeklik hormonlarının yanı sıra dişilik hormonları oranında da artış olur. Böyle durumlarda göğüsler büyür ve şişer. Bu geçici bir durumdur ve kısa sürede dengelenir. Ancak yine de bütün bu değişimler genci tedirgin eder. Bu tedirginlik onun her davranışına bir şaşkınlık, bir ürkeklik ve yaygın bir beceriksizlik hâlinde yansır.

On dört yaşına gelindiğinde kandaki erkeklik hormonu düzeyi en üst noktaya erişir. Yüz sivilcelenir, sakal ve bıyık belirir. Bütün bedende, özellikle göğüste, koltuk altlarında ve cinsel bölgede kıllanma görülür. Güçlü cinsel duygularla bedende genel bir gerginlik hâli gözlenir. Erkeklik organında sertleşme, meni gelmesi yaşanır. Islak düşler görülür. Karşı cinsi düşünme, karşı cinse yönelme başlar.

Fırtınalı dönem artık başlamıştır. Bu dönemdeki erkek çocukların davranışlarında kendilerinin bile açıklayıp anlamlandıra-madığı birtakım davranış değişiklikleri ortaya çıkar. Sık sık duygusal tutarsızlıklar görülür. Gençler, ailelerinin ve ait bulundukları toplumun değer yargılarına karşı çıkarlar. Yeni benimsedikleri birtakım düşünce ve duyumları savunurlar. Açıklanamaz biçimde yakışsız, kaba ve bayağı davranışlar sergilerler. Dikkatsiz, sakar, atak ve asabidirler. Acemice hareketlerle çevrelerine zarar verirler. Kendilerinden başkasının duygu ve düşüncelerini önemsemeyen bencil bir tutum içine girerler. Aile bu dönemde arka plâna itilir. Baba, örnek olarak alman bir model olma özelliğini kaybeder. Genç kendisine aile çevresinin dışında yeni çevre ve model arayışları içine girer. Bütün bunlar anne ve babayla genç arasındaki ilişkileri kopma noktasına getirir.

Bütün bu gelişmeler, konunun sıradan bir hormon düzeyi artışından çok farklı olduğunu gösterir. Çünkü kandaki erkeklik hormonu düzeyi böyle hızla artarken gencin bedeninde olduğu gibi beyinde de inanılmaz bir değişim gerçekleşmektedir. ABD' de, Maryland eyaletindeki Millî Sağlık Klinikleri Merkezinde Dr Jay Giedd başkanlığında on üç yıldır sürdürülen bulûğ çağı gençlerinin beyinlerinin

#### Oğlunuzun Büyüme Serüveni 63

İMRT (manyetik rezonans tomografisi ) aygıtıyla görüntülenmesi S çalışmalarının sonuçları 2004 yılı mayısında açıklandığında, bilim dünyası büyük bir heyecanla sarsıldı. On üç yaşından itibaren çocukların kan düzeyindeki cinsellik hormonu artışına paralel olarak beyinde de yapısal bir değişim yaşanıyordu. Üstelik bu değişimler, bireyin beyinsel olgunluğu yakaladığı yirmi beş yaşına kadar sürüyordu. İşte beyindeki bu yeniden yapılanma sırasında hücreler arasındaki bağıntılarda yaşanan

değişimler, gençlerin davranışlarındaki değişimlere ve tutarsızlıklara da uygun bir neden yaratıyordu.

Ancak yirmi yaşlarına geldiklerinde, erkek çocukların daha sakin, daha dengeli davrandıkları, aileleriyle ve diğer yetişkinlerle ilişkilerini düzelttikleri gözlenir. Erkeklik hormonu hâlâ yüksek düzeyini korumaktadır, ancak hormonal dengeler artık yerleşmiştir. Biyolojik gelişme tamamlanmış, genç erkek bedensel kimliğine kavuşmuştur. Bunun yanı sıra beyindeki yeni organizasyonun tamamlanmasıyla merkezî sinir sistemi etkin ve mükemmel bir yapı kazanmıştır. Beynin iki yarım küresi arasında iletişimi sağlayan korpus kallosum daha verimli çalışmaya başlamıştır. Ergenlikte daha aktif olan duygusal beyin (amigdala), yönetimi prefrontal kortekse devretmiştir. Davranış ve düşüncede ölçüyü belirleyen ve beyni asıl yöneten merkez olan prefrontal bölge gelişimini tamamlayarak yönetimi ele almıştır.

#### Erkeğe Özgü Biyolojik Yapı

Biyolojik gelişmeleri tamamlandığında erkekler, dişilere oranla genel olarak daha gelişmiş ve farklı bir kemik yapısına, daha uzun bir boya sahip olurlar. Cinsler arasındaki belirgin biyolojik farklılıklardan biri olan; dişinin doğum olayını gerçekleştirebilmek üzere bir rahminin bulunması ve leğen kemiğinin erkeğe oranla çok daha geniş oluşu büyük bir önem taşır. Yine bu özel yapıya bağlı olarak dişi cinsin bacak kemikleri erkeğe oranla daha eğimli olur. Bu da onlara, kadına özgü yürüme ve koşma biçimini kazandırır.

#### 64 Genç Erkek Psikolojisi

Cinsler arasındaki önemli biyolojik ayrılıklardan biri de, erkeklerde kasların % 30 oranında daha fazla gelişmiş olmasıdır. Yine kanlarındaki alyuvar oranı da kızlara oranla daha yoğundur. Dişi cinsten kaslar fazla gelişmemiştir. Buna karşın yağ oranı fazladır ve daha çok göğüste, karnın alt bölümünde ve kalçalarda toplanmıştır. Cinslerde kılların bedene yayılışı da farklıdır. Erkeklerde; yüzde çıkan sakal, bıyık; göğüste, kollarda, bacaklarda, hatta kaşlarda ve burnun içinde belirgin ve gür olarak görülen kıllanma, dişide pek seyrek olur. Dişi cinsten yüzdeki ve göğüsteki tüyler göze çarpmayacak kadar incedir. Keza kol ve bacaklarda da çok ince tüyler görülür. Erkeklerde saçların orta yaştan itibaren dökülme eğilimi göstermesine karşın kadın saçlarının inceliği, gürlüğü, uzama yeteneği, yaşlılıkta dökülmeme özelliği dişiye özgü avantajlardır. Kırk beşle atmış yaş arasındaki kadınların birçoğunda, dişilik hormonlarının azalmasına bağlı olarak gözlenen erkekse kıllanma, yumurtalık bezinin salgıladığı hormonların bu alandaki etkisini kanıtlamaktadır.

Erkeğin, cinsiyete bağlı olarak dişiden ayrıldığı anatomik özelliklerinden biri de, gırtlak yapısındaki ve ses tellerindeki farklılıklardır. Erkeklerde gırtlak, ergenlik döneminde gelişerek dışarı doğru bir çıkıntı oluşturacak biçimde büyür (adem elması). Ses telleri ve buna bağlı olarak ses kalınlaşır. Buna karşın dişide gırtlak gelişimi belirli bir aşamada durur. Bu yüzden kadınlarda, erkeklerdeki gırtlak çıkıntısı görülmez. Yine buna bağlı olarak dişilerin sesleri çocuk sesinden daha derin, fakat erkek sesinden daha yumuşak ve ince olur. Erkeğin fiziksel açıdan karşı cinsten daha güçlü ve kaslı oluşu, iki cins arasındaki en önemli ayrım olarak gösterilir. Bu görünüş, erkeğin güçlü cins, dişinin zayıf cins olduğu düşüncesini ya-ygmlaştırmıştır. Bütün spor etkinliklerinde erkeklerin bayanlardan ayrı kümelerde yarışmaları ve erkeklerin bütün bu spor dal-

#### Oğlunuzun Büyüme Serüveni 65

.arındaki derecelerinin bayanlardan yüksek bulunması da bunun kanıtı sayılmıştır.

Gerçi kızların biyolojik açıdan erkeklerden daha hızlı gelişerek ergenliğe daha önce ulaştıkları, on beş yaşma kadar yaşlıları olan erkeklerden boyca, kiloca geri kalmadıkları söylenebilir. Ancak erkek

çocuklardaki kas gücünün ve kas gerginliğinin daha doğumlarından başlayarak kızlardan üstün olması, ataklık ve saldırganlığın erken dönemlerde ortaya çıkması, bu alandaki ön belirtiler olarak göze çarpar. Harekete ilişkin davranışların düzenlenmesinde büyük önem taşıyan soluma etkinliğinin de; erkeklerde, kızlara oranla çok daha yoğun olduğu görülür.

Ancak bir de yaşam süreci içinde, insanın hayatını daha uzun sürdürmesi gücünden söz edilebilir. Acaba erkek ve dişi bu önemli özelliğe aynı ölçüde mi sahiptirler? Her iki cinsi bu ölçek açısından; erkek hücreleri olan spermilerin, dişi hücreleri olan yumurtayla karşılaşarak onu döllerdikleri ilk andan başlayarak incelemek gerekir. Kromozomatik ayrışma nedeniyle erkek hücreleri olan spermelerde X ve Y kromozomu taşıyan sperm sayısı birbirine eşittir. Bu yüzden her yumurtanın, dişi veya erkek yapan bir sperm tarafından döllenerek bir dişi veya erkek embriyo geliştirme olasılığı da teorik olarak eşit olması gerekir.

Ancak istatistiklere bakıldığında gerçeğin olması gerekene pek uymadığı görülür. Çünkü her yüz kız çocuğuna gebe kalmaya karşılık, yüz yirmi oğlan çocuğuna gebe kalma gerçekleşir. Ancak ölü doğanlar ve yapılan düşükler nedeniyle doğan her yüz kız çocuğuna karşın ortalama 104 oğlan çocuğu dünyaya gelebilmektedir. Bu durumsa, doğum öncesinde erkek bebeklerin karşılaştıkları yaşamsal tehditler karşısında daha zayıf ve dirençsiz olduklarını gözler önüne sermektedir.

Erkek çocukları bekleyen tehdit ve riskler bununla da sınırlı değildir. Yapılan araştırmalar, ergenlik dönemi sonuna kadar erkek çocukların; kız çocuklarına oranla üç kat daha fazla yaşamsal teh-

66 Genç Erkek Psikolojisi

like oluşturabilecek kaza, intihar, saldırıya uğrama, yaralanma ve ölüm olaylarıyla karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Ve yine istatistikler; bayanların, erkeklere oranla daha uzun bir ortalama . yaşama süresine sahip olduklarını ortaya koymuştur. Yirminci yüzyılın başlarında bayanlar, erkeklerden ortalama iki yıl fazla yaşama şamaktaydılar. Yüzyılın sonuna gelindiğinde bu fark sekize yükselmiştir. Üstelik ara gitgide daha da açılma işaretleri vermektedir. Bütün bu veriler, yaşam etkinliği açısından bayanların erkeklere oranla çok daha sağlam ve dirençli olduklarını kanıtlamaktadır. • Ve erkek çocukların korunup gözetilmeye kızlardan çok; daha fazla gereksinimleri olduğunu...

Erkeğe Özgü Beyin Yapısı ;

ve Zihinsel Özellikler

Doğurduğu sonuçlar açısından erkeklerle kızlar arasındaki en önemli farklardan biri, beyin yapılarına ilişkindir. Üstelik bu farklılığın başlangıcı doğum öncesine dek uzanır. Erkek çocukla- . rın beyin yapıları, kızlarmkinden daha bu dönemde farklılaşma-ya başlar. Çünkü erkek fetüste salgılanan erkeklik hormonu beynin gelişimini baskı altında tutup yavaşlatırken, dişi fetüste salgılanan dişilik hormonu beyin gelişimini hızlandırır. Bu nedenle daha doğumlarında, erkek bebeklerle kız bebekler, farklı beyin yapılarına sahip olarak dünyaya gelirler. Erkek çocukların beyinleri, kız çocukların beyinlerine oranla daha büyüktür. Buna karşın kız çocukların beyinlerindeki hücreler arasındaki bağlantılar erkek çocuklarmkine oranla çok daha fazla gelişmiştir.

İnsan beyni sağ ve sol olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Bütün çocuklar, beyinlerinin sağ bölümü sola oranla daha gelişmiş olarak doğarlar. Ancak kız çocuklarda bu gelişme, erkek çocuklarmkine oranla daha da fazladır. Üstelik sağ beyinle sol beyin arasında bir iletişim hattı görevini yapan korpus kallosum kızlarda daha geniş, daha güçlüdür. Her iki cinste de beyin sağ tarafı hız-

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 67

la gelişirken korpus kallosum aracılığıyla sol beyinle bağlantı kurulmaya çalışılır. Bu iletişim köprüsü erkek çocuklarda yeterince gelişmemiş olduğu için sol beyinle bağlantı çabaları düşük düzeyde kalır. Bu da duygu ve düşünceleri sözel olarak ifade etme, okuma gibi etkinliklerde güçlüğe ve gecikmeye neden olur.

**Korpus Kallosum:** Beynin iki yarımküresi arasında iletişimi sağlar. Beynin bu I bölümü problem çözebilmek yaratıcılık ile ilgilidir. Ergenlik döneminde bu kısım verimli hale gelir.

**Prefrontal Korteks:** Beyni asıl yöneten merkezdir. Davranış ve fikirlerde ölçüyü belirler. Beynin en geç gelişen bölümüdür. (Gençler bu yüzden daha çok sorunla karşı karşıya kalır.)

**Bazal Ganglia:** Beynin bu bölümü hareketlerin kontrolünde önemli bir yer oynar. Kadınlarda, daha büyüktür. Prefrontal Korteks için tam bir sekreter görevi görür. Alınan bilginin hangisine fazla önem verileceğini belirler.

**Amigdala:** Duygusal beyin de denen bu bölüm korku, kızgınlık gibi verilerle ilgilenir. Yetişkinlerde rasyonel beyin olan Prefrontal Korteks daha fazla aktivite gösterirken ergenlikte, duygusal beyin etkindir.

**Beyincik:** fizksel koordinasyonu sağlar. Özellikle matematik, müzik ve sosyal yeteneklerde etkilidir. Beyincik 20 yaşından önce gelişimini tamamlayan tek bölümdür.

**Genç erkeklerde beynin iç yapısı**

Buna karşın kızlar, gelişmiş korpus kallosumları aracılığıyla bu iletişimi daha kolay gerçekleştirirler. Böylece beyinlerinin her iki bölümünü kullanarak duygu ve düşüncelerini sözel olarak ifade etmede, okuma etkinliklerim yerine getirmede erkek çocuklara karşı büyük bir üstünlük sağlarlar. Kız çocukların beyinlerindeki konuşma merkezi, erkek çocuklarmkine oranla %30 daha büyüktür. Belki de bu oranla bağıntılı olarak ilköğretimin

**68 Genç Erkek Psikolojisi**

birinci sınıflarında okuma ve yazmada güçlük çeken öğrencilerin %80'i erkek öğrencilerdir. Sırf bu yüzden bazı Batı ülkelerinde erkek çocukların ilköğretime başlama yaşı bir yıl yukarı çekilmiş ve olumlu sonuçlar alınmaya başlanmıştır.

Ancak bu olumsuz durum, erkek çocuklara bir başka alanda alanda büyük bir üstünlük kazandırır. Erkek çocuklarda korpus kallosum henüz gelişimini tamamlamadığı için beynin sol bölümüyle yeterli bağlantı kurulamaz.

Zihinsel etkinlikler daha çok beynin sağ bölümüyle sınırlı kalır. Böylece beynin sağ tarafı daha çok gelişme olanağı bulur. Bu durum; matematik yeteneğinin, teknik becerinin ve eylemsel uygulama etkinliğinin daha çok beynin sağ tarafıyla ilgili olması nedeniyle erkek çocuklara bu alanda belirgin bir üstünlük sağlar. Bilim dünyasının her alanda yetiştirdiği büyük dehaların belirgin bir çoğunlukla erkek olması bunun bir kanıtı değil midir? Ancak gerek erkek ve gerekse bayan dahillerde erkeklik ve dişilik özelliklerini ölçmek amacıyla yapılan araştırmalar herkesi çok şaşırttı. Çünkü üstün zekâ dilimindeki erkekler çizelgenin dişilik ucuna doğru; üstün yetenekli bayanlarsa çizelgenin erkeklik yönüne doğru belirgin bir kayma göstermekteydi.

Terman, yaptığı ünlü dahilik araştırmasında; 140 - 180 zeka aralığında, belirlediği her altı erkek çocuğa karşılık olarak ancak dört kız çocuk bulabilmiştir. 180'in üzerindeki zekâ dilimi içinse, her yedi erkek çocuğa karşılık üç kız çocuk belirleyebilmiştir. Ancak erkek çocukların yüksek zekâda gösterdikleri bu yığılma, düşük zekâda da görülmektedir. Kız çocuklarsa daha çok normal zekâ çevresinde toplanmaktadır. Buna karşılık genel zeka konusunda yapılan araştırmalarda erkekler ve kızlar arasında tam bir eşitlik olduğu kesin olarak saptanmış bir gerçektir. Zihinsel profillerindeki farklılıklara gelince, erkeklerin en önemli özelliği, soyut düşünceleri kavrama ve soyut imgeler ya-

ratabilmelerindeki üstünlükleridir. Bu özellikleri erkeklerin; matematik ve teknik konulardaki başarılarıyla bilimsel ve sanatsal çalışmalarda yaratıcılıklarının nedenini açıkça ortaya koymak-

, ' < Oğlunuzun Büyüme Serüveni 69

tadır. Buna karşın erkekler, sözel zekâyı gerektiren dil öğrenme, dili kullanma gibi becerilerde kızlara oranla oldukça geridirler.

Kızlar, sözel zekâyı gerektiren dile ilişkin etkinliklerde belirgin bir üstünlüğe sahiptirler. Ancak burada sözü edilen üstünlük; gevezelik, dedikodu yapma, dertleşme, iğneleme, şakalaşma anlamında bir üstünlük değil; konuşma dilini kullanmadaki beceri, üslûptaki incelik, sözcük zenginliği, yabancı dil öğrenme ve kullanmadaki yetenektir. Amerika ve Avrupa'da yapılan psiko-metrik bütün araştırmalar, okul başarılarında cinsler arasında saptanan bu farklılıkları kuvvetle desteklemektedir.

Erkeğe Özgü Heyecansal Yapı ve Sosyal Eğilimler

Erkeklerle kızlar arasında belirgin olarak öne çıkan ayırt edici özelliklerden biri de heyecansal yapılarındaki ve sosyal ilgilerin-deki farklılıklardır. Erkeklerin genellikle heyecansal olaylar karşısında çabuk paniğe kapılmadıkları, daha korkusuz, daha soğukkanlı, daha bilinçli davrandıkları yaygın bir kanıdır. Yine erkeklerin; dik başlı oldukları, zor koşullar karşısında daha dirençli, daha mücadeleci davrandıkları, baskılara boyun eğmedikleri düşünülür. Erkekler; kızlara oranla daha rekabetçi, daha bireyci, daha özgür yaradılışlı ve daha az sosyaldirler. Spor, siyaset, ekonomi gibi konulara olan ilgileri daha derin ve daha yoğundur.

Buna karşın kızların daha yumuşak huylu, duygusal, uzlaşmacı, altkm karakterli ve sosyal olduklarına inanılır. Özellikle korku yaratan olaylar karşısında son derece dirençsiz oldukları düşünülür. Gerçekten de kızlar; genel olarak fare, yılan, böcek gibi hayvanlar karşısında ürküp korkarlar. Her türlü heyecan olgusu karşısında duygularını coşkun tepkilerle, yaygın bir telâşla orsaya koyarlar. Zor koşullar karşısında psikolojik olarak çabuk çözülürler. Dayanma, karşı koyma, başa çıkma yetenekleri sınırlıdır. Daha çok moda, müzik ve sinemayla ilgilenirler.

70 Genç Erkek Psikolojisi

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 71

Acaba toplumda yaygın olarak kabul bulan bütün bu belirlemeler yerinde ve doğru mudur? Bakınız Gilford ve Zimmerman, şahsiyetin temel özellikleri konusunda yaptıkları geniş araştırma sonucunda erkeklik ve dişiliğin temel özelliklerini karşılıklı iki kutup hâlinde nasıl belirlemişler?

ERKEKLİK

DIŞILIK

Erkeklere özgü davranışlara  
eğilim

Sertlik, dikbaşlılık

Kolay yola gelmeme

Korkuya dirençli olma

Heyecansal davranışlara ket  
vurma

Kadınlara özgü etkinliklere eğilim

Sevimlilik, sıcakkanlılık Romantik duygu ve ilgilere sahip olma

Korkak ve ürkek olma Heyecansal tepkilere eğilimli bulunma

Böcek, fare ve yılan gibi hayvanlardan tikslenme, korkma

Erkek ve dişinin heyecansal yapılarında, sosyal yöneliş, tutum ve davranışlarında bilimsel olarak belirlenen bu derin ayrım; bilim adamlarını ister istemez bu farklılıkların kökenini araştırmaya yöneltmiştir. Bu amaçla, kız ve erkek çocukların bulunduğu bir ana okulunda her gün, her çocuk beşer dakikalık bir süre için gözlenmiştir. Toplanan ellişer dakikalık gözlemler incelendiğinde: işbirliği, sözlü

anlatım, tekbaşma yapılandırma ve telâşlılık ölçütleri açısından karşılaştırmalı olarak şu değerler belirlenmiştir:

|                          |            |            |         |
|--------------------------|------------|------------|---------|
| ETKİNLİK TÜRÜ            | KIZLARDA   | E          | -KLERDE |
| işbirliği içinde bulunma | 21 dakika  | 1,5 dakika |         |
| Sözlü anlatım            | 15 dakika  | 4          | dakika  |
| Tek başına yapılandırma  | 20 dakika  | 33         | dakika  |
| Telâşlılık hâli          | 0.5 dakika | 5          | dakika  |

Bütün bu veriler dikkate alınıp yorumlandığında, aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkün olur.

1. Erkek çocuklar; başkalarıyla ilişki kurma, işbirliği içinde bulunma, uyumlu davranma ve birlikte yapma ölçütleri açısından kız çocukların çok gerisinde bulunmaktadırlar (21 dk. / 1,5 dk).

2. Kendini sözlü olarak ifade etme; duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşma, yaşanan olayları anlatma ölçütleri açısından da erkek çocuklarda, kızlara oranla önemli bir gerilik göze çarpmaktadır (15 dk / 4 dk).

3. Erkek çocuklar, kızların sözlü anlatım ve işbirliği içinde bulundukları süreler boyunca yalnız kalmayı tercih ederler. Ancak tek başına oldukları bu dönem boyunca boş da durmazlar. Çeşitli yapılandırma etkinlikleriyle uğraşırlar ve bu alanda kızlara karşı belirgin bir üstünlük sağlarlar (33 dakikaya karşılık 20 dakika). İşte onların bütün bu farklılıkları, ileride sahip olacakları teknik üstünlüklerinin ve yaratıcılıklarının temelini oluşturur.

4. Gilford ve Zimmerman şahsiyet profilinde telâş ve heye-canlılığın dişi cinse özgü bir özellik olarak belirlenmiş olmasına karşın yukarıdaki araştırmanın sonuçlarına göre erkek çocukların kızlara oranla on kat daha fazla telâş hâli içinde bulundukları görülmektedir (0.5 dk. / 5 dk.).

Erkeğe ve dişiye özgü farklılıkların kaynağını araştıran bu inceleme, ilk üç ölçütün; erkek ve dişide biyolojik ve fizyolojik ayrımın ortaya çıkışıyla paralel olarak seçilebildiğini, yani hormonal kökenli olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak gelişme, olgunlaşma ve sosyal etkilere bağlı olarak heyecan hâllerinin yaşanışında ve denetlenmesinde erkekler lehine hiç de göz ardı edilemeyecek bazı önemli değişim ve kazanımların gerçekleştiği de son derece açıktır.

Erkek çocukların küçük yaşlardan beri süregelen sosyal uyum yetersizlikleri, ataklıkları, kaba kuvvete ve kavgaya olan eğilimleri; önergenlikle birlikte kandaki testosteron oranının artmasıyla daha da abartılı bir yapı kazanır. Erinlikle birlikte erkek çocukların başlarını belâya sokma ve suç işleme oranlarındaki anî ve büyük yükseliş bununla ilgilidir. Buna karşın bütün bu atak yapı ve eğilimler; ergenliğin son dönemlerinde denetlenebilir, yapıcı ve yararlı kanallara yönlendirilebilir bir kimlik kazanır. İşte bütün bu değişim ve kazanımlar, erkeklerin sosyal yaşam içindeki ayrıcalıklı konumlarını kendilerine kazandıran önemli özelliklerinden biri olarak belirgin bir önem taşır.

Bu açıdan bakıldığında erkeğe özgü heyecansal yapı, erkek kimliğinin önemli bir boyutudur. Bir erkeği tanımak, bir bakıma onun duygularını ve heyecansal yaşayışlarını tanımak demektir. Bireylerin doğarken kendileriyle birlikte getirdikleri bazı kalıtsal özellikler, cinslere özgü hormonal ve fizyolojik farklılıklar, içinde yaşanan aile ve kültür ortamlarının heyecansal yaşayışlara etkileriyle değişebilmekte, gelişip olgunlaşabilmektedir. Bu durum, sadece cinsler arasında değil, fakat aynı cinsteki bireyler arasında da duygu ve heyecan yaşayışlarında büyük bir çeşitliliğe neden olmaktadır.

Kişiliğinin önemli öğelerinden birini oluşturan heyecanlılık, insan davranışlarını tanımlarken daima bir ölçüt olarak kullanılagelmiştir. Kimileri, diğer insanlara oranla daha kolay heyecanlanırlar. Belirli bir

heyecansal uyarıma, başkalarından daha fazla ve daha uzun süre tepki gösterirler. Tepkilerini denetleyemez, kontrol ede-

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 73

mezler. Bu da onları yanılgılara, uyumsuzluklara ve başarısızlıklara sürükler. Kimileriye heyecansal uyarımlar karşısında güçlü bir özdenetime sahiptirler. Ne kadar sevinmiş, korkmuş veya öfkelenmiş olurlarsa olsunlar, sakin olmayı, soğukkanlı ve sağduyulu davranmayı başarabilirler. Bu da onların sosyal uyumlarının ve başarılarının sigortası olur. Sevinç, tutku, korku, öfke, kin gibi heyecanlarının yönlendirebileceği yıkıcı davranışlardan korunarak uzun çaba ve emeklerle elde ettikleri değerlere sahip çıkmayı basabilirler.

Erkeklik hormonlarının heyecanlarda ve davranışlarda yol açtığı bilinen atak eğilimlere karşın nasıl oluyor da kızlarda pek sık görülmeyen böyle güçlü bir özdenetim mekanizması erkeklerde işler hâle gelebiliyor? Erkeğe özgü böyle bir heyecansal olgunluğa sahip olabilmeleri için erkek çocukların nasıl yetiştirilmeleri gerekiyor? Bunu da "Davranışlara Yön Veren Heyecanlar" başlıklı bölüm altında incelemeye çalışalım.

Davranışa Yön Veren Heyecanlar

Heyecanların Kaynağı, Sınıflandırılması ve Heyecansal Yapının Özellikleri  
Heyecanlar, duygularla aynı kaynaktan doğarlar. Yani algıladığımız iç veya dış uyarımların benliğimizde yarattığı etkiler; bazen duygu, bazen de heyecan hâllerini yaşamamıza neden olurlar. Duygularımız; iç ve dış uyarımların benliğimizde harekete geçirdikleri düşük yoğunluk ve güçteki tepkilerimizdir. Buna karşın heyecanlar; duygulara oranla çok daha yoğun, çok daha şiddetli, çok daha sarsıcı yaşanır. Sözelimi hoşlanma, hoşlanmama, çekici veya itici bulma birer duygudur; ama aşk, tutku, nefret ve kin birer heyecandır.

Duygular; bilincin denetiminde, düzenli ve uyarıcıdır. Bireyi; yaşanan duyguya uygun olarak, doğru yönde tepki göstermesi için

74 Genç Erkek Psikolojisi

harekete geçirirler. Heyecanlarsa; bütün organizmayı sarsıp alt üst eden, onu bilincin denetiminden çıkaran yüksek şiddette yaşanan duygulanmalardır. Bu nedenle bireye, normal tepki gösterme ve doğru olan davranışta bulunma olanağı tanımazlar. Çığlıklar atma, havalara sıçrama, bağırıp çağırma, vurup kırma, donup kalma, düşüp bayılma, kaçma, saldırma gibi sıra dışı tepkilerle kendilerini dışa vururlar. Başlıca heyecan yaşayışları arasında; şiddetli korku, öfke, sevinç, tasa, sevi, tutku ve kıskançlık sayılabilir.

Heyecanların en eski sınıflandırması Aristo'ya aittir. O, heyecanları; hazzın egemen olduğu ve tasanın egemen olduğu heyecanlar biçiminde iki kümeye ayırmıştı. Diğer ünlü heyecan araştırmacılarından Darwin, heyecanları coşkunluk ve çökkünlük yaratanlar; Wunt, dolgun ve cılız olanlar; Lange ise, çöktürücü ve coşturucu heyecanlar biçiminde kümelendirmişti. Bu üç yorum incelendiğinde, farklı adlandırılmalarına karşın tanımsal olarak birbirlerine son derece benzedikleri açıkça görülür.

Günümüzde ise heyecanlar, Fransız araştırmacı Dumas'ın sınıflandırmasına uygun olarak; 1. Aktif heyecanlar, 2. Pasif heyecanlar olmak üzere iki küme hâlinde incelenmektedir. Du-mas'a göre heyecan hâllerinden pek çoğunun hem aktif hem de pasif hâlleri vardır. Tasa, sevinç, korku gibi heyecanlar hem aktif hem de pasif hâlde görülebilirler. Buna karşın öfke daha çok aktif olarak yaşanır. Genel olarak bir hareketlilik, bir coşku, bir taşkınlıkla birlikte görülen heyecanlara, o heyecanların aktif hâli; genel bir hareketsizlik, çökkünlük, durgunlukla birlikte görülen heyecan yaşayışlarına ise, o heyecanların pasif hâli denir.

Heyecansal uyarımlar insanda, sempatik ve parasempatik sistemleri harekete geçirerek istem dışı bir dizi fizyolojik, biyolojik ve psikolojik etkinlikleri başlatır. Bu heyecansal uyarımlar insanda

sempatik sistemi (omurilik) etkilediği zaman aktif heyecan hâlleri yaşanır. Güçlü bir heyecansal uyarımla karşılaşan bireyde öncelikle adrenalin bezleri etkin hâle gelir. Kana karışan

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 75

adrenalin hormonları birkaç saniye içinde bütün vücuda yayıla-] rak bir dizi etkileşmeyi başlatır.

Öncelikle karaciğerin kana daha fazla şeker salgılaması sağlanır. Bu şeker, kan dolaşımı aracılığıyla bütün vücuda ve kaslara yayılır. Kaslar güç, enerji ve direnç kazanır. Adrenalinin karın kaslarını etkilemesi sonucunda sindirim sistemi çalışmasını durdurur. Buradan çekilen kan, kaslarda ve solunum sisteminde yoğunlaşır. Adrenalin bir yandan da bronşları denetleyen küçük kasları gevşetip bireyin daha sık ve daha derin soluk almasını, akciğerlere ve kana daha fazla oksijen girmesini gerçekleştirir. Kalp daha hızlı çarpmaya, nabız daha hızlı atmaya başlar. Yaralanmalara karşı kanın pıhtılaşma oranı yükselir. Kan dolaşımının hızlanmasına bağlı olarak bütün bedeni bir sıcaklık basar. Yanaklar ve kulaklar kızarır. Vücudu serinletmek için ter bezleri faaliyete geçer. Bütün vücudu ter basar. Böylece birey; biyolojik, fizyolojik ve tinsel yapılarıyla bir bütün olarak heyecan yaratan uyarıma tepki göstermeye hazır hâle gelir.

Heyecansal uyarımlar insanda parasempatik sistemi (beyin ve kuyruk sokumu) etkilediği zamanlarsa, heyecan hâlleri pasif olarak yaşanır. Yani; öncelikle adrenalin salgılaması durur. Bronşlar daralır, soluk alma sıklığı azalır. İnsan adeta soluğunun kesildiğini sanır. Böylece kana giren oksijen oranında azalma olur. Kalp atışları yavaşlar. Damarlar genişler, tansiyon ve nabız düşer. Gözbebekleri küçülür. Tükürük salgılaması artar. Ter salgılanması durur. Mide ve bağırsakların çalışması hızlanır. Kaslara giden oksijen, kan ve şeker oranındaki yetersizliklere bağlı olarak kas gücünde zayıflama görülür. İnsanın adeta gücü, dermanı kesilir. Bunlara paralel olarak birey bedeninden bütün kanının çekildiğini sanır. Ten rengi solar. Bazen donmuş gibi kasılıp kalır, bazen düşüp bayılır. Tinsel ve fiziksel olarak çöker. Karın kaslarındaki gevşemenin sonucu ciğer ve dışkı kaçırma görülür. Kendini izleyenlerde, karşı koyma ve savaşıma gücünü yitirmiş, uyuşuk, kırık ve kırılgan bir izlenim bırakır.

..; '

76 Genç Erkek Psikolojisi

Heyecansal Tipler

% -

Heyecansal yaşayışlar aktif ve pasif olarak iki küme hâlinde incelenseler de, toplumda herkesin bütün bu heyecanlan aynı şiddet ve kuvvetle yaşayıp hissetmediği gözlenebilir bir başka gerçektir. Bir kısım insanlar daha seyrek olarak ve ancak olağan dışı uyarımlar karşısında heyecanlanırlar. Düşük heyecan frekansına sahip bu kişiler; soğukkanlı ya da sakin mizaçlı olarak adlandırılırlar. Bir kısım insanlarsa, pek çok kişinin tepki göstermediği uyarımlar karşısında bile çok şiddetli heyecanlara kapılırlar. Bu kişilerin de, heyecanlı yapıya sahip oldukları söylenir. İşte bütün insanlar heyecan-lılık açısından, soğukkanlı tip ve heyecanlı tip olarak adlandırılan bu iki aşırı uç arasında geniş bir dağılım gösterirler.

Soğukkanlı tipler, heyecansal uyarımlar karşısında son derece kontrollüdürler. Onların ne zaman ne hissettiklerini, hangi duygular içinde bulunduklarını anlamak çok güçtür. Ne hissederlerse hissetsinler, dışarıya yalnızca göstermek istediklerini yansıtır. Sevinçleri, coşkulan, öfkeleri, korkulan, sevimleri, tutkuları hep hesaplı, plânlı, programlıdır. Gerçek duygu ve heyecanlarını saklamayı çok iyi bilirler. Bunları ses, mimik ve davranışlarla ele vermezler. Düşünür, tartar ve uygularlar.

Soğukkanlı yapıya ve güçlü bir özdenetim mekanizmasına, kalıtımla ya da sosyokültürel çevrenin etkisiyle sahip olanlar vardır. Ancak bunların bir

bölümü gerçek birer duygusuzdur. Böyleleri, ne içinde yaşadıkları toplumun değer yargılarına ne de başkalarının sevinç, tasa ve kaygılarına önem verirler. Kaba, bencil ve duyarsız varlıklardır. Vatanseverlik, iyilik, doğruluk, dürüstlük, acıma, paylaşma, yardımlaşma gibi kavramlar onları etkilemekten çok uzaktır. Kendilerinden başka hiç kimseyi düşünmez, kimsenin derdi ve sevinciyle ilgilenmezler. Meğer ki bir çıkar kokusu sezmiş olmasınlar... Her şeyi kendi yararları doğrultusunda görür, yorumlar ve yaşarlar. Çıkarları için en yakınlarına

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 77

bile zarar vermekten çekinmezler. Konuşkandırılar. Anlama, kavrama ve inandırma yetenekleri yüksektir. Hele çıkarları söz konusu olduğunda... Dışadönük, girişken, mücadeleci, yaşama bağlı hayat insanıdırılar. Gün, bugündür felsefesine bağlıdırılar.

Heyecanlı tipler; çok çabuk üzülmüş kederlenir, sevinir, neşelenir, korkar, öfkelenir, kıskanır ve kinlenirler. Bu yüzden çok sık ve yoğun bir biçimde heyecan hâlleri yaşarlar. Böylelerinin refleks ya da irade yoluyla duygu ve heyecanlarına ketvurma yetenekleri yetersiz, özdenetim mekanizmaları zayıftır. Heyecanlı yapıya sahip kişiler, deri ve kas uyarıcılarına genellikle abartılı yanıtlar verirler. Heyecansal uyarımlara karşı olduğu gibi acıya karşı da aşırı duyarlıdırılar. Sözelimi, böylelerine bir iğne vurmak, bir serum bağlamak bile yeri geldiğinde büyük sorun olur.

Heyecanlı yapıya sahip kişilerin damar ve iç salgı bezleri tepkileri de dengesizdir. Sözelimi küçük damarların açılıp kapan-masmdaki anormallikler, yüz renginin anî değişimleriyle anlaşılabilir.

Heyecanlılık açısından normal birinde hafif bir duygulanım yaratabilecek bir uyarının; sararma, kızarma, sıcak basması veya üşüme gibi etkiler yaratması heyecanlı yapıyı açığa çıkarır. Kriz hâlinde gelen ağlama ve gülmeler, belirli bir uyum içinde konuşurken ses tonunda ortaya çıkan duygusal değişimler, ses kısılmaları, anî ağız kurumaları, aşırı ağız sulanmaları ve mide salgıları, bedeninin tamamını veya bazı kısımlarını ter basması, sinirsel çişler hep heyecanlı yapının belirtileridir. Melankoli, nevrasteni, histeri; heyecanlarda düzensizlik, irade zayıflığı, çeşitli psişik dengesizlikler heyecanlı yapının tetiklediği hastalıklardır. Bunların dışında; bazı mide ve bağırsak hastalıklarıyla, şeker hastalığı, heyecanlı yapıdan kaynaklanabilir.

Heyecan hâllerinin şiddetleri gibi, duyuş ve yaşayış süreleri de bireyden bireye farklılıklar gösterir. Kimileri, hangi şiddette olursa olsun yaşadıkları heyecanların etkisinden çok çabuk kurtulurlar. Kimileriye; etkisine girdikleri heyecanları, bu heyecan

78 Genç Erkek Psikolojisi

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 79

uyarımı ortadan kalksa bile çok canlı ve taze olarak uzun süre yaşarlar. Buna göre:

Kısa yansımali heyecansal yapıllılar; etkisine girdikleri bütün heyecanları kısa süreli yaşarlar. Bunlar; sevinç, sevi, tutku, korku, öfke, kin gibi heyecanların etkisine çok çabuk giren, fakat aynı zamanda bu etkilerden çok çabuk kurtulan kişilerdir. Pek kolay sever, âşık olurlar. Sevilerini büyük bir coşkuyla, tutkuyla yaşarlar. Ancak bir süre sonra bıkmış usanır, başka sevdaların peşinden koşarlar. Halk arasında böyleleri, şıpsavdi olarak adlandırılırlar. Kısa yansımali tipler, sudan nedenler için çok çabuk öfkelenir, bağıırıp çağırır, tehditler savururlar. Ancak öfkeleri çabucak diner. Üzülmüş pişman olur, af diler veya affederler. Kızgınlıkları gibi sevinçleri de anîdir. Birden sevinip coşar, bin bir vaatte bulunurlar. Ancak sözlerinin pek büyük bir çoğunluğunu tutmazlar. Kararsız, değişken ve maceracıdırılar. Dünyü unuturlar. Yarını düşünmezler. Günü yaşarlar.

Uzun yansımali heyecansal yapılilar; heyecansal uyarımlara karşı duyarlı olmalarının yanı sıra bu heyecanların etkisini çok uzun süre üzerlerinden atamazlar. Anılarına ve alışkanlıklarına adeta tutkuyla bağlıdırlar. Davranışları dengeli, kararlı, düzenli ve güvenlidir. Sevgilerinde, dostluklarında, öfke ve kırgınlıklarında bilinçli ve kararlıdırlar. Dostluklarına güvenilmeli, düşmanlıklarından korkulmalıdır. Gereğinde özverili, cömert, fedakâr; gereğinde soğuk, inatçı ve kindardırlar. Sevdalarını da, kırgınlıklarını da, dostluklarını da, düşmanlıklarını da bir yaşam boyu sürdürürler. İçinde bulundukları anı, dünü anımsayarak ve yarını düşünerek yaşarlar.

Genç Erkeğin Yaşamında Heyecanların Yeri ve Önemi

Heyecanların önemi, üzerinde çok tartışılan konulardan biridir. Heyecan hâllerinin; organizmanın arzu ettiği veya etmediği sarsıcı durum ve ortamlar karşısında onu otomatik olarak koruyan ve kollayan bir sistem olduğunu ileri sürenler vardır. Sözelimi; alıcı bir kuş gördüğünde serçenin bulunduğu dalda korkudan donup kalması, fark edilmesini güçleştirdiği için kurtuluşu olabilir. Bir ceylan da duyduğu çığırıyla ürküp kaçtığı anda, kendisine pusu kuran bir kaplandan kurtularak yaşama şansı bulabilir. Açlıktan bütün gücünü yitirmiş bir kurt, avıyla karşılaştığında duyduğu heyecandan öyle bir artı güçle desteklenir ki, onu kolayca yakalayıp yaşamını sürdürme olanağını elde edebilir.

Ancak insan için bu tür tepkiler hemen her zaman iyi sonuç sermeyebilir. Bir tehlike anında heyecansal yapının kazandırdığı olağanüstü bedensel güçlerle desteklenen birinin çabaları, bütük bir olasılıkla onu içine düştüğü güç durumdan kurtarmaya /etmeyecektir. Çünkü böyle birinin biyolojik ve fizyolojik yapı-Isı normale oranla daha büyük bir güç kazanmış olsa da; akla, ze-İkâya, sağduyuya ilişkin yetenekleri devre dışı kaldığı için yanlış Sdavramşlara sürüklenip önemli sorunlar yaşayabilecektir. Bir İdeprem anında olduğu yerde donup kalmak veya paniğe kapılıp İ kendini balkondan aşağıya atmak bir bireyin yaşamını nasıl kurtarabilir? Kötü not almaktan korktuğu için okuldan kaçan; söz-İllüye kalkma" heyecanı yüzünden dili tutulup kalan bir öğrenci j derslerinde nasıl başarı sağlayabilir?

Oysa denetleyebildiğimiz küçük duygusal gerilimler veya hafif j heyecansal uyarımlar, bireyin içinde bulunduğu duruma uygun ve uyumlu davranmasını sağlayabilir. Sözelimi karşı cinsten birine duyduğu ilgi ve hayranlık; giyimine, kuşamına, davranışlarına dik-İ kat etmeyen bir erkek çocuğu, daha özenli giyinip daha kibar davranmaya yöneltebilir. Zayıf not alma tedirginliği, öğrencilerin daha fazla çalışmasını sağlayıp onları başarılı kılabilir. Sınıfta veya takımda arkadaşlar, evde kardeşler arasında yaşanan rekabet; genci daha başarılı, daha uyumlu, daha paylaşımcı biri olmaya itebilir.

Buna karşın şiddetli heyecanlar için aynı şeyleri söylemek pek mümkün değildir. Şiddetli heyecanların yaşandığı anlarda bellek, tüm doğal etkinliklerini yitirir. Algılama, değerlendirme, denet-

80 Genç Erkek Psikolojisi

leme, karar verme yetileri felce uğrar. İçinde bulunulan âna; ortama ve koşullara uyumu sağlayan genel uyum etkinliği yok olur. Telkine gelirlilik artar. Kışkırtmalara kapılma kolaylaşır. Genç, olağan koşullar altında hiç göstermediği aşırı tepkilerde bulunup hiçbir zaman yönelmediği olumsuz davranışlara sapabilir. Sakin yaradılışlı, sevecen mizaçlı biri, öfke krizi içindeyken bir başkasını yaralayabilir veya öldürebilir. Yaşama bağlı, hayat dolu bir başkası, derin bir keder halindeyken kendi yaşamına kendi elleriyle son verebilir. Köpekten korkup caddeye fırlayan biri, araba altında kalıp canından olabilir.

Bunlara benzer pek çok örneğin gösterdiği gibi sarsıcı heyecanlar; neden oldukları anî, bilinçsiz, aşırı tepkiler nedeniyle çoğunlukla hatalı ve

istenmeyen sonuçlara yol açarlar. Gençlerin yaşamını bir anda alt üst edip birer karabasana çevirirler. Hemen herkesin yaşamında; tutkunun, öfkenin, korkunun, kıskançlığın neden olduğu yanlışlar mutlaka yaşanmıştır. Özellikle önergen-lik ve ergenlik süreci boyunca oğullarımızın heyecanlılık ve etki-lenebilirlik düzeyini yükselten, onları birçok gençlik hatasına yönelten testosteron hormonunun etkilerini de dikkate alarak erkek çocuklarda heyecanların denetlenmesine büyük önem verilmelidir. Bu konuda verilecek eğitimin yanı sıra gösterilecek sevgi, ilgi, özen ve disiplin; başlarını belâya sokmakta çok sakın-masız davranan oğullarımızı biraz olsun koruyacak ve zaman içinde heyecan olgunluğu kazanmalarını sağlayacaktır.

#### Gençlerde Heyecan Olgunluğunun Kazanılması

Heyecansal yapı çoğunlukla doğuştan ve kalıtsaldır. Ancak aile ve toplum gibi içinde yaşanan sosyokültürel ortam da heyecansal yapının özelliklerinin belirlenmesinde etkili olur. Yaşanan bazı doğum öncesi sarsıntılar, doğum sorunları, psikolojik şoklar, zehirlenmeler; heyecansal yapıda birtakım anormalliklere neden olabilir. Anne karnında bebeğin boynuna kordon dolan-

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 81

ması, kısa bir süre için bile olsa doğum esnasında bebeğin oksijensiz kalması, küçük yaşta anneden, babadan ayrılmak veya benzeri duygusal sarsıntılar yaşamak; heyecanlı yapıya neden olabilir. Ancak doğumdan itibaren öğrenmeyle kazanılan etkiler de, heyecan olgunluğunun kazanılmasında önemli bir rol üstlenir.

Sözgelimi bir bebeğin ilk ağlayışları; acıkma, gaz sancısı gibi fizyolojik nedenlerden kaynaklanır. Onun bu çağrılarına koşan ve sıkıntılarını gideren anne; böylece bebeğine ağlayarak her istediğini yaptırabileceğini de öğretmiş olur. Ancak daha sonra bebeğin ağlamalarından sıkılan ve onu yerli yersiz ağlamaması için eğitmek isteyen anne, bu çağrılara kulak tıkarsa; bebek, ağlamalarını saatlerce sürdürebilecektir. Böylece annenin çocuğuna verdiği eğitim, vermek istediğinin aksine, "İstediğini alana dek ağlamalarım sürdürmelisin!" olacaktır.

Çocuk zamanla ağlamanın yanı sıra gülmenin, öfke, korku, cesaret göstermenin; annesi, babası ve çevresi üzerinde yaptığı etkileri gözleyip öğrenir. Böylece yaşadığı heyecanları, yararları açısından kullanmanın yollarını da bulmuş olur. Ancak heyecan tepkilerini kullanma becerisi, ilerleyen yaş ve kazanılan olgunlukla beraber gelişip olgunlaşmalıdır. Sözgelimi; büyük bir alış veriş merkezinde annelerini kaybeden üç ve dokuz yaşında iki kardeşten küçüğünün korkuya kapılıp ağlaması nasıl normalse, büyük olanın da böyle bir tepki içinde bulunması o kadar anormaldir. Dokuz yaşındaki bir çocuk korkmakla birlikte, mağaza görevlisine gidip annesini bulmada kendisine yardımcı olmasını isteyebilmelidir.

Görüldüğü gibi özellikle çocukluk dönemindeki yaşayışların, heyecansal yapının şekillenme sindeki payı pek büyüktür. Eğer çocuklarımızın heyecansal davranışlarını sağduyulu bir denetim altında tutmalarını bekliyor ve istiyorsak; onlara bunu kazandıracak en önemli etkenin, küçük yaşlardan itibaren sağlanacak bilinçli bir aile içi eğitim olduğunu da bilmeliyiz. Heyecanların daha ileriki yaşlarda denetim altına alınabilmesi hem daha güçtür hem de daha uzun zaman ve daha çok çaba gerektirir.

#### 82 Genç Erkek Psikolojisi

Çocuk aile içinde sevinç, tasa, korku, öfke, sevgi ve tutku gibi heyecanların nasıl hissedilip yaşandığını, nasıl yorumlanıp karşılandığını görür, duyar ve bunları benimser. O da; ürktüğünde korkusunu, başarı kazandığında sevincini, düş kırıklığına uğradığında

kederini, kızdığında öfkesini, sevdiğinde tutkusunu benzer biçimde gösterir. Özellikle anne ve babanın hem kendi özel heyecansal ve duygusal yaşayışlarında ve hem de çocuklarına yönelik öfke, sevinç, sevgi davranışlarında örnek bir olgunluk içinde bulunmaları, çocuklarının heyecansal olgunluk kazanmalarında sağlam bir temel sağlar. Bunun aksine, en önemsiz sorunlarda bile büyük kederlere gömülen, korku ve öfke krizleri geçiren bir anne ve baba, çocuğun heyecan olgunluğu kazanmasının önündeki en önemli engeldir. Pek çok yetişkinin heyecan yaratan anî ve sarsıcı durumlarla karşı karşıya kaldıklarında yalnız bağırarak, çığlıklar atarak, ağlayarak tepki göstermesi; genellikle başka bir biçimde tepki göstermeyi öğrenmemiş olmalarındandır.

Heyecansal yapımızı biçimlendiren ve belirleyen etkenlerden biri de ailenin yanı sıra içinde yaşadığımız toplumdur. Toplamlar, • heyecansal davranışlarımızın lâ sesini verirler. Hepimiz, ait olduğumuz toplumun koyduğu sınırlar içinde heyecanlarımızı yaşar ve gösteririz. Toplumun duyarlı olduğu konularda duyarsız kalan, veya toplumun hoş gördüğü sınırları aşan tepkiler veren kişiler, toplum tarafından benimsenmez ve dışlanırlar. Hiç kimsenin bir ölü evinde neşeli, bir düğün evinde mutsuz davranmasına hoşgörüyü bakılmaz. Toplumu ilgilendiren sevinç ve üzüntülerin de, o toplumu oluşturan tüm bireyler tarafından paylaşılması ve aynı şekilde yaşanması beklenir. Normal heyecansal davranışla anormal heyecansal davranışın ölçütlerini koyan toplum, bunların ne zaman, nasıl ve nerede gösterileceğini de belirler.

Çocuk nasıl ana babasından, öfke tepkilerini bağırarak, ısırmak, tırmalamak, yumruklamak, tekmelemek gibi davranışlarla göstermek yerine, haklılığını belirten sözlerle dışı vurmayı öğrenirse; üzüntüsünü, kederini, sevincini, mutluluğunu da çevre -

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 83

sinin tepki ve beklentilerine göre düzenlemeyi öğrenebilir. Sınıfta arkadaşlarının başarısız olduğu bir derste üstün başarı gösteren bir öğrenci, sevincini ancak çok sınırlı ölçülerde gösterebilir.

Arkadaşlarının sevmediği bir öğretmene sevgisini açıkça belirte-nez. Yoksa suçlanır, aşağılanır ve dışlanır.

Çocuklar büyüdükçe, içinde yaşadıkları toplumun sorunlarına karşı daha duyarlı ve daha paylaşımcı olmayı öğrenmelidirler. Böylece kendi öz benliklerinin dışında kalan ancak yine de kendilerini etkileyen olgulara karşı kazanacakları bu heyecansal duyarlılık; onların sosyal uyumlarına, başarılarına ve mutluluklarına elverişli bir ortam sağlayacaktır. Zaten heyecansal olgunluğun temel görevi, bireyin sosyal ve fizik çevresine daha iyi bir uyum sağmasından ibarettir.

Çocuğa heyecan olgunluğunun kazandırılmasında yararlanılabilecek bütün bu eğitsel ve sosyokültürel etkilere karşın, heyecansal yapının temelinde yer alan iç salgı bezlerinin rolü ve önemi asla göz ardı edilmemelidir. Çünkü erkeği dişi cinsten farklı kılan kendine özgü biyolojik, zihinsel ve heyecansal yapının temel belirleyicisi hormonlardır. Organizmayı belirli yönde uyatarak belirgin farklılıklarla erkek cinsi dışıdan ayıran erkeklik hormonları, etkin oldukları süre boyunca onun hem cinsel yaşamını hem de tüm davranışlarını etkilerler.

Bununla birlikte ne dişi ne de erkek tam olarak birbirlerinden ayrılmazlar aslında. Çünkü bütün erkeklerin dolaşım sisteminde belirli bir oranda dişilik hormonları ve bütün dişilerin dolaşım sisteminde de belirli bir oranda erkeklik hormonu bulunmaktadır. Kadınsı davranışlar gösteren erkeklerin ve erkeksi davranan dişilerin bulunmasının yanı sıra cinsiyet değiştirme olaylarının da ortaya koyduğu gibi beden kendinde erkek ve kadın olarak çift potansiyellik bulundurabilmektedir. Öyleyse erkek veya dişi oluşu belirleyen şey yalnızca bir oran, bir nicelik farkıdır. Peki ama büyümeyi ve gelişmeyi adım adım gerçekleştiren, bu arada cinsiyet bezle-

#### 84 Genç Erkek Psikolojisi

rinin çalışmasını belirli bir çağa kadar dizginleyen, sonra bu çağa gelindiğinde onları etkin kılan sistem, nasıl bir sistemdir? cinsel kimliğin kazanılmasında ve kişiliğin Yapılanmasında İç Salgı Bezlerinin Etkileri

Vücudumuzun çeşitli yerlerine dağılmış; hipofiz, epifiz, ti-müs, tiroit, paratiroid, böbrek üstü, cinsellik bezleri gibi çeşitli iç salgı (endokrin) bezlerinden oluşan bir sistemimiz vardır. Bu iç salgı bezlerinin her biri, birçoğu doğrudan kana karışan birbirinden farklı çeşitli kimyasal maddeler salgırlar. Bunlar bir tür kimyasal uyarım taşıyıcılarıdır. Kan dolaşımıyla birlikte tüm bedeni dolaşmalarına karşın, yalnızca etkilemeleri gereken organı veya dokuyu uyarak onun uyarım yönünde çalışmasını sağlayan uyarıcılardır bunlar. Bir hormon vücutta ne kadar çok salgılanmışsa, o hormonun uyardığı organ veya doku, istenilen uyarım yönünde o kadar çok etkinlik gösterir.

, Normal koşullarda sistem düzenli işler. Her bir hormon, salgı-. lanması gereken miktarda ve zamanda kana karışarak vücudun gerektiği gibi çalışmasını, gelişmesini, gerektiği gibi tepkide bulunmasını sağlar.

Sözgelimi, heyecan uyandıran durumlarda böbrek üstü bezlerinin salgıladığı adrenalin(epinefrin), vücutta enerji oranının aniden yükselmesini ve kanın pıhtılaşma oranının artmasını sağlar. Herhangi bir nedenle bu salgılar kana gerektiği oranda salgılanmadığı takdirde; bedenin görünüşünde, yapısında, çalışmasında, uyarımlar karşısında gösterdiği tepkilerde, cinsel özelliklerin kazanılmasında, mizaçta, zekâda ve şahsiyette sapmalar görülür. Dengesizlikler ve bozukluklar ortaya çıkar. Ünlü fizyolog Jean Rostand'ın dediği gibi, "Geleceğimiz iç salgı bezlerinin elindedir." Çünkü hormonların gelişimin yönü ve nitelikleri üzerindeki etkisi; içinde yaşanan doğal ve sosyal çevre, sosyoekonomik durum, yaş ve beslenme gibi etkilerden çok daha önemlidir. Oğlunuzun Büyüme Serüveni 85

İç salgı bezlerinin her biri, birbirinden farklı görev ve işleve sahip, birbirinden farklı hormonlar salgılayan organlardır. Bununla birlikte bütün bu salgı bezleri, etkiledikleri organ ve dokuların yanı sıra, algıladıkları hormonlarla birbirlerini de uyarak birlikte çalışan bir organlar bütünü, bir sistem hâlinde görev yaparlar. Sözgelimi epifiz (bezinin çalışmasındaki bir aksaklık, cinsiyet bezlerinin çalışmasını da etkiler. Böylece cinsel gelişme ve zekâyla ilgili olarak olağan dışı gelişmeler yaşanabilir. Bazı bezlerin birden çok salgı bırakması; bunların görevlerinin ve karşılıklı etkileşim kurallarının tam olarak belirlenmesini güçleştirmektedir. Bunlardan hipofiz bezinin en az sekiz hormon, böbrek üstü bezlerinin beş hormon, cinsel bezlerin ise ikişer hormon ürettikleri bilinmektedir. İç salgı bezleri sistemindeki hormonların görev ve etkileşimlerine, çocuğun büyüme ve gelişme-| sindeki önemleri açısından kısaca değinelim.

#### Hipofiz Salgı Bezi

Bu iç salgı bezi; beynin taban kısmında, burun kanallarının hemen arkasında yer alır. Küçük boyutuna karşın iç salgı bezlerinin denetim merkezi gibidir. Ön lob ve arka lob olmak üzere iki bölüme oluşur. Salgıladığı hormonlarla; özellikle cinsiyet bezleri, böbrek üstü bezleri, tiroit bezleri gibi diğer salgı bezlerini de etkileyerek harekete geçirir. Başta büyüme ve gelişme olmak üzere, cinsellik, üreme, doğum ve emzirme gibi birçok yaşamsal etkinliğin yerine getirilmesinde etkin bir görevi vardır.

Hipofiz hormonlarından elde edilen öz, deney farelerine verildiğinde, bunların normal büyüklüklerinin iki katına ulaştıkları gözlenmiştir. Buna benzer olarak, hipofiz salgı bezinin aşırı hormon salgıladığı durumlarda, gigantizm (dev boyutluluk) hastalığı görülür. Bu, gelişim çağındaki gençlerin hipofiz hormonlarının etkisiyle boylarının aşırı oranda

uzayarak dev boyutlu olmalarıdır. Ancak bu durum, kalıtımsal uzun boylulukla karıştırılmamalıdır. Uzun boylu gençlerin pek azı gigantizm hastasıdır. Hipofiz bezi-

86 Genç Erkek Psikolojisi

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 87

nin gelişme çağı tamamlamış kişilerdeki aşırı etkinliği de, akro-megeli denilen; yüz, el ve ayakların aşırı büyümesiyle tanımlanan bir hastalığa yol açmaktadır. Hipofiz salgı bezinin gerekenden az hormon çıkartması nedeniyle gelişimin yavaşlaması ve bir noktadan sonra durması infantilizme (çocuk yapıldık) yol açar. Bunlar; kısa boylu, cılız, küçük yapıllı çocuklardır. Böyleleri yalnız bedence değil, psikolojik açıdan da çocuksu kalırlar.

Epifiz Salgı Bezi Hipofiz Salgı Bezi

Tiroid Salgı Bezi

Paratiroid Salgı Bezi

Timüs Salgı Bezi

Pankreas Salgı Bezi

Yumurtalıklar (dişi)

Erlik Bezleri

Timüs Salgı Bezi

Bu bezin çok sayıda ve çok önemli görevler üstlendiği bin dokuz yüz ellili yıllarda yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır. Göğüs kemiğinin tam arkasında yer alan bu bez, sağ ve sol olmak üzere iki lopçuktan oluşur. Timüs bezi doğum anında, yaklaşık 10-12 gram ağırlığındadır. Ergenlik dönemine kadar bu ağırlık 35-40 grama kadar artar. Ergenlik döneminin sonunda ise körele-rek bir yağ keseciğine dönüşür.

Timüs bezi, çocuk gelişiminin mimarı ve bağışıklık sisteminin beynidir. Bu bez, hücre çoğalmasını uyaran ve denetim altındaki karşıt etkili iki madde salgılar. Bu maddeler, hücre çoğalmasını uyaran prominin ve baskı altında tutan retindir. Çocuk, bu hormonların kana salgılanan oranlarına bağlı olarak gelişimi; kâh sıçramalar kâh normal büyüme düzeni içinde sürdürür.

Timüs bezi; cinsiyet bezleri, böbrek üstü bezleri ve tiroit beziyle önemli etkileşimler içindedir. Timüs bezinin etkinliğini sürdürmesiyle cinsiyet bezlerinin baskı altında tutulması ve cinsiyet hormonlarının salgılanmasıyla timüs bezinin etkinliğinin gerilemeye başlaması arasında bir bağıntı bulunması olasıdır. Yine, böbrek üstü bezlerinden salgılanan kortizonların da, timüs bezinin etkinliğinin gerilemesinde payı vardır. Timüs bezinin en önemli görevlerinden biri de bağışıklık sistemimizle ilgilidir. Kemik iliğinde üretilen lenfositler, bedeni olası mikrop ve virüs saldırılarına karşı koruyabilme yeteneğinde değildirler.

Lenfositler bu yeteneğe, timüs bezinde üretilen timozin hormonunun etkisiyle geçirdikleri bir olgunlaşma döneminden sonra ulaşırlar. Bağışıklık yeteneği kazanmış bu lenfositler, T lenfosit adını alırlar ve iki kümeye ayrılırlar. Birinci kümedekiler uzun ömürlü belleğe sahiptirler. Uğradıkları saldırılar karşısında özelleşirler. Yıllar sonra benzer bir saldırıya uğradıklarında bile hemen hücresel bağışıklık tepkisini göstererek organizmayı korurlar. İkinci kümedeki lenfositlerse, yabancı olarak algılanan bütün uyarımlar karşısında hızla çoğalarak vücudu dış etkilere korurlar.

Epifiz Salgı Bezi

Alt beynin ortasında yer alan epifiz salgı bezi de, timüs salgı bezi gibi ergenlik döneminin tamamlanmasından sonra çalışmasını

88 Genç Erkek Psikolojisi

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 89

yavaşlatır ve giderek küçülür. Bu bez, zekânın ve cinsel yapının gelişimi üzerinde çok etkin bir işleve sahiptir. Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde

cinsel gelişmenin başlamasını durduran bir fren görevini üstlenmiştir. Salgıladığı biyokimyasal maddelerle, bedenin, zekânın ve cinsel olgunluğun belirli bir düzen içinde, birlikte ve uyum içinde gelişmesini gerçekleştiren bu salgı bezidir. Epifiz salgı bezi, herhangi bir aksama nedeniyle çalışmazsa veya gereğinden daha az hormon salgılarsa cinsel yapı ve zekâ zamanından önce gelişir. Erken yaşlarda görülen sakal, bıyık çıkması, bedensel tüylenme; cinsel olgunluğa çocukluk çağında ulaşma; olgun yaş zekâsına zamanından önce sahip olma; hatta erken yaşta ölen bir kısım çocuk dahiler epifiz bezinin yetersiz hormon salgılamasının sonuçlarıdır. Epifiz bezinin aşırı çalışması durumlarındaysa; zekânın gelişmediği, cinsel gelişmenin geciktiği gözlenir.

#### Tiroit Salgı Bezi

Gırtlığın altında, boynun bedenle birleştiği yerde bulunan tiroit salgı bezi, kanatlarını açmış bir kelebeği anımsatır. Soluk borusunun çevresinde, ona sarılmış bir durumdadır. Ağırlığı 25 - 30 gram kadardır. Beş kan damarıyla beslenir ve salgılarını bu damarlar aracılığıyla tüm bedene dağıtır. Bedendeki kimyasal etkinliğin hızı, tiroit salgı bezinin salgıladığı tiroksin hormonuyla düzenlenir. Bedenin ve zekânın gerek gelişiminde ve gerekse etkinliğinde bu hormonun önemli bir işlevi vardır. Ayrıca, kandaki kalsiyum oranını etkileyen kalsiloni hormonu da tiroit salgı bezi tarafından üretilir.

Tiroit salgı bezinin etkinliği, hipofiz salgı bezi tarafından salgılanan TSH (tiroit stimulan hormon) tarafından denetlenir. Kanda tiroksin hormonu azaldığında, hipofiz salgı bezi; TSH hormonu aracılığıyla tiroit salgı bezini uyararak bu hormonun kandaki düzeyinin uygun orana gelmesini sağlar. Çoğunlukla sistem düzenli olarak çalışır. Böylece tiroksin hormonunun kanda bulunması gereken düzeyde kalması sağlanır. Fakat tiroit sal-

bezi; bazen kanda bulunması gerekenden daha az veya daha [çok hormon salgılar. Böyle durumlarda gerek bedende ve gerekse [zekâda önemli aksaklıklar ortaya çıkar.

Tiroksin hormonunun eksikliği, çocuklarda kreten denilen ve [bedence gelişme eksikliğiyle birlikte görülen zekâ geriliklerine yol [açar. Kretenler; cüce denilebilecek kadar küçük yapıları, şiş karın-[ları, çarpık, düzensiz dişleri ve zekâca gelişmemeleriyle daha kü-İçük yaşta kolayca tanınırlar. Hastalık, yaşamın ilk birkaç ayında [yapılacak kan tahlilleriyle belirlenirse, tedavi edilebilmeleri müm-İkündür. Ancak bu çocuklar, yaşamları boyunca tiroksin hormonu I almak zorundadırlar. Buna karşın ilk çocukluk yıllarında tiroksin (hormonunun aşırı oranda salgılanması, aşırı uzun boyluluğa ve [beden üyelerinin orantısız gelişmesine neden olmaktadır.

Tiroit salgı beziyle ilgili hastalıklar yaşamın yalnız ilk yıllarında görülmez. Bu salgı bezi, hayatın herhangi bir döneminde, [çeşitli nedenlerle kana olması gerekenden az veya çok tiroksin [hormonu salgılayabilir. Bu durum, hareket etkinliğinde, zekâda, [dikkatte, ilgide ve biyolojik fonksiyonlarda çeşitli aksamalara I neden olur. Yapılacak kan testleriyle bu durum belirlenerek tedavi yönüne gidilebilir.

#### Paratiroit Salgı Bezleri

Tiroit salgı bezinin sağ ve sol bölümlerinin yan kenarlarında, I her biri bir pirinç tanesi büyüklüğünde ve kırmızı renkte ikişer salgı bezi yer alır. Paratiroit salgı bezi adıyla anılan bu organlar, salgıladıkları paratiroit hormonuyla vücudun kalsiyum-fosfor oranını dengelerler.

Paratiroit hormonunun azlığı, kandaki kalsiyum oranını azal-I tır; buna karşın fosfor oranını artırır. Dengenin bu şekilde bozulması, gelişim çağındaki çocuklarda iskelet yapısının iyi gelişeme-tttesine neden olur. Kas kasılmaları ve kramplar görülür. Aşırı durumlarda ise tetani denilen hastalık ortaya çıkar. Tetani, parati-

90 Genç Erkek Psikolojisi

roit hormonunun yetersiz kaldığı durumlarda, kandaki kalsiyum oranının çok düşük düzeylere inmesiyle çocuklarda; çelimsiz görünüm, zayıf iskelet yapısı, dişlerde çürüme, titreme ve bayılmalarla birlikte görülen bir hastalıktır. Tetani; erken tanı, kalsiyum ve D vitamini takviyeleriyle kontrol altında tutulabilir.

Bunun tersine para tiroit salgısının artması, kandaki kalsiyum oranını çoğaltır. Çocuklukta yaşanacak böyle bir durum, iskeletin zamanından önce kireçlenip sertleşmesine yol açacağı için normal gelişmeyi engeller.

#### Pankreas Salgı Bezi

Pankreas, midenin arka boşluğunda yerleşik ince uzun bir salgı bezidir. Salgıladığı enzimlerle sindirimi kolaylaştırmasının yanı sıra, kandaki şekerin oranını denetleyen insülin, kandaki aşırı şekerin karaciğerde depolanmasını sağlayan glikojen ve bu iki hormonun salgılanmasını düzenleyen somatostatin olmak üzere üç tür hormon salgılar.

Bu düzenli sistem bozulursa, kandaki şeker oranı artar ve şeker hastalığı ortaya çıkar. Hastalığa yakalanmada kalıtım önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır. Her on şeker hastasından biri insüline bağımlı şeker hastasıdır. Ne yazık ki bu hastalık çocuklarda ve gençlerde de görülebilmektedir. Genç erkeklerde genç kızlara oranla daha çok rastlanılmaktadır.

#### Böbrek Üstü Salgı Bezleri

Her iki böbreğin üst kısımlarında bulunan ve bunların üzerlerim birer bere gibi örten salgı bezleri, böbrek üstü salgı bezleri adıyla anılır. Böbrek üstü bezlerinin en az altı hormon ürettiği bilinmektedir. Bütün bu hormonların denetimi hipofiz salgı bezi tarafından yürütülmektedir. Korku, öfke, sevinç gibi şiddetli heyecan hâllerinde böbrek üstü bezleri; kana adrenalin (epinef-rin) ve noradrenalin (norepinefrin) salgılar.

#### Adrenalin hormonu-

#### Oğlunuzun Büyüme Serüveni 91

nun insanın duygu ve heyecan dünyasını büyük oranda etkilediği bilinmektedir. Adrenalin kana ne oranda çok karışırsa yaşanan heyecan hâli de o kadar güçlü olmaktadır. Bu hormonun etkisiyle kalbin atış hızı, kan basıncı ve kas gücü artar. Kanın pıhtılaşma oranı ve şeker miktarı yükselir. Organizma bir mücadele için hazır hâle gelir. Ancak sık sık aşırı heyecan hâli yaşayan bazı kişilerde, böbrek üstü salgı bezlerinin çalışmasının bozulduğu, heyecan hâllerinin yaşanmasında düzensizlikler ortaya çıktığı görülür.

Böbrek üstü bezleri, adrenalin ve noradrenalinden başka; erkeklik ve dişilik hormonları, hidrokortizon grubu hormonlar, kortikosteroidler gibi çeşitli hormonlar salgırlar. Böbrek üstü bezlerinden kana karışan hormonlar, vücudun tüm sistemlerini etkiler. Bu etkiler oldukça karmaşıktır ve meydana gelen aksamalarda çeşitli rahatsızlıklar ortaya çıkar. Bu hormonların eksikliği nedeniyle ortaya çıkan hastalıklardan biri de, bedensel ve zihinsel yorgunlukla tanımlanan astenidir. Bu durumun erken bunamalara yol açtığı da görülmektedir. Böbrek üstü salgı bezlerinin tedavisiyle erken bunamalarda olumlu sonuçlar alınması bu görüşü doğrulamaktadır.

#### Gonat Salgı Bezleri ve Cinsel Kimliğin Kazanılmasındaki Önemi

Gonat salgı bezleri, cinsel organlarımızın yakınlarında yer alan ve salgıladıkları hormonlarla hem cinsel kimliğimizi hem de cinsel yaşayışımızı büyüde yönlendiren cinsiyet bezleridir. Gonat femel, dilimizdeki yaygın adıyla yumurtalık salgı bezleri, dişi cinse özgü folükilün ve oesteron denilen hormonları salgırlar. Gonat mal, dilimizdeki yaygın adıyla erlik beziyse, testosteron denilen erkeklik hormonunu salgılar. Ancak bu hormonların ayrıca böbrek üstü bezleri tarafından da salgılandığını unutmamak gerekir. Böylece daha fetüs döneminden itibaren kanımızda dolaşma-

#### 92 Genç Erkek Psikolojisi

ya başlayan cinsiyet hormonları, daha ilk gelişme basamaklarından itibaren cinsel kimliğimizin yanı sıra mizacımız ve davranış tarzlarımız üzerinde de belirleyici roller üstlenirler.

Oesteron hormonu; dişiliğe özgü sosyal, uzlaşmacı, cana yakın, altkın, bağımlı bir mizaç gelişimine uygun bir altyapı hazırlarken; testosteron hormonunun erkeksi davranışa yönelik, atak, heyecanlı, mücadeleci, bireyci ve önder bir kimliğe uygun bir etki yarattığı çeşitli örnek ve deneylerle saptanmıştır. Üstelik bütün bu özellikler, yumurtalık ve erlik bezlerinin üreme etkinliğini başlattığı buluş çağından çok önce kendilerini gösterirler.

Bazen küçük kız çocuklarında böbrek üstü bezlerinin yapısal bir bozukluk nedeniyle normalden fazla testosteron salgıladığı olur. Dolayısıyla bu kız çocukların kanında, diğer kızların kanında olandan daha fazla erkeklik hormonu dolaşır. Bunların, hemcinsleri yerine erkek çocuklarla arkadaş oldukları, onlarla birlikte top peşinde koşup oynadıkları, erkek çocuklar gibi giyinip davrandıkları gözlenir. Bunun tamamen zıddı olarak kalıtsal bir bozuklukla böbrek üstü bezleri testosteron salgılamayan kimi erkek çocukların, buluş çağına değin kız çocuk tavırları sergiledikleri, kız çocuklar gibi davrandıkları gözlenir. Bu çocuklar ancak erlik bezlerinin etkin hâle gelerek kana yeterli testosteron salgıladıkları buluş çağından sonra erkek özellikleri gösterip erkek gibi davranırlar.

Bilim adamları, insan davranışlarını incelemek amacıyla zaman zaman bazı hayvan türleri üzerinde deneyler gerçekleştirirler. Bunlardan birinde, testosteronun davranışlar üzerindeki etkilerini gözlemlemek amacıyla dişi farelere yüksek oranda testosteron verildi. Bu dişi farelerin kısa sürede yüksek bir enerjiyle doldukları ve diğer dişi farelerle çiftleşebilmek amacıyla sürekli girişimde bulundukları gözlemlendi. Bu deney, testosteronun tek başına erkek cinselliğini güdülediğini kanıtlamaktadır. Testosteronla yapılan bir başka deney de maymunlar üzerinde uygulanmıştır. Koloniler hâlinde yaşayan insansı maymunga Oğlunuzun Büyüme Serüveni 93

lerde oldukça gelişmiş bir sosyal yaşam gözlenir. Bu kolonilerde hemen her zaman güçlü, kuvvetli bir erkek maymun başkanlık görevini üstlenmiştir. Diğer erkek maymunlar çeşitli derecelenmelerle onun altında yer alırlar. Şefin yaşlanması, güçten düşmesi veya genç erkek maymunlardan birinin güçlenip baş kaldırması durumlarında başkanlık mücadeleleri yaşanır.

Araştırmacılar, kolonideki erkek maymunlar arasında bulunan ve bu sosyal sıralanmanın en altlarında yer alan erkek maymunlardan birini seçtiler. Buna, damar yoluyla yüksek dozda testosteron hormonu verdiler. Kanında yüksek dozda erkeklik hormonları dolaşmaya başlayan bu kendi hâlindeki erkek maymun, birdenbire yerinde duramayan, atak, saldırgan bir maymun kimliği kazandı. Sıralamada kendi üzerinde bulunan maymunlarla tek tek mücadeleye girişti. Onları kısa sürede birer birer yenerek başkanlık makamına kadar yükseldi. Ancak bir süre sonra kanındaki testosteron düzeyinin normal sınırına inmesiyle eski edilgen kimliğine geri döndü. Yükseldiği sosyal basamaklardan aynı hızla aşağılara doğru düştü. Ve kendini bir anda eski konumunda buldu.

Yaşadıkları bir rahatsızlık nedeniyle, buluş çağına ermeden erlik bezleri alman erkek çocuklar, tam bir erkek kimliği kazanamazlar. Yaşamlarının bundan sonraki dönemlerinde kadınsı özellikler gösterirler. Bunların; kalçalarının genişlediği, memelerinin aşırı geliştiği, cinsel organlarının büyümediği görülür. Sakallarının yanı sıra koltuk altı, bacak arası ve göğüs kılları çok tipik bir biçimde seyrek çıkar. Buna paralel olarak; kemik yapısında, kaslarda ve omuzlarda erkeğe özgü gelişme gerçekleşmez. Kemiklerin geç kireçlenmesi, boyda, kol ve bacaklarda aşırı bir uzamaya neden olur. Ses tonu çocuksu kalır. Böyle

kişilerde genellikle cinsel istek görülmez. Mizaç ve kişilikte kadınsı eğilimler sezilir. Birer erişkin olduktan sonra erlik bezleri alman erkekler de, içinde bulundukları yaş dönemine bağlı olarak bazı fizyolojik ve biyolojik değişimler geçirirler.

#### 1 94 Genç Erkek Psikolojisi

Bütün bu örnekler, bir erkek çocuğun büyüme ve gelişmesinin her aşamasında, erkeklik hormonunun büyük bir etkisi ve önemi olduğunu kanıtlamaktadır. Bu hormon kana yeterli oranda salgılanmadığında veya kandaki hormon oranında olağan dışı artışlar görüldüğünde gelişmede de aksamalar veya sıradışılık-lar gözlenmektedir. Bununla birlikte tam ve yetkin bir erkek birey olma yolundaki bütün gelişmeleri hormonlara bağlamak mümkün değildir. Çünkü hormonlar büyüme ve gelişmenin asıl nedenleri olmaktan çok, büyüme ve gelişme mekanizmalarını işleten, harekete geçiren, onları yönlendiren güçlerdir. Hormonların uyarıcı etkilerinin bir anlam taşıyabilmesi için elverişli bir biyolojik yapıya, yeterli beslenmeye, uygun sosyokültürel çevreye gerek vardır. Bunlar yoksa, hormonların etkisi normalliğin sınırları dışında gelişebilir. Çoğu zaman erkek çocukların kanındaki testosteron hormonunun düzeyi, içinde bulundukları ortam ve koşullara bağlı olarak değişebilmektedir. Bir annenin hamilelik dönemini yoğun stres ve endişe içinde geçirmesi, karnındaki erkek embriyoda testosteron salgılanmasını yavaşlatabilmekte ve hatta durdurabilmektedir. Buna benzer olarak şiddete maruz kalan, şiddet altında büyüyen, böylece güven duygularını yitiren çocuklarda da testosteron oranının düştüğü belirlenmiştir. Sportif karşılaşmaların başlangıcında, rakip yarışmacıların kanında yüksek oranda testosteron görülür. Oysa karşılaşma sonrasında yenen tarafın kanındaki testosteron oranı düzeyini korurken, yenilen tarafın kanındaki testosteron oranında anî bir düşüş izlenir. Bir başka bulgu da, çevresinde şiddet uygulandığını görerek veya şiddet sahneleri izleyerek büyüyen çocukların kanlarındaki testosteron oranının yükselmesidir. Bunun doğal sonucuysa, erkek çocuklar-daki atak ve saldırgan eğilimlerin kışkırtılmasıdır. Bütün bu veriler, insan psikolojisini etkileyen çevresel etmenlerin, onun fizyolojisini de yönlendirebildiğini göstermektedir. O

#### Oğlunuzun Büyüme Serüveni 95

zaman ister istemez insanın aklına şu soru geliyor. Her erkeğe, erkeğe özgü nitelikleri kazandıran yalnızca hormonlar ve fizyolojik yapı mı? Yoksa bunda başka etkenlerin de payı var mı?

cinsel kimliğin kazanılmasında sosyal Etkilerin Rolü ve Önemi

Son zamanlarda yapılan bilimsel araştırmalar, cinsler arasındaki psikolojik ayrımların, onların farklı fizyolojisiyle daha doğumdan önce belirlendiğini kesin olarak göstermiştir. Üstelik cinslere özgü bu farklı biyokimyasal uyarımların; biyolojik ve psikolojik yapı üzerindeki etkilerini, yaşamlarının değişik dönemlerinde, farklı yönlendirmelerle sürdürdüğü de saptanmış durumdadır. Oysa, kızlarla erkekler arasındaki davranış ve kişilik farklılıkları, çok yakın bir geçmişe kadar büyük ölçüde sosyal koşullanmayla açıklanmak isteniyordu. Yani erkek çocukların; duygularına ket vurabilen, sert yapılı, dikbaşlı, asî tavırlı, dövüşken, cesur, atak, girişken, güç eğitilebilen, serüven eğilimli olmaları, toplumun onları bu yönde koşullandırmasıydı. Buna karşın kızların duygusal, se-i vecen, uysal, bağımlı sosyal bir yapıya sahip olmalarının nedeni; toplumun onlardan bunu beklemesi, bunu istemesiydi.

Gerçekten de birçok toplumda, düştüğü ve canı acıdığı için ağlayan erkek çocuklar hâlâ, "Ne ayıp! Erkek adam ağlar mı?" di-/e paylanırken; aynı durumdaki kız çocuklar, "Vah canım! Çok nu acıyor? Hiç üzülme, şimdi geçer." diye avutulur. Erkek çocuklara oynamaları için toplar, topaçlar alınırken, kız çocukların eline evcilik oyunu gereçleri tutuşturulur. Bakınız bu gerçeği ilk olarak [saptayanlardan biri olan ünlü fizyolojist

Jean Rostand şöyle diyor: "Cinsel içgüdü farklılıklarıyla orantılı olarak doğuştan psişik bir idavranış farklılığı olabilir. Ancak cinslerin bu farklılığında yapısal ay-yıllıkların etkisi kadar, eğitim koşullarının da büyük izleri görülür. So-yiuc olarak, bebeklerle kurşun askerler, erkekle dışının ayrılığında hor-ynonlar kadar sorumlu değil midir?"

Hekimhan

96 Genç Erkek Psikolojisi

Oğlunuzun Büyüme Serüveni 97

Her baba; küçük oğlunu, içinde bulunduğu toplumun değerlerine göre yetiştirmeye adanmış bir eğitici, bir öğretmendir. Ona konuşmayı, yürümeyi, döğüşmeyi, güreşmeyi, yüzmeyi, balık tutmayı, top oynamayı gösterir. Yaşama nasıl başa çıkacağını, engellerle nasıl savaşacağını belletir. Dahası; sevgisini, öfkesini, acısını, sevincini nasıl göstereceğini öğretir. Karşı cinse yönelmeyi ve kendi cinsiyle rekabeti benimsetir. Doğrusu ya, küçük oğlanlar da babalarının küçük birer örneği olmak için çok isteklidirler. Eğer İngiliz iseler duygularını saklamayı, Türk iseler coşkularını sereserpe yaşamayı öğrenirler. Amerikalı, İngiliz, Alman, Türk ve Japon erkeklerinin davranışları ve benzer olgular karşısındaki tepkileri birbirlerine pek uymaz. Ancak cinsler arasındaki ayrım, toplumsal farklılıklardan çok daha derindir.

Küçük oğlanlar, "Erkekler güçlüdür." derler ve güçlerini her fırsatta kanıtlamaya çalışırlar. Canları yandığında ağlamamak için kendilerini zorlarlar. Delikanlılar; güçlü, girişken, becerikli, korkusuz, gözüpek olduklarını göstermek için çaba harcarlar. Küçük kızlarsa beğenilmekten hoşlanırlar. Bunun için bakımlarıyla, giyimleriyle; konuşmaları ve davranışlarıyla güzel, kibar ve cana yakın olmak için uğraşırlar. Onların da kendilerine örnek olarak aldığı model, anneleridir. Tıpkı annelerinin kendi annelerini örnek aldığı gibi... Böylece toplumlarda oldukça genel erkek ve kadın modelleri oluşur.

Ünlü araştırmacı Margaret Mead'in, Yeni Gine'nin farklı yörelerinde yaşayan üç ilkel kabileden yaptığı antropolojik araştırmalar; cinslere özgü rol ve tutumların, nasıl içinde yaşanılan toplumun etkisiyle belirlendiğini göstermesi açısından son derece çarpıcıdır.

Bu üç kabileden biri olan Çambulî erkekleri ve kadınları arasında, uygar toplumlardakinden farklı bir görev ve sorumluluk paylaşımı görülüyordu. Çambuli toplumunda üstün rol kadınlardaydı. Balık tutan, av avlayan, meyve ve sebze toplayan, sepet yapıp satan, ailenin maddi gücünü elinde bulunduran kadınlardı. Erkeklerse bu görev paylaşımında, daha edilgen bir roldey-

diler. Daha çok tahtadan çeşitli heykelcikler ve oymalar yapmak, resim çizip boyamak, müzikle uğraşmak, dans etmek gibi sanatsal etkinliklerle zaman geçiriyorlardı. Batı toplumlarındaki erkek ve kadın rolleri bu kabileden sanki tümüyle yer değiştirmişti.

Mundugumor kabilesi, kadını ve erkeğiyle savaşçı bir topluluktur. Her iki cins de, birbirlerinden ayırt edilemeyecek biçimde katı, sert ve acımasızdırlar. Komşu kabilelere saldırır, savaşta öldürdükleri veya tutsak aldıkları düşmanlarını vahşice yerlerdi. Toplumun kadınları, sevgi, sevecenlik, merhamet gibi kadınsı ince duygulardan çok uzaktılar. Daha çok erkeğe özgü denilebilecek tavır ve davranışlar sergiliyorlardı. Arapeş kabilesindeki kadınlar ve erkekler de birbirlerine benzer tavır ve davranışlar içindeydiler. Ancak bunlar, Mundugumor kabilesinin aksine, erkeği ve kadınıyla barışsever, hoşgörölü, sevecen, yardımlaşmayı seven insancıl kişilerdi. Kendi aralarında olduğu gibi komşularıyla da dostluğa, anlayışa ve hoşgörüyeye dayalı ilişkiler sürdürüyorlardı. Yani bir toplum olarak daha çok kadınsı tavır ve davranışlar gösteriyorlardı. Bütün bu örnekler dikkate alındığında, bugün uygar toplumlarda kadına veya erkeğe özgü olarak tanımlanabilen psikolojik özelliklerin, aslında içinde yaşanılan toplumun yapısına göre koşullanabildiğini göstermektedir.

Toplum; erkeği ve kadını belirli bir kalıba sokmak için onun üzerine tüm kurumlarıyla çöker. Onu belirli bir ölçüde istediği biçime de sokar. Dilerse, Mundugumorlarda olduğu gibi erkeğe kadınsı nitelikler; kadına da erkeksi nitelikler yükler. Üstelik bu durum, bir anlamda onların fizyolojik yapısına da aykırı değildir. Çünkü zaten her erkeğin damarlarında belirli bir oranda dişilik hormonu bulunduğu gibi, her dişide de belirli bir oranda erkeldik hormonu bulunmaktadır. Bu yüzden ne erkekte ne de dişide salt bir cinse ait nitelikler bulmak olanaksızdır. Sonuç olarak; fizyolojik farldar vardır. Bunlar erkeğin ve dişinin beden yapısını, beyin yapısını, yetenek ve becerilerin dağılımını, psişik kimliğinin yapılanışını, duygu ve heyecanlarını ya-

#### 98 Genç Erkek Psikolojisi

sayış yoğunluklarını, ilgilerini yönlendirmektedir. Ancak bütün bunlar bireyin içinde yaşadığı toplumun etkilerine de duyarsız değildir. Sosyal yaşam günümüzde hızlı bir evrim geçirmektedir. Dünya, çağdaş bilişim teknikleriyle her geçen gün biraz daha bütünleşmekte, kültürler arasındaki sınırlar giderek eriyip yok olmaktadır. Kadınlar artık, gerek eğitim basamaklarında ve gerekse çalışma hayatının hemen her dalında erkeklerle soluk soluğa bir yarışın içine girmiştir. Sosyal yaşamın her kesiminde kadın erkek birlikteliğinin ve eşitliğinin herkes tarafından olağan karşılanır olması, tüm toplumda erkeklerin karşı cinse bakış açısını değiştirdiği gibi, onları kendi konum ve duruşlarını da değiştirmeye itmektedir.

Erkekler artık akıllı, iyi eğitim görmüş, çalışan, özgüveni tam, kendilerine her açıdan arkadaş olabilecek kadınlardan hoşlanmaya başlamışlardır. Bunların yanı sıra ailelerin karşılaştığı ekonomik zorluklar, eşleri kadın ve erkek olarak yaşam savaşının her aşamasında yardımlaşmaya ve birlikte mücadele etmeye zorlamaktadır. Böylece erkeğin, işten kendisi gibi yorgun gelen eşine yardımcı ol- ması da bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Böyle ailelerin içinde yetişen erkek çocuklar da yeni baba modeline uygun birer erkek olarak yetişmekte ve yetiştirilmektedir.

Ancak bütün bu sosyal etkilere karşın günümüzün kız ve erkekleri; fizyolojik ve biyolojik yapılarıyla olduğu kadar psikolojik yapılarıyla, duygu ve heyecan yaşayışlarıyla, yönelindikleri ilgi alanlarıyla da birbirlerinden farklıdırlar. Bu farklılıklar, büyük ölçüde onların doğası gereğidir. Ve bu iki farklı cins, insanlığın bütünüdür.

Bio-Psiko-

#### SOSYAL

yönleriyle erkek

Çocuklarda

Önergenlik

Dönemi

Gençlik Döneminin Evreleri ve Ön Ergenlik

Çocukluk döneminin sonunda insan yavrusunun erkeğiyle dişisi; biyolojik, psikolojik ve sosyal yönleriyle birbirlerinden daha derin farklarla ayrılırlar. Genel olarak birlikte anıldıkları, "çocuk" tanımından kurtulurlar. Bu yaşlardan itibaren kız çocuklar "genç kız", erkek çocuklarsa "delikanlı\* terimiyle anılırlar. Ya da cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kız olsun erkek olsun, "yeni-yetme" diye adlandırılırlar. Bununla birlikte ne kız ne de erkek çocukların genç kızlığa ve delikanlılığa geçişleri bir eşiğin üzerinden atarcasına bir anda gerçekleşmez. Ancak sancılı, sorunlu, fırtınalı yılların ardından yetişkin bir genç erkek veya yetişkin bir genç bayan olarak topluma katılmaları mümkün olabilir. Çocuklukla yetişkinlik çağları arasında bir geçiş dönemi olarak da tanımlanabilecek gençlik çağı içinde, bazı belirtilerle birbirlerinden ayırt edilebilen üç ara evre kabul edilir.

Erinlik -15- 17 yaşları arası

Ergenlik : 18- 19 yaşları arası  
Gençlik :20- 21 yaşları arası

Birbirinin içinde erimiş, birbirine kaynaşmış gibi görünen bu üç evreden "erlilik", hormon salgılarıyla biyolojik ve fizyolojik gelişimin çok etkin olarak yaşandığı bir dönem olarak öne çıkar.

"Ergenlik", hormon etkilerinin dengelenmesiyle biyolojik ve fizyolojik yapının da gelişimini dengelediği, buna karşın psiko-sosyal gelişimin büyük bir hız kazandığı evredir.

"Gençlik" ise, uygun koşullar altında gencin fizyolojik ve biyolojik yapısının en mükemmel dönemine ulaştığı, psiko-sosyal

102 Genç Erkek Psikolojisi

bunalımlarını giderip kişiliğinin gelişimini tamamladığı, bir yetişkin olarak benimsediği amaçlara etkin bir biçimde yöneldiği evredir. Genç bir adamdır artık o. Yaşamına yön verecek önemli kararlar alan, aldığı bu kararları uygulamaya koyan, her karar ve davranışının sorumluluğunu taşıyan genç bir adam...

Birbiriyle kaynaşıp bütünleşmiş, birbiri içinde erimiş gibi gözükse de gencin bu üç evre içinde; farklı kaygılar taşıması, farklı sorunlar yaşaması, farklı amaçlara sahip olması nedeniyle her dönemin ayrı ayrı incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Ancak gençlik evrelerini incelemeye geçmeden önce üzerinde durmamız gereken bir ara dönem daha vardır:

"önergenlik"... Her çocuğun yaşadığı; biyolojik, fizyolojik ve psikolojik açıdan büyük önem taşıyan bir eşik, bir geçiş evresidir bu. Onu ne çocuk ne de genç olarak tanımlayamadığımız, hangi konuma oturtacağımızı, nasıl davranacağımızı bilemediğimiz, anne baba olarak tutarsız davrandığımız bir dönem...

Önergenlik Döneminde Yaşanan Fizyolojik ve Biyolojik Gelişmeler

İçinde yaşanan coğrafî bölge, ırk, kalıtım ve beslenme gibi etkenlere bağlı olarak birtakım farklar görülse de, erkek çocuklar genellikle on iki - on dört yaşları arasında hızlı bir büyüme ve gelişme sürecine girerler. Bazen bir yıl kadar önce veya bir yıl gecikmeyle fakat genellikle yaklaşık bu yaş basamaklarında yaşanan bu sürece, "önergenlik" dönemi denir.

Önergenlik sürecinin ana nedeni; hipofiz salgı bezinin, beyin hipotalamus bölgesinden gönderilen uyarımlarla böbreküstü bezlerinin yanı sıra erlik bezlerini harekete geçiren hormonlar salgılamasıdır. Böylece kandaki erkeklik hormonu, yani testosteron oranı çocukluk dönemine oranla sekiz kat kadar artar. Testosteron düzeyindeki bu anî ve büyük yükseliş, fizyolojik yapı üzerinde bir kırbaç etkisi yaratarak biyolojik ve fizyolojik bir gelişme atağının başlamasına yol açar.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 103

Önergenlik dönemindeki erkek çocukların boyları uzar, kiloları artar. İskelet ve kemik yapılarının yanı sıra kaslarda büyük bir gelişme göze çarpar. Gerek yüz ve gerekse beden görünüşlerinde gözle hemen fark edilebilen çarpıcı değişiklikler ortaya çıkar. Öyle ki, onları belirli bir süre sonra görenleri şaşırtacak düzeyde hızlı bir gelişme yaşanır. Ancak bu büyüme ve gelişme; çocukluk dönemindeki gibi dengeli, orantılı bir büyüme ve gelişme biçiminde gerçekleşmez. Sözelimi boydaki uzama, kiloca gelişmeye oranla daha yüksek ve daha hızlıdır. Bu durum, çocuğu gerçekte olduğundan daha . fazla uzamış ve hatta zayıflamış gibi gösterir. Çünkü boy ve kilo arasındaki orantı, boy uzunluğu lehine değişmiştir.

Buna benzer biçimde üyeler, yani kol ve bacaklar, gövdeye oranla daha fazla uzar. Hızlı uzama nedeniyle çocuğun dirsek ve diz derilerinde gerilmeler yaşanır. Eller ve ayaklar da bu hızlı ve orantısız büyümeden payını alır. Çocuğun elleri, iki yıl gibi kısa sayılabilecek süre içinde gelişerek yetişkin eli boyutuna ulaşır. Çocuk, on dört yaşını doldurup

erinlik dönemine ulaştığında, yetişkinlik döneminde giyeceği büyüklükte ayakkabılar kullanmaya başlamıştır bile.

Önergenlik dönemi içine giren erkek çocukların alışıl原因 gelen çocuk sınımları değişmeye başlar. Ancak aynı orantısız gelişme burada da etkisini sürdürür. Sözgelimi yüzün üst bölümleri; alın, kaş, göz, elmacık kemikleri ve burun bölgesi daha önce gelişirken çene bölgesinin gelişimi ergenlik çağı sonlarına kalır. Tıpkı bunun gibi yüz, özellikle uzunluk ve derinlik kazanırken yüz genişliğinin daha yavaş geliştiği gözlenir. Bu da ilk bakışta önergende yüzün uzadığı izlenimini yaratır. Bu arada erkeklerle kızlar arasındaki önemli farklardan birini oluşturan gırtlak üzerindeki çıkıntı, "ademelması"17; dönemin sonuna doğru belirginleşmeye başlar. Bu oluşuma bağlı olarak ses telleri gelişirken ses ön-pe çatallaşır, daha sonra giderek kalınlaşır.

r Önergenlik dönemine giren erkek çocuklarda gözle görülebilen çarpıcı gelişmelerden biri de, bedeni kaplayan kıllardaki yapısal de-

104 Genç Erkek Psikolojisi

ğişimdir. Genellikle göze batmayan incelikte, açık renkte, kısa, güçsüz, çocuksu tüyler; önergenlik dönemiyle birlikte koyulaşmaya, kalınlaşıp uzamaya, erkeğe özgü özelliklerini kazanmaya başlar. Bu dönüşüm genellikle önce kol ve bacaklarda gerçekleşir. Ardından bıyıklar belirginleşmeye başlar. Bunu favori bölgesinde ve çenede tek tük çıkmaya başlayan sakal kılları izler. Koltuk altlarında ve erlik bezleri çevresinde seyrek olarak görülen kıllanma, erinlik dönemine doğru hızlanarak devam eder. Göğüsteki kıllanma ise genellikle erinlik döneminde gerçekleşecektir.

Genellikle bıyık ve sakalların çıkmaya başlamasıyla eş zamanlı olarak yüzde ilk sivilceler görülür. Önergenlik döneminde tek tük çıkan bu sivilceler, erinlik dönemi içinde daha da yoğunlaşabilir. Büyük ölçüde vücuttaki hormon dengesizliğinden kaynaklanan ergenlik sivilceleri, kimi gençlerde çok hafif geçirilirken kimilerinde yüzün yanı sıra bedenin sırt ve göğüs bölgelerine de yayılarak sıkıntı yaratabilmektedir.

Önergenlik döneminin en özel gelişmesi, hiç kuşkusuz erlik bezlerinin ve erkeklik organının büyüme başlayıp ergenlik boyunca gelişmesini sürdürmesidir. Kandaki testosteron oranında yaşanan artışa bağlı olarak çocuğun erkeklik organındaki sertleşme süreleri artar. Çocuk, sabahları genellikle erkeklik organı sertleşmiş olarak uyanır. Erkeklik organının sertleşmesinden, ona dokunmaktan haz duyduğunu yeniden keşfeder. Bunu bilinçli olarak dener ve tekrarlar. Bir gün uyandığında, donunda yapışkan bir ıslaklık olduğunu fark eder. İlk ıslak düşünüyü görmüş, ilk boşalma gerçekleşmiştir. Artık o da erinlik dönemine girmiş, erkeklerin dünyasına ilk adımını atmıştır.

Önergenlik Çağındaki Erkek Çocuklarda Psikolojik Yapı

Önergen erkek çocuklar; uzayan boylan, gelişen beden yapılan ve değişen yüz çizgileriyle çocuktan çok birer yetişkini andı-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 105

rırlar. Geçirdikleri bu değişim sonucunda kazandıkları yeni cinsel kimlikleriyle, yani genç birer erkek oluşlarıyla gururlanırlar. Artık kendilerini birer çocuk olarak değil, yetişkin birer erkek olarak görmeye başlarlar. Benimsedikleri bu yeni yetişkin kimliğini gerçekleştirebilmek için çocuksu tavır ve davranışlardan, çocuksu ilgilerden uzak durmaya çalışırlar. Benimseyip örnek aldıkları erkek modeline uygun davranışlar sergileyerek bu yeni kimlikleriyle göze batmaya uğraşırlar. Eski yaşayış alışkanlıklarını bırakıp kendilerine özgü birer yetişkin erkek profili oluşturmaya çaba harcarlar.

Bütün bu çabalarına karşın ruhsal duruşları ve davranışları, onların daha henüz üzerlerinden atıp sıyrılamadıkları çocuk kimliklerini sık sık ele verir. Zaman zaman içlerinden gelen çekime karşı koyamayarak çocukluk eğilimlerine yönelirler. Atmaya veya başkalarına vermeye kıyamayıp bir

köşeye sakladıkları oyuncaklarıyla oynarlar. Televizyonda kanalları dolaşırken rastladıkları çocuk dizilerini, çizgi filmleri izlerler. Annelerinin ve babalarının kucaklarına oturup çocukluklarındaki gibi şımartılmayı beklerler. Fakat hemen sonra benimsedikleri yeni role, yetişkin kimliklerine bürünürler. Ana ve babalarının çocukluklarından beri sergiledikleri sevecen davranışlara karşı çıkar, böyle bebekler gibi sevmek istemediklerini dışa vururlar.

Çünkü bu dönemdeki erkek çocukların bir ayaklan çocuklukta, diğer ayakları erinliktedir. Eşiği atlayıp erinlik sürecine girmek üzeredirler. Ancak henüz ne birer erin ne de birer çocukturlar. Sadece, yetişkin gibi davranmaya çalışan, yetişkin görünümlü çocuklardır onlar. Sergiledikleri yetişkin gibi davranma çabalarının çocukluk oyunlarından en önemli farkı, bu kez denemelerini hayalî değil, gerçeklik düzeyinde uygulamaya çalışmalarıdır. Bir çocuk, oynadığı oyunda öğretmen, baba veya doktor gibi davranırken bunun bir oyun olduğunun bilincindedir. Yoksa gerçekte bir öğretmen, bir baba veya bir doktor olmadığını,

1-

#### 106 Genç Erkek Psikolojisi

olamayacağını bilir. Oysa önergenin bir yetişkin gibi davranma-sındaki gerçek amacı, bir yetişkin olabilme, bir yetişkin olarak kabul görme isteğidir. Bu durum, çocukta o yaşa kadar ilk defa gözlenen bir özelliktir. Yaşamakta oldukları önergenlik dönemi boyunca, onlarda o güne kadar rastlamadığımız, bilmediğimiz farklı birçok psikolojik özelliğe daha tanık oluruz.

Önergen Erkek Çocuklarda Yetersizlik Kompleksi ve Yetkinlik İstemi  
Önergen erkek çocuklar, yetişkinler dünyasında küçük birer çocuk olarak yaşamının güçlüklerini, gerilimlerini ve ezikliklerini aşarak bu çağa ulaşmışlardır. Sanki her biri, devler ülkesinde yaşayan küçük birer Gülliver'dir. Boyları yetmediği için ulaşamadıkları mutfak dolaplarının, aşılımadıkları taşıt tutamaklarının, ellerini yıkayamadıkları lavabo musluklarının, rahatlaya-madıkları tuvalet pisivuarlarının ve daha pek çok şeyin önünde kendilerini hep yetersiz hissetmişlerdir. Üstesinden gelemeyip anne ve babalarından yardım aldıkları her güçlük karşısında biraz ezilmişlerdir. On yaşma geldiklerindeyse, yaşıtları olan kız arkadaşlarının önergenlik çağa girerek kendilerini boy, kilo ve biyolojik gelişme açısından geride bırakmaları karşısında bir kez daha küçülmüşlerdir. Böylece ister istemez içlerinde bir yetersizlik kompleksinin büyümesini engelleyememişlerdir.

Bütün bunların doğal bir sonucu olarak erkek çocuklar, duydukları bu eksikliği telâfi etme isteğiyle yaşamış, içlerinde hep aynı yakıcı dileği büyütmüşlerdir. Büyümek, büyümek, büyümek... Ve sonunda yetkin bir yetişkin olabilmek... Eksiklik duygularıyla yaşadıkları çocukluk dönemini telâfi etme, özgüvenlerini kazanma ve üstünlük duygusunun tadına varma olanağı, erkek çocukların eline ilk kez şimdi, işte bu önergenlik süreci içinde geçer.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 107

Önergen Erkek Çocuklarda Kendine Güven ve Güvensizlik İkilemi

Erkek çocuklar, kızlardan iki yıl sonra, yani on iki yaşında önergenlik sürecine girerler. Üç yıl içinde yaşıtları olan kız çocuklarla aralarındaki boy ve kilo farklarını kapattıkları gibi, onları aşarak on beş yaşındaki kızlarla eşit hâle gelirler. Bundan da önemlisi, boyları ve kiloları yetişkinlerin boyuna ve kilosuna yaklaşıyor. Çoğunlukla anneleriyle aynı boya ulaşırlar. Babalarının boyuna varmalarına ise yalnızca beş-on santim kalır. Hele hele yeni kuşakların; yaşama koşulları, beslenme, spor gibi etkenlerle anne ve babalarından daha da uzun boylu oldukları düşünülürse, bu yeni durumlarının onları nasıl etkileyebileceğini sezme hiç de güç olmaz.

Bütün bu kazanımlar, önergen erkek çocuklara büyük bir özgüven kazandırır. Kendilerini yaşıtları olan kızlardan üstün görmelerine ve

yetişkinlerle eşit düzeyde olduklarını hissetmelerine yol açar. Bundan böyle anne ve babaları tarafından her an korunup gözetilmelerine, neyi nasıl yapmaları gerektiğinin söylenmesine, her an her şeylerine karışılmasına hiç gerek yoktur. Bu tür girişimlere karşı çıkar, alınır ve hatta öfkelenirler. Daha bir yıl önce annelerinin terleyip terlemediğine bakmasına aldırılmaz, gömleğini değiştirtmesine ses çıkartmazken artık bu konularda bir imaya bile dayanamazlar.

Bundan böyle onlar, devler ülkesinde birer Gülliver değildirler. Anne ve babalarının yanında başları dik, gururla, güvenle yürürler. Onlarla konuşurken, yüzlerine bakmak için başlarını yukarıya doğru kaldırmalarına gerek yoktur. Yüzlerini hafifçe yana çevirmeleri yeter. Bundan böyle annelerinin, babalarının ellerini tutmak zorunda olmadıkları için elleri terlemeyecek, kolları ağ-rımayacaktır. Şimdi onların kollarına girip yürüyebilmektedirler Çünkü. Hatta çocukken kendilerine yapıldığı gibi ellerini onların omuzlarına da koyabilirler.

#### 108 Genç Erkek Psikolojisi

Böylece önergen erkek çocuklar, fiziksel gelişimlerinin kendilerine kazandırdığı özgüvenle bir yetişkin olmaya yönelirler. Bunun önde gelen koşullarından biri de, kendilerine bir çocuk gibi davranılmaması olduğu kadar, kendilerinin de eski çocuk kimliklerinden kurtulup birer yetişkin kimliğine bürünmeleridir. Bu amaçla eski kimlik ve görünüşleriyle olan benzerliklerini değiştirmeye kalkışırlar. Yeni bir görünüş, yeni bir tarz, yeni bir kimlik kazanmaya çalışırlar. Dönem gençliğinin giyiniş tarzlarını, saç modellerini, davranış biçimlerini taklide yönelirler. Çoğu zaman kendilerine bir idol seçer ve her şeylerinde onu örnek edinirler. Aynanın önünde o güne kadar hiç geçirmedikleri kadar çok zaman geçirir, kendilerini sürekli olarak sorgularlar. Başkalarının tepkilerini gözlemler ve bunları yorumlarlar. Bu yorumlardan mutlu olur veya mutsuzluğa kapılırlar.

Önergenlik dönemi, erkek çocuklarda hem bedence hem de ruhça bir silkiniş, bir dikiliş, bir doğruluş dönemidir. Sevinç ve gurur veren bir durumdur yani. Ama bir de madalyonun diğer yüzü vardır. Karşıdan bakıldığı zaman hemen gözükmeyen, pek fazla bilinmeyen yanı... Önergen erkek çocuklar, içinde bulundukları bu gelişme süreci içinde kuşku, merak, umut ve kaygı dolu bir bekleyiş içindedirler. Gelişmeleri nasıl bir yol izleyecektir? Boyları uzamış, vücut oranları değişmiştir. Acaba kolları ve bacakları fazla mı uzundur? Gövdeleri hep böyle kısa ve narin mi kalacaktır? Şöyle kaslı, atletik bir vücuda sahip olamayacaklar mıdır? Elleri, ayakları çok mu büyüktür? Cinsel organları ne kadar olacak, bedenlerinin daha nereleri kıllarla kaplanacaktır? Yakışıklı, beğenilen biri olacaklar mıdır, yoksa?.. Sorular, sorular sorular...

Önergen erkek çocukların tek kaygıları gelişmelerine ilişkin bilinmeyenler değildir elbette! Onlar yeni kimlikleriyle aralarına katılacakları yetişkinler arasında kendilerine bir yer, kimliklerine onay aramaktadırlar. Övgü, beğeni, takdir beklemektedirler. Çünkü bütün benlikleriyle tam, yetkin, özerk bir erkek olmak istemektedirler. Ancak hem biyolojik açıdan hem de bilgi, dene-

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 109

|yim, beceri açısından buna daha hazır değildirler. Üstelik bu ek-1 sıklıklarını kendileri de bilmektedirler.

İşte bu yüzden önergenlik, bütünüyle sorunsuz bir dönem değildir. Her şeyden önce önergenin kendi içinde çelişkiler, gerginlikler yaşadığı, bunların bir biçimde onun davranışlarına yansıdığı bir evredir. Bir yanda içinde bulunan yetersizlik ve özgüven eksikliği, öte yanda yakıcı bir istekle yönelinen yetkin bir yetişkin olma istemi... O, bu yetersizliğini bütün benliğinde duymakta ve yaşamaktadır. Ancak yine de yetkin, bağımsız, yetişkin biri gibi davranmaya çalışmaktadır. İçine girdiği ortamlarda, giriştiği atılımlarda başarısızlığa uğramanın, gülünç

durumlara düşüp mahcup olmanın korku, endişe ve çekingenliğini yaşamaktadır. Yine de bunu dışarıya belli etmemek için yoğun çaba harcamakta; sakın, kayıtsız, aldırılmaz biri gibi davranmaktadır. İçindeyse tam anlamıyla kasırgalar patlamaktadır.

**Önergen Erkek Çocuklarda Yalnız Kalma Eğilimi ve Düşseverlik**

Önergenler; izledikleri bütün tutum, tavır ve davranışlarda aralarına katılmak istedikleri yetişkinler tarafından onaylanmak, beğenilmek, takdir edilmek arayışındadırlar. Bunun için çaba harcar, bunun için uğraşırlar. Ancak gerek kendi iç kaygıları, gerek deneyim eksikliğinin yarattığı sorunlar ve gerekse yetişkinlerin katı, hoşgörüsüz tutumları onları kendi içlerine kapanmaya ve toplumdan kaçmaya yöneltir.

Önergenlerin bedensel gelişimleriyle ilgili zaten kendi kaygı ve endişeleri vardır. Bulundukları toplantılarda ilgi odağı olmaları, bütün bakışların üzerlerinde toplanması, kendileriyle ilgili yerli yersiz yorum ve şakalarda bulunulması onları tedirgin eder. Ellerini nereye koyacaklarını, bacaklarını nasıl uzatacaklarını, ayaklarını nasıl basacaklarını şaşırırlar. Bu durumları onların sakar ve beceriksiz davranmalarına yol açar. Oturup kalkmaları-

**110 Genç Erkek Psikolojisi**

nın, sakar ve beceriksiz tavırlarının, giyim kuşamlarının, saç biçimlerinin, konuşma tarzlarının, düşünce ve görüşlerinin eleştirilmesi onları daha da incitip kırar. Kimliklerine ilişkin kaygılar duymalarına, yetişkinler tarafından benimsenip kabul görmediklerine inanmalarına yol açar. Böylece, özellikle yetişkinlerin bulunduğu ortamlardan uzaklaşmalarına neden olur.

Bu dönemde erkek çocukların aileleriyle ve yetişkinlerle birlikte geçirdikleri sürenin giderek azaldığı, evdeki zamanlarının önemli bir bölümünü odalarında yalnız başlarına bilgisayar oyunları oynayarak, çetleşerek, müzik dinleyerek, kitap okuyarak ya da hayal kurarak geçirdikleri gözlenir.

Önergen çocukların hemen hepsi, oluşturmaya çalıştıkları bu yeni kimliğin düşünüyü kurar; kendilerini yetkin, güçlü, yetişkin ve özgür biri olarak hayal ederler. Bu hayallerinde kimi zaman ünlü bir sporcu, sanatçı, politikacı, bilim veya iş adamı olurlar. Kendilerinin baş rolde olduğu serüvenler yaşarlar. Günlük yaşamlarında da kendilerine örnek aldıkları yetişkin modelini, büyük bir çoğunlukla babalarını, dayılarını, öğretmenlerini taklit ederler. Örnek aldıkları modele göre hoşgörülü veya katı, özverili veya bencil, kibar veya kaba, çalışkan veya tembel, düzenli veya dağınık, dürüst veya fırsatçı, önder veya bağımlı kişilik kalıpları içine girerler. Bu seçimler, önergenin geliştirmekte olduğu ve ileride bürünebileceği kimliğin boyutlarını belirler.

**Önergen Erkek Çocuklarda Heyecanlar, Yarattığı Sorunlar ve Denetlenmesi**  
Erkek çocuklar, içme girdikleri önergenlik süreciyle birlikte kendilerini hiçbir biçimde engelleyemedikleri bir değişim fırtınasının içinde buluverirler. Etkinleşen erkek bezlerinden damarlarına pompalanan erkeklik hormonları, neden oldukları bedensel değişme ve cinsel gelişmenin yanı sıra onlara kullanılması gereken büyük bir enerji ve denetlenmesi güç heyecanlar da yükler.

**Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 111**

Öfke, korku, sevgi ve kıskançlıklarını daha yoğun, daha atak, daha tepkisel yaşamlarına neden olur. Böylece, heyecan oranı çok çabuk yükselen, duyarlı, anı tepkili, atak, savaşçı, saldırgan, bireyci bir yapı kazandırır.

**Önergen Erkek Çocuklarda Öfke, Yarattığı Sorunlar ve Denetlenmesi**

Önergen erkek çocuklarda çok yoğun yaşanan heyecanların başında, öfke gelir. Öfkenin denetlenmesindeki güçlükler; önergenlik çağındaki erkek çocukların başta anne, baba ve öğretmenleri olmak üzere arkadaşlarını da içine alan bütün çevresiyle çatışmasına neden olur. Evde genellikle yaşça

yakın kardeşleriyle, okulda arkadaşlarıyla bir incir çekirdeğini bile doldurmayacak nedenlerle bozuşup darılırlar. Zaman zaman da öfkelerine yenilip kavgaya tutuşurlar. Okullarda bu kavgalar, bazen kolayca grup çatışmalarına dönüşebilir. Olaya karışıp kendilerini engellemeye, sakinleştirmeye kalkışan arkadaşlarına, anne, baba ve öğretmenlerine karşı kendilerini inatla savunarak haklılıklarını onaylatmaya çalışırlar. Gösterilen uzlaşmacı çabaları çoğu kez kendilerine haksızlık yapıldığı biçiminde algılayıp arkadaşlarını, anne, baba ve öğretmenlerini suçlarlar.

Önergen erkek çocuklar, büyüme ve yetişkin erkek kimliği kazanma sürecine girdiklerinin bilincindedirler. Bu nedenle yetişkin erkek gibi davranmaya, kendilerini çevrelerine bu yeni kimlikleriyle kabul ettirmeye çalışırlar. Ancak buna ne kendileri ne de çevreleri yeterince hazır ve hazırlıklıdır. Sık sık çocukça eğilimlerine yenilirler. Bir yetişkinin asla yapamayacağı kadar çok yanlışlığa düşerler. Yanlış davranışlarda bulunurlar. Çevrelerinde beceriksiz, sakar ve yetersiz oldukları izlenimini yaratırlar. Hâl ve gidişleriyle anne, baba ve öğretmenlerinin kendilerini eleştirmelerine, güvensizlik göstermelerine, öğüt ve yönlendirmelerde bulunmalarına neden olurlar.

#### 112 Genç Erkek Psikolojisi

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 113

Oysa bütün bunlar, onların kazanmaya çalıştıkları yetişkin kimliğine ve yetkinlik çabalarına indirilmiş darbelerdir. Bu durum, onların önce kendilerine, daha sonra da çevrelerine öfke duymalarına yol açar. Doğal olarak bu öfkeden anne ve babalar kadar öğretmenler ve okul yöneticileri de paylarını alırlar.

Anneler, babalar ve öğretmenler onların gözünde artık her şeyin en doğrusunu bilen, her şeyin en doğrusunu yapan yetkin ve yanılmaz varlıklar değildirler. Biyolojik ve fizyolojik açıdan olduğu kadar düşünsel ve tinsel açıdan da birer yetişkin olma sürecine giren önergen erkek çocuklar; kendilerini eleştiren ve hatta cezalandıran anne, baba ve öğretmenlerinin davranışlarını dikkatle araştırıp gözlerler. Onların bu tavır ve tutumlarında haklı olup olmadıklarını sorgulayıp eleştirirler. Üstelik onların açıklarını yakalamada pek de zorlanmazlar doğrusu.

İçkinin ve sigaranın zararlarını anlatıp bunları oğluna yasaklayan ama kendisi kullanan bir baba, önergenlik çağını yaşayan oğlunun eleştiri oklarına hedef olunca buna hiç şaşırılmamalıdır. Çevresiyle iyi ilişkiler kurmakta zorlanan, ancak oğluna arkadaşlarıyla iyi geçinmesini öğütleyen öfkeli bir anne de, bu konuda iğneleyici tavır ve sözlerle karşılaşabilir. Aynı şekilde ödevlerim yapmadığı veya derse geç kaldığı için öğrencilerini cezalandıran öğretmenler, benzer davranışlarında öğrencileri tarafından eleştirileceklerini bilmelidirler.

Önergen erkek çocuklar; biyolojik, fizyolojik ve zihinsel gelişmelerinin bir sonucu olarak anne, baba ve öğretmenleriyle girdikleri tartışmalarda inatçı ve dik kafalı tavırlar sergilerler. Tezlerini ve savlarını inanılmaz bir direnç ve inançla savunurlar. Hatta kimi zaman heyecanlarını engelleyemeyip öfkeye kapıldıkları, saygı sınırlarını aştıkları dahi olur. Onların bu tavırlarında; çocukluk dönemlerine oranla daha ayrıntılı ve daha yoğun düşünebilme, düşüncelerini daha iyi dile getirebilme özelliğini kazanmış olmalarının yanı sıra, kendilerini birer yetişkin olarak onaylatma istek ve çabaları yatar. Bu yöndeki bütün özenlerine karşın sık sık ya-

nılır ve yetersizlikleriyle yüzleşmek zorunda kalırlar. Bu kez de, "Ben nasıl böyle yanılıyorum!" yergisiyle kendi kendilerini eleştirmekten, öfkelenip kızmaktan kendilerini alamazlar.

Yetersizlikleri, beceriksizlikleri yüzlerine vurularak eleştirilip yerilen önergen erkek çocuklar, özgüvenlerini ve yaşama sevinçlerini kolayca yitirirler. Gelecekteki kimlikleri hakkında kaygılar ve kuşku-

duymaya başlarlar. Huysuz, somurtkan, tembel, içedönük biri olup çıkarlar. Bu dönemde; odasını derleyip toplamayan, beden temizliğine dikkat etmeyen, elini hiçbir işe sürmeyen önergen erkek çocuklar, kendilerine olan güvenlerini yitirmiş, mutsuz çocuklardır. Anneler ve babalar; çocuklarının kendilerini birer yetişkin olarak görüp önemsedikleri bu dönemlerinde yetersizliklerini yüzle-yerek, onları küçümseyerek özgüvenlerini yok etmeye kalkışmamalıdır. Aksine, daima davranışlardaki olumlu yönleri ön plâna çıkartmalı, düşüncelerini açık yüreklilikle açıklayıp cesaretle sa-/undukları için onları kutlamalıdır. Gençliklerine karşın oldukça Dİgun düşünceleri bulunduğunu, kendilerini zaman içinde daha da geliştireceklerini belirtmelidirler. Sık sık aile, ülke ve dünya sorunları konusunda düşüncelerine başvurarak çocuklarıyla görüş alış verişinde bulunmalıdırlar. Okulda öğretmenler, tartışma konuları sererek düşüncelerini başkalarıyla karşılaştırıp olgunlaştırmaları için onlara uygun ortamlar hazırlamalıdır.

Eğitcilik görevlerinin yanı sıra çocuklara birer model olma (konumundaki anne ve babalarla öğretmen ve yöneticiler, bu dö-Inem içindeki erkek çocukların duygu ve heyecan dünyalarını ya-j kından tanımak zorundadırlar. Onlara bu bilgilerin ışığında anlayışla yaklaşmalı, heyecanların denetlenmesi konusunda kıla-I vuzluk ve modellik yapmalıdırlar. Bunların, çocukların heyecan I olgunluğu kazanarak çevrelerine uyum sağlamalarında ve sosyal başarılarında büyük yararları olacaktır.

#### 114 Genç Erkek Psikolojisi :

Önergen Erkek Çocuklarda Korkular, Yarattığı Sorunlar ve Denetlenmesi  
Önergen erkek çocuklarda denetlenmesi gereken heyecanlardan biri de korkulardır. Herkes çocuğunun korkusuz ve cesur olmasını ister. Bunu öğütler, bunu bekler. Hele erkek çocuklar için bu adeta bir zorunluluktur. Korkaklık bir eksiklik, bir başarısızlık olarak algılanır. Hiçbir erkek çocuk korkak olmayı kabullenmez, korkak olmak istemez. Anneleri, babaları da tabii... Hepsi birer cesur yürek'tir onların. Aslanlarıdır ailelerinin...

Ama bütün çocuklar korkarlar. Belli etmeseler, saklasalar bile korkarlar. Doğduklarında dünyanın en korkusuz varlığı da olsalar, korkarlar. Çünkü bizler, onlardan cesur olmalarını bekleyen biz yetişkinler şartlanmalarla yaratmışızdır bu korkuları onlarda. Dokuz, on aylık bir bebeğin eline bir yılan verseniz, korkusuzca oynar onunla. Bir aslanın kafesine soksanız; kuyruğunu, yelesini çekiştirmeye kalkar. Ama eline, yanağına bir sinek konduğunda, yanma bir kedi yaklaştığında annesi çığlık atıp onu defalarca korkutacak olursa; sinekten, kediden korkar hâle gelir bu korkusuz bebek. Lâboratuvar ortamında bu biçimde yaratılmış korkular vardır. Bir bebeğin yanma beyaz, canlı bir tavşanın yaklaşmasına izin verilir. Bebek, başlangıçta tavşandan çok hoşlanır. Onu sevip okşar. Onunla oynar. Ancak daha sonraki günlerden birinde tavşan, bebeğe yaklaştığı anda çok yüksek bir tonda gong sesi verilir. Bebek korkup ağlar. Bu uygulama on - on iki kez tekrarlanır. Sonunda bebek gong sesi verilmediği hâlde tavşanı görür görmez ağlamaya başlar. Tavşan korkusu çocukta yerleşmiştir artık. Çocukluk döneminde korkular pek çoktur. Karanlıktan korkmak, şimşekten korkmak, gök gürültüsünden, yalnız kalmaktan, hastalıktan, ölümden, trafik kazasından, kötü adamlardan, hırslılardan, anne ve babayı kaybetmekten, köpekten, fareden

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda 'Önergenlik 115

korkmak... Araştırmacılar, on iki - on dört yaş kuşağı çocuklarında ortalama elli kadar korku bulunduğunu belirlemişlerdir. Ancak ilerleyen yaşla birlikte, toplumun bireylerden beklentileri doğrultusunda bu korkuların giderek azaldığı ve üniversitenin son sınıflarında okuyan

gençlerde ortalama beşe kadar düştüğü gözlenmiştir. Bu araştırma, toplum beklentilerinin korkular üzerinde ne kadar etkili olduğunu açıkça göstermektedir.

Hemen hemen herkes çocuğunun cesur olmasını ister. Ancak kimse onlardan caddede hızla akıp giden arabaların arasına atılmalarını, balkon korkuluklarında dolaşmalarını, azgın köpeklerle boğuşmalarını, kendilerinden iri çocuklarla döğüşmelerini beklemez. Aksine herkes çocuğuna, bu tür yersiz ve gereksiz cesaret gösterilerinden kaçınması, canını ve sağlığını koruması için öğütler verir. Onlara bu davranışların olumsuz sonuçlarını gösterip korkutur. Yoksa giderilmesi güç zararlara uğramaları işten bile değildir.

Korkuların, insanı tehlikelerden koruma gibi yaşamsal bir görevi ve yararı vardır. Bu doğru! Ancak doğru yerde ve doğru şiddette yaşandığı takdirde... Çünkü aşırı ve abartılı bir biçimde yaşanan korkular gibi, yersiz ve gereksiz yere yaşanan korku tepkileri de bireyin uyumunu ve yaşamını tehlikeye düşürebilir. Korku, bütün heyecanlar içinde en sarsıcı, en yıkıcı olanıdır.

İşte bütün bu nedenlerle korkuların denetim altına alınması, korku uyarımları karşısında akılcı ve çözümleyici tepkilere baş vurulması büyük önem taşır. Deprem korkusu; olası bir depremden önce bireyi güvenli bir konutta oturmaya yönlendirebilmiş-se, akılcı ve çözümleyici bir tepkide bulunmuş demektir. Buna benzer olarak, kötü not almaktan korkan bir öğrenci de yeterince çalışıp kendine olan güvenini geliştirebilmiş ve sonuçta iyi not almayı başarabilmişse, o da korkusundan yararlanmış, akılcı ve çözümleyici tepki göstermiş sayılır.

Korkular; anne, baba ve kardeşlerden aktarma yoluyla edini-lebildiği gibi (transfer), korku uyarımları karşısında gösterilen

#### 116 Genç Erkek Psikolojisi

akılcı ve çözümleyici tepkiler de aynı şekilde aktarma yoluyla kazanılabilir. Geçirdiği en küçük hastalıkta bile büyük korkulara kapılan bir babanın bu hallerini izleye izleye, oğlunun da bir hastalık hastası olma olasılığı oldukça yüksektir. Çocukların; kedi, köpek, fare, karanlık, asansör ve yükseklik korkusu gibi pek çok korkuyu; anne, baba ve kardeşlerinden sürekli izleme yoluyla kopyaladıkları bilinen bir gerçektir. Tıpkı bunlar gibi; korkularını denetleyebilen, korku yaratan uyarımlar karşısında soğukkanlılığını koruyup akılcı ve çözümleyici tepki gösterebilen ailelerde yetişen çocuklar da, ailelerinin bu özelliklerini davranışlarına yansıtırlar. Korkularını denetleyen, onları yöneten ve yönlendiren bireyler olarak yetişirler.

Korkuların kimi zaman bir eğitim aracı gibi kullanıldığı da olur.

Anneler, babalar ve öğretmenler sık sık, çocuklara eksikliklerini gidermedikleri, yanlışlarını düzeltmedikleri takdirde olabilecek en kötü sonuçları gösteren söylevler verirler. Onların gözlerini korkutup daha düzenli, daha temiz, daha terbiyeli, daha katılımcı, daha çalışkan ve daha birçok şey olmalarını sağlamaya çalışırlar. Bu yöntemle çoğu zaman hedeflenen amaç doğrultusunda başarı sağlanır. Ama kimi zaman da böyle olumlu bir amaç için uyandırılan korkular, çocukta büyük bir güvensizliğe ve çöküntüye yol açarak mevcut durumun daha da bozulmasına neden olur.

Önergenlik çağı çocuklarında sık görülen başlıca korkular arasında; sınıfta kalmak, kötü karne almak, sınavda başarısız olmak, kötü bir hastalığa yakalanmak, trafik kazası geçirmek, yakın bir arkadaşından ayrılmak, anne ve babadan birini kaybetmek, anne ve babadan ayrılmak sayılabilir. Ve ne yazık ki bu gibi korkular çoğunlukla anne, baba ve öğretmenlerin telkin ve korkutmalarıyla yerleşir.

Amaç ne olursa olsun çocukları korkutarak eğitmeye çalışan her teknik, yıkıcı ve bozucu bilinçaltı tortular bırakacağı için olumsuzdur, zararlıdır. Eğitici, öğretici, özendirici, teşvik edici,

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 117

destekleyici, hoşgörölü bir eğitimle kazandırılmayan bilgi ve becerilerin korkuyla da sağlanamayacağı bilinmelidir. Çocuklar; anne, baba ve öğretmenlerinden korkmamalı, fakat onları sevmeli ve hayranlık duymalıdır. Eğitimde başarı korkuyla değil, fakat sevgiyle sağlanmalıdır. Kimilerinde öyle korkular vardır ki bunları bir türlü engelleyemezler. Mantıklı hiçbir neden yokken ateşten, sudan, kapalı ortamlarda kalmaktan, açık alanlarda bulunmaktan, kediden, köpektan, kuştan, civcivden korkarlar. Korkularının yersiz ve saçma olduğunu bilirler. Bunların üstesinden gelebilmek için bütün güçlerini kullanırlar. Ancak yine de başarılı olamaz, korkularını yenemezler. Bu korkularının üzerine gidildiğindeyse çığlıklar atar, panik içinde kaçır veya düşüp bayılırlar. Bu tür korkulara, fobi adı verilir. Fobisi olanlar, korkularıyla karşı karşıya kalmadıkları sürece normal davranırlar. Korkulanyia yüzleştiklerindeyse bütün dengelerini yitirip başkalarına saçma gelen aşırı ve abartılı tepkiler gösterirler.

Fobiler, kökeni çoğunlukla çocukluk dönemine dayanan bilinçaltı korku tepkilerdir. Sözelimi, çocuk evde kibritle oynarken bir yangına neden olur. Yangın söndürölür, çocuk kurtulur. Ancak korkusundan, yangına kendisinin neden olduğunu bir türlü söyleyemez. Herkes gibi çocuk da olayı zamanla unuttur. Ancak yaşamı boyunca; sobadan, ocaktan, kamp ateşinden, mangaldaki közden, hatta çakmak alevinden bile korkar olur. Fobilerden kurtulmanın ana koşulu, onu oluşturan bilinçaltı nedeni bulup bilince çıkarmaktır. Hasta, korkusunun kaynağını öğrenince; fobi eski önemini ve şiddetini yitirir. Bunun sonrasında da telkin ve ikna yöntemleri kullanılarak korku bütünüyle giderilir.

Önergen Erkek Çocuklarda Sevgi, Yarattığı Sorunlar ve Denetlenmesi

Bütün çocuklar sevgiyi; önergenlik çağından çok önce, daha Çocukluklarında tanıyıp tatmışlardır. Kız olsun, erkek olsun her 118 Genç Erkek Psikolojisi

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 119

çocuğun ilk sevgi objesi, annesidir. Ancak ilerleyen yaşla birlikte anne sevgisinin yanına, baba sevgisi eklenir. Kız çocuklar büyüdükçe, annayle özdeşleşirler ve bir sevgi objesi olarak babaya yönelirler. Erkek çocuklarsa, cinsel kimliklerinin farkına vardıkları andan itibaren babayla özdeşleşirler ve onu kendilerine örnek alırlar. Bu yüzden sevgi ve ilgileri, başlangıçta da olduğu gibi daima annelerine yönelik olarak kalır.

Ancak bazen anne öyle sert, katı ve kuralcı; baba öylesine hoşgörölü ve sevecendir ki, çocuk anneyi bir sevgi objesi olarak benimseyip kabullenmekte zorluk çeker. Belirli bir şaşkınlık ve kararsızlık döneminden sonra olması gerekenin aksine, sevgi objesi olarak babayı seçer. Anne; korkulan, çekimlen bir kimlik kazanır. İşte annenin çocuk gözünde kazandığı bu psikolojik değer, ileride onun karşı cinse yönelmesini de güçleştirir. Babanın hem özdeşleşilen ve hem de yönelmen kişi olmasının yanı sıra önergenlik döneminde ortaya çıkabilecek hormonal dengesizlikler, özseverlik ve olumsuz sosyal etkiler üst üste gelip bir yığışım gösterdiğinde, çocuğun cinsel tercihlerinde birtakım sapmaların yaşanması olasıılığı ortaya çıkar.

Erkek çocukların; ölüm, boşanma gibi nedenlerle babasız veya annesiz büyümeleri, onların bu değerli sevgi objelerinden yoksun kalmalarının yanı sıra kendilerine örnek alacakları erkek modelinden ve yönecekleri karşı cins örneğinden de yoksun bırakır. Böyle durumlarda, yerine koyma diyebileceğimiz ikâme mekanizması devreye girer. Erkek çocuk, yoksun kaldığı bu sevgi objeleri yerine teyze, hala, amca, dayı gibi bir yakın akrabasını veya hayranlık duyduğu bir öğretmenini kendine sevgi objesi olarak seçer ve ona bağlanır.

Bu yüzden pek çok bayan ve erkek öğretmenin, kendilerine derin bir sevgi ve hayranlıkla bağlı erkek ve kız öğrencilerinin duygusal sorunlarıyla

uğraşmak durumunda kaldıkları bilinmektedir. Zaman zaman da bu sorunun yol açtığı bazı adli olaylar, basın ve yayın organlarına da yansır. Kızların erkek öğretmenlere, erkek öğrencilerinse bayan öğretmenlere plâtonik düzeydeki bu ilgi ve bağlılıkları; çoğunlukla ilerleyen yaşla birlikte iz bırakmadan geçen yüzeysel ve geçici duygulardır. Ancak bazen çarpık bir yönelişle kız öğrencilerin bayan öğretmenlere ve çok daha seyrek olarak erkek çocukların erkek öğretmenlere bir sevgi objesi olarak bağlanabildikleri de görülebilmektedir (kıraş). Önergenlik dönemindeki erkek çocukların kendi yaşlarındaki kızlara bir sevgi objesi olarak yaklaşmaları seyrek görülen bir olgudur. Kaldı ki bu yaşlardaki kızlar da, fizik ve fizyolojik açıdan kendilerinden geride bulunan yaşlıları yerine, daha çok kendilerinden birkaç yaş büyük erkek çocuklara ilgi gösterirler. Fiziksel ve tinsel gelişim açısından onları kendilerine eşit olarak görürler. Önergenlik dönemindeki erkek çocuklar bazen üyesi bulundukları arkadaş grubu içinde, kendilerini duygusal açıdan tamamlayan bir erkek arkadaşına büyük bir sevgi ve tutkuyla bağlanırlar. Yalnız onunla gezip tozarlar ve bütün zamanlarını onunla geçirirler. Ondandır ki yalnız kendisini sevmesini ve kendisiyle ilgilenmesini beklerler. Hatta onu diğer arkadaşlarından kıskanırlar. Ancak bu yakınlığın kızlarda daha sık görülebilen kıraş ilişkisine dönüşme olasılığı oldukça zayıftır. Bu durum daha çok önergenin, henüz karşı cinse yaklaşıma duygusal olarak hazır olmamasından kaynaklanır. İlerleyen yaşla erinlik dönemine adım atılmakla birlikte karşı cins bir sevgi objesi olarak önem kazanır. Yine de, psişik yapıda bir dengesizlik ve/veya yaşça uyumsuzluk bulunması hâllerinde böyle sakıncalı bir durumun doğabileceği gözden uzak tutulmamalıdır.

#### Önergen Erkek Çocuklarda Sosyal İlgiler

Önergen erkek çocuklar, yetişkinlerin arasında kendilerini rahat hissetmeyip yalnızlığı seçtiklerinde büyük bir sosyal ilişki

#### 120 Genç Erkek Psikolojisi

eksikliği içine düşerler. Bilgisayar, internet, playstation, televizyon, müzik, kitap, hayâl kurma gibi etkinlikleri onları oyalasa da, birer yetişkin aday olarak toplumda kendilerine yer edinme amaçlarına yardım etmez. Birer toplum insanı olma; sevgi, saygı ve takdir görme gereksinimlerini doyurmaz. Bu durumda önergen erkek çocukların ellerinde tek bir seçenek kalır. O da gerek duygu, düşünce ve görüşlerde, gerekse yaşadıkları sorunlarda aynı ortak paydayı paylaştıkları yaşlılarıyla arkadaşlık etmek.

Ancak önergenlik çağı çocuklarının genellikle çekingen yapıda oluşları, onları tanımadıkları grupların içine girip arkadaş edinmekten de alıkoyar. Bu güçlük, önergenlik döneminde taşınma nedeniyle semt ve okul değiştiren çocuklarda daha da büyük olur. Yine de içinde yaşanılan çevre ve devam edilen okul, sosyal ilişkiler için en verimli ortamlardır. Erkek çocuklar bu çağa değin, daha çok bütün duygu, düşünce ve sırlarını paylaştıkları tek bir arkadaşına sahip olmayı tercih ederken önergenlikle birlikte bir grup kurma, bir grubun üyesi olma istek ve eğilimine girerler. Mahallede birbirlerine yakın yaştaki komşu çocuklarıyla, okulda genellikle iyi anlaşılan sınıf arkadaşlarıyla sekizli - onlu bazen de daha geniş gruplar kurarlar. Bu gruplar batı kültürlerinde çoğu zaman kızlı erkekli olur.

Bizde ise, içinde yaşanılan sosyokültürel çevreye göre kız ve erkeklerden oluşan karma gruplar görülebildiği gibi, bütünüyle erkek çocuklardan oluşan gruplara da rastlanır. Mahallede olsun, sınıfta olsun, çoğu kez önergenlerin oluşturdukları birden çok grup vardır. Bu gruplar; duygu, düşünce, dünya görüşü, ilgi ve davranış biçimleri açısından birbirlerinden farklıdır. Kimileri spor etkinliklerine eğilimlidir; kimileri sinema, tiyatro, müzik, dans gibi sanatsal etkinliklere

meraklıdır. Bu gruplar genellikle birbirlerini beğenmez ve eleştirirler. Zaman zaman da birbirleriyle rekabet içine girerler. Gruplar her şeyden önce çocukların içine düştükleri sosyal yalnızlıklarına ve bunalımlarına bir çözüm olur. Çocuklar bu Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 121 gruplar içinde kendilerini özgürce ifade etme, duygu, düşünce ve sorunlarını paylaşma olanağı bulurlar. Çoğu zaman boş bir arsada, bir parkta, bir sokağın köşesinde, bir kahvede veya içlerinden birinin evinde, birlikte olmaktan başka hiçbir özel amaç taşımadan toplanır saatlerce konuşurlar. Herhangi bir yetişkine anlamsız gelebilecek bu konuşmalardan gençlerin büyük bir heyecan ve haz duydukları gözlenir. Konuşmalarının ne başı sonu ne de belirli bir konusu vardır. Adeta daldan dala atlanır. Genellikle ilgi duydukları konular ortaktır. Spordan, maçlardan, bilgisayar oyunlarından, internet sitelerinden, müzikten, politikadan, ekonomik sorunlardan, arkadaşlardan, öğretmenlerden, ailelerden konuşurlar. Çoğu kez sorunları da ortaktır. Onları anlamayan, yerli yersiz, haklı haksız bütün davranışlarını eleştiren, isteklerini kısıtlayan, özgürlüklerine set çeken, duygu, düşünce ve görüşlerini anlayamayan anneler, babalar, öğretmenler, yöneticiler, gazetelerde, televizyonlarda konu edilen güncel olaylar...

Grup içinde bulunan erkek çocuklar benzer biçimde giyinir, benzer biçimde davranır, benzer biçimde konuşurlar. Çevrelerindeki olaylar karşısında aynı duyguları duyar, aynı tepkileri verir, aynı düşünceleri paylaşırlar. Gidecekleri yerlere birlikte gider, birlikte oynar, birlikte eğlenirler. Böylece tek başına yapamayacakları şeyleri birlikte yaparak, tek başlarına gidemeyecekleri yerlere birlikte giderek, başkalarının yanında söyleyemeyecekleri duygu ve düşüncelerini açıkça ortaya dökerek kendilerini daha özgür, daha yetkin, daha güçlü hissederler. Sıkılganlıklarının, çekingenliklerinin, deneyimsizliklerinin üstesinden gelirler. Kendilerini anlayan, duygu, düşünce ve görüşlerini paylaşan, aynı şeylerden hoşlanan, aynı şeylere tepki gösteren bir ortam içinde kendilerini ifade etme olanağı bularak duygusal gerilimlerini boşaltıp rahatlarlar. Özgüven kazanırlar.

, 1

#### 122 Genç Erkek Psikolojisi

Önergenlik çağındaki bazı gençlerin, bulundukları bu arkadaş topluluğu içinde aradıkları kimliği bulabilmeleri, onların giderek birbirlerini daha çok benimseyip önemsemelerine, daha çok birlikte olmalarına ve böylece ailelerinden uzaklaşmalarına yol açar. Bu duruma; çocuklarına karşı ilgisiz davranan, onlarla hoşgörüyü dayanan sıcak ve samimi ilişkiler kuramayan, aile içi iletişimde kopuklukların yaşandığı katı ve sert disiplin uygulanan ailelerde daha çok rastlanır.

Sorunlarını, duygu, düşünce ve görüşlerini ailesiyle paylaşmayan; geliştirmeye ve onaylatmaya çalıştığı yeni kimliği için ailesinden aradığı desteği bulamayan önergen gençle grubu içindeki bazı arkadaşları arasındaki duygusal bağ, çoğu zaman ortak bir amaç etrafında güçlenir. Bu küçük grup, büyük grubun içinden ayrılarak özelleşir. Yalnızca önergen erkek çocuklardan oluşan, ortak bir amaç etrafında birleşip heyecan ve macera arayan beş altı kişilik bir "çete" özelliği kazanır.

Önergen gençlerin oluşturdukları bu çeteler genellikle masumane bir birliktelik sergilerler. Birlikte gezer tozar, birlikte yer içer, birlikte eğlenirler. İlk sigaralarını içmek, ilk içkilerini tatmak gibi birtakım deneyimleri birlikte yaşarlar veya bu gibi eğilimlere birlikte karşı dururlar. Yürüyerek, bisikletle veya sandalla geziler yapmak; kuşku verici buldukları birini izlemek gibi kendileri için heyecan verici macera niteliği taşıyan bazı küçük denemelere girerler. Başka çetelerle çatışır, onlarla mücadele ederler. İçlerinden birine yapılan davranışı hepsine yapılmış sayarlar. Birine bir saldırı olduğunda hep birlikte

karşı koyarlar. Birbirlerinin dertlerini, sıkıntılarını, sevinçlerini paylaşırlar.

Çetelerde gizli veya açık bir güç sıralanması olduğu görülür. Genellikle önderlik özelliğine sahip olan biri, reislik görevini üstlenir. Reisin yardımcısı, çetenin ikinci önemli kişisidir. Diğer üyelerin çete içindeki değer sıralanması, çete reisinin onlara verdiği öneme göredir. Çete reisi çoğu zaman bedence, yetenekçe ve

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 123

zekâca üstün olan, grubun bütün üyeleri tarafından sevilip sayılan, hatta çekinilen biridir. Çete üyeleri, reisin görüşlerine, istek ve emirlerine tam bir kabullenişle uyum gösterirler. Onun onayına ve övgüsüne değer verirler.

Sosyoekonomik açıdan sorunlu bölgelerde yaşayan, ailelerinden sevgi, destek ve anlayış görmeyen, okulda öğretmenleriyle çatışan, derslerinde başarısızlığa uğrayan önergenlik çağındaki gençlerden oluşan çeteler, birer suç örgütüne dönüşmeye eğilimlidirler. Aile ve okulla olan sorunları nedeniyle hem ailelerinden hem de okullarından kopan önergenlik çağındaki bu gençler, kendilerini birdenbire boşlukta bulurlar. Böylece, onları benimseyen ve kabullenen çetelerini, sığınıp barınabilecekleri tek yer olarak görürler.

Başlarında psikopat yapıda bir önder bulunması hâlinde bu çeteler; gereksinimlerini karşılamak için hırsızlık, dolandırıcılık, yankesicilik, kapkaççılık yapan, cinsel sarkıntılık ve saldırılarda bulunan, yaralama, öldürme olaylarına karışan, uyuşturucu kullanıp satan bir suç örgütüne dönüşüverirler. Kendilerine özgü özel bir hak, adalet ve ahlâk anlayışına sahip olan bu gençlik çeteleri, kimi zaman uzun süre yaşayabilmekte ve giderek daha büyük çaptaki suç örgütlerine dönüşebilmektedirler. Sosyal yapımızda büyük bir toplumsal sorun hâline gelmeye başlayan bu durumun önlenmesi için ailelere, eğitim kurumlarına ve sivil toplum örgütlerine önemli görevler düşmektedir.

Önergen Erkek Çocuklarda Aile İlişkileri

Her ne kadar çocukluk dönemine oranla artı bazı sıkıntılar yaşansa da, önergenlik çağı; erkek çocukların, anne ve babalarıyla olumlu ilişkilerini sürdürebildikleri son uyum dönemidir. Tıpkı fırtınadan önceki durgunluk gibi... Çocuk, geçirdiği gelişimin ve bir yetişkin olma sürecine girdiğinin farkındadır. Bununla bir-

124 Genç Erkek Psikolojisi

likte daha bağımsızlık bayrağını açmamış, bazı küçük çatışmalar yaşasa da anne ve babasıyla girişeceği "Özgürlük Meydan Sa-vaşları"nın başlatmamıştır. Çünkü henüz geçirdiği gelişimin şaşkınlığını üzerinden atamamış, yeni durumuna uyum sağlayamamıştır. Üstelik daha erinliğe ulaşıp erkek kimliğini dahi kazanmamıştır.

Unutmamak gerekir ki bir aşama sonra yaşanacak "Erinlik Fırtınası" ile her şey değişecek, çocuk ana baba ilişkileri daha çetin bir döneme girecektir. Bu yüzden önergenlik; erinliğin bunalımlı evrelerini olabildiğince az sarsıntıyla atlatmak, çocuğuyla aralarındaki bağları ne kadar gerilirse gerilsin kopartmadan sürdürmek, oğullarını erişkinlik limanına kazasız ulaştırmak isteyen anne ve babaların önlerindeki son hazırlık evresidir.

Önergen erkek çocuklar birer yetişkin olma, yetişkin gibi davranma, yetişkin gibi görünme çabalarına anne ve babalarından destek ve onay beklerler. Asla o eski yetersiz, güçsüz ve bağımlı kimliklerine dönmek istemezler. Kendilerine birer çocuk gibi davranılmasına katlanamaz, bunu içlerine sindiremezler. Kendilerine çocukluklarını anımsatan bütün tavır, yöneliş ve davranışlara karşı çıkarlar. Oluşturmaya, gerçekleştirmeye çalıştıkları yeni kimliklerine uygun davranışlarını bekler ve isterler. Çünkü o güne kadar hep anne ve babalarının kendilerine yardımcı olduğunu görmüş, böyle alışmışlardır. Tıpkı emekleyen çocuğun ayağa kalkıp

yürümesinde olduğu gibi... Çocuk, ilk kez ayağa kalkıp dikildiği, çevresindeki insanlar gibi yürüyebildiği için gururludur. Bu başarı ona büyük bir güven kazandırmıştır. Sevinç ve heyecanla yürür. Ancak kasları henüz gelişmemiştir. Bacaklarının üzerindeki bedenini daha tam olarak dengeleyememektedir. Deneyimsizdir. Adımları tedirgin, sarsak ve çekingendir. Bir de düşüp canını acıtırsa, gözünü korku bürür. Ayağa kalkmaya çekinir olur.

İşte o zaman anne ve baba, cesaret verici sözlerle oğullarını yüreklendirirler. Kollarını, kucaklarını, yüreklerini açıp yürümesi için ona güven verirler. Ellerinden tutup yanında yürürler. Takılıp düşebileceği engelleri yolunun üzerinden çekerler. Çevresinde çarpıp zarar görebileceği sivri köşeli eşyalar varsa, bunları ortadan kaldırırlar. Böylece istenmeyen kazaları önlemeye çalışırlar. Çocuk zamanla gelişir. Düşmeden yürümeyi öğrenir. Anne ve baba, ellerini çocuklarının üzerinden ancak o zaman çekerler.

Oysa önergenlik döneminde erkek çocukların bağımsız bir kişilik geliştirme, özgür ve özerk davranma çabaları, aile içinde genellikle aynı anlayışla karşılanmaz. Çocuğun kendini diğer erkek çocuklarla karşılaştırmak, özbenliğini tanımak, değerlendirmek, sınamak, geliştirmek amacıyla yaşlılarıyla buluşup görüşmesi; onun aileden kopması, uzaklaşması olarak görülür. Ailesini artık eskisi kadar sevmeyi, arkadaş grubunu ailesine tercih ettiği şeklinde yorumlanır. Halbuki daha bebekliklerinden beri anne ve babaların hayali, oğullarının bir gün yetişkin ve yetkin bir erkek olması değil midir? Oğullar hep; "Benim oğlum büyüyecek. Koca adam olacak!" diye sevilmez mi?

Aile; eski bir alışkanlıkla ondan, tıpkı geçmişte olduğu gibi kendine bağlı olarak yaşamasını, kendi yönlendirmeleri doğrultusunda davranmasını bekler. Aksi hâlde başına kötü bir şeyler geleceğinden korkar. Arkadaşlarıyla birlikte olduğu süreler içinde neler konuştuklarını, neler yaptıklarını, gruplarında bulunan çocukların kimler olduğunu, nasıl davrandıklarını merak eder ve Sorgular. Ne zaman, nereye, kimlerle gideceğini haber vermesini [ster. Bunları öğrendiğindeyse, çeşitli yorumlarla genci karşı çık-ıaya iten isteklerde bulunup engeller çıkarır. Böylece gençle ailesi arasında tartışmalar, çatışmalar başlar, ç, içinde bulunduğu önergenlik döneminin etkisiyle saygı sınırlarını aşan sözler kullanır. Anne ve babasını kimi zaman hak- olarak eleştirir. Babasının içkisini, sigarasını, at yarışı tutkusunu, kahveye gitme alışkanlığını; annesinin konkenini, alış veriş tutkusunu, gezip tozmasını yargılar. Aile ise çocuğa haddini bil-

1

## 126 Genç Erkek Psikolojisi

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 127  
dirmek, dersini vermek düşüncesindedir. Sert uyarılar, kısıtlamalar, cezalar... Bu durum, ilişkilerin daha çok gerilmesine neden olur. Çocuk, ailesi tarafından sevilmediğini, istenmediğini düşünmeye başlar. Kırılıp incinir. Kırıp incitir. Böylece ailesinden daha çok uzaklaşır. Arkadaş grubu onun için daha büyük bir önem kazanır. Artık bazı şeyleri ailesinden gizlemeye ve yalan söylemeye başlar. Erinlik dönemi gelip çatar ve çocuk aile ilişkileri iyice içinden çıkılmaz bir durum alır. Oysa durum hiç de böyle gelişmeyebilirdi. Eğer anne ve babalar, bu dönemde kendilerinden uzaklaşan, kendilerini eleştirip kınayan, yaşlılarıyla daha çok birlikte olan çocuklarının kendilerini en az eskisi kadar sevdiklerini ve kendilerine her zamankinden daha çok ihtiyaçları olduğunu bilselerdi...

Önergenlik dönemindeki erkek çocuklar, yetkin ve bağımsız biri olmak için gösterdikleri bütün istek ve gayretlerine karşın hâlâ anne ve babalarının onay ve takdirini arayıp beklerler. Bunu buldukları zaman kendilerini

daha başarılı, daha mutlu, daha yetkin hissederler. Çünkü dünyada en çok sevdikleri ve güvendikleri kişiler onlardan başkası değildir.

Önergen erkek çocuklar, ailelerinin sanki hâlâ çocuklarmış gibi üzerlerine düşmelerinden, sürekli olarak kendileriyle ilgilenmelerinden, her isteklerine karışılıp her davranışlarının eleştirilmesinden sıkılıp bunalırlar. Özgür ve bağımsız olabilmek isterler. Ancak tamamen serbest bırakılıp kendilerine hiç karışılmadığı- da da bu kez ilgisizlik bunalımına düşerler. Kendilerine değer verilmediğini, kimsenin umurunda bile olmadıklarını düşünürler.

Önergenlik çağındaki erkek çocukların bu dönemde yeterince olgunlaşıp erinliğe hazır olarak girmelerinde anne ve babalara önemli sorumluluklar düşmektedir. Bunların başında da, oğullarının artık birer çocuk olmaktan çıktıklarını, genç birer erkek olma sürecine girdiklerini görmeleri gelir. Artık bu gerçeği kabullenme -li, oğullarına aile içinde ve başkalarının yanında bir yetişkine dav-

'ranır gibi davranmalıdırlar. Eski alışkanlıklardan olabildiğince çabuk kurtulmalı, çocukluk çağını çağrıştıran hitap, uyarı ve müdahalelerden kaçınmalıdırlar. Ancak anne ve babanın bu değişimi gerçekleştirebilmesi sanıldığı kadar kolay olmaz. Eski alışkanlıklar, özellikle öfke anlarında öne çıkıp davranışlara yansır. Bunu engelleyebilmek için güçlü bir öz denetim ve büyük bir istek gerekir.

Bundan böyle bu genç erkeğe, aile içi söyleşilerde, alınacak ailevi kararlarda daha fazla söz hakkı verilmelidir. Konuşmaları ve önerileri dikkatle dinlenip değerlendirilmelidir. Önergen genç, her fırsatta konuşmaya, duygu, düşünce ve görüşlerini açıklamaya yönlendirilmelidir. Böylece kendini geliştirecek, aile içinde sayılıp sevildiğini, görüşlerine değer verildiğini kavrayıp özgüven kazanacaktır.

Önergen gencin, sorumluluğunu yerine getirdiği konularda tercihlerine ve kararlarına saygı gösterilmelidir. Bazen yanlış yapacağı görülse bile, yapacağı yanlışlardan doğruyu öğreneceği gözetilerek önemli sakıncalar yaratmayacak konularda bu deneyimi geçirmesine göz yumulmalıdır.

Anne ve babanın ortaklaşa aldığı kararlar doğrultusunda, önergen gence daha fazla sorumluluk, hak ve özgürlük tanınmalıdır. Bu sorumluluk, hak ve özgürlüğün sınırları kesin olarak çizilmeli, konulan sınırların çiğnenmesine izin verilmemelidir. Verilen sorumluluk, hak ve özgürlüklerden gencin kusuru veya başka bir geçerli neden olmadan asla vaz geçilmemelidir. Ancak işlemediği görülen veya sakınca yaratan kurallar, önergen gencin görüşü de alınarak bir uzlaşma ve katılım içinde değiştirilmelidir.

Babalık elbette yalnızca çocuğun gereksinimlerini karşılamakla sınırlı değildir ve olmamalıdır da. Özellikle erkek çocuklar, babalarının davranışlarını onlardan devralırlar. Birer yetişkin olduklarında da tıpkı onlar gibi davranırlar. Sabır, hoşgörü, özveri, nezaket... Kendini kontrol etmek, yardımlaşmayı, sevinçleri, kederleri paylaşmayı bilmek, güçlükler karşısında yılmayıp savaş

128 Genç Erkek Psikolojisi

vermek, başarının ancak istek, gayret ve çalışmayla kazanılacağını göstermek...

Baba, önergen gencin kendine örnek alabileceği bir erkek model olma özelliklerine uygun davranmalıdır. Ancak toplum idealiyle örtüşen, örnek vatandaş olma özelliklerine sahip, işinde başarılı, dürüst, çalışkan, kültürlü, adil, zeki, becerikli, hoşgörü ve özveri sahibi bir baba çocuk tarafından beğenilip örnek alınabilir. Baba, bütün bu yönlerini çocuğa sergileyip göstermek, ona modellik edebilmek için olanaklar yaratmalıdır. Bunun için çocuğuyla sinemaya, tiyatroya, spor karşılaşmalarına gitmeli, birlikte spor yapmalı, oyun oynamalı, kitap - gazete okumalı, televizyon seyretmelidir. Bütün bunları yaparken de onunla yoğun bir duygu ve düşünce alış verışı içinde bulunmalıdır. Böylece baba, neyi nasıl yapması

gerektiğini gösterip ona örnek olma görevini yerine getirirken çocuk da farkına bile varmadan babanın neredeyse bire bir kopyası olup çıkacaktır. Oğullar, önergenlik döneminde cinsellikle ilgili pek çok şeyi anneleri yerine babalarından duymayı tercih ederler. Artık çocukluk döneminde olduğu gibi, "Babam her şeyi bilir." düşüncesinde değildirlir. "Fakat en azından cinsellikle ilgili bilgileri vardır." derler. "Erkek olduklarına göre..." Kaldı ki o güne kadar cinsellikle ilgili pek çok soru yöneltmişlerdir kendilerine. "Çocuk nasıl oluyor? Bu kedi niçin diğer kedinin üzerine çıkıyor? Şu TV reklâmında sözü edilip1 durulan bebek bezlerine benzer şeyler de neyin nesi?Kadınlar, kızlar bunları neden kullanıyor? Gay ne demek?" gibilerinden sorular...

Eğer siz böyle zamanlarda kaşlarınızı çatıp, "Sus bakayım! Bunlar ayıp şeyler." dememişseniz, diliniz döndüğünce oğlunuzu yaşma uygun yanıtlarla aydınlatmaya çalışmışsanız, onunla bugünlerde bedeninde olagelen değişimlerle ilgili olarak konuşmakta fazla güçlük çekmezsiniz. Fakat oğullara bu konuları açıklamamanın en kolay yolu, onların size cinsellik üzerine sorular yönelttikleri anlardan yararlanmaktır. Ancak konuyu siz açacaksa-

İtf

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 129

nız, bunu onunla balık tutmak, kürek çekmek veya yürüş yapmak gibi ortak bir etkinliği paylaşırken konuşmak en iyisidir. Ta-Ş bii bu alışkanlıkları uzunca bir süredir sürdürmekteyseniz her şey daha doğal gelişecektir.

Babasız veya baba ilgisinden yoksun olarak büyüyen erkek çocukların büyük bir bölümünün özgüven eksikliği yaşadıkları, disiplin altına alınmada güçlükler çıkarttıkları, şiddete eğilim gösterdikleri, okulda derslere karşı ilgisiz ve başarısız oldukları belirlenmiştir. Erkek çocuklarda gözlenen pek çok antisosyal davranışın kaynaklarından biri de, baba sevgisinden ve ilgisinden yoksunluktur. O zaman bu görevin, çocuğun benimsediği bir amca, bir dayı veya bir aile dostu tarafından yerine getirilmesinde büyük yararlar vardır.

Buna uygun olarak anne de; toplum idealine uygun örnek bir vatandaş, ıyı bir eş, iyi bir anne olmalıdır. Diğer insanlarla iyi ilişkiler içinde bulunan, işinde, evinde, çevresinde sevilip sayılan bir anne, önergen gencin karşı cinsle düzgün ve düzeyli ilişkiler kurmasında etkili olur. Bir annenin, oğluna olduğu kadar eşine karşı da sevecen, anlayışlı, saygılı davranması, ileride onun karşı cinse yönelmesini ve evlilik kurumuna ilgi duymasını sağlar. Yani annenin oğluna iyi davranması, ileride bu genç erkeğin karşı cins hakkında olumlu duygu ve düşünceler geliştirmesine katkıda bulunarak yine kendi cinsine bir iyilik olarak yansır.

Bir anne hiçbir zaman, oğluna hâkim olmaya, kişiliğini ezmeye, sindirmeye kalkışmamalıdır. Bu tür davranışlar çocukların annelerine boyun eğmelerini sağlasa da, ileride özgüvenden yoksun, çekingen ve pısrırık bir kişilik geliştirmelerine neden olur. Böyle yetişen erkek çocuklar, karşı cinse karşı hoş olmayan duygular beslerler ve onlarla sağlıklı ilişkiler geliştirmekte zorlanırlar.

Her anne, oğluna karşı olan tutum ve davranışlarını onun büyüme ve gelişmesine uygun olarak geliştirip değiştirmelidir. Bebekken gereksinmelerini geciktirmeden karşılamak, sıcak ve se-

130 Genç Erkek Psikolojisi

vecen davranmalıdır. Çocukken eğitici, destekleyici ve öğretici olmalıdır. Gözleyip öğrenmesine, deneyip gelişmesine fırsatlar tanımalıdır. Önergenlikteyse, anlayışlı, paylaşıcı bir dost, yol gösterici bir kılavuz, dengeleyici ve denetimci bir yönetici olmalıdır. Babanın yapılandırıcı, yönlendirici ve destekleyici katkısıyla geliştirici, koruyucu ve özendirici bir disiplin uygulamalıdır.

Anneler bu yaşlarda oğullarına kızlardan söz açmalıdırlar. Kızların genel özelliklerini, nelerden hoşlandıklarını, nelerden hoşlanmadıklarını, nelerden konuştuklarını... Onlarla nasıl dost ve arkadaş olunacağını anlatmalıdırlar. Ona, idealindeki kızda ne gibi özellikler aradıklarını da sorabilirler. Beğendiği bir kız olup olmadığını ve onu neden beğendiğini de... Sonra bu konularda tatlı tatlı sohbet edebilirler. Bütün bunlar, oğullarının olgunlaşmasına katkıda bulunacaktır. Yine anneler, oğullarında neleri iyi ve güzel bulduklarını da sık sık dile getirmelidirler. Boyunu, poşunu, kaşını gözünü, konuşmasını, gülüşünü, kültürünü, inceliğini... Çünkü erkek çocukların bu yaşlarda her zamankinden daha çok övgüye ve güvene gereksinimleri vardır. Eksik yönlerini nasıl tamamlayıp geliştirebileceklerini de anlatmalıdırlar elbette. Temizliklerine, tırnak, diş, saç bakımlarına sözgelimi... Ya da odalarının düzenine... Ama onları kırmadan, özgüvenlerini yıkmadan, özendirerek, göstererek... Bir süre yardımcı olarak, hatta birlikte yaparak...

#### Önergen Erkek Çocuklarda Okul Sorunları

Yapılan araştırmalar, önergenlik dönemine giren erkek çocukların okul başarılarında bir bozulma ve gerilemenin olmadığını göstermektedir. Sanılanın aksine, bu dönemde yaşadıkları fiziksel ve tinsel gelişme; erkek çocukların sosyal, bilimsel ve teknik konulara olan ilgilerini artırır. Öğrenme ve araştırma tutkularını

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 131

[.kışkırtır. On iki yaşma giren erkek çocuklar, derslerini bir yıl öncesine oranla daha büyük bir ilgiyle izlerler. Öğrenme ve belleme 1 yetenekleri güçlenmiştir. Fen bilgisi, matematik ve sosyal bilgiler derslerinde daha yüksek bir başarı gösterirler. Bu derslerde, sınıflarındaki kız arkadaşlarına karşı belirgin bir üstünlük sağlarlar. Ancak kızların, gerek ana dillerini ve gerekse yabancı dilleri öğrenme ve kullanmadaki erkek çocuklara olan üstünlükleri eskiden olduğunca aynen sürer.

Önergen erkek çocuklar, daha çok sınırlarındaki erkek arkadaşlarıyla birlikte olur, onlarla konuşur, onlarla arkadaşlık kurarlar. Kızlarla ancak bir işleri düştüğünde, ya da koşullar gerektirdiğinde kısa süreli iletişimde bulunurlar. Bunun dışında kızlardan uzak durur, onlarla pek sıkı fıkı olmazlar. Üstelik kızlarla arkadaşlık kurmaya çalışan, kızlarla birlikte dolaşan erkek arkadaşlarıyla alay ederler. Önergen erkek çocukların sınıfta yakın ilişki içinde bulundukları arkadaş sayısı, başlangıçta bir veya ikiyle sınırlıdır. Ancak daha sonra ilgi, duygu ve görüşte birleştikleri; hep birlikte hareket ettikleri oldukça geniş bir grubun üyesi olurlar. Bu gruplar önergen gencin kendini daha rahat ifade etmesini ve kendini daha güçlü hissetmesini sağlar.

Yine de önergen gençler okulda bazı önemli güven sorunları yaşayabilirler. Eğer çocuğunuz okuldan üstü başı kirlenmiş, ötesi berisi sökölüp yırtılmış, sağı solu morarmış, kızarmış dönüyorsa, okula gitmemek için bahaneler uyduruyor, tedirginlik yaşıyorsa, yolunda gitmeyen bir şeyler var demektir.

Önergenlik çağı gençleri genelde çekingen, hatta pısırık olurlar.

Kavgadan, belâdan uzak durmaya çalışırlar. Ancak sıkıştırıl-dıklarında, zorlandıklarında, küçük düşürüldüklerinde kendilerini kanıtlama gereksinimi duyar ve saldırganlaşırlar. Kimi zaman da önergen gençlerin oluşturdıkları okul çeteleri, okulda grup-suz kalan çocuklara veya kendilerinden zayıf gruplara sataşp onlara zarar verirler. Elbette doğru olan, çocuğun yaşadığı sorun-

#### 132 Genç Erkek Psikolojisi

lan kendisinin çözmesidir. Ancak çocuk böyle gücünü aşan sorunlarla karşılaştığında, aile devreye girmeli ve okul yönetiminden yardım istemelidir.

Altıncı, yedinci sınıfa giden önergen erkek çocukların yaşadıkları sorunlardan biri de, kendilerinden yaşça büyük oldukları veya erken gelişme gösterdikleri için daha önce erinliğe adım atan sınıf arkadaşlarıdır. Bu çocuklar, diğer sınıf arkadaşlarına oranla daha dik başlı, daha atak ve daha geçimsiz olurlar. Cinselliklerini kanıtlamak, yeni kimliklerini çevrelerine onaylatmak isterler. Hele bu çocuklar ailelerinden aradıkları desteği bulamamış, özellikle baba ilgisinden yoksun kalmışlarsa, bulundukları döneme özgü bazı tipik davranış bozuklukları gösterirler.

Bunlar huysuz, geçimsiz, asî ve inatçı olurlar. Arkadaşlarıyla sık sık dalaşır, kavga çıkarırlar. Argo konuşurlar. İnanılmaz derecede kaba davranırlar. Öğretmenlerine baş kaldırır, yakışsız davranışlarda bulunurlar. Sınıflarına cinsellik içeren fotoğraflar getirirler. Cinsel içerikli öyküler, fıkralar anlatırlar. Tuvaletlerde, soyunma odalarında ve hatta sınıflarında cinsel organlarını sertleştirerek arkadaşlarına gösterirler. El ile doyuma ulaşmalarını sergilerler. Arkadaşlarının cinsel organlarına, kalçalarına, göğüslerine dokunarak, iç çamaşırlarını soyarak onlara tacizde bulunurlar. İlgisiz kalındığı takdirde bu tür davranışlar giderek yaygınlaşır. Sonunda bir patlama noktasına ulaşarak okulda yaygın ve sert disiplin uygulamalarına yol açar.

Önergenlik çağındaki erkek çocuklar, cinsellik konularının konuşulmasını bir tabu olarak gören ailelerde nasıl karşılanacağını bilemedikleri için bu konuları anne ve babalarına açamazlar. Okulda ise, genellikle kendi içlerinde olan bir olayın dışarıya yansıtılmasının tepkiyle karşılanması, arkadaşları tarafından dışlanma korkusu, konunun okul yönetimine bildirilmesi hâlinde olayın büyüyeceği ve bazı arkadaşlarının ceza alabileceği olasılığı bu tür olayların genellikle okul yönetimine bildirilmesini

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 133 engeller. Gizli kalmasına neden olur. Bununla birlikte bu konularda bilinçli olan okul yöneticileri; önergenlik çağındaki erkek öğrencileri, onlarla kolay iletişim kurabilen erkek öğretmenlerce bilgilendirip denetleyerek iyiye ve doğruya yönlendirirler. Böylece sorunlar daha doğmadan engellenir.

Önergenlik döneminin kazandırdığı gelişmiş fiziksel yapı ve fizyolojik değişimler, erkek çocuklara kendilerini birer yetişkin gibi hissettirir. Bu yüzden okuldaki sorunlarını ailelerine ve öğretmenlerine sezdirmeden çözmek isterler. Aksi takdirde başlarına daha büyük dertlerin açılacağını, arkadaşlarının kendilerini dışlayacağını, düşman olacağını düşünürler. Ayrıca öğretmenlerine, eskiden olduğu gibi o abartılı hayranlık duygularıyla bağlı da değildirler artık. Onlar da tıpkı babaları ve anneleri gibi her şeyi bilebilen, her şeyi yapabilen kişiler olma üstünlüklerini yitirmişlerdir. Dokunulmazlıkları, eleştirilmezlikleri bitmiştir.

Önergenlik dönemini süren on iki yaşındaki erkek çocuklar tam bu yaşta, ilköğretim okullarının birinci aşamasını bitirip ikinci aşamasına, yani altıncı sınıfa başlarlar. Artık okumaları gereken bütün dersleri kendilerine öğreten tek bir öğretmenleri yoktur. Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi, resim, müzik, din kültürü, trafik bilgisi, İngilizce, beden eğitimi gibi derslerin ayrı ayrı öğretmenleri vardır. Birbirinden farklı kişilik ve yapıda birçok öğretmen...

Çocuklar, birbiri ardı sıra derslerine girdikleri bu öğretmenleri ister istemez birbirleriyle karşılaştırırlar. Onları; dış görünüşleri, konuşma tarzları, ders anlatma teknik ve becerileri, nezaketleri, adil ve tarafsız davranmaları gibi özellikleri açısından değerlendirirler.

Giyinişine - görünüşüne önem vermeyen, sınıfta disiplin sağlayamayan, iyi ders anlatmayan, soru sordurmayan, sorulan soruları açıklamayan, kaba ve nezaketsiz davranan, öğrencilerini aşağılayan, alay eden, şiddet

uygulayan, öğrenciler arasında ayrımcılık yapan, not verme sistemi adil olmayan öğ-

. I

#### 1 34 Genç Erkek Psikolojisi

retmenlerini sevmezler. Onları kendi aralarında acımasızca eleştirdikleri gibi zaman zaman da karşı tavır alırlar. Bu karşı tavır alış; bazen küskünlük ve ilgisizlik, bazen de bireysel ve toplu olarak olarak öğretmene kaba ve yakışsız davranma, sözel ve fiziksel saldırıda bulunma şeklinde görülebilmektedir.

Önergenlik çağındaki erkek çocukların okudukları okullarda yaygın olarak yaşadıkları korkular arasında; öğretmen korkusu, yazılı sınav korkusu, sözlüye kalkma korkusu, disiplin korkusu baş sıralarda yer alır. Bütün bu korkuların kaynağı ise kişilik sorunları yaşayan yetersiz öğretmenlerdir. Bunlar, üstesinden gelemedikleri eğitim, öğretim ve disiplin sorunları karşısında hemen sınırlaniverirler. Tüm isteklerinin gecikmesiz olarak yerine getirilmesini beklerler. Aksi hâlde kızgınlıklarını; alay, öfke nöbeti, tehdit, ceza veya fiziksel şiddetle dışa vururlar. Oysa okul yöneticileri, eğitim ve öğretimin önündeki en büyük engelin korku olduğunu, hangi öğretmenlerin öğrenciler tarafından sevilmediğini herkesten daha iyi bilirler. Bu öğretmenlerin uyum sorunlarının uyarılmayla çözülememesi hâlinde okuldan uzaklaştırılmaları gerekir. Çünkü çağdaş pedagoji; öğretmenlerin, her şeyden önce çocukların yararını, iyiliğini ve gelişimini gözetken bir yol izlemelerini, hoşgörölü, anlayışlı, saygılı ve sevecen bir disiplin uygulamalarını öngörmektedir.

Kaldı ki çocuklar, anne ve babalarından sonra en çok öğretmenlerini sevmek, bağlanmak ve onları kendilerine birer örnek, birer model yapmak eğilimindedirler. Fizik olarak düzgün görünömlü, güler yüzlü, hoşgörölü, nazik, espirili olan, öğrencilerine kaba ve kırıcı davranmayan, iyi ders anlatan, adil davranan öğretmenler; önergenlik çağındaki erkek çocukların hayranlığını kazanırlar. Bu öğretmenlerin verdikleri ödevler daha büyük bir istekle yapılır. Derslerinde daha yoğun bir dikkat gösterilir, daha başarılı olunur. Hayranlık duyulan bayan öğretmen; önergen erkek çocuğun belleğinde, ileride yöneleceğı karşı cinsin seçkin bir örneğı olarak yer Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 135 bulur. Beğenilen erkek öğretmense, önergen erkek çocuğun kendine örnek alacağı erkek model olarak bilinçaltına kopyalanır. Bu model, özellikle baba sevgisinden ve ilgisinden yoksun büyüyen veya beğenilen bir baba modeline sahip olmayan önergen erkek çocuklar için çok daha büyük önem taşır. Olunmak istenen ideal erkek modeli olarak baba modelinin yerine konulur.

Erkek çocukların önergenlik dönemi içindeki on iki, on üç ve on dördüncü yaşları; ilköğretimin ikinci aşaması içinde, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarda geçer. Çocuklar bu yıllarda, hafta içi günlerde okula; cumartesi ve pazar günleri ise liselere giriş sınavlarına (LGS) hazırlanmak için dersanelere devam ederler. Okulda dersler zaten yoğundur. Bir de eve çalışılacak dersler ve yapılacak ödevlerle gelinir. Bunlara kurs çalışmaları ve kurs ödevleri eklenir. Arkadaşlarla buluşup konuşmak, sinemaya, tiyatroya, konsere gitmek, spor yapmak, gezip tozmak, müzik dinlemek, internette dolaşmak, bilgisayar oyunu oynamak, televizyonda olsun tuttuğı takımın maçını izlemek mümkün değildir artık. Oysa önergen çocuklar bütün bunları yapmak isterler. Ya-pamayınca da kendilerini mutsuz hissederler. İçlerinde neye, kime karşı olduğunu çözümleyemedikleri bir öfke, bir gerilim duyarlar. Bu da onların hem başarılarını hem de psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkiler. Bu durumun düzeltilmesi için, okulların yalnızca yılın dokuz ayı, ders kitaplarının öğrencilere aktarıldığı bir yer olmakla sınırlayan anlayışın değiştirilmesi yeter. Okullar, ıy1 bir düzenleme ve etkin bir

özendirmeyle; yılın on iki ayı boyunca dileyen öğrencilerin toplanarak sosyal, kültürel, sanatsal etkinliklerin yanı sıra spor yapma gereksinimlerini de karşılayabildikleri birer gençlik kulübü hâline dönüştürülebilir.

Okulların tiyatro salonları; sinema, tiyatro, konser, konferans, panel, yarışma ve tartışmalara açılabilir. Kitaplıkları, yine kitaplık ve araştırma merkezi olarak görev yapar. Spor salonla-

136 Genç Erkek Psikolojisi

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 137

rından, basketbol, voleybol, cimmastik gibi spor etkinlikleri için yararlanılabilir. Okul bahçeleri ve kantinleri, gençlerin buluşup görüştükleri toplantı yerleri olarak kullanılabilir. Bütün bu konularda okul aile birlikleri okul yönetimlerine yardım ve destek sağlar. Böylece;

1. Önergenlik ve erinlik çağı gençlerinin yaşatlarıyla birlikte buluşma ve görüşme gereksinimleri için uygun ve güvenli bir ortam sağlanmış olur.

2. Gençler bu ortam içinde sosyal, kültürel ve sanatsal tüm gereksinimlerini, sağlanacak eğitimlerle en iyi biçimde karşılama olanağı bulur.

3. Okulda görev yapacak bir psikolog, gençlerin yaşayabilecekleri olası sorunlarda hazır bulunarak onlara yardımcı olur.

4. Anne ve babaların çocuklarının yararlı ve güvenli bir ortam içinde bulunduğunu bilmeleri, aralarında bu nedenle doğabilecek sorunları daha doğmadan engeller.

Önergen Erkek Çocuklarda Cinsel Sorunlar ve Cinsel Eğitim

Erkek çocukların yaşadıkları değişim, kanlarındaki testosteron hormonunun aniden sekiz .kat artmasıyla başlar. İlköğretime başlarken yüklendikleri görev ve sorumlulukların da etkisiyle uyutulmuş ve unutulmuş cinsellikleri birdenbire yeniden ortaya çıkar. İstekleri dışında, yerli yersiz sertleşip dikilen, dışarıdan belirgin bir kabarıklık olarak hemen algılanabilen cinsel organları onlara kaygı, gurur, utanç ve haz duygularını birlikte yaşatır.

Kaygılıdırlar, çünkü bilgilendirilmiş bile olsalar geçirmekte oldukları gelişimin izleyeceği yol konusunda ürkek ve şaşkıdırlar. Gururludurlar, çünkü yaşadıkları gelişimin yetişkin bir erkek olmalarıyla sonlanacağıın bilincindedirler. Utanmaktadırlar, çünkü dengesiz gelişen bedenleri gibi olmadık ortamlarda dikilive-

I ren cinsel organlarının oluşturduğu kabarıklığın herkes tarafından fark edildiğini düşünmektedirler. Ve sertleşip dikilen cinsel organlarına değip dokundukça içlerini gıcıklayıp karınlarını kasan tuhaf bir haz duymaktadırlar.

Artık sabahlan yataklarından daha geç kalkarlar. Banyoda daha uzun kalırlar. Cinsel yönden kendilerinden daha olgun arkadaşlarından duydukları veya gördükleri elle doyuma ulaşmayı gerçekleştireceklerim öğrenmek için denemelerde bulunurlar. Her denemelerinde, birer erkek olmalarının işareti olarak bekledikleri sıvının gelmesini umarlar. Yıkanırken, sa-bunladıkları cinsel organlarıyla oynarlar. Duydukları hazdan hoşlandıkları için fırsat buldukça bunu tekrarlarlar.

Cinsellik içeren resimler, filmler, romanlar, öyküler önergen çocukların artık daha çok ilgisini çeker. Elde ettikleri açık saçık resim, dergi ve kitapları, güvenli buldukları yerlere saklarlar. Daha sonra onları gizli gizli çıkarıp bakar ve okurlar. Hatta bu bayan resimlerini, gündüzleri daldıkları cinsel düşlerinde rol arkadaşı olarak kullandıkları, onları öptükleri dahi görülür. Genellikle gece yatarken veya tatil sabahları, baş kahramanlarının kendilerinin olduğu cinsel düşler kurarlar. Aynada kendilerini çıplak olarak izler, erkek olarak nasıl bir görünüme sahip olacaklarını, karşı cins tarafından beğenilip beğenilmeyeceklerini

keşfetmeye çalışırlar. Bu sırada aynadaki yansımalarını öptükleri bile olur. Ama cinselliğe olan bu ilgilerini çevrelerine belli etmemek için büyük çaba gösterirler.

Cinselliğe olan bütün bu ilgi ve meraklarına karşın önergen erkek çocuklar, zorunlu olmadıkça kızlarla konuşmaz ve oynamazlar. Onlarla görünmek bile istemezler. Çünkü bu davranışları erkek arkadaşları tarafından görüldüğünde, "G/7 oğlum, kızlarla takıl sen!" denilerek dışlanacaklarını; "Kızların içinde kızılıcık bebek" tekerlemesiyle alaya alınacaklarını bilirler. Ancak bu, önergen erkek çocukların kızlara ilgi duymadıkları anlamına gelmez.

138 Genç Erkek Psikolojisi

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 139

Aksine, kızlara karşı çevrelerinden saklamaya çalıştıkları utangaç, çekingen fakat yoğun bir ilgi duyarlar. Onlarla tanışmak, konuşmak, eğlenmek, birlikte olmak için can atarlar. Bunun düşünüy, hayalini kurarlar. Gizli gizli onları gözlerler. Camdan cama, kaldırımdan kaldırıma bakışırlar da. Ancak bir araya geldiklerinde ne söyleyeceklerini, ne yapacaklarını bilemezler. Tutulup kalırlar. Bu ilgilerini gizlemek için kimi zaman kızlara kaba bile davranırlar. Yine de gözlerden irak olduklarında onlarla ilgilenmeleri, bu birliktelikten hoşlandıklarını ele verir.

Buna karşın kendileriyle yaşıt erkek çocuklarla birlikte olduklarında çok daha rahattırlar. Bir araya geldiklerinde, cinsel içerikli her türlü konuyu hiç çekinmeksizin konuşurlar. Tanığı oldukları, okudukları, gördükleri, duydukları cinsel içerikli olayları birbirlerine eğlenerek aktarırlar. İçlerinde çış yarıştıranlar, cinsel içerik taşıyan yakışsız el şakaları yapanlar bulunsa da, önergenlik dönemindeki erkek çocuklar arasında gerçek bir cinsel yakınlık görülmez. Kaldı ki yapılan araştırmalar, yöresel bazı küçük farklar görülse de, on iki - on beş yaş arasındaki önergen erkeklerin yalnızca, % 0.25 ile % 1 oranında cinsel suç olaylarına karıştığını göstermektedir. Oysa bu oran on altı yaşındakilerde birdenbire yükselir. Bu da on iki - on beş yaş kuşağındaki erkek çocuklarda cinsel ilişki dürtüsünün henüz fazla güçlenmediğinin bir kanıtı sayılabilir.

Ne yazık ki önergenlik çağındaki erkek çocuklar, göz ardı edilemeyecek bir oranda ergen erkeklerin cinsel sarkıntılıklarına ve cinsel saldırılarına uğramaktadırlar. Sinema gibi karanlık ortamlar, otobüs, metro gibi kalabalık toplu ulaşım araçları, تنها açıklık alanlar, başbaşa kalınan kapalı ortamlar, bu istenmeyen olayların daha yoğun yaşandığı yerlerdir. Bu dönemdeki erkek çocuklar, merak, ilgi, çekingenlik gibi etkenlerle böyle cinsel tuzaklara daha kolay düşebilirler. Korunup gözetilmelerinde, cinsel konularda bilgilendirilmelerinde yarar vardır. Anne, baba ve öğretmenler; önergenlik çağındaki çocukları ne derece sakınıp gözetirlerse gözetirler, onları asıl koruyacak olan, kendilerine kazandırılacak cinsellik bilgisi ve cinsellik bilincidir kuşkusuz.

Bu çağıdaki erkek çocuklar, yetişkinler tarafından bilgilendiril-meseler bile kendi yaşayış, duyum ve gözlemleriyle cinselliğe ilişkin azımsanmayacak bilgi birikimlerine sahip olurlar. Ancak çevrelerinde bulunan insanların ve hayvanların yaşayışlarından gözlemleyebildikleri; kitap, gazete, dergi, sinema, televizyon, internet sitelerinden izledikleri; yetişkinlerden ve arkadaşlarından duydukları bölük pörçük, sağlıklı - sağlıksız bilgiler onların kafasındaki cinsellik kaygısını büyütüp karabasana da dönüştürebilir. Çevrelerinde görüp izledikleri kedi, köpek, eşek, at gibi hayvanların çiftleşmelerinin -hele bir de bunu anne ve babalarının cinsel birlikte-ligiyle birleştirmişlerse- çocuklarda cinsellik hakkında hiç de hoş olmayan duygular yaratması doğal karşılanmalıdır.

Bütün bu nedenlerle önergenlik çağı içindeki erkek çocuklar; babalarının ve öğretmenlerinin cinsel konulardaki kılavuzluğuna büyük bir gereksinim duyarlar. Çocuğun bu dönemde cinsel konularda aydınlatılması, onun erinlik ve ergenlik dönemine daha bilinçli ve donanımlı girmesini sağlar. İleride doğabilecek pek çok sorunu daha başlamadan önler. Hepsinden öte, ileride özel sayılacağı için belki de hiç konuşulamayacak pek çok sorunu konuşulur kılan bir yakınlaşma ve iletişim ortamı hazırlar.

Bu kılavuzluk; o güne kadar çocuğun sorduğu -cinsel içerikli olanlar da dahil- bütün sorulara yaşına uygun, doğru, açık, doyurucu yanıtlar verilmişse, çocukla baba arasında yakın ve içten bir iletişim kurulabilmişse, daha kolay ve daha yararlı olacaktır. Ancak cinsel konularda bir başkasını bilgilendirebilmek, her şeyden önce bu alanda bilgili olmayı gerektirir. Bu yüzden erkek çocukların cinsel kimliklerine doğumlarından başlayarak kısaca bir göz atmak yararlı olacaktır. Geçen yüzyılın ortalarına kadar insanda cinsel yaşamın erinlikle başladığına inanılıyordu. Erinliğe kadar çocukların her tür-

140 Genç Erkek Psikolojisi

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 141

lû cinsellik olgusuna uzak ve yabancı olduğu sanılıyordu. Psika-nalist görüşün kurucusu Freud, dünyada geniş yankılar uyandıran kuramıyla bu yanlış görüşü değiştirdi. Freud'a göre çocuk, bir yaşam enerjisiyle, yani libido ile dünyaya gelir. Cinsel enerji olarak da adlandırılabilen libido, yaşamın değişik evrelerinde, değişik nitelikte haz ve doygunluk elde etme isteği olarak kendini belli eder. Bu eğilim, doğumdan yetişkinliğe kadar değişik aşamalardan geçerek psişik ve cinsel gelişmeyi yapılandırır.

Libido, başlangıçta çocuğun kendi üzerine katlanmış gibidir. Yani çocuk bu dönemde sevgi ve haz objesi olarak yine kendim kullanır. Cinsel organları henüz birer cinsel haz ve doyum merkezi olarak özelleşmediği için bu aşamada çocuğun tüm bedeni, teni, anüs ve ağız çevresi cinsel haz veren bölgeler olarak önem taşır. Bütün bu bölgelere yapılacak uyarımlar çocukta haz yaratır. Ancak bu hazzın en çok yoğunlaştığı bölge, özellikle ağız çevresidir (emme evresi).

Emme evresinde çocuk, bütün çevresini emilebilme olanağına göre değerlendirir. Ağzına uzatılan anne memesine büyük bir hazla yönelir. Çocuğun anne memesine yönelmesinde hem fizyolojik hem de psikolojik etkenler vardır. Anne memesi, karnı acıkan çocuk için öncelikle fizyolojik bir doyum kaynağıdır. Ancak karnı doyan çocuk, bu kez kendini doyuran varlığa duygusal bir bağla da bağlanır. Onun varlığını ve sıcaklığını hissetmekten haz ve güven duyar. Anne göğsünün varlığını kendi varlığının bir devamı gibi algılar. Ayrılmak istemez. Sürekli olarak onu arar. Eline geçirdiği her şeyi ağzına götürür. Kendisine uzatılan her şeyi, bu kendi ayak parmağı bile olsa, emmeye kalkışır. Anne göğsünden uzak kaldığı anlarda plâstik bir emzik, avuntusu olur. Onu da bulamazsa ağlar veya parmağını emer.

Çocuk, erken ve zamansız memeden kesmelerde duygusal bir bozuma düşer. Sürekli ağlama, uyuyamama, iştahsızlık, olduğu yerde sürekli sallanma gibi stereotipi şeklinde tepkiler gösterir.

giderek terk edilme kompleksine girer. Kendisine verilen besinle-. reddeder. Yemeden içmeden kesilir. Hızla kilo kaybeder. Haz ve doyum objesi olarak benimsediği anne göğsüne yeniden kavu-|şunca, bütün bu belirtiler kısa sürede kaybolur.

Süt dişlerinin çıkmasıyla ısırma, bir haz kaynağı olarak em-I menin yerini alır. Çıkmakta olan dişlerinin ve kaşınan diş etleri-jnin verdiği uyarımla, yakalayıp ağzına soktuğu her şeyi ısırma -jya, koparmaya çalışır. Bu saldırganlık evresi, çocuğun kendi varlığını dış dünyadan ayırmasında ona yardımcı olur. Böylece evreni, varlığının bir devamı olarak görme eğiliminden kurtulur. Dişleri çıktığı için memeden de

kesilen çocuk, artık daha aktif olacağı, besinlerini çiğneyerek yiyeceği yeni beslenme biçimine geçmeye hazırdır (ısıрма evresi).

Çocuklar, doğumlarından on sekiz aylık olana değin hiç çekinmeksizin çiş ve dışkılarını altlarına bırakırlar. Bu durum, boşaltım sistemlerindeki kasların yetersizliğinden kaynaklanır. Bununla birlikte çocukların gerek bu boşaltım etkinliğinden ve gerekse altlarının açılıp alınması, yıkanıp kremlenmesi sırasında anüs yöresindeki dokunuşlardan haz duydukları gözlenir (birinci anal evre).

Çiş ve dışkı denetimi için üzerlerine baskılar yönelince, bu kez de çevrelerinin onayını kazanabilmek için çiş ve dışkılarını tutmaya yönelirler. Bu yönelişle birlikte haz kaynağı da yön değiştirerek çiş ve dışkı bırakmaktan çiş ve dışkıyı tutmaya dönüşür (ikinci anal evre). Ancak çiş ve dışkı uzun süre tutulduğunda, çocuklarda sıkıntı veren ve hoş olmayan duygular yaratır. Tutulan çiş ve dışkı bı-rakıldığındaysa, bir haz ve rahatlama duygusu yaşanır. Bu iki durum, birbirinden farklı ve güçlü uyarımlar olarak algılanır. Bununla birlikte her iki uyarım da etkisini ve önemini giderek yitirir. Özellikle, artık çiş ve dışkı denetimi yapabildiği için altı açılan erkek çocuklar cinsel organlarını keşfedince, cinsel haz kaynağının yönü bir kez daha değişir. Çiş yaparken cinsel organlarına doku-

!', '

#### 142 Genç Erkek Psikolojisi

nan ve bundan hoşlanan erkek çocukların elleri artık sık sık bacaklarının arasına gidecek ve yeni keşfettikleri bu haz kaynaklarıyla oynamaktan kendilerini alıkoyamayacaklardır. Böylece cinsel organları, ikinci yaşlarıyla altıncı yaşları arasındaki erkek çocuklar için büyük bir önem kazanacaktır (cinsel organlar evresi).

Bu dönem içinde, ahlâkî değerler veya temizlik kaygılarıyla çocuğun cinsel organıyla oynamasını engellemek için tehdit, zorlama, baskı, ceza, korkutma gibi uygulamalara kesinlikle başvurulmamakhr. Bütün bunlar, o erkek çocuklar ileride birer yetişkin olduklarında bile onları yaşamları boyunca etkileyebilecek psişik sorunların doğmasına neden olabilir.

Çocukların bir süre sonra zaten kendiliğinden bırakacakları bu yönelişlerini; sevgi, ilgi, sevecenlik, oyun ve çeşitli meşguliyetlerle azaltmak ve unutturmak mümkündür.

Çocuklar altı yaşlarında ilköğretime başlarlar. Böylece dar aile çevresinin dışına çıkarak topluma karışırlar. Daha geniş bir sosyal çevreyle tanışırlar. Okulları, öğretmenleri, arkadaşları, sokak satıcıları, yolda gidip gelirken gördükleri kişiler... Ayrıca ilk kez yüklendikleri sorumluluklar, dersler, ödevler... Artık ilgilen cinsellikten kaymış ve bütünüyle bu konuların üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu durum, erkek çocukların o güne kadar kendileri için büyük önem taşıyan cinsel haz arayışlarından bir süre için uzaklaşmalarını sağlar. Bundan böyle bütün ilgi ve enerjileriyle yeni çevrelerine uyum sağlamaya, görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırlar (cinsel durgunluk evresi).

Daha önceki evrelerde psikolojik bozuma uğramayan, doyum-suzluk yaşamayan, bütün gereksinimleri yeterince karşılanan erkek çocuklar; cinsel durgunluk evresinde antisosyal eğilimlerini bastırarak birer sosyal varlık hâline gelirler. Kazandıkları görev bilinciyle bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelirler. Bu dönemde güvensizlik, tedirginlik, uyumsuzluk gösteren çocukların geçmişlerinde, doyumsuzluklara ve bozulmalara rastlamak olasıdır.

İ' Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 143

Erkek çocuklar, on bir - on iki yaşlarında hızlı bir büyüme sürecine girerler. Kanlarında aniden yükselen testosteron hormonu bedenlerine bir erkeğin sahip olması gereken özellikleri yüklemeye başlar. Genellikle on dört, on beş yaşlarında adım atılan erinlik dönemine kadar sürecek bu

evre içinde erkek çocuklar; biyolojik, fizyolojik ve psikolojik açıdan hızlı bir değişim ve gelişim geçirirler. Çocukluktan çıktıklarının, hızla birer yetişkin hâline dönüştüklerinin farkındadırlar. Ancak o anda ne birer çocuk ne de yetişkindirler. Böylece ne olduklarını, nasıl davranacaklarını bilememenin şaşkınlığıyla bir kişilik bunalımı içine düşerler. Değişen konumlarının ve kimliklerinin içlerinde yarattığı duygusal karmaşayı kendileriyle aynı durumda olan yaşatlarıyla paylaşma yoluna giderler. Kız arkadaşlarından ve ailelerinden uzaklaşarak zamanlarının çoğunu yaşatları olan erkek arkadaşlarıyla birlikte geçirmeye, erkek erkeğe gezip dolaşmaya başlarlar (eşcinsel evre). Ortak tutkuları spor, bilgisayar, bilgisayar oyunları ve müziktir. Bir araya geldiklerinde daha çok arkadaşlardan, ailelerden, derslerden, öğretmenlerden, spordan, politikadan, güncel olaylardan konuşurlar. Birbirlerinin duygularını, düşüncelerini, sorunlarını, kaygı ve sevinçlerini paylaşırlar. Kız arkadaşlarını geveze, nazlı ve yavan; kendi ailelerini ise tutucu, sıkıcı ve anlayışsız bulurlar. Beğenip sevdikleri bir ikisi dışında genelde öğretmenleri ve okul yöneticileri de bu ağır eleştirilerden paylarını alırlar.

Önergen erkek çocuklar genellikle on dört, on beş yaşlarında erinliğe ulaşırlar. Erinlikle birlikte, yaşadıkları biyolojik ve fizyolojik gelişmenin yanı sıra büyük bir psikolojik sıçramayı da gerçekleştirirler. Artık kendi gözlerinde bir çocuk değil, tam anlamıyla birer yetişkindirler. Kendilerine olan güvenleri artmıştır. Pek çok şeyi ilk defa yapıyor olmanın deneyimsizliğine ve heyecanına karşın cesur ve ataktırlar. Kendilerini gözü kapalı pek çok serüvenin içine atarlar. 'Anne ve babalarından bağımsız olarak kararlar alır, aldıkları kararları yürürlüğe koyarlar. Doğal olarak

#### 144 Genç Erkek Psikolojisi

pek çok da yanlış yaparlar. Cinsel haz arayışlarında ve karşı cinsle birlikte olma eğilimlerinde etkisi çok uzun sürecek yepyeni bir dönemin içine girmişlerdir. Artık karşı cinsle birlikte olmak, onlara yakınlaşmak için dayanılmaz bir arzu ve istek duymaktadırlar (karşı cinsel evre). Ancak erinliğe adım atan erkek çocukların pek çoğu bunu nasıl yapacaklarını bilemezler. Kendilerini karşı cinse yönelten içgüdülerinin baskısına ve karşı cinsin bütün çekiciliğine karşın onlarla iletişim kurmakta zorlanırlar. Bu zorlanmayı, erinlik çağındaki erkek çocukların cinsel suçlarda yükselişe geçen payında belirgin olarak görmek mümkündür. On beş yaşma kadar olan erkek çocuklarda cinsel suç oranı en fazla %1'dir. Oysa on altı yaşındaki erkek çocuklar, cinsel saldırı suçlarındaki %16'lık paylarıyla önemli bir sorun oluşturmurlar.

Erkekler ve kızlar; önce kızların, sonra da kendilerinin ikişer yıl arayla peş peşe geçirdikleri önergenlik dönemleri boyunca birbirlerinden uzak yaşamışlar ve böylece birbirlerine yabancılaşmışlardır. Şimdi ise bir süreç içinde yeniden yakınlaşma, birlikte gülüp eğlenme, okul arkadaşı, iş arkadaşı, dost, sevgili ve nihayet hayat arkadaşı olarak bir ömür boyu yaşamı paylaşma isteği içme girmişlerdir. Bütün bunlar, kızların ve erkeklerin birbirlerini birer karşı cins, birer cinsel nesne olarak görme eğiliminden fazlasını gerektirir. Bütün genç erkekler, yaşayışlarının her aşamasında yanyana, omuz omuza, el ele yürüyecekleri karşı cinsin biyolojik ve fizyolojik özelliklerini olduğu kadar duygu, düşünce dünyalarını, ilgilerini, hayattan ve kendilerine arkadaş olarak seçtikleri erkeklerden neler beklediklerini bilmek durumundadırlar. Doğal olarak ve öncelikle kendilerinin karşı cinsten ne beklediklerini de... Önergenlik döneminin başlangıcı, cinsellikle ilgili konuları konuşmaya başlamanın en uygun zamanıdır. Oğullarından yakın destek, ilgi ve sevgisini esirgemeyen; onlarla aralarındaki ile-

tişim hatlarını her zaman açık tutmayı başarabilen anne ve babaların bütün bunları gerçekleştirebilmek için yeterince zamanları vardır. Cinsel eğitim; yalnızca cinsel gelişmelerden ve cinsel olgulardan söz eden bir eğitim değildir. Bir bakıma her erkek çocuğa doğru birer cinsel kimlik kazandırılması eğitimidir. Bir erkek çocuğun kızlara karşı;

O Kibar, nazik, canayakm ve koruyucu davranması,

O Hoşgörü ve özveri sahibi olması,

O Yardımcı, işbirlikçi, paylaşımcı bir yaklaşım göstermesi,

O Gücünü, başkalarını hırpalamak için değil; yardımcı olmak için kullanması,

O Küçük yaşlardan başlayarak kızlarla arkadaşça ilişkiler kurması,

O Onları kendinden aşağı veya yüksek değil, fakat farklı ve kendine eşit olarak kabul etmesi,

O Güçlü ve güvenilir bir kişilik taşıması, onun hem ilk gençlik dönemindeki kız arkadaş ilişkilerine hem de daha sonraki yaşantısına ve aile yaşamına sağlam bir zemin oluşturacaktır. Özellikle bütün bu nitelikler, çocuğun kendisine en önemli örnek olarak seçtiği babanın, eşiyle ve başkalarıyla olan ilişkilerine de yansıyabilmişse...

Ayrıca, özellikle babalar; oğullarının kazanmasını istedikleri kimliğin birer modeli de olmak zorundadırlar. Çünkü bir baba ne söylerse söylesin, çocuğunun nasıl olmasını isterse istesin, o; babasını örnek alacak ve onun bir benzeri olarak yetişecektir. Evde eşine ve çocuğuna karşı baskı ve şiddet uygulayan, sevgi, sevecenlik ve hoşgörü göstermeyen, destek, yardım ve paylaşma eğilimi içinde bulunmayan bir babanın çocuğundan bunların dışında bir davranış beklemesi boşunadır.

Anne ve baba, yaşamın akışı içinde oğullarının kendilerine her an yöneltebilecekleri cinselliğe ve cinsel kimliğine ilişkin so-

146 Genç Erkek Psikolojisi

rulara önceden hazırlıklı olmalıdır. Bu hazırlıklı oluş; iki köpeğin çifleşmesi karşısında, "Baba, bu köpekler ne yapıyorlar böyle? Ben de mi böyle dünyaya geldim?" veya televizyonda bir reklamı izlerken, "Bu delikanlı kızlar da neyin nesi? Peki, büyüyünce ben de kullanacak mıyım o yellerden?" gibi sorular karşısında sizi kekeleyip durmaktan kurtaracaktır. Üstelik bir sinema çıkışında, filmde sevdiği kız için gözünü bile kırpmadan inanılmaz özverilerde bulunan delikanlı size; arkadaşlık, hoşlanma, sevgi, aşk, arzu, tutku gibi duygular üzerine bir tartışmayı başlatma, oğlunuza sevginin ve ilginin farklı boyutlarını öğretebilme olanağı sağlayacaktır.

Hiç kuşkusuz bütün bunlar onun ilerde yaşayacağı kız erkek ilişkilerine olumlu birer katkı olarak yansıyacaktır. Fakat hepsinden önemlisi babalar, oğullarının; cinsel kimliklerini benimsemelerine ve doğru kişilik özellikleri kazanmalarına olduğu kadar doğru birer cinsel kimlik kazanmalarında da yardımcı olmalıdırlar. Karşı cinse; sevgi, saygı, anlayış, dostluk ve eşitlik duygularıyla yaklaşmalarını sağlamalıdırlar. Oğullarını her konuda olduğu gibi cinsellik hakkında da eğitmeye çalışan anne ve babalar olduğu gibi; kendilerince haklı, fakat aslında geçersiz pek çok mazeret öne sürüp onlardan bu desteği esirgeyen anne ve babalar da vardır. Onların dolduramadığı bu bilgi ve eğitim boşluğu hiçbir zaman boş kalmaz aslında. Okul bahçe ve tuvaletlerinde, mahallelerdeki arsa ve bahçelerde veya bunlara benzer yerlerde, kendilerinden daha gelişmiş arkadaşlar tarafından çirkin, çarpık ve yanıltıcı biçimde kazanılır bütün bu bilgiler.

Bunların dışında, basılı ve görsel yayınların toplumu bilgilendirme adına kimi zaman ürkütücü ve itici, kimi zaman özendirici bir anlatımla sunduğu cinsel temalı çarpık ilişkiler, aşk ve seks cinayetleri, özellikle küçük çocukların cinsellik aracı olarak kullanıldıkları cinsel taciz ve saldırı olayları; gelişme çağındaki oğullarını-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 147

an belleklerdeki cinsel kimlik profilini tam bir Frankeştayn'e çevirir. Onları geleceğe saklı birer cinsel suçlu olarak hazırlar. Bütün bu gerçekler, cinsel bilgilerin oğullarımıza, bu konulara ilgi duyup meraklarını sordukları sorularla göstermeye başladıkları yaşlardan itibaren verilmesi gerektiğini gösterir. Ama anlayabilecekleri bir dille, yaşlarına uygun ve doğru olarak... Erken yaşlarda verilecek bilgiler ileride anlatılacakların bir bölümü veya özeti olabilir. Ancak asla yanlış, tutarsız ve aldatıcı olmamalıdır. Önergenlikteyse, cinsellikle ilgili bilgiler çocuğu doyuracak, kafasında soru işaretleri bırakmayacak biçimde verilmelidir ki, bu soruların yanıtlarını başka kaynaklardan edinmeye çalışmasın. Önergenlik çağındaki erkek çocukların merak ettikleri konular genellikle şunlardır.

1. Erkeklerde cinsel boşalma nedir?
2. Gece boşalması ya da ıslak düş nedir?
3. Kendini tatmin ya da mastürbasyon nedir? :
4. Erkeğin ve dişinin cinsel yapıları nasıldır?
5. Cinsel ilişki nedir?
6. Çocuk nasıl oluşur?
7. Çocuk nasıl doğar?
8. Çocuk olacağı nasıl bilinir?
9. Çocuklar neden anne ve babalarına benzerler?
10. Âdet görmek ne demektir ve kızlar niçin âdet görürler?

Bütün bu sorulara anne, baba ve eğiticiler tarafından verilmesi gereken uygun yanıtlar şöyle belirlenmiştir.

**Erkeklerde Cinsel Boşalma Nedir?**

Erlik bezleri; erkeğe özgü cinsel özelliklerin kazanılmasında önemli rolü olan testosteron hormonunun yanı sıra dişi yumurtasını dölleyerek üremeyi sağlayan sperm de üretirler. Yani erlik

s 148 Genç Erkek Psikolojisi

bezleri, hem testosteron hormonu ve hem de sperm üretim organlarıdır. Ancak testosteron hormonunun erken yaşlardan itibaren salgılanmasına karşın erlik bezlerinin sperm üretmesi genel olarak on dört - on beş yaşlarında gerçekleşir.

Erkek cinsel organlarının fiziksel ve/veya tinsel uyarılması sonucunda, erlik bezlerinden itilen spermler, meni kanalından geçerek prostat ve meni salgılarının da katılımıyla beyaz renkte bir sıvı olarak sertleşen penisten dışarı atılırlar. Bu olaya cinsel boşalma, dışarıya atılan sıvıya da, ersuyu, belsuyu veya meni adı verilir. Ersuyunun penisten dışarıya atılması sırasında belirli bir haz duygusu yaşanır.

**Gece Boşalması ya da Islak Düş Nedir?**

Erkek çocuklar ilk cinsel boşalmalarını, gecenin bir vaktinde haz duyumuyla birlikte algıladıkları ıslaklıkla yaşayabilirler. Uyku esnasında gördükleri cinsel içerikli bir düşün etkisiyle uyarılmışlar ve böylece cinsel boşalma gerçekleşmiştir. Bu son derece doğal, sağlıklı bir durumdur. Çünkü cinsel boşalmayla birlikte organizma, hem erlik bezlerinin ürettiği spermleri dışarıya atarak doğal bir işlevini yerine getirmiş olur hem de cinsel gerilimini gidererek rahatlar.

**Kendini Tatmin ya da Mastürbasyon Nedir?**

Organik yapının cinsel gelişimini tamamlayarak sperm üretmeye başlamasından sonra, bu spermlerin zaman zaman cinsel boşalmayla dışarıya atılması ve böylece organizmanın rahatlatılması gerekir. Gece boşalmalarının bir işlevi de zaten budur. Ancak gençler, gece boşalmalarıyla ıslanmalarından ve uykularının bölünmesinden sıkıntı duyabilirler. Bu gibi durumlarda veya cinsel haz arayışıyla erkek cinsel organının gencin kendisi tarafından elle uyarılma-rak cinsel boşalmanın gerçekleştirilmesine, kendini tatmin ya da

mastürbasyon denir. Evlilik öncesi dönemde zaman zaman başvurulabilecek bu yöntemin vücutta biriken gerilimi boşaltarak rahatlama sağlaması nedeniyle hiçbir zararı yoktur.

Erkeğin ve Dişinin Cinsel Yapıları Nasıldır?

Erkeğin ve dişinin cinsel yapıları, birbirlerini tamamlayarak uyumlu bir birlikteliği sürdürebilecek; böylece üremeyi ve insan türünün devamını sağlayacak özellikler taşır.

Sperm

V

Et» bezleri

Pen«

Sperm

Erkeğin cinsel yapısı

Erkeğin cinsel yapısı, dişi yumurtasını dölleyecek spermli üretmek ve kamçı biçimli kuyruklarıyla hareket etmek özelliğine sahip erkek tohumlarını döl yatağına bırakarak yumurtayla buluşmasını sağlamak üzere gelişmiştir.

Erkeğin erlik bezi denilen cinsel bezleri, sperm adı verilen erkek hücrelerini üretir. Bu hücreler, ciş torbasının hemen altında

150 Genç Erkek Psikolojisi

bulunan prostat ve meni bezlerinin salgıladığı sıvılarla karışarak penisin içindeki kanaldan dışarıya akar. Buna, belsuyu adı verilir. Sperm hücreleri, bir baş ve kamçıya benzeyen bir kuyruktan oluşur. İşte sperm, bu kuyruk aracılığıyla hareket etkinliğine sahip olurlar. Cinsel birleşme sırasında penis aracılığıyla dişinin döl yoluna bırakılan belsuyu içinde bulunan milyonlarca sperm, fallo-pian kanallarına kadar ilerler. Bu spermlerden bir tanesi, yumurta hücresini dölleyerek bir canlı çekirdeğinin oluşmasını sağlar.

Yumurta hücreleri

Yumurta hücresi

Dişinin cinsel yapısı

Dişinin cinsel yapısı, döllendiği takdirde bir insan yavrusu olabilecek yumurta hücrelerini her ay bir tane olmak üzere üreten yumurtalık bezlerine; yumurta hücresinin, erkek hücresi olan spermle buluşmasını sağlayacak döl yoluna; dölllenmiş yumurtayı bir insan yavrusu olana değin besleyip geliştiren ve koruyan döl yatağına sahiptir. Doğumdan itibaren sütle dolan memelerse, bebeğin doğduktan sonra en iyi biçimde beslenmesini sağlar.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 151

Kadının sahip bulunduğu dengeli ve düzenli cinsel yapı, her ay annelik görevine hazırlanmak için kendini yeniler.

Dişinin yumurtalıklarında her ay düzenli olarak üretilen yumurta hücresi, erkek üreme hücresi olan sperm olmaksızın bir canlının çekirdeğini oluşturacak yaşamsallıktan yoksundur. Ancak erkek hücresiyle dölllenmiş bir yumurta yeni bir canlının başlangıcını oluşturabilir.

Cinsel İlişki Nedir?

Cinsel ilişki, birbirlerine değer veren, birbirleri için önemli olan ve birbirlerini seçen dişiyle erkeğin yakınlaşma istekleridir. Bu ilişki, her iki cinse de haz veren dokunma, okşama ve öpüşlerle gelişir.

Çiftleşme ya da cinsel ilişki denilen fiziksel olayla sürer.

Yakınlaşma sonucu erkeğin penisi kanla dolarak şişer ve sert-leşerek bedenden kalkar. Bu kalkış, erkeğin penisini dişinin döl yoluna sokmasına olanak verir. Cinsel ilişki sürecinin sonunda, erkeğin spermli, döl yoluna akıtılan belsuyu içinde özgür kalır.

Çocuk Nasıl Oluşur?

Bir dişi yumurtasının çocuk oluşturabilecek özelliği kazanması için, erkek hücresi olan spermle birleşmesi, yani dölllenme si ana koşuldur.

Erkeğin sperm hücrelerinin milyonlarcası, cinsel ilişki sırasında akıtılan belsuyu içinde döl yoluna girerler (1).

Spermiler, hareketli olmaları nedeniyle dölyolunu aşarak dölyatağına, buradan da fallopian kanallarına ulaşırlar (2).

Yumurta

152 Genç Erkek Psikolojisi

Bu spermlerden herhangi biri, fallopian kanalında bir yumurtayla karşılaşınca onu dölleir. Bir yumurta, yalnız tek bir sperm tarafından dölleenebilir. Döllenme olgusunun gerçekleşmesinden sonra diğer spermilerin dölleme olgusuyla ilgili işlevsel hiçbir önemi kalmaz (3).

Yumurta hücresi, dölleendiği andan itibaren büyük bir hızla büyümeye başlar. Birçok kereler bölünerek çoğalır. Tek hücre önce iki hücre olur. Sonra dört, sonra sekiz... Bu böylece sürer gider (4).

Her hücre, oluşacak bebeğin fiziksel özelliklerini belirleyecek yapısal şifrelere sahiptir. Kimi hücrelerden eller, kollar, bacaklar ve ayaklar, kimilerinden kemikler, kaslar ve diğerleri oluşur. İki ayrı hücrenin birleşmesinden oluşan bu canlı, doğmaya hazır bir bebek hâline geldiğinde milyonlarca hücreye sahip olacaktır.

Döllelenmiş yumurta, fallopian kanalındaki yolculuğunu tamamlayıp döl yatağına ulaşınca, burada bir süre serbest olarak gezinir. Sonra da döl yatağının çeperinde tutunabildiği bir yere yapışarak anne karnındaki beslenme ve gelişmesini sürdürür (5).

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 153

Bir ay süren bir gelişme sonunda, bölünen hücrelerden, bir bebek taslağı olan embriyo meydana gelir. Embriyo geliştikçe, döl yatağı da kendini bu gelişmeye uydurarak genişler (6).

Embriyonun ilk iki ay içinde eriştiği büyüklük yalnızca iki santim kadardır. Bununla birlikte bir insan biçimi kazanmış durumdadır. Embriyo, tüm gereksinmelerini, göbek kordonuyla bağlı bulunduğu annesinden sağlayarak büyümesini sürdürür (7).

Dördüncü aya ulaşıldığında; eller, kollar, bacaklar, ayaklar, göz, burun, ağız, kulak gibi tüm organlar belirginleşmiştir. Buna karşın ağırlığı yalnızca 110 gramdır. O artık bir embriyo değil, bir fetüstür (8)

,\

Altıncı ayma ulaştığında bebeğin ağırlığı hızla artmaya devam eder.

Annenin karnı da buna bağlı olarak belirgin biçimde büyümeye başlar.

Ayrıca bebek, varlığını kımıldanma-larıyla da annesine duyurur. Gelişme süreci, normal doğum durumu olan baş aşağı hâlde doğuma değin sürer (9).

154 Genç Erkek Psikolojisi

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Önergenlik 155

Bebek Nasıl Doğar?

Doğum, genellikle dokuzuncu ay geçtikten bir süre sonra gerçekleşir.

Doğum zamanı geldiğinde anne, karın kaslarında bazı ön belirtiler duyar.

Bu ön belirti, karın kaslarının sürekli ve ritmik olarak kasılıp gevşemesiyle duyulan bir sancıdır. Böylece bebek, içinde büyüyüp geliştiği döl yatağından, döl yoluna doğru itilmeye çalışılmaktadır. Bu kez bebeğin dışarı çıkacağı bir geçit görevini üstlenen döl yolu, açılıp genişler (10).

10

Bebek bu yoldan çoğunlukla başıyla, bazen de ayakları veya kıç tarafıyla gelir. Bebeğin içinde yaşadığı su kesesindeki sıvı, doğumu kolaylaştırır. Doğum, bir doktorun ya da ebeinin yardımıyla yapılır. Bebek hangi konumda gelirse gelsin, doktorlar doğumu gerçekleştirebilecek eğitim ve bilgiye sahiptir. Kadınların beden yapıları da doğum için doğal bir uygunluk gösterir (11).

11

Anne doğum anında genellikle belirli bir acı duyar. Ancak bu, doğumdan sonra duyulan mutluluğun yanında çok önemsiz kalır. Kadınların bilerek ve isteyerek birden çok çocuğa sahip olmaları bunun bir kanıtıdır.

Âdet Görmek Ne Demektir ve Kızlar Niçin Âdet Görürler?

Adet görme, sözlük karşılığı olarak dişinin cinsel organından her ay yinelenen biçimde kan gelmesi demektir. Kadın bedeni bu şekilde, her yirmi sekiz günde bir veya buna yakın bir yinelenmeyle kendini döllenmeye ve çocuk doğurmaya hazırlar.

Kadınların iki yumurtalığından birinde, her ay düzenli olarak bir yumurta hücresi oluşur. Bu yumurta hücresi, yumurtalıktan yola çıkarak fallopian kanalı boyunca döl yatağına doğru ilerler. Bu yumurta hücresi, erkekle dişinin birleşmesi sırasında bir spermle karşılaşır, döllenir. Yani bir bebek oluşturabilecek özellik kazanır.

Döllenmiş yumurta, yoluna devam edip döl yatağına girer. Bir süre sonra da onun kanla dolup kalınlaşmış iç çeperine yapışarak doğrudan doğruya annenin kanıyla beslenmeye başlar. , Önce embriyo, sonra fetus hâline gelir. Doğumuna değin bu biçimde gelişir. Ancak eğer döllenme gerçekleşmezse, döl yatağının; içini kaplayan kan dolu iç çeperine gereksinimi kalmaz. Bunlar çözülerek döl yatağından dışarıya atılırlar. Buna âdet görme ya da aybaşı kanaması denir. Ayda bir kez gerçekleşen bu olay birkaç gün sürer. Bayanlar bu belirli günlerinde iç çamaşırlarına yerleştirdikleri kadın bağlarını kullanırlar.

**Çocuk Olacağı Nasıl Bilinir?**

Her kadın, normal olarak düzenli bir devrilik içinde âdet görür. Zaman zaman farklı bazı nedenlerle âdet görmekte gecikme-

**156 Genç Erkek Psikolojisi**

ler görülse de, âdet görmemek genellikle çocuğa gebe kalmanın önemli bir belirtisi olarak kabul edilir. Bunun yanı sıra, gebelik hâli içinde mide bulantıları gibi küçük ve geçici bazı belirtiler de görülebilir.

Günü geçtiği hâlde âdet görülmediğinde, bir doktora görünüp muayene olmak gerekir. Doktor, gebeliği anlamak için yapılabilecek çeşitli testlerden birini uygular ve durumu kesin olarak belirler. Anne eğer gebeyse, son âdet görmeden yaklaşık 280 gün, yani 9 ay 10 gün sonra çocuğunun olacağını bilir.

**Çocuklar Neden Anne ve Babaya Benzerler?**

Çocuğu oluşturacak olan erkek ve dişi hücrelerinin her biri, içinde kromozomların bulunduğu birer çekirdeğe sahiptir. Bu kromozom denilen oluşumlar, gen adı verilen binlerce küçük parçacıktan meydana gelmiştir. Üreme hücrelerindeki bu genler; göz, saç, ten rengi, yüz biçimi, beden yapısı gibi kalıtımla geçen özelliklerin tümünü taşırlar. Anne ve babanın genleri, döllenmiş yumurta hücresinde birbirleriyle etkileşim içine girdiği için, doğan çocuk çok seyrek olarak anne veya babasına tıpatıp benzer. Çoğunlukla kimi özelliğini babadan kiminiyse anneden alır.

**Bio-Psiko-**

**SOSYAL**

yönleriyle erkek

**Çocuklarda Erinlik Dönemi**

**Erinlik Döneminde Yaşanan Biyolojik ve Fizyolojik Gelişmeler**

Erkek çocuklar, on iki ile on dört yaşları arasında süregelen önergienik dönemi boyunca büyüme ve cinsellik hormonlarının tetiklediği çok hızlı bir büyüme süreci geçirirler. Boyları uzar, kiloları artar, beden ve yüz çizgileri değişir. Zihinsel ve tinsel olarak gelişirler. Birçok açıdan bir yetişkine yaklaşır ve bir yetişkini anımsatırlar. Kendileri de birer yetişkin gibi davranmaya özenir ve çocukluklarını reddederler. Ancak onlar, biyolojik, fizyolojik ve psikolojik olarak daha çocuklardır. Erkek kimliklerine uygun olarak sahip olmaları gereken biyolojik yapıya ve sosyal sorumluluğa henüz sahip olamamışlar, cinsel olgunluklarını kazanamamışlardır.

On dört yaşındaki erkek çocukların erbezleri, yetişkinlerinki-nin ancak yüzde onu kadar bir ağırlığa sahiptir. Oysa erinlik dönemini içine alan on beş ile on yedi yaşları arasındaki üç yıl içinde erbezleri, genel büyümeden daha hızlı gelişir ve bir yetişkinin erbezi ağırlığının yüzde

ellisine ulaşır. On sekiz ile yirmi bir yaşları arasında da, bir yetişkininkiyle aynı boyut ve ağırlığa kavuşur. Bu dönemdeki erkek çocukların cinsel organlarında da, erbezleri-nin büyüme ve gelişmesine paralel, hızlı bir büyüme gözlenir.

Esasen bütün biyolojik yapı, önergeniik dönemindeki hızlı büyüme ve gelişme sürecini erinlik döneminde de sürdürür. Hızlı boy ve kilo artışı devam eder. İskelet yapısı, kemikler ve kaslar gelişir. Ses kalınlaşır, yüz yapısı değişerek daha erkeksi bir görünüm kazanır. Koltuk altlarında ve kasıklarda kıllanma, yüzde bıyık, sakal görülür. Önergeniik döneminde yüzde, sırtta ve göğüste görülmeye başlayan ergenlik sivilceleri (akne) artarak devam eder. Zekâ ve yeteneklerin gelişmesi bu dönemde görülen diğer

#### 160 Genç Erkek Psikolojisi

belirgin değişikliklerdir. Ancak erbezlerinin gelişerek erkeğe özgü cinsel özellikleri belirleyen ve yönlendiren testosteron hormonunun yanı sıra erkek üreme hücresi olan spermi de üretmeye başlaması, bu süreçte damgasını vuran en önemli gelişmedir. Yukarıda anılan ikincil belirtilerin tümü gerçekleşmiş olsa da, cinsel boşalma; erinliğin kesin işareti olarak kabul edilir.

Ait olunan ırk, kalıtım, iklim ve beslenme koşulları gibi etkenlere bağlı olarak değişebilmekle birlikte; erkek çocuklar genellikle on beş yaşın içinde cinsel boşalmayı yaşayarak erinlik dönemine girerler. Yapılan araştırmalar, erinliği on beş yaşında yaşayan erkek çocuk oranının % 90'a yakın olduğunu ortaya koymuştur. Erinlik; Kuzey Avrupa uluslarında daha geç, Akdeniz ve Orta Doğu uluslarındaysa daha erken yaşanır. Sıcak iklim ve iyi beslenme koşulları erinliği çabuklaştırırken, soğuk iklim ve kötü beslenme koşulları erinliği geciktirir. On yedinci yaşta, hemen her türlü koşulda erinliğe ulaşılmış olur.

Çocuklar erinlikten önce; evde anne ve babaları, okulda öğretmenleri veya erken gelişen arkadaşları tarafından bilgilendiril-mişlerse cinsel boşalmayı bekliyor olacaktırlar. Ancak bazen durum farklı gelişir. Çocuk çeşitli nedenlerle bu konuda herhangi bir bilgiye sahip olamaz. Erinliği aniden, apansız yaşamak, önceden bu olayın bilgisine sahip olamamak; erkek çocukları çoğu zaman tatsız, beklenmeyen, korkutucu bir durumla karşı karşıya oldukları endişesine sürükleyebilir.

Bazen çocuk; gecenin bir vaktinde, bir haz duyumuyla birlikte bedeninde algıladığı ıslaklıkla uyanır. Çamaşırlarının kaygan, yapışkan bir sıvıyla ıslandığını fark eder. Ne olduğunu, ne yapacağını bilemez. Utanır, korkar, kaygılanır. Temizlenmeye, yaşadığı olayın izlerini silmeye çalışır. Kimi zaman amansız bir hastalığa yakalandığını sanır. İçine kapanır. Kaygılarını içinde büyütür durur. Geceleri karabasanlar görür. Rahat bir uyku uyuyamaz. Dikkatini derslerine veremez. Okuduğu aklına girmez.

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 161

Neşesini, sevincini yitirir. İştahı kesilir. İnsanlardan kaçır olur. En ufak bir şeye sinirlenir, abartılı tepkiler verir. Bu durumun öylece sürüp gitmesi, çocuğun ileride nevroitik bir tip olmasına, cinsellikten ve cinsellikle ilgili her şeyden öğrenmesine neden olabilir. Ancak çocuklar böyle durumlarda genellikle sorunlarını utana sıkıla da olsa anne ve babalarıyla veya bir arkadaşlarıyla paylaşırlar. Bunun, büyümenin, bir erkek, bir yetişkin olmanın önemli adımlarından biri olduğunu öğrenip rahatlarlar. Ancak o zaman yaşadıkları kaygılardan arınırlar.

Anne, baba ve öğretmenleri tarafından zamanında, uygun dille ve doğru bilgilerle aydınlatılmayan çocuklar, çoğunlukla kendilerinden büyük veya erken gelişen arkadaşları tarafından sakıncalı ve çarpık biçimde bilgilendirilirler. Bazen çocuk bu bilgilerle, kendi kendini uyararak cinsel boşalmayı gerçekleştirmeye ve gerçek bir erkek olup olmadığının bilgisine varmaya çalışır. Bütün ilgi ve çabalarını bu konu üzerinde

yoğunlaştırır. Daha henüz gereken olgunluğa ulaşmadığı için başarısız olur. Başarısız oldukça denemelerini sürdürür. Bu başarısızlıklar onu endişelendirir. Gerçek bir erkek olmadığı, hiçbir zaman da olamayacağı kaygısına kapılır. Kendini eksik ve değersiz bulur. Bazen bu eksiklik duygusunun etkisini bütün yaşamı boyunca taşır. Birtakım telâfi mekanizmalarına saplanıp kalır. Kimi zaman da kendi kendini uyararak cinsel boşalmaya ulaşmayı sürekli bir doyum biçimi olarak benimser. Anne, baba ve okul yönetimleri tarafından cinsellik konusunda gereken bilgilerle yeterince aydınlatılan erkek çocuklar, ilk cinsel boşalma olgusunu çok daha rahat geçirirler. Bu konuda önemli bir kaygı ve endişe duymadıkları gibi, bu kaygı ve endişelerden kaynaklanabilecek birtakım bilinçaltı saplantılara da kapılmazlar. Yaşamlarım olağan akışı içinde sürdürürler. Sosyal etkinliklerinde, okul sorumluluklarını yerine getirmede bu tür cinsel kaygılarından kaynaklanabilecek herhangi bir olumsuzluk

1 m

#### 162 Genç Erkek Psikolojisi

yaşamazlar. Bu deneyimi geçirecekleri günü biraz sabırsızlıkla, ama güven duygusu içinde beklerler. Günü gelip beklentileri ger-çekleştiğindeyse, bir erkek olmanın gururunu yaşarlar. Eğer aralarında etkin, samimi bir iletişim varsa bu gururlarını babalarıyla paylaşırlar.

Kazanılan Cinsel Kimlik ve Bunun Erkek Çocuklar Üzerindeki Etkileri  
Erkek çocuklar; ancak yaşadıkları ilk cinsel boşalmayla birlikte gerçek birer erkek olduklarının ve birer erkek kimliği kazandıklarının bilincine erişirler. Bu, onlar için; boylarının büyümesinden, vücutlarının gelişmesinden, bıyıklarının, sakallarının çıkmasından daha farklı, daha önemli, daha işlevsel bir gelişmedir. Artık birer çocuk değil; erişkinler toplumunun erkekler kümesinin birer üyesidirler. Toplumun diğer yansım oluşturan karşı cins, artık onların ilgi odağıdır ve kendileri de onların... Ait oldukları erkekler kümesinin diğer üyeleriye, bu anlamda artık rakipleridir.

İşte bu yeni kimlik, erkek çocukların sosyal çevrelerine olan yönelişlerinde olduğu kadar sosyal çevrelerinin kendilerine karşı olan yönelişlerinde de önemli değişiklikler yaratır. Önergenlik dönemindeki erkek çocuklar kızlardan uzak durur ve hatta onlardan kaçarken, erinlikle birlikte karşı cinse yoğun bir ilgi ve yönelme içine girerler. Kızların da onlara karşı ilgisiz kalmadıkları, hatta kışkırtıcı ve davetkâr davrandıkları açıkça görülür. Buna karşın toplum, çocukluktan itibaren her iki cinsin birlikte bulunmasına, birlikte oynayıp eğlenmesine kayıtsız kalırken, erinlikle birlikte bu birlikteliğe karşı çıkar. Kurallar, sınırlar ve yaptırımlar koyar.

Erkek çocuklar her ne kadar erinlikle birlikte kazandıkları erkek kimlikleriyle kıvanç duysalar da, çocukluğun o alıştıkları sorumsuz, sakın ve güvenli sularından çıkıp erişkinliğin sorumluluk yük-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 163

lû, çalkantılı ve tehlikeli sularına açılmış olmaları nedeniyle huzursuz ve tedirgindirler. Yeni rol ve görevlerini benimsedikleri gibi bunların gereklerini yerine getirmekte de son derece isteklidirler. Ancak bu rolü üstlenebilecek deneyim, olgunluk, ve sosyoekonomik olanaklardan yoksun olmalarının yanı sıra toplum da karşılarına çeşitli engeller, yasak ve yaptırımlar koyar. Buna kendi konum ve yapılarından kaynaklanan sorunlar da eklenince, ortaya erinlik çağına özgü özel bir psikolojik yapı ortaya çıkar.

Erinlik çağındaki en önemli sorunlarının başında cinsel taciz gelir.

Erinlik çağındaki genç erkeklerin nadir olarak da olsa, olgun yaştaki bayanların cinsel tacizine ve kışkırtmasına uğradıkları görülür. Ancak bu tür taciz olayları daha çok hasta ruhlu yetişkin erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir. Metro, tramvay, otobüs gibi toplu taşıma

araçlarını kullanan gençler, araçların kalabalık olmasından da yararlanılarak taciz edilirler. Hatta dostluklar kurularak çarpık ilişkilerin içine çekilmek istenirler. Karanlık sinema salonları veya başbaşa kalman ortamlar, bu tür tacizlerin yaşanabildiği yerlerdendir. Anne ve baba; akraba, dost ve komşularla yaşanabilecek tacizler konusunda da dikkatli olmalıdırlar. Cinsel merak ve uyanış içindeki gençlerin bütün bu konularda önceden bilgilendirilmesi ve kendilerini nasıl koruyabileceklerinin öğretilmesi, tinsel gelişimleri açısından büyük bir önem taşır.

Erinlik gençleri, içinde bulundukları hızlı büyüme ve gelişme sürecinde yaşayabilecekleri beslenme yetersizliklerinde iyi gelişemez; zaafiyet, verem gibi hastalıklar karşısında dirençsiz kalırlar. Bu nedenle beslenmelerine özen gösterilmeli ve kendilerine sağlıklı beslenme bilinci kazandırılmaya çalışılmalıdır. Gençlerin bu dönemdeki protein gereksinimleri, bir yetişkininkinden üç kat fazladır. Bu amaçla; et, balık, yumurta, süt, süt ürünleri ve bitkisel protein kaynaklarından yeterince yararlanılmalıdır. Ayrıca sebze ve meyve gibi mineral ve vitamince zengin besinlerin;

#### 164 Genç Erkek Psikolojisi

beslenmelerinin olmazsa olmazları olduğu unutulmamalıdır. Gençler, yaşadıkları hızlı büyüme süreci nedeniyle bütün ilgi ve dikkatlerini bedensel gelişmelerine yöneltmişlerdir. Zayıflıkları, güçlü, sağlıklı bir bedene sahip olmamaları gibi; aşırı irilikleri ve şişmanlıkları da onları mutsuz etmeye yeter. Bu nedenle dengeli ve sağlıklı beslenmeleri, gençlerin ruhsal sağlıklarını da belirleyen önemli bir etkidir. Erinlikte, bedendeki hormonal etkinliklerin neden olduğu sorunlardan biri de, akne adı verilen ergenlik sivilceleri'dir. Anne ve babalar, bu döneme özgü olan ve genellikle tedavi edilmediğinde dahi kendiliğinden geçen ergenlik sivilcelelerini pek önemsemezler. Oysa, kimi gençlerde hiç görülmeyen kimilerinde hafif kimi-lerindeyse ağır geçen, yüzde ve bedende kalıcı izler bırakabilen bu sivilceler, erinlik gencini mutsuzluğa ve huzursuzluğa sürükler. Bazen kendi içlerine kapanmalarına, zorunlu olmadıkça insan içine çıkmamalarına, böylece bunalıma sürüklenmelerine dahi neden olur. Oysa bu sorunun el, yüz ve beden temizliğine özen gösterilmesi ve bir cilt doktorunun vereceği ilâçların kullanılmasıyla giderilebilmesi mümkündür.

Erinlik döneminde erkek çocuklar sakal tıraşı olmaya başlarlar. Ayrıca koltuk altlarında ve cinsel bölgelerde yoğunlaşarak çıkan kılların da gerektikçe temizlenmesi gerekir. Onların bu konuda eğitilmeleri, özellikle temizlik ve sağlık kurallarına uymalarının sağlanması babalara düşen bir görevdir. Bu konudaki ihmaller, kıl dibi iltihapları gibi sıkıntılı rahatsızlıklara neden olabilir.

#### Erinlik Döneminde Psikolojik Yapı

Erinlik çağı gençlerine çoğu zaman bir sokağın başında, bir apartmanın girişinde veya parkın bir köşesinde rastlarsınız. Giyimleri, kuşamları farklı; saçları, başları abartılı; gülmeleri, konuşmaları gürültülü; hâlleri, tavırları saygısız ve rahatsızlık verici-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 165

cidir. Yanlarından çekinerek geçersiniz. Sanki size lâf atacaklar, sataşacaklar sanırsınız. Oysa sizin duyduğunuz bu tedirginliği yaratan davranışlar; onların birlikte olmaktan duydukları güvenle, herbirinin tek tek duydukları çekingenliği belli etmemek, örtmek, saklamak için dışa vurdukları telâfi tepkilerinden başka bir şey değildir. Bunlardan her birine tek tek rastladığınızda; ne kadar çekingen, sessiz ve sakin olduğunu görüp şaşırırsınız.

Erinlik çağındaki erkek çocukların bu dönemlerinde; kimi zaman güvensiz, çekingen, sessiz ve sakin; kimi zaman girişken, atak, tepkili ve cesur davrandıkları görülür. Bu bunalımlı ve çelişkili psikolojik tablonun

temel nedeni; yaşadıkları fizyolojik, biyolojik, zihinsel ve tinsel gelişmelerin yanı sıra değişen sosyal konumları nedeniyle bazı psikososyal uyumları gerçekleştirmek zorunda olmalarıdır. Yeni kazandıkları yetişkin erkeğe özgü bio-psiko-sosyal yapının yanı sıra toplumun beklentileri de onları pek çok yeni uyumu gerçekleştirmeye zorlar. Ancak bunları gerçekleştirmek isterken, hem kendi psikolojik yapılarından hem de yakın ve geniş çevrelerinden yönelen iç ve dış pek çok kışkırtma ve desteğin yanı sıra birçok engel ve dirençle de karşılaşır. Böylece erinlik dönemine özgü özel bir psikolojik yapı ortaya çıkar.

Erkek çocuk, erinliğe ulaştığı o güne kadar hep bu çağın özlemini çekmiş, hep büyüyüp bir gün yetişkin olmayı umut etmiştir. İşte artık amacına, ereğine ulaşmıştır. Artık o bir yetişkindir. Sonsuz olanaklarla dolu bir dünyanın kapıları önünde açılmış durmakta, onu çağırmakta, onu beklemektedir. O güne kadar duymadığı heyecanları duyacak, yaşamadığı deneyimleri yaşayacak, tatmadığı lezzetleri tadacaktır. Önünde bütün bir yaşam vardır ve o daha yarışın start'ında-dır. Az sonra tabanca patlayacak ve yarış başlayacaktır. Umutları, beklentileri büyüktür. O, önüne çıkacak olanakları başkalarından daha iyi değerlendirecek, yaşamını daha güçlü temeller üzerine kurup daha mutlu ve daha başarılı olmayı başarabilecektir.

166 Genç Erkek Psikolojisi :

Genç, güçlü, atak ve hırslıdır. Karşı cinsle ilişkilerde, toplum tarafından sevilen ve özenilen biri olmada, seçtiği iş dalında en üst düzeye tırmanmada, para, güç, sosyal mevki ve itibar kazanmada herkesi geride bırakacaktır. Bunların düşlerini, hayallerini kurmakta ve bu hayallerini gerçekleştirebileceğine inanmaktadır.

Erinlik evresi; erkek çocuklar için geleceği kucaklayış, yaşama uyanış, hayata atılış çağı olduğu kadar, gerçek bir bunalım ve çatışmalar dönemidir de. Erinlik evresine erişen erkek çocuklar; ulaştıkları fiziksel, cinsel, zihinsel ve tinsel gelişmelerin etkisiyle kendilerini tam bir yetişkin gibi hissederler. Çünkü bu dönemde ilk kez, bir yetişkin olarak sahip olacakları fiziksel yapıyla tanışır. Bedenlerini, biyolojik yapılarını tanırlar. Cinsel uyanışlarını izleyerek içtepilerini öğrenirler. Benliklerinin hiç bilmedikleri, tanımadıkları yönlerini görürler.

Doyuma ulaşmak için benliklerine baskı yapan yaşama güduları ve cinsel içtepileriyle bunlara karşı duran iç ve dış engelleri fark ederler. Din, örf, adet, gelenekler, yasal engeller, sosyal duruş ve tavır alışların yanı sıra içlerindeki sosyal ahlâkın engelleyici, sınırlayıcı, kısıtlayıcı gücünü öğrenirler. Günah ve suç duygularının yaptığı baskıyla içtepilerinin baskısı arasında sıkışıp kalırlar. Tüm eğilim ve duygularını vicdan merceği altında incelerler. Kendilerini araştırıp başkalarıyla karşılaştırırlar. Kusurlarının görülmemesi için iç dünyalarının yasaklanmış eğilimlerini dış dünyadan saklarlar. Kendi içlerinde adeta yepyeni, hiç tanımadıkları bir benliktir keşfettikleri. Yalnız anlamakta ve yönetmekte zorlandıkları karmaşık iç dünyaları değil; içine girmeye hazırlandıkları yetişkinler dünyası da onlar için gizemli, yabancı ve ürkütücüdür. Bu dünyada yaşayacakları her şey, onların çocukluklarından beri yakından tanıdıkları masal ve oyun dünyasının düşsel yaşayışlarından çok farklıdır. Burada bütün yaşanacaklar; başarı ve başarısızlık, ödül ve ceza; gerçektir. Sanal dünyalarının yenilgilerinde ve başarısız-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 167

lıklarında olduğu gibi, hiçbir şey olmamışçasına diledikleri an gerçek dünyalarına geri dönüvermek olanağı bulamayacaklardır. Bu dünyada onları ellerinden tutan, koruyup gözetan anne ve babaları; eğriyi - doğruyu gösteren, yönetip yönlendiren öğretmenleri; eğitim sistemindeki gibi,

çaba ve çalışmalarının karşılığını hakça dağıtan adil bir değerlendirme sistemi de yoktur. Yabancıları oldukları bu katı ve gerçek dünyada yapayalnız ve tek basmadırlar. Dışarıya belli etmemeye çalışsalar da bu yüzden ürkek, çekingen ve huzursuzdurlar. Dışarıya yansıttıkları kaba, saygısız, gürültücü ve saldırgan kimliklerinin altında gizlemeye, saklamaya çalıştıkları aslında bu güvensizlikleri ve tedirginlikleridir. Buna rağmen kendi yaşamlarına kendileri yön vermek, kendi kararlarını kendileri almak isterler. Gözü pek ve ataktırlar. Yerli yersiz gösterdikleri bu cesaret gösterilerinin bedelini ödemeye de hazırdırlar. Çünkü artık kendilerini birer yetişkin olarak görmektedirler. Fakat bu da pek o kadar kolay değildir. Bir yandan içinde bulundukları yaşın gereklerini yerine getirmek, gezmek, tozmak, eğlenmek, spor yapmak, yeni tanıdıkları hazları yaşamak, özgürlüğün tadına varmak isterler. Öte yandan ailelerinin ve toplumun benliklerine yüklediği sorumlulukları, ilke ve amaçları yerine getirme zorunluluğunu bir çelişki gibi içlerinde duyarlar. Çalışıp çabalayıp liseden mezun olmaları, seçtikleri yüksek öğrenim dalını okumaya hak kazanmaları, bir iş, bir meslek edinmeleri, istek ve eğilimlerini gerçekleştirirken toplumun belirlediği sınırları aşmamaları, konulan yasaklara uymaları gerekmektedir. Bütün bunlar, onların zamanlarını diledikleri gibi kullanmalarının önüne çıkarılmış birer engeldir.

Sözgelimi, bir saplantı düzeyinde motorsiklet ve otomobil kullanmayı isterler. Ancak bunlar genellikle onların sahip olamayacakları kadar pahalı araçlardır. Ayrıca bunları kullanabilmeleri için bir sürücü belgeleri olmalıdır. Bu da yaş sınırına ve kurallara bağlanmıştır. Sık olmak, güzel giyinmek, gezmek, tatile çıkmak,

#### 168 Genç Erkek Psikolojisi

para harcamak isterler. Ekonomik açıdan bağımlı ve kısıtlanmışlardır. Para kazanma olanakları ise öğrenci oldukları için yaz tatilleriyle sınırlıdır. Karşı cinsle tanışmak, gezmek, dolaşmak, arkadaşlık etmek, birlikte olmak isterler. Bunun da kuralları, sınırları, yasakları vardır. Gençler; kendi istek ve amaçlarını gerçekleştirmek isterken karşılarına dikilen bütün bu beklentiler, kurallar, yasalar, ahlâk ve değer yargıları, tutumlar, sosyal yaptırımlar karşısında ikileme düşerler. İçlerinden gelen istek ve dürtülere mi, konulan sınır ve engellere mi uyacaklarını bilememenin şaşkınlığını ve bunalımını yaşarlar. Anne ve babalarının o güne kadar olduğu gibi kendilerini yönetmesini ve yönlendirmesini de kabullenemezler. Çünkü artık onların; anne ve babalarının doğrularından farklı doğruları, farklı yargıları, farklı ilke ve düşünceleri vardır. Anne ve babalarının düşüncelerini artık eskimiş, köhnemiş, geçerliliğini yitirmiş bulurlar. En azından kendilerine, yaşadıkları gençlik çağına uygun değildir bunlar. Zaman değişmiştir. Doğru olan kendi düşünce, karar ve ilkeleridir. Ancak bu amaç ve düşüncelerini anne ve babalarına benimsetip onaylatmakta da başarılı olamazlar. Sevgi, sevecenlik ve güven kaynakları olan bu iki değerli varlıkla çatışmaya girmeleri onları suçluluk duygusunun içine iter. Psişik dengelerini bozar. Sinirli bir yapı kazanmalarının önemli etkenlerinden biri olur.

Onları bugünlere getiren anne ve babalar; oğullarının boylarına gelip aştıklarını, birer genç adam görünümünü kazandıklarını görüp bununla kıvanç ve gurur duyarlar. Ancak yine de onların; düşünme, yargılama ve karar verme konularında yetersiz kalacaklarından, yanlışlar yapıp zarar göreceklelerinden korkarlar. O güne kadar yanlarından ayrılmayan, sözlerinden çıkmayan, hemen her konuda düşüncelerine baş vuran oğulları; artık hiçbir konuda onlara danışmamakta, kendi özgür düşünce ve kararları doğrultusunda davranmak istemektedir.

Anne ve baba; bir yandan eski yönetme alışkanlıklarının etkisiyle, bir yandan da oğullarının başına kötü şeyler gelebileceği endişesiyle onlara bu özgürlüğü tanımazlar. Tıpkı eskiden olduğu gibi onları denetim altında tutmaya çalışırlar. Çünkü oğullarının; sınır tanımaz ataklıklarına ve hiçbir yaşam deneyimine sahip olmamalarına karşın; yabancısı oldukları yetişkinler dünyasına kendilerini bekleyen tuzaklardan habersiz olarak girmek istemelerinden ürkerler. Oğullarına kılavuzluk etmek, yol yordam göstermek, akıl hocalığı yapmak, onları koruyup kollamak, gözetmek isterler. Aslında bütün bu tutumlar; diğer aile büyüklerinin, eş- dost çevrelerindeki yetişkinlerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin, erinlik çağı gençlerine karşı olan ortak tavrıdır.

Öte yandan genç; bütün bunları gerçekleştirmek istediği yetişkin kimliğinin, istek ve amaçlarının önündeki engeller olarak görür. O; kararlarında özgür olmak, kendi kendini yönetmek, kişiliğini kabul ettirmek, yaşam sahnesinde kapabileceği önemli rollerle kendini sınamak, daha önemli rollere hazırlanmak ve başarı kazanmak emelindedir. Bu yüzden annesinin, babasının ve yakın çevresinin kendisine yönelik bu iyi niyetli tutum ve davranışlarını; kendisine güvenilmediği, hâlâ çocuk olarak görüldüğü, özgürlüklerinin kısıtlandığı, başarılarının engellendiği şeklinde görür ve düşünür. Yetkinliğini kanıtlamak, kişiliğini onaylatmak için bütün çevresiyle çatışmaya girişir. Baş kaldırır, isyan eder. İşte gencin çevresiyle içine girdiği bu çatışma, bunalımının bir diğer önemli kaynağını oluşturur.

#### Erinlik Dönemi Çatışmaları

Erinliğe ulaşan gencin kendini bir yetişkin olarak görmesi, bu yetişkin kimliğini çevresine kabul ettirmek için bir yetişkin gibi bağımsız hareket etmek istemesi; onu herkesten önce kendi anne ve babasıyla karşı karşıya getirip kaçınılmaz çatışmaların içine sokar. Nereye gidip nereye gitmeyeceği, evden hangi saatler-

#### 170 Genç Erkek Psikolojisi

de çıkıp hangi saatlerde döneceği, kimlerle arkadaşlık edip kimlerle etmeyeceği, nasıl giyinip kuşanacağı, saçını nasıl kesip tarayacağı, nasıl oturup kalkacağı, nasıl konuşacağı, evde hangi sorumlulukları paylaşacağı, derslerini ne zaman, ne kadar çalışacağı gibi pek çok konuda baskı altında tutulmak istenmesi; erinlik çağı gencini ailesine karşı çıkmaya yöneltir.

"Ya anne! Ben çocuk muyum! Bırakın artık bana ufaklık muamelesi yaymayı. Koca adam oldum." diye isyan eder. Ama yo hayır! Onlar hâlâ anne ve babalarının gözünde birer çocukturlar. Bu yüzden bütün anne ve babalar; oğullarının tıpkı eskiden olduğu gibi isteklerini yine anında yerine getirmelerini, kısıtlamalarına aynen uymalarını isterler. Onlardan kendi diledikleri gibi davranıp hareket etmelerini beklerler.

Oysa bütün bu istek ve beklentiler, yetişkin kimliğini sınavı kanıtlayarak yetişkinler arasına katılmak isteyen erinlik çağı gencinin önüne çekilmiş setler ve engellerdir. O; amaçlarına ulaşabilmek için bunları ortadan kaldırmak, yıkıp aşmak, hiç değilse çevresinden dolaşmak zorunda kalır. Yoksa yetişkinliğini çevresine onaylatamayacak, bir yetişkinin sahip olması gereken hak ve özgürlükleri kazanamayacaktır. Genç, kendisi için kabullenilmez olan bu durumu değiştirmek için ondan istenenleri yerine getirmemeye, konulan kısıtlamalara ve yasaklara uymamaya başlar. Baş kaldırır. Bu durum o güne kadar isteklerinin koşulsuz olarak yerine getirilmesine alışmış olan anne ve babayı kızdırır. Bu kez oğullarını öfke ve şiddet tepkileriyle, kısıtlamalarla, cezalarla sindirmeye, boyun eğdirmeye, kendi istekleri yönünde davranmaya mecbur bırakmaya çalışırlar. Böylece çocuk, anne baba ilişkileri tam bir çatışma dönemine girer ve büyük bir sarsıntı geçirmeye başlar.

Durum okulda da daha farklı değildir. Erinlik çağı gençlerinin gözünde öğretmenleri; artık bütün söyledikleri karşı konulmaz yasalar olan yanılmaz, yargılanmaz, dokunulmaz kişiler değildir.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 171

Her ne kadar öğrenciler; kendilerine sevgi ve ilgiyle yaklaşan, adil ve eşit davranan öğretmenlerine büyük bir sevgi ve hayranlıkla bağlansalar da, özellikle sert, alaycı, tutarsız ve adaletsiz davranan öğretmenlerine karşı da hiç çekinmeksizin tavır alırlar. Onları sevmediklerini, beğenmediklerini, karşı olduklarını belirten çeşitli tepkiler gösterirler. Bu öğretmenlere karşı saygı sınırlarını aşan tavırlar alır, takma adlar yakıştıırırlar. Duvarlara, tahtalara yazılar yazarlar. Derslerine ilgi göstermez, çalışmaz, sorunlar çıkarırlar. Bütün bu çatışmalar, disiplin cezalarıyla ve durumun aileye yansmasıyla daha da büyük bir boyut kazanır.

Erinlik çağındaki gençlerin çevreleriyle giriştikleri bu çatışmaların kökeninde, güç ve yeterliliklerini sınaama, güçlü ve yetkin olduklarını kendilerine ve çevrelerine kanıtlama, kendilerini birer yetişkin olarak onaylatma istek ve eğilimi yatar. Çünkü bunu başarmadan bir yetişkin kimliği kazanabilmeleri, yetişkinler arasında kendilerine bir yer bulabilmeleri, bu konuda kendilerinden daha önde olan arkadaş çevrelerinden saygı ve onay görmeleri gerçekten mümkün olmayacaktır. Aksi hâlde, yaşları büyüse bile yetişkinler arasında birer çocuk muamelesi görecekle, arkadaşlarının iğneleyici ve aşağılayıcı alaylarıyla karşılaşacaklardır.

İşte bu yüzden üstünlüklerinden söz edilmesi, düşünce, tavır ve davranışlarının beğenilmesi, övülmeleri, kabul ve onay görmeleri gururlarını okşar. Özgüvenlerini güçlendirir. Birer yetişkin olma yolunda onlara artı puanlar kazandırır. Buna karşın tercihlerine, istek ve kararlarına karşı çıkılması, engellenmeleri, eksik ve yetersiz bulunmaları, küçük görülmeleri, beğenilmemeleri, aşağılanmaları; onları kızdırır. Gururlarını yaralar. Özgüvenlerini sarsar. Çünkü bu durumda bir yetişkin olamayacaklar, kendilerini çevrelerine bir yetişkin olarak onaylatamayacaklardır.

Erinlik çağındaki erkek çocuklar; arkadaş çevrelerinde, sahip olduklarına inandıkları üstün nitelikleriyle övünüp gururlanırlar. Bu niteliklerini destekleyecek olayları anlatmaktan haz du-

T

172 Genç Erkek Psikolojisi

yarlar. Hatta biraz da abartır ve uydururlar. Zayıf ve yetersiz buldukları arkadaşlarının üzerinde egemenlik kurmaya çalışmalarının, onları yönetmeye, kendi istekleri yönünde davranmaya zorlamalarının bir nedeni de budur. Arkadaşlarının, kendilerince zayıf ve eksik gördükleri yönleriyle eğlenip alay ederler. Böylece onların zayıflıklarını ve güçsüzlüklerini vurgulayarak kendilerini güçlü göstermek isterler. Bu baskı ve üstünlük çabalarının kimi zaman sözlü sataşmalara, kimi zaman da yumruklaşmalara, alt alta üst üste kavgalara yol açtığı dahi görülür. Bu çağıdaki gençlerin yine aynı nedenle, zayıf ve yetersiz gördükleri anne ve babalarını, öğretmen ve yöneticilerini çeşitli yöntemlerle baskı altına almaya çalıştıkları; böylece istek ve arzularını gerçekleştirmek istemeleri de sık görülen bir durumdur. Bazen gençlerin; çatışmaya girdikleri anne, baba ve öğretmenlerinin sabır sınırlarını zorladıkları, onları kızdırmak, öfkelenmek için ellerinden gelen her şeyi yaptıkları bilinir. Bu adeta bir güç ve gövde gösterisidir. Sonunda yaralanacak, zarar görecekle kendisi bile olsa, bir karşı koyuş, baş kaldırış ifadesidir. "Artık sizin karşınızda bir çocuk yok! Bakın; size karşı çıkıyor, size karşı koyuyorum. Çünkü ben de tıpkı sizler gibi bir yetişkinim. Benim bu kimliğimi görün ve tanıyın!" demektir.

Bir yetişkin olduklarını kanıtlamak, kendilerini çevrelerine kabul ettirmek isteyen gençler, bu konuda en çok ailelerinden destek, anlayış ve yardım beklerler. Sevgi, güven ve desteğe en fazla gereksinme duydukları dönemde, aradıklarını bulamayınca kendilerini aşağılanmış, küçük düşürülmüş, dışlanmış hissederler. Aileleri için önemli olmadıklarını, sevilmediklerini zannederek duygusal bir boşluğun içine düşerler. İşte bu tür olumsuz duygular, erinlik çağı gençlerini kolayca aile çatışmalarının içine itebilmektedir.

Gençler bazen kendi yetersizliklerini ve eksikliklerini cezalandırmak, böylece kendilerini içlerinde duydukları suçluluktan

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 173

arındırmak amacıyla da anne, baba ve öğretmenlerini kendilerini cezalandıracak biçimde davranmaya zorlayabilirler. Bu gibi durumların sık yaşanması hâlinde aile veya okul yönetiminin profesyonel yardıma başvurması gerekebilir.

Erinlikte Yalnızlık Kaygısı, Evden Kaçma ve İntihar

Sert, egemen, hoşgörüsüz, baskıcı aile çevrelerinde yetişen gençler; anne ve babalarıyla giriştikleri kimlik kazanma savaşlarında daha fazla hırpalanır ve daha ağır yaralar alırlar. Bu dönemde zaten çok duyarlı ve duygusal olan psikolojik yapıları; anne ve babalarından kendilerine yönelen ağır eleştiriler, yasaklar, cezalar ve özellikle şiddet nedeniyle onanlamayacak biçimde incinir. Kendilerini ailelerinden dışlanmış, itilmiş, yalnız bırakılmış hissederler. Sevilmediklerini, istenmediklerini düşünürler. Bu yüzden güven duyguları kuvvetle sarsılır. Ne yapacaklarını, nereye sığınacaklarını, kime güveneceklerini, kimden yardım isteyeceklerini bilemezler. Bütün özgüvenlerini, yaşama sevinçlerini, gençlik amaç ve ideallerini yitirip yaşama küserler. Odalarından çıkmaz, arkadaşlarıyla buluşmaz, insan içine karışmazlar. Gencecik yaşta duygusal bir yalnızlığın içine gömülürler.

Erinlik çağı genci, bazen evinde yaşadığı acılardan ve içine düştüğü duygusal yalnızlıktan o kadar bunılır ki, bunu artık taşıyamaz olur. Annesinden, babasından, yuvasından kaçıp uzaklaşmaktan başka çare bulamaz. Aslında, yaşayacağı sorunlarda korunabileceği tek sığınağı olan ailesini, kalesini terk edip sokaklara düşmeyi göze alır. Evinden kaçır. Erinlik çağı gençlerini evden kaçmaya iten başlıca nedenler arasında: O Anne ve/veya babanın aşırı sert, sevgisiz ve hoşgörüsüz oluşları; O Geçinemeyen anne ve babanın bitip tükenmeyen kavgaları, bu kavgaların yarattığı huzursuz ve güvensiz ortam;

1 :1i

174 Genç Erkek Psikolojisi

O Anne ve babanın ayrılmasıyla yuvanın dağılacak olması veya dağılması;

O Bir üvey anneye veya babaya sahip olmak;

O Üvey anne veya üvey babayla ağır sorunlar yaşamak;

O Anne ve babanın kardeşler arasında ayrım gözetim tutum ve davranışları; öz kardeşleri veya üvey kardeşleri kıskanmak;

O Öz veya üvey kardeşlerle şiddetli geçimsizlik;

O Okul başarısızlığı, birine veya bir eşyaya zarar vermek gibi ailenin hoş karşılamayacağı bir suç işlediği için şiddete uğramak veya şiddete uğrayacağından korkmak; O Erinlik çağındaki erkek çocukların psişik açıdan gergin oluşları, ani duygular patlamaları yaşamaları, aşırı heyecansal tepkiler vermeleri, kendilerine zaman zaman yersiz denilebilecek kadar fazla güvenmeleri, davranışlarının sonuçları konusunda fazla ayrıntılı düşünememeleri; onların ailelerini terk edip kaçmayı göze almalarını kolaylaştıran etkenler olarak sayılabilir.

Erinlik çağındaki erkek çocuklar, çeşitli nedenlerle anne ve babalarıyla çatışmalar ve kötü olaylar da yaşasalar, aslında onları çok severler. Onlar hakkında kötü şeyler düşünemezler. Yaşadıkları olayların üzerinden biraz zaman geçtikten sonra vicdan muhasebesi yaparlar. Onların haklı

olduğu durumlarda pişmanlık duyar ve kendilerini suçlarlar. Üstelik anne ve babalarına çok derin duygularla bağlıdırlar ve onlarsız yapamazlar. Zaten yapılan istatistikler, bu yaşlarda evden kaçan erkek çocukların, kısa bir süre sonra yanlış yaptıklarını anlayıp pişman olduklarını göstermektedir. Evden kaçan gençler; genellikle saat, künye, cep telefonu gibi değerli eşyalarını satıp paralarını bitirdikten ve bir süre sıkıntı çektikten sonra geri dönmektedirler. Sevgiye dayanan sıcak ve samimi aile bağlarının varlığı eve geri dönüşü

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 175

kolaylaştıran etkenlerdendir. Ancak evden kaçma olaylarında yaş ilerledikçe, geri dönme olasılığı da azalmaktadır. On sekiz, on dokuz yaşlarından sonra eve dönme oranı oldukça düşüktür.

Evden kaçtıktan sonra yuvalarına geri dönen çocuklar, anne ve babalarının sevgi ve sevecenliğine daha büyük bir gereksinme duyarlar. Açılan yaraları, sarsılan güveni, bozulan ilişkileri ancak hoşgörü, sevgi ve anlayışla onarıp düzeltmek mümkün olabilir. Yargılayıcı, cezalandırıcı, hoşgörüden uzak, katı, sert ve soğuk davranışlar bu kez genci daha da büyük sorunların içine itebilir.

Kimi zaman erinlik dönemindeki gençlerin aileleriyle ve çevreleriyle içine girdikleri çatışmalar daha sert, daha kırıcı geçer. Bazen de gençlerin psişik yapıları çok daha duyarlı ve kırılgan olabilmektedir. Böyle durumlarda gençler, yaşadıkları bunalımları daha büyük bir şiddetle algırlar. Daha fazla yıpranır, daha fazla sarsılırlar. Doğal olarak bu gibi durumlarda yaşanan çatışmaların sonuçları da daha ağır olur. Genç, yaşadığı sorunlardan öyle bunalır, öyle ıstırap çeker ki, artık onların üstesinden gelemeyeceğini, hiçbir zaman mutlu ve başarılı olamayacağını düşünür. Yeryüzünde tek basıdır. Kendisini hiç kimse sevmemekte, sevmeye değer bulmamaktadır. Sorun kendisinde, yalnızca kendisindedir. Böylece genç, kendisini suçlar, kendisine kızar, kendisine öfke duyar ve kendi kendini cezalandırmaya karar verir. Ölüm, bütün bu acılardan kurtuluşun tek yoludur diye düşünür. İntihara baş vurur. İntihar; bireyin içindeki öfkenin, saldırganlık dürtülerinin kendi benliğine yönelmesinden, kendi üzerine katlanmasından başka bir şey değildir. İntiharın bazen de, ailelerinden yeterli ilgi ve sevgi görmediklerine inanan çocuklar tarafından, sırf sevgi ve ilgi görebilmek amacıyla bir araç olarak kullanıldığı görülür. Elbette burada ger-Çek amaç ölmek değil; istenilen sevgi ve ilgiyi sağlayabilmektir. Bu nedenle intihar olayı ailenin durumu fark edip ölümü engel-

176 Genç Erkek Psikolojisi

leyebilecekleri biçimde düzenlenir. Ancak ne yazık ki bazen bu tür ilgi çekme çabaları da ölümle sonuçlanabilmektedir.

Erinlik döneminde, oğullarının huy ve davranışlarında gördükleri büyük değişikliklerden şaşırır anne ve babalar, onlara nasıl ve ne şekilde davranacaklarını bilemezler. Söz dinlemeyen, başına buyruk davranan, konulan kurallara ve kısıtlamalara uymayan, uyarı ve öğütlere karşı çıkıp aşırı tepkiler veren oğullarına sert ve kırıcı davranmaktan başka bir çare bulamazlar. Oysa bu dönem; sakin, kararlı ve soğukkanlı olmayı gerektiren son derece duyarlı bir geçiş evresidir. Elbette uyarılar yapılacaktır, sınırlar konulacaktır ve kısıtlamalara uyulacaktır. Çünkü bunlar yapılmasa da kötü olaylarla karşılaşmak, istenmeyen durumları yaşamak olasılığı vardır. Ancak hiçbir zaman gencin kişiliği incitil-memeli, onuru kırılmamak, sevgi ve saygı bağı koparılmamalı, aradaki iletişim kesilmemelidir. Yoksa koruyup kollamak isterken kendi çocuklarınıza zarar vermek, istenmeyen noktalara gelmek işten bile değildir.

• •

Erinlik Dönemindeki Genç Erkeklerde Sosyal İlgiler

Erinlik çağındaki erkek çocukların sosyal ilgilerinde ilk göze çarpan özellik, onların bu konulardaki dengesizlikleri ve aşırılıklarıdır.

Geçirdikleri biyolojik, fiziksel ve zihinsel gelişmeler; onları cinsel kimliklerinin yanı sıra yetişkin kimliklerini de kazanmaya yöneltir. Benliklerinde ilk kez yakıcı bir biçimde duydukları yetkinlik kazanma ve cinsellik dürtülerinin etkisiyle çevrelerine; duygu, düşünce ve algılamalarının yoğunlaştırdığı bir ilgiyle yönelirler. İlgi alanlarına giren her şeye abartılı bir duygusal bağla yaklaşırlar. Bağlandıkları varlıklarla ilgili olarak abartılı heyecan-sal duygular yaşarlar ve aşırı tepkiler gösterirler.

i ' Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik  
177

Boorman; "ilgi, bireyin çevresindeki değerlere karşı kendine özgü yöneliş biçimidir." der. Sözgelimi, aç bir insanın sofradaki yiyeceklere karşı yönelişi, tok bir insanınkinden çok daha fazladır. Tıpkı bunun gibi, çevrenin beğeni, övgü ve hayranlığını kazanarak kendini kanıtlama isteği de, bu konuda henüz hiçbir başarısı olmayan bir erinlik gencinde, yetişkin ve başarılı bir erkekte olabileceğinden çok daha fazladır. Her gereksinimde olduğu gibi bu konuda da doyum sağlandığında ilgi ilk şiddetini yitirir. Gencin, karşı cinse duyduğu ilgi bu dönemde çok yoğun ve abartılıdır. Erinliğin başlangıcında, çıplak bayan resimlerinin bulunduğu erkek dergilerine, televizyon kanallarına, internet adreslerine yoğun ilgi gösterilir. Bir bayan ses sanatçısına veya film yıldızına abartılı bir hayranlık duyulur. Onun bütün CD'leri alınır, bütün konserlerine gidilir, bütün filmleri izlenir. Odasının duvarları resimleriyle, rüyaları hayalleriyle süslenir. Ancak genç, karşı cinsle yakınlaşıp dostluklar, arkadaşlık kurduktan, duygusal bir ilişki içine girdikten sonra her şey rayına oturmaya başlar.

Görüldüğü gibi delikanlı; başlangıçta genç bir erkek olarak hiç tatmadığı, yaşamadığı ve yoğun bir ilgi duyduğu yönelişlerinde yüzde yüz açlık içindedir. Bu yüzden ilgi duyduğu her şeye, gerçek önem ve değerlerinin üstünde çok derin bir anlamla yönelir ve bağlanır. Ona ulaşıp elde ettiğinde büyük bir sevinç ve coşku duyar. Başarısızlığa uğrayıp yoksun kaldığında ise bozuma düşer, yıkılır, abartılı tepkiler verir. Bunu gencin; özgürlüğünü kazanma, bir yetişkin olarak kendini çevresine onaylatma, arkadaş çevresine sahip olma, karşı cinsten birine bağlanma, bir sanat veya bir spor dalında başarı kazanma gibi konuların tümünde görmek olasıdır.

Erinlikte, Erkekler Dünyasında İlişkiler

Erinlikle birlikte genç erkeklerin aileleriyle ve öğretmenleriyle olan ilişkileri sancılı, sorunlu ve olumsuz bir döneme girer. Yetişkin

I

178 Genç Erkek Psikolojisi

kimliğine sahip olabilmek için özgür ve bağımsız davranmak isteyen oğullarla, onları buna henüz hazır görmeyen aileler arasında çatışmalar baş gösterir. İşin doğrusu anne ve baba da bu konuda henüz hazır değildir. Oğullarını bir yetişkin adayı olarak görmekte ve kabullenmekte zorlanırlar. Zaman zaman sert tartışmalar, öfke patlamaları, duygusal kırılmalar ve kopmalar yaşanır. Böylece ailelerle duygusal bağlarını yitiren, onlardan sevgi, ilgi ve destek görmeyen gençler, kendilerini koskoca dünyada yapayalnız kalmış gibi hissederler. İşte aileyle yaşanan bu ve buna benzer sorunlar gençleri; sevmeme, sevilme, güven ve destek bulma gibi temel gereksinimlerini karşılayabilecekleri yeni bir ortam arayışına iter.

Erkek çocuklar, aslında daha önergellik döneminden itibaren dışa açılmaya başlarlar. Böylece aile ortamının dışında, kendileriyle yaşıt erkek çocuklardan oluşan bir arkadaş çevresi edinirler. Birbirleriyle bir aile gibi yakınlaşıp kaynaşırlar. Birbirlerine destek olup yardımlaşırlar. Kaygılarını, sorunlarını, duygu ve düşüncelerini paylaşırlar. Arkadaşlardan, öğretmenlerden, ailelerden, spordan, siyasetten,

ekonomiden, kızlardan ve cinsellikten konuşurlar. Böylece birbirlerinin duygu, düşünce ve davranışlarından etkilenirler. İçlerinden birinin sevincine veya üzüntüsüne, kendi sevinçleri veya üzüntüleri gibi katılırlar. Birine yapılan bir davranışı hepsine yapılmış gibi algırlar. Daima birlikte hareket eder, birlikte gezip dolaşırlar. Grup hâlinde maça, sinemaya, tiyatroya, denize, havuza giderler. Hamburgercide, pizzacı-da, kafede toplanırlar. Kız gruplarına yakınlaşıp arkadaşlık kurmaya çalışırlar. Ailelerinin arkadaşlarını eleştirmesini, onları beğenmemesini kabullenemezler. Kendilerine önerdikleri farklı arkadaş ve çevreleri reddederler. Bu konudaki zorlamalara boyun eğmedikleri gibi aileleriyle çatışmaktan da çekinmezler. Anne ve babanın, erinlik çağına gelen ve artık genç bir erkek olan oğullarının kendi arkadaşlarını seçebilme hak ve özgürlüğünü tanımaları gerekir. Oğullarının bu dönemde yapabileceği yan-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 179

lış seçimlerden alacağı derslerle, ileride çok daha önemli arkadaşlıklarda daha doğru seçimler yapacağını bilmelidirler. Anne ve baba, oğullarının arkadaşlarını dışlamayarak; aksine ev ortamında da buluşabilmelerine olanak sağlayarak onları daha iyi tanıyabilirler. Bundan da önemlisi oğullarının, arkadaş edindikleri kişileri daha iyi tanımalarını sağlayabilirler.

Anne ve babaların bu konuda yapması gereken şeyler, çok daha önceden oğullarını doğru çevre ve ortamlara yönlendirmekle başlamalıdır. Daha sonra da onları, gelişimleri boyunca başarı gösterdikleri bu ortamlarda yüreklendirmeli ve teşvik etmelidirler. Gençler zaten kendilerini kanıtlayabilecekleri, başarı sağlayabilecekleri, başkalarının övgü, beğeni ve takdirini kazanabilecekleri etkinliklerin arayışındadırlar. İlgi, eğilim ve yeteneklerinin önceden belirlenerek olumlu sosyal etkinliklere yönlendirilmeleri, onların bu konularda deneyim kazanıp gelişmelerini ve olgunlaşmaları sağlayacaktır. Böylece, sosyal ilişkilerde yaşayabilecekleri sorunlar da daha doğmadan ortadan kalkmış olacaktır. Doğal olarak bu yönlendirmede çocuğun fiziksel, zihinsel ve tinsel özelliklerinin yanı sıra ailenin ekonomik olanakları, yaşanılan yöre ve çevre özellikleri de göz önünde tutulmalıdır. Güçlü bir fiziğe ve yoğun bir enerjiye sahip erkek çocukların ilgileri de dikkate alınarak atletizm, halter, güreş, basketbol, voleybol, futbol gibi sporları; okul, kulüp benzeri eğitim kurumlarında yapmalarını sağlamak mümkündür. Denizi olan yöreler yelken, kürek, yüzme; kış sporları yapma olanağı olan yerler de kayak sporu için uygundur. Bu sporlar onları zararlı ortam ve etkinliklerden uzak tuttuğu gibi; fiziksel, zihinsel ve sosyal açılarından gelişmeleri-i de sağlayacaktır. Küçük yaşlardan itibaren bu tür kurumlar içinde spor yapma alışkanlığını kazanan gençler; erinlik çağına geldiklerinde yarışarak, yardımlaşarak, paylaşarak, yenerek, yenilerek olgunlaşma ve sosyalleşme olanağı bulacaklardır.

#### 180 Genç Erkek Psikolojisi

Buna benzer olarak çocukların; müzik, resim, tiyatro, edebiyat gibi çeşitli sanatsal etkinliklere yönlendirilmeleriyle de; erinlik dönemlerinde kendilerini kanıtlamaları, kişiliklerini bulmaları, içlerindeki yoğun enerjiyi boşaltmaları mümkündür. Böylece erinlik gencinin, ailenin de onaylayıp destekleyeceği olumlu etkinliklere yönelmesiyle, anne ve babasıyla arasında doğabilecek çatışmalar da daha düşük bir düzeye çekilmiş olur. Erinlik çağındaki gençler, özerklik arayışında oldukları için genellikle evde otoriteyi temsil eden anne ve babalarıyla, fakat özellikle de babalarıyla çatışırlar. Kendilerine konulan sınırları ve kuralları çiğnemek, bunları ortadan kaldırıp özerkliklerini kazanabilmek için her fırsatı değerlendirirler. Katı ve sert disiplin kurallarının uygulandığı

evlerde babalar ve oğullar yanyana geldiğinde daima gerilimli bir hava oluşur ve çoğu zaman bir çatışma patlar. Sonunda babalar, oğullarına hiçbir sözlerini dinletemez olurlar. Aile bağları gevşer, hatta kopar. Bu şekilde ailelerinden uzaklaşmış, dışlanmış, itilmiş çocuklar; büyük tehlikelerin tehdidi altındadırlar. Asî gençlik grupları, suç çeteleri, uyuşturucu bağımlıları onları kendi içlerine çekebilmek için hazır beklemektedir.

Erinlik çağında oğlu olan bir dostum yakmıyordu. - "Oğluma hiç sözgeçiremiyorum. Adeta ne söylersem aksini yapıyor. Ak dediğime, kara diyor. Geçenlerde onu basket çalıştığı spor salonundan almaya gitmiştim. Çalışmanın bitmesini beklerken, koçun, bir hareketi gerektiği gibi yapmayan oğlumu yanına çağırdığını ve yirmi mekik çektiğini gördüm. Ne itiraz ne serzeniş... Hemen sırt üstü yattı ve mekikleri çekmeye başladı. Dikkat ettim, diğer çocukların davranışları da aynıydı. Koç ne derse, anında yerine getiriliyordu. Ağzım açık kaldı. Bu otorite, bu boyun eğiş beni şaşırttı. Sen bilirsin; söyle allahaşkna! Ne yapayım da oğlum, benim sözümü de böyle dinlesin."

"Babalıktan hemen istifa et ve oğlunun koçu ol." dedim şakayla karışık. Ama doğal olarak böyle bir olasılık yoktu. Anne ve babaların egemenlik sorunu nedeniyle geri plâna itilmesiyle erinlik

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 181

çağındaki gençler, kendilerine örnek alabilecekleri bir model bulma arayışına girerler. Beğenilen, hayranlık duyulan ve dolayısıyla kolayca duygusal bağ kurulabilen genç ve idealist bir öğretmen, bir spor antrenörü, bir sanat eğitmen, yaşça yakın bir amca veya dayıya bağlanılır. Ona özenilir. Onun giyinişi, konuşuşu, davranışları taklit edilir. Düşünceleri önemsenir. Önerileri ve öğütleri dinlenir. Oğullarımıza kazandırabileceğimiz iyi örnekler, onların iyiye, doğruya ve güzele yönelmesini gerçekleştirir. Sırasında bir uçurumun kenarından çevirip yaşama döndürebilir. Oğullarımıza benimseyip katılabilecekleri uygun ortam ve çevreler bulup onlara iyi dostlar, iyi örnekler kazandıramazsak; zamanlarını, yeteneklerini ve enerjilerini boşa harcıyıp yaşamlarını zıyan etmelerini önleyemeyebiliriz, Zamanında sanat ve spor etkinliklerine yönlendirilemeyen gençler, arkadaş gruplarıyla internetkafelerde, kahvelerde, bilardo, okey ve oyun salonlarında, barlarda, gazinolarda, batakhanelerin kirli ve karanlık ortamlarda buluşurlar. Buralarda, gelişmelerine değil; fakat çözümlerine, dağılmalarına ve bozulmalarına neden olabilecek etkinliklerle uğraşırlar. Bu durum, aileleriyle yaşadıkları sorunların gitgide daha da büyümesine ve kopma noktasına gelmesine neden olur. Bu gençler, kendileriyle aynı durum ve konumda olan arkadaşlarıyla genellikle bir çete gibi birlikte hareket ederler. İçlerinde öne çıkan, bir model olarak beğenilen, örnek alınan yaşça biraz daha büyük birinin önderliğini kabullenirler. Onun yönlendirmesiyle ortak eylem ve girişimlerde bulunurlar. Bu eylemler onları giderek gerçek bir suç çetesine dönüştürmekte gecikmez.

Bunlar; gencin geleceğini karartan, onu attığı her adımda biraz daha bataklığa sürükleyen eylemlerdir. Tütün, alkol ve uyuşturucu kullanmak, kumar oynamak, kesici ve vurucu silâhlar taşımak, kavgalara karışmak, araba çalmak, sürücü belgesiz ve alkollü araba kullanmak, sarkıntılık ve tecavüzde bulunmak, uyuşturucu satmak, soygun ve hırsızlık yapmak v.b.

Bir kez kö-

182 Genç Erkek Psikolojisi

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 183

tü yola düşen gençler bir daha kolay kolay kurtulamazlar ve bu suç bataklığında yitip kaybolurlar.

Erinlikte, Genç Erkeklerle Karşı Cins Arasındaki İlişkiler

Önergenlik döneminde kızlardan uzak duran, arkadaşlarının takılma ve şakalarına meydan bırakmamak için onlarla yanyana gelmemeye özen gösteren erkek çocuklar, erinlikle birlikte bu tavırlarını değiştirirler. Kızlara olan ilgilerini göstermek, onlarla konuşmak, birlikte olmak, arkadaşlık etmek için fırsat kollarlar. Bunda, kazandıkları cinsel kimliğin yanı sıra okudukları okulda kız arkadaşlarının bulunması da önemli bir etkindir.

Kızlar fiziksel, cinsel ve sosyal açıdan erkek çocuklardan iki yıl önce gelişip olgunlaştıkları için, yaşlılarıyla değil; fakat kendilerinden yaşça daha büyük erkek çocuklarla ilgilenmekteydiler. Zaten erkek çocuklar da o dönemde, kız arkadaşlarına ilgi ve eğilim göstermiyor, onlardan özellikle uzak durmaya çalışıyorlardı. Ancak erinlikle birlikte bu durum değişir. Erkek çocuklar artık, boyca ve kiloca yaşlıları olan kız arkadaşlarını yakalayıp geçtikleri gibi, erişkin birer erkek görünümü de kazanmaya başlarlar. Hepsinden önemlisi, artık kızlara karşı yoğun bir ilgi duymakta ve onlarla yakınlık kurmaya çalışmaktadırlar.

Bu yeni durum onları, kızların çekim alanına sokar. Böylece kızların; yaşlıları olan erkek arkadaşlarına yönelik tutum ve tavırlarında köklü bir değişim başlar. Kızlar öncelikle ilgi ve dikkatlerini erkek arkadaşlarının üzerinde yoğunlaştırırlar. Hoşlandıkları ve kendisinden hoşlandığını düşündükleri kişileri uzaktan, ama dikkatli bir incelemeye alırlar. Daha sonra da seçtikleri kişinin ilgisini çekecek biçimde davranır, bir yakınlığın oluşmasına yardımcı olurlar. Erkekler de, hem fizyolojik yapılarının hem de ailelerinin ve toplumun kendilerine benimsettiği role uygun olarak karşı cinse yönelir ve onlarla yakınlaşmaya çalışırlar.

Aslında; erkek çocukların kız çocuklara duyduğu ilgi ve yakınlaşma isteği, çoğu zaman aile ve toplumdaki yansıyan cinsel rolün bilinçlendirilmesiyle çoğu zaman daha okul öncesi dönemden başlar. Sürekli olarak ilgi duyduğu kızın peşi sıra dolaşma, onun isteklerini yerine getirmeye hazır bulunma, iltifatta bulunma, yakın ilgi gösterme çocukluk sevililerinin belirgin özellikleridir. Ancak erinlikle birlikte aktif hâle geçen cinsel güdüler, kazanılan fiziksel, zihinsel ve tinsel gelişim; genç erkeğin karşı cinse yönelişinde atak, gözüpek ve sakıncasız davranmasına neden olur.

Genellikle on beş - on yedi yaşları arasında gerçekleştirilen karşı cinsle ilk buluşmada; cinsel çekim, hoşlanma, ilgi, merak gibi duygular ön plânda gözür. Ancak toplumun, özellikle arkadaş grubunun; gençten böyle bir rolü yerine getirmesini beklemesinin de bu yakınlaşmadaki payı oldukça büyüktür. Genç erkeklerin bir kız arkadaş edinmekten gurur duymaları, bu birlikteliği özellikle diğer erkek arkadaşlarına göstermek istemeleri, bununla övünmeleri; ilişkilerini, cinsel kimliklerini kanıtlama aracı olarak kullandıklarını göstermektedir.

Ailenin, toplumun ve arkadaş çevresinin; erkek çocukların karşı cins önündeki rolünün belirlenmesindeki etkisi, görüldüğü gibi son derece önemli ve büyüktür. Batı ve doğu toplumlarında yetişen erkek çocuklarda görülen karşı cinse yönelişteki biçimsel farklılıklar, içinde yetişilen kültürün bu konudaki rolünü açık ve net biçimde ortaya koyar.

Batı kültürlerinde erkek, büyük bir cinsel özgürlüğe sahiptir. Karşı cinsle yakınlaşmada göstereceği beceri, başarı ve üstünlük övülür, teşvik görür. Erkek, girişken ve atak taraf olma durumundadır. Kendini kızlara beğendirebilmeli, gönüllerini gelebilmeli, onlarla arkadaşlıklar kurabilmeli, bunları bir birlikteliğe taşıyabilmelidir. Daima bu yönde kışkırtılır ve bu doğrultuda yü-

184 Genç Erkek Psikolojisi

reklandırılır. Bu konuda ne kadar başarılı olurlarsa o kadar takdir görür. Evlilik dışı yaşama ve deneme evlilikleri bunun batıda görülen örnekleridir. Buna karşın doğu kültürlerinde; örf, adet, gelenek, din ve

yasalar; tıpkı kızlarda olduğu gibi erkekler üzerine de yoğun baskılar yöneltir. Onları örfün, dinin ve yasaların sınırlarına, kurallarına uymaya zorlar.

Batı ve doğu kültürleri, toplumumuzda bazen birlikte ve yanyana, bazen de bir sentez hâlinde yaşanmaktadır. Bu yüzden erkek çocuklar; karşı cinsle ilişkiler konusunda kimi zaman sınırsızca özgür ve sorumsuz bırakılmaktadır. Bu durum genellikle ailelerin ve toplumun kızlara karşı aldıkları tavır ve tutumla tam bir çelişki oluşturmaktadır. Öyle ki; bu çelişki çoğu zaman aynı ailenin kız ve erkek çocuklarına karşı aldıkları tavırlar arasında bile gözlenebilmektedir. Toplumumuzda aile ve toplum tarafından cinsellik üzerine konulan tabular, yaratılan korkular ve suçluluk duygusu, genellikle delikanlılardan çok kızların üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu korkuların en önemlileri; günaha girmek, toplum tarafından aşağılanıp dışlanmak, kötü bir nama sahip olmak, tecavüze uğramak, evlenmeden gebe kalmak gibi korkulardır.

Ancak aynı toplum genç kızdan, hem erkeklerden uzak durup iffetli kalmasını hem de bir erkekle sevgi bağı oluşturup evlenmesini bekler. Evlenemeyen kızlar, pek erken çağda "evde kalmış" diye horlanır. Böylece kızların adeta iki yönlü bir ahlâka sahip olmaları beklenir. Genç kız karşı cinse yönelirken öyle büyük bir beceriye ve ustalığa sahip olmalıdır ki; evlenebileceği erkeği seçip tanır ve kendine bağlarken hiçbir biçimde bir erkekle gö-rünmemeli, dile düşmemeli, kötü nam kazanmamak, cinsel yakınlaşmaya girmemelidir. Aksi takdirde toplum ve ailesi tarafından aşağılanıp dışlanır. Buna karşın, bu istenmeyen duruma neden olan erkek çoğu zaman ortaya çıkmaz, ailesi ve toplum ta-Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 185 rafından aşağılanıp dışlanmaz. Hatta pek çok durumda, "erkek adam" veya "çapkın adam" diye namlanır. Övgü ve takdir görür. Oysa toplumun onaylamadığı bir yakınlaşmanın oluşmasında erkeğin oynadığı etkin rol ve sorumluluk da görmezlikten gelinemez. Gelinmemelidir de... Burada ailelere, okullara, basın ve yayına, kısaca toplumun her kesimine büyük sorumluluklar düşmektedir. Erkekler ve kızlar arasındaki ilişkilerin cinsellik yönünden çok; arkadaşlık, dostluk, duygusal yakınlık, paylaşma, yardımlaşma, birbirine destek olma, birlikte eğlenme, birlikte başarma yönleri vurgulanıp öne çıkarılmalıdır. Böylece erkeğin karşı cinse, bencil bir cinsel yararlanma güdüsüyle değil; sevgi, saygı ve sevecenlikle yaklaşmasının temelleri atılmalıdır. Erkek -kız arkadaşlığında, bir tarafın zarar görmemesi için iki tarafın da özenli ve dikkatli davranması gerektiği belirtilmeli, olası böyle bir durumda erkeğin sorumluluk payı hissettirilip benimsetilmelidir. Böyle ortak bir tutumla erkek çocuklarda oluşturulacak cinsel sorumluluk bilinci, erkek-kız ilişkilerinin daha sağlıklı ve daha tutarlı gelişmesine yardımcı olacaktır. Bu anlayışla yetiştirilecek genç erkekler, ileride kız arkadaş ilişkilerinde olduğu kadar evliliklerinde de daha başarılı ve daha mutlu olabileceklerdir. Ayrıca on beş, on yedi yaşları arasında cinsel suçlarda görülen büyük artış, belki bu şekilde durdurulabilecektir.

Erinlikte, Gençlerle Aileleri Arasındaki İlişkiler

Aileler, oğullarının erinlik çağına aslında hazırlıksız yakalanırlar. Anne, baba, çocuk ilişkilerinin günün birinde değişeceğini bilseler de; bu geçişin bu kadar anî, bu kadar sert, bu kadar fırtınalı olacağını düşünemezler. Her şey o kadar çabuk gelişir ve değişir ki, anne ve babalar; oğullarının karşılarına birdenbire bir yetişkin kimliğiyle çıkışını kabullenemezler. Tutum ve davranışlarını değiştirip yeniden düzenleyemezler. Tıpkı çocukken olduğu

186 Genç Erkek Psikolojisi

gibi hâlâ onları yönetmek, yönlendirmek, onlarla ilgili bütün kararları kendileri vermek isterler. Oğullarının yediklerine, içtiklerine,

giydiklerine, sürdüklerine, gezdiklerine, dolaştıklarına, harcadıklarına, kullandıklarına karışırlar.

Oysa küçük oğulları birdenbire büyümüş, bir yetişkin adayı oluvermiştir. Artık bir yetişkin gibi kabul görmeyi, benimsemeyi beklemektedir. Gerçek bir yetişkin olabilmek için de bazı sınavlardan geçmek, başarılar kazanmak, kendini kanıtlamak istemektedir. Hedeflerine ancak böyle ulaşabilecektir. Bunun için bağımsız bir birey gibi davranması, kendi kararlarını bizzat kendisinin alması, aldığı kararları uygulaması, sonuçlarını yaşayıp görmesi ve buna göre bazı önlemler alıp her şeyi yeniden düzene koyması gerekmektedir.

Ancak anne ve babaların da bazı şeyleri yeniden düzene koymaları gerekecektir. Artık delikanlının odasına çat kapı girilmeyecektir. Nasıl anne ve babanın odasına habersizce girilemiyor-sa, onun odasının kapısı da çalınacak ve "Buyrun!" çağrısı beklenenecektir. Çünkü o artık genç bir erkektir. Saygı duyulması gereken bir kimliği, özel yaşamı ve gizleri vardır. Edindiği birtakım; gençlik dergilerini, cinsel içerikli kitapları karıştırırken, internette gezinirken anne ve babası tarafından yakalanmaktan hoşlanmaz. Keza, kız arkadaşıyla telefonla konuşurken dinlenilmek-ten, mektuplarının açılıp okunmasından haz etmez. Sevdiği müzikleri yüksek tonda dinlemek, şarkı söylemek, giyinip soyunurken aynada kendini seyretmek isteyebilir. Bütün bunlar ve benzerleri onun özelidir ve saygı duyulmayı gerektirir.

Aslında doğru kullanılırsa bu durum, anne ve babanın oğullarına önemli bir sorumluluğu kazandırabilmesi için benzersiz bir fırsat verir. Oğullarına, kendi odasının temizliğini ve düzenini kendisinin sağlaması sorumluluğunu... Öyle ya! Salt kendine özgü bir odası olsun, kişiliğine saygı duyulsun, özeli korunsun istiyorsa; kimse hiçbir eşyasına, dolabına, kitabına dokunmasın

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 187  
diyorsa; kendi işini kendi görmek zorundadır. Doğal olarak bu konuda yol yordam öğrenebilmesi için anne ve babadan biraz destek gerekir. Ancak konu, oğullarının bağımsız davranma istek ve eğilimlerine gelince; anne ve baba genellikle buna pek olumlu yaklaşmazlar. Hem onca yıllık alışkanlıklarını bırakamazlar hem de oğullarının kötü deneyimler yaşayıp başlarına kötü şeyler gelmesinden korkarlar. Yavrularını koruma içgüdüsüyle, onların bütün işlerine ve kararlarına karışmaya kalkarlar. İşte bu kabul edilemez durum; erinlik çağı gençlerinin anne ve babalarıyla çatışmasına neden olur. Böylece anne ve babalarla oğulları arasan-da "erinlik bunalımı" denilen kriz yaşanır. Bu bunalımlı süre boyunca her iki taraf da çok hırpalanır. O güne kadar yaşatılan sevgi, saygı ve güven ortamı sarsılır. Hiç söylenmemesi gereken kırıcı sözler kullanılır. Gösterilmemesi gereken şiddet yaşanır. Çocuk bazen evinden kaçır, bazen kendini öldürmeye kalkır.

Oysa bu bunalımlı dönemin hiç yaşanmaması veya çok hafif sarsıntılarla atlatılması da mümkündür. Bunun için anne ve babaların; ana amaçlarının oğullarını topluma olgun ve yetişkin birer birey olarak kazandırmak olduğunu bilmeleri ve onları buna göre yetiştirmeleri yeterlidir. Ancak bu bir günde sağlanabilecek bir sonuç değildir. Çocukluktan itibaren iyi bir alt yapı sağlandığında bu konuda başarıya ulaşmak daha kolay olacaktır.

O Anne ve babalar, erinlik sürecine giren oğullarını suçlayıp yargılamaya ve cezalandırmaya değil, fakat onları tanımaya, anlamaya ve desteklemeye yönelmelidirler. O Onlarla aralarında doğru ve etkin bir iletişim kurmalı; bir

sevgi ve güven ortamı hazırlamalıdır. O Bağımsız bir' birey olma yolundaki oğullarının psikosos-yal gelişmesini sağlayabileceği, bilgi, deneyim ve yeteneklerini geliştirebileceği bir etkinlik ortamı sağlamalıdır. Bu da, çocuk büyüyüp geliştikçe ona bazı sorumlu-

luklar vermek ve bu sorumlulukları her geçen yıl, olgunlaşma düzeyine uygun olarak artırmakla olasıdır.

#### Erinlikte Karar Verme Sorumluluğunun Kazandırılması

Çocuk üç yaşındayken, o gün beyaz gömleğini mi, yoksa mavi gömleğini mi giyeceğine kendisinin karar vermesi istenebilir. Ancak on yaşma geldiğinde, gideceği yere ve mevsim koşullarına göre giyeceklerini kendisi seçebilmelidir. Ön ergenlik çağını süren on iki - on dört yaşındaki çocukların giyim alışverişlerinde-se, kendi seçimleri dikkate alınmalıdır. Anne ve baba bu konuda, oğulları eğer isterse yalnızca birer danışman olarak yardımcı olmalıdırlar. Erinlik çağıma böylece ulaşan çocuk, on beş - on yedi yaşlarında artık kendi alışverişlerini kendisi yapabilecektir. Doğal olarak parayı doğru ve yerinde kullanma becerisini de kazana bilmişse...

#### Erinlikte Para Kullanma ve Harcama Sorumluluğunun Kazandırılması

Parayı doğru ve yerinde kullanma becerisi de; tıpkı karar verme eğitiminde olduğu gibi, küçük yaşlardan başlayarak ve gelişme basamaklarına uygun olarak sorumlulukların artırılmasıyla sağlanabilir. Çocuğa, ilköğretim okulunun ilk sınıflarında günlük gereksinimlerini karşılaması için verilen gündelikler, dördüncü ve beşinci sınıflarda haftalığa çevrilir. Verilen haftalığın, çocuğun harcamalarını karşılayabileceği düzeyde olmasına özen gösterilmelidir. Böyle olduğu hâlde haftalık zamanından önce bitir-se, ek bir ödeme yapılmamalıdır. Böylece çocuk, harcamalarını, gelirine göre düzenlemeyi öğrenecektir. Bu para önergenlik döneminde, çocuğun ek kırtasiye giderleri, saç tıraşı, sinama, tiyatro gibi eğlence giderlerini de içine alacak biçimde artırılır. Çocuk

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 189

erinlik çağıma eriştiğindeyse, bir basamak daha yükseltilerek kendi giyim harcamalarını da kendisinin yapması sağlanır. Böylece gencin para kullanımı ve yönetimi konusunda olgunlaştırıl-ması adım adım gerçekleştirilmiş olur.

#### Erinlikte, Gence Yanlış Yapma Özgürlüğünü Tanımak ve Yapılan Yanlışlardan Ders Almasını Sağlamak

Daha önce anne ve babalarıyla giyim gereksinimleri için alışverişe çıkan çocuklar, onların bu esnada izledikleri tutum ve davranışlardan birer model olarak yararlanırlar. Kendilerine ilk kez verilen bu sorumluluğun üstesinden gelebilmek, kendilerini kanıtlayabilmek için büyük bir özen ve çaba gösterirler. Genellikle başarılılar da. Elbette bu sırada bazı yanlışlar da yaparlar. Anne ve babalar, yapılabilecek bu gibi yanlışların, eğitimin bir parçası olduğunu asla unutmamalıdırlar. Olaya bu aşamada karışarak oğullarının yaptığı yanlışları onarma yönüne asla gitmemelidirler. Yaptığı yanlış her neyse, onu düzeltmek için bizzat kendisi çaba ve emek harcamak, kendisi uğraşmalıdır. Başarıya ulaşp yanlışını düzelttiğinde bunun haklı gururunu yaşamalı; başarısızlığa uğradıgmdaysa, ondan aldığı dersle bir daha aynı yanlış yapmamaya çalışmalıdır.

Sözgelimi; eve geldikten sonra aldığı elbisenin bedenine uygun olmadığını gören veya ödemesi gereken tutardan daha fazla para verdiğini fark eden genç, bu yanlışını yine kendi düzeltmelidir. Önüne düşölerek durumu düzeltmeye kalkışmak; ona, yaptığı yanlışları kendisinin düzeltmeyeceğini, bu konuda beceriksiz ve yeteneksiz olduğunu söylemenin bir başka biçimidir. Oğullarına böyle bir alışkanlık kazandıran anne ve babalar; onların, yaşamları boyunca yapacakları yanlışları düzeltmeleri için başkalarından yardım beklemelerine neden olurlar.

Anne ve babaları böyle bir davranışa yönelten kaygı; oğullarını hâlâ çocuk olarak görmeleri, yapacakları yanlışlarda, düşecekleri yanlışlarda zarar görebileceklerini düşünmeleridir. Bu yüzden atacakları her adıma, yapacakları her işe, girişecekleri her eyleme karışır ve yanlış yapmalarını önlemeye çalışırlar. Böylece onları koruyarak görevlerini yaptıklarını düşünürler. Oysa yanlış yapmalarını önleyerek öğrenmelerini ve kendilerini geliştirmelerini engellediklerinin, böylece gelecekteki yaşamlarını güçleştir-diklerinin farkına bile varmazlar.

Çocuklarımızın elinden yanlış yapma haklarını almak, onlara bir katkı sağlamaz. Aksine; öğrenmelerini engelleyerek çocukluk dönemlerini uzatır. Yapacakları ufak tefek yanlışlarla olgunlaşmalarını önler. İleride, deneyimsizlikleri yüzünden daha büyük yanlışlar yapmalarına, bütün yaşantılarını alt üst etmelerine neden olur. Daha önce, yaptıkları yanlışlarda içine düştükleri güçlükleri aşmayı öğrenmedikleri için de durumlarını bir türlü düzeltemezler. Aciz ve zavallı bir hâlde bocalayıp dururlar. Anne ve babalar, çocukları hayat okulunda okuma çağına geldiklerinde, yani erinliğe erdiklerinde, onları bu değerli öğretmenin becerikli ellerine bırakırlarsa, en iyi şekilde eğitileceklerine inanmalıdırlar. Çünkü hayat, seçeneği olmayan tek öğretmendir. Gencin Yetişkin Kimliğinin Onaylanması ve Sorumluluk Bilincinin Kazandırılması

Şu ana kadar vurgulamaya çalıştığımız gibi, erinlik döneminde gençlerin anne ve babalarıyla girdikleri çatışmaların ana nedeni; onların bir yetişkin olarak kendilerini kabul ettirmek ve onaylatmak çabasından başka bir şey değildir. Ailelerinin karşısına, genellikle anne ve babalarının tutumlarıyla çelişen isteklerle çıkmaları, benzer düşünce ve önerileri sürekli yinelenmeleri, kendi seçimlerini inatla savunmaları evde yoğun bir gerilim yaratır. Ancak genç bütün bu tavırlarıyla, "Artık ben de ailemizin yetişkin

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 191

bir üyesiyim. Benim de sizler gibi kendime özgü tercihlerim, seçimlerim, düşünce ve önerilerim var. Bunları da dikkate almalısınız. Almak zorundasınız!" demek istemektedir.

O güne kadar evde verilen bütün kararların tek yetkilisi olan anne ve babalar, bu dikiliş karşısında irkilirler. Gözlerine, kulaklarına inanmak istemezler. Önce küçümseyen tavır ve davranışlarla bu istekleri geçiştirmeye, savsaklamaya çalışırlar. Israrlar, yinelenmeler karşısında iyice sinirlenip öfkeye kapılırlar. Bağırma, azarlar, tehdit ve cezalar birbirini izler. Ancak bunlar hiçbir yarar sağlamaz. Üstelik ilişkiler sürekli kötüye gider.

Anne ve baba belki farkında değildir, ama oğulları zekâ ve yetenekçe sahip olabileceği en geniş sınırlara doğru gelişmektedir. Okulda bilgi ve görgüsünü genişletmiştir. Neden sonuç ilişkilerine göre düşünme alışkanlığını kazanmıştır. Evinin dışında karşılaştığı sorunları yalnız kendi zekâsı ve çabasıyla çözmeyi öğrenmiştir. Artık spor, sanat, politika, ekonomi, günlük yaşam, dünyanın geleceği gibi hemen her konuda düşünceleri ve yorumları vardır. Arkadaşlarıyla bunları sınamış ve yarıştırmıştır. Tek eksiği bu görüşlerini yetişkinlerle tartışmak, onların görüşleriyle çarpıştırıp yarıştırmak, yaşam sahnesinde sınamaktır. Böylece kişiliğini geliştirebilecek ve kendini topluma bir yetişkin olarak kabul ettirebilecektir. Doğal olarak bunu ilk kez, kendine en yakın bulduğu, güven ve huzur duyduğu yerde, aile çevresinde denemek ister. Onu kendi ailesi, anne ve babası bir yetişkin olarak görüp kabul etmezse başka kim kabullenebilecektir?

Aile, oğullarının iyi yetişmiş yetkin bir yetişkin olabilmesi için, öncelikle onun bu çaba ve gayretlerine destek vermelidir. Kendisini bir yetişkin aday olarak kabul edip onu anlamaya, eksikliklerini giderip tamamlamaya çalışmalıdır. Gencin, kendini ifade edebilmesi, düşünce ve

görüşlerini açıkça ortaya koyup bunları saygı, anlayış ve hoşgörü sınırları içinde anne ve babasıyla tartışabilmesi; ailede iletişim kanallarının açık olduğunu gös-

fi

192 Genç Erkek Psikolojisi

terir. Hele bu tartışmalarda her iki taraf da birbirlerini anlayabiliyor ve sonunda bir uzlaşıya varılabiliyorsa, gencin bu olgunlaşma sürecini başarıyla geçirme şansı yüksek demektir.

Erinlikte, gencin ileri sürdüğü düşünce ve görüşler her zaman; yeterince olgun ve doğru olmayabilir. Yine de bütün bunlar ilgi ve dikkatle dinlenmeli, tam olarak kavranmaya çalışılmalı, saygı ve hoşgörüyle tartışılıp değerlendirilmelidir. Gencin düşünce ve görüşlerini başkalarıyla paylaşması, bunlarla ilgili tepkileri görmesi, karşı görüşleri değerlendirip bir sonuca varması bile s başlı başına bir eğitimidir. Olgunlaşmanın bir parçasıdır.

Genç, giriştiği işlerde de her zaman yüksek bir başarı kazana-: mayabilir. Böyle bir durumda küçümsenip aşağılanmamak; öz- j

i

güveninin sarsılmasına neden olunmamalıdır. En azından gös- • terilen çaba ve amaç övülebilir. Çabalan yinelenidikçe deneyimi artacak, deneyimi arttıkça başarı oranı yükselecektir. Gencin neleri yapıp neleri yapamadığını görüp öğrenmesi, yeteneklerinin sınırlarını keşfetmesi bile yetkinlik yolunda atılmış adımlardır? Anne ve baba, oğullarının okul sorumluluklarının yanı sıra, gerek evde ve gerekse dışarıda yeni sorumluluklar kazanmasını engellememeli, aksine onu desteklemelidir. Doğal olarak anne ve babanın kendi sorumluluklarını yerine getiren bireyler olmaları, gencin bu davranışları kazanmasında önemli bir etkindir.

Genç, sorumluluklar üstlendiğinde ve bu sorumluluklarını tam olarak yerine getirdiğinde, övülüp takdir görmelidir. Böyle bir tutum, onun sorumluluk sahibi bir insan olarak yetişmesini sağlayacaktır. Ancak yine de erinlik çağındaki oğullar, bazen anne ve babalarını tam anlamıyla dehşet içinde bırakan isteklerle veya oldu bittilerle yüz yüze bırakabilirler. "Baba, bizim okulun karşısındaki pizzacıyla anlaştım. Okut çıkışından saat yirmiye kadar evlere servis bölümünde çalışacağım, iyi de para veriyor biliyor musun ?" veya "Anne, yaz tatilinde iki arkadaşım ile birlikte Antalya'daki bir tatil köyünde çalışacağız. Sen hep yazları boş boş dolaşıyorsun diyordun yal Artık be-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 193

mim de bir işim olacak." derler. Böyle istekler, pek çok ailede anne ve babanın kanını beynine sıçratır. Bütün evi taşkın bir öfke seli kaplar. Kavga, kıyamet sürer gider... "Bak ne güzel! Oğlum sorumluluk üstlenmek istiyor." diye düşünmeye pek olanak tanımaz. "Öyle ya! Sevgili oğulları gözlerinin önünde olmayacaktır. Kimbilir hangi tehlikelerle yüz yüze kalacaktır? Hem çalışmaya, paraya ihtiyacı mı var? Aç mı, açık mı? O, derslerine çalışsın yeter!"

Kendi on beş yaşımı anımsıyorum. Her yaz tatilinde olduğu gibi babamın Sahaflar Çarşısı'ndaki kitapçı dükkânında çalışıyorum. Harçlığına... Çalışmak dediğim, dükkânda oturup kitap okumak; zaman zaman gelen alıcılarla ilgilenmek... Baktım, Yurttaş Kitapevi'nin sahibi Mehmet amca kendine geçici bir yardımcı arıyor. Bir haftalığına... "Baba!" dedim, "izninle ben Mehmet amcanın yanında çalışmak istiyorum." Babam hiç üsteletmedi. "Tamam oğlum!" dedi. "Git, çalış."

Ben izni kopardım ya! Sevinç içinde koşup işe başladım. Artık benim de bir işim var. Para kazanacağım. Akşama kadar tezgâhın önünde ayakta dikilip müşteri çekmek, istenenleri çıkarıp vermek işin kolay yanı. Ama kitaplar satıldıkça eksilenleri yerine koymak için günde birkaç kez Sirkeci'ye inip kitap toplamak, kitap paketleriyle onca yolu yürüyerek

geri dönmek yok mu? İşte o tam bir felâket. Yorgunluktan elim, kolum, ayaklarım tutmaz hâlde... Akşam nasıl oldu, nasıl eve gittim, nasıl uyudum, bilmiyorum. Ama yine de sabah kalkıp işe gittim. Gururumdan ağzımdan tek bir şikayet sözcüğü bile çıkmıyor. Babam her şeyin farkında, üzülüyor; ama hayatı tanımam için o da sesini çıkarmıyor. Bu şekilde bir hafta boyunca çalışıp durdum. Sonunda, haftalığımı alıp vedalaştım. Mehmet amca, "Tunceli" dedi. "Senden memnunum. İstersen çalışmaya devam et." "Yok Mehmet amca!" dedim. "Babam yalnız. Hem beni de özlemiş." Oradan ayrılıp koşa koşa dükkânımıza gittim. Babam gülümseyerek karşıladı  
İ;: ' '//> M>r/ı^f''>':?' 194 Genç Erkek Psikolojisi ^  
:;!!; ';

beni. Birden kendimi çok mutlu hissettim. Gidip ona sarıldım. "Baba!" dedim. "Seni çok özledim."

Oğullarımızı Yetiştirirken Sınırlar Niçin Gereklidir?

Erinlik çağındaki gençler; yapısal ataklıkları, pek çok şeyi ilk kez yapabilecek olmalarının merak, ilgi ve heyecanı ile elbette sakıncalı eylem ve girişimlere atılmak isteyebilirler. Bize düşen onların hayat otobanına çıkmalarını engellemek değil; ama gidecekleri yolu daha güvenli ve onları daha donanımlı kılmaktan ibarettir. Eğer gençler sürücü belgesine ve gerekli yol bilgilerine sahiplerse; çıkacakları yolun yol çizgileri çekilmiş, işaret levhaları konulmuş, bariyerleri yerleştirilmişse, artık yola çıkma zamanları gelmiş demektir. Bundan sonra olacak her şey yaşamla kendileri arasında geçecektir. Her ne kadar sızlanıp şikayet de etseler, oğullarımızın hayatlarını güven içinde sürdürmelerini sağlayacak kurallara ve hatta yasaklara gereksinimleri vardır. Ancak bu şekilde, ne zaman ve nasıl davranmaları gerektiğini bilebilirler. Kendilerini daha güvenli ve daha huzurlu hissederler. Yol şeritleri çekilmemiş, işaret levhaları konulmamış, bariyerleri yerleştirilmemiş bir otoyolda kim güvenle yol alabilir ki? Unutmamak gerekir ki, kuralları gereksinimler belirler. Eğer bir gereksinme varsa, kesinlikle bunun bir kuralı da olmalıdır. Gereksinme ortadan kalktığında ise, artık o kurala da ihtiyaç yoktur. Eğer bir kural, gereksinimlerle çelişiyorsa veya onları tam olarak karşılamıyorsa; değiştirilmeli ya da düzeltilmelidir.

Oğlumla ilk defa doğal bir plajda denize giriyorduk. Suyu girmişti, ama yüzmeye çekiniyordu. "Niçin yüzmüyorsun?" diye sordum. Bir yüzüme, bir de denizin açıklarına doğru baktı. "Nasıl yüzeyimi" dedi. "Derinlik mantarları yok. Ayağımı nerede yere basacağımı bilemem kil" Düşündüm. Oğlum haklıydı. Daha yeni yüzmeye öğrenmişti ve yorulduğu zaman yere basması gerekiyordu.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 195

İyice yüzmeye öğrendikten sonra artık derinlik mantarlarına gereksinmesi kalmayacaktı. Ancak o güne kadar, bu mantarlara ihtiyacı vardı. İşte bizlerin de, oğullarımızın yaşayışını kolaylaştırmak, onları yaşama hazırlamak, daha sağlıklı, daha başarılı, daha mutlu olmalarını sağlamak için bu sınırları; açık ve belirgin çizgilerle çizip göstermemiz gerekmektedir. İyiyi, doğruya güzele yönelmeyi; kötünden, yanlıştan, çirkinden uzak durmayı; çalışmayı, okumayı, bilgi sahibi olmayı; yaşamın güçlüklerinden yılmama-yı, başarmayı ve başarısızlıkta yıkılmamayı, toplumumuzun birer erdem olarak benimsediği değerlere sahip olmayı benimsetmeliyiz. Onları iyi davranışlara, yararlı alışkanlıklara yönleltmeli; kötü davranışlardan, zararlı alışkanlıklardan uzak tutmalıyız. Kötü, zararlı ve çirkinle oğullarımızın arasına kesiksiz çift çizgiler çekmeliyiz. Kazaları engellemek için gerekli yerlere uyarı levhaları dikmeliyiz. Uçurumlarla aralarına bariyerler yerleştirmeliyiz. Onları kötülüklerden ancak böyle koruyabiliriz, hedeflerine esenlikle varmalarını ancak böyle sağlayabiliriz.

Koyacağınız kurallar karmaşık ve göreceli değil; basit, objektif, açık ve uygulanabilir olmalıdır. Mümkünse bu kuralları oğlunuzla tartışarak, onu bunların gerekliliğine inandırarak, katılımını sağlayarak belirleyiniz. Ültimatömcü değil, uzlaşmacı olunuz. Uygun bulacağınız bazı konularda onun isteklerine uyarak ödünler veriniz. Kesinlikle uyulmasını istediğiniz konuların altını çiziniz ve sizin onaylayacağınız çok önemli istisnalar dışında bu kuralın bozulmasına asla izin vermeyiniz. İstisnalar, yani kural dışı durumlar için özel kurallar koyunuz. Ancak yine de, oğlunuzun; koyduğunuz kuralları hiç çiğnemeyeceği, ara sıra sınırları zorlayıp küçük kaçamaklar yapmayacağı hayalciliğine kapılmayınız. İzleyici, denetleyici, uyarıcı ve yapıcı olunuz. Asla kırılcı olmayınız! Köprüleri yıkmayınız, gemileri yakmayınız, kapıları kapatmayınız! Onun bütün tepki-

196 Genç Erkek Psikolojisi

lerinin büyüme çabalarının birer yansıması olduğunu unutmayınız. Önemli olan tek şey, oğlunuzun yetkin bir yetişkin olma amacına güvenli bir biçimde ulaşmasıdır. Yoksa sizin, kimin patron olduğunu oğlunuza kanıtlamanız değil!

Hiçbir zaman annelerinin, babalarının sözünden çıkmayan ana baba kuzularını oğlunuza örnek gösterip kalbini kırmayınız. Onlara özenmeyiniz. Çünkü böyleleri; ezilmiş, sindirilmiş, özgüvenleri yok edilmiş, çaresiz çocuklardır. Bunlar, kurallara uygun davranırlar. Sorumluluklarını yerine getirirler. Terbiyeli, nazik ve uysal görünürler. Ancak aslında utangaç, sıkılgan ve bağımlıdırlar. Onların arasından hiçbir zaman atak, girişken, önder tipler çıkmayacaktır. Hayata atıldıklarında, bu özellikleriyle yazık ki aynı çocukluklarındaki gibi uyumlu fakat silik birer kişilik olarak kalmaya mahkum olacaklardır.

İletişim Olmadan Asla

Erinlikte, çok bunalımlı bir süreçten geçmekte olan oğullarla anne babalar arasında, çözümleyici ve destekleyici ilişkilerin etkin bir iletişim sağlanmadan kurulup sürdürülebilmesi olanaksızdır. Ancak buradaki en büyük güçlük, eğer çocukluktan beri sürdürü-legelen sıcak ve samimi bir iletişim yoksa, bu dönemde böyle bir iletişim kurulmasında aşılması güç engellerin bulunmasıdır. Anne ve baba o güne kadar hep dediğim dedik bir disiplin uygulamış; çocuk da hep bu baskıya boyun eğmişse, sorunlarını onlara açmakta, dile getirmekte zorlanacaktır. Anne ve babasının daha önce de olduğu gibi kendisini anlamayacaklarını düşünüp ısrarla susacaktır. Erinlik gençlerinin bu dönemde, çok büyük bunalımlar, sıkıntılar yaşamaları; fakat sırf bunları anne ve babalarına söyleyemedikleri için kendilerine yardımcı olunamayıp giderilmesi mümkün olmayan serüvenlere sürüklenmeleri sık yaşanan durumlardır.

Oğullarımızın elbette yalnızca başarılı, mutlu, güzel yaşayışları; hoş, sevinçli duygu ve düşünceleri olmayacaktır. Başarısız, bece-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 197

riksiz, yaralayıcı yaşayışları, kırgın, üzgün, kızgın ve öfkeli tepkileri de olacaktır. Belki birinci türden yaşayışları, duygu ve düşünceleri paylaşmak bizim için daha kolaydır. Ancak oğullarımızın ikinci türden yaşayışlarını, duygu ve düşüncelerini bizimle paylaşmaya daha çok gereksinimleri olduğunu da bilmemiz gerekir.

Ne yazık ki anne ve babalar, bu türden sorunları paylaşmaya hiç de elverişli değildirler. Bu gibi durumlarda kolayca sinirlenilip öfkeleniverirler. Hemen anne-baba ve çocuk ilişkisi içine girilir. Genç, bir çocuk gibi azarlanıp paylamverir. Doğal olarak bundan sonra iletişim kopar. Genç, sorunlarını anne ve babasına açmaktan kaçır.

Paylanacağından, azarlanacağından, horlanıp aşağılanacağından korkar.

Aslında bunda pek de haksız değildir. Paylaşmak; ilgiyle, dikkatle dinlemek demektir. Paylaşmak çocukla sevinip, çocukla coşmak, çocukla öfkelenip, çocukla heyecanlanmak demektir. Ancak kesinlikle; "Böyle bir

şeyi nasıl yaparsın, anlayamıyorum!" veya "Bunu söyleyebilmen için delirmiş olmalısın!", "Bak sana neyi yanlış yaptığını söyleyeyim! Ben senin yerinde olsaydım..." demek; yani aşağılamak ve ders vermek demek değildir.

Sağlıklı bir aile içi eğitimin temeli, etkin iletişimdir. Bunun için, anne ve babalarla oğulları arasındaki iletişim kanalları her zaman açık tutulmalı ve doğru iletişim yapılmalıdır. Doğru bir iletişim içinse, şu kurallara titizlikle uyulmalıdır:

O Herhangi bir konuda oğlunuzla konuşmak istediğinizde o buna hazır değilse, onu asla zorlamayınız. Konuşmak istediğinde kendisini dinlemeye hazır olduğunuzu içtenlikle ve ısrarla belirtiniz. Bunun için uygun ve elverişli olduğu anlardan yararlanmaya çalışınız. Unutmayınız; iletişimin % 80'i dinlemektir.

O Oğlunuz sizinle bir şeyleri paylaşmaya çalıştığında ne kadar önemli işiniz olursa olsun bunu asla ertelemeyiniz. Sonra bir daha bu olanağı bulamayabilirsiniz.

#### 198 Genç Erkek Psikolojisi

Oğlunuzla konuşurken ona samimî bir ilgi gösteriniz. Bu yakınlıktan mutlu olduğunuzu, sorunlarını paylaşmaya her zaman hazır bulunduğunuzu içtenlikle belirtiniz. Dinlerken etkin davranınız. "Ya, öyle mi?Peki, sonra ne oldu 10 zaman sen ne yaptın ?" gibi sorularla anlattığı konuya olan ilginizi belli ediniz. Böylece onunla paylaştığınız şeyleri çoğaltmayı başaracaksınız.

O Oğlunuzun duygu, düşünce ve hayallerini paylaşınız. Bunu ona belli edip inandırınız. Bir şeyini sizinle payla-şırken sevinçliyse, sevincine; kederliyse kederine ortak olunuz. Bunu jest ve mimiklerinizle, sözlerinizle hissettirip duyurunuz. Böylece siz ve oğlunuz, birbirinize daha yakın olacaksınız. Size gerçekten ihtiyacı olduğunda yanında olma şansınızı artıracaksınız.

O Oğlunuzun sizinle paylaştıkları, sizinle onun arasında kalmalıdır. Bunların hiçbir bölümünü hiçbir kimseye, onun izni olmadan söylemeyiniz. Böylece onun güvenini kazanacak ve sizinle daha önemli sırlarını paylaşmasını sağlayacaksınız.

O Övgülerinizi ve eleştirilerinizi daima oğlunuzun davranışlarına yöneltiniz. Bu onun olumlu davranışlarını çoğaltmasını, olumsuz davranışlarını düzeltmesini sağlayacaktır. Sizin de onunla gurur duymanızı...

O İyi davranışlarını övmek için hiçbir olanağı kaçırmayınız, fakat küçük yanlışlarını olabildiğince görmezlikten geliniz. Bu onun özgüvenini artıracak, deneyim ve beceri kazanmak için daha etkin ve daha istekli kılacaktır.

O Oğlunuzun kişiliğini övmekten de kişiliğini eleştirmekten de özenle kaçınınız. Bu, onu hem hak etmediği yersiz bir güvene kapılmaktan hem de özgüvenini yitirmekten koruyacaktır. Böylece ilişkileriniz de daha sağlıklı bir tabana oturacaktır.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 199 ..

O Elbette bazen oğlunuza ceza vermeniz de gerekecektir. Böyle durumlarda vereceğiniz cezanın öfkenizle değil, suçla orantılı olmasına özen gösteriniz. Yoksa oğlunuz, hatalı davrandığı için değil, fakat sizi kızdırdığı için cezalandırıldığını düşünecektir.

O Vereceğiniz ceza, eğer mümkünse suça özel bir yorum getirmeli, o suçun niçin yapılmaması gerektiğini açıklayıcı, onarıcı, telâfi edici, tekrarını engelleyici, eğitici bir içeriğe sahip olmalıdır.

O Hiçbir tartışmada kapıları kapatmayınız. Sert bir rüzgârın kapıyı kapatma olasılığına karşın oğlunuzun cebine bir anahtar koymayı unutmayınız. Sevginizin, ilgi ve desteğinizin koşullara bağlı olmadığını,

her koşul ve durumda ona yardımcı olmaya hazır bulunduğunuzu sık sık belirtiniz. Bu, onun uğradığı yenilgilerde, kalesine, yani ailesine sığınıp kendini toplamasına ve yeniden dışarıya açılma cesaretini bulmasına yardım edecektir. Böylece ileride onun kazanacağı başarılarda sizin de bir payınız olacaktır.

Anne ve babaların oğullarıyla kuracakları sağlıklı bir iletişim, aile gemisinin radarı gibidir. Siste, pusta bile yolunuzu gösterir. Tehlikeleri önceden haber verir. Eğer böyle bir iletişim kurulamamışsa, bir kazaya uğramama olasılığı yalnızca şansa kalmış demektir. Anne ve babalar, ne kadar özenli davranırlarsa davranırlar, oğullarıyla sürekli bir hoşgörü ve uzlaşma ortamı içinde olamazlar. İster istemez zaman zaman onlarla çatışmak zorunda kalırlar. Özellikle otorite sağlamak isteyen babalarla, üzerindeki bu otoriteyi gevşetmek, kırmak ve ortadan kaldırmak isteyen oğullar arasında sert tartışmalar yaşanabilir. Konunun uzmanları; anne, baba ve gençler arasında çıkan tartışmalarda, her iki tarafın da aşağıdaki üç noktayı göz önün-

#### 200 Genç Erkek Psikolojisi

de bulundurmaları hâlinde çatışmaların daha seyrek, uzlaşmaların daha fazla olacağını öne sürerler:

1. Gencin isteği yerine getirilecek olursa, gerçekten önemli bir sakınca doğma olasılığı yüksek mi? Yoksa anne ve babanın bu isteğe karşı çıkışı yalnızca kişisel nedenlerden veya bir otorite kaygısından mı kaynaklanıyor?
2. Anne babanın karşı çıkışı akla uygun ve haklı nedenlere dayanıyorsa, genç; bunu kabullenip isteğinden vaz geçebilir mi? Gencin söz konusu isteğinden vaz geçmesi hâlinde, onun bu isteğine karşılık başka uygun bir seçenek önerilebilir mi?
3. Çatışmaya neden olan sorunda, sakıncaları giderebilecek bazı önlemler alınarak iki tarafı da mutlu edebilecek bir orta yol, bir ara yöntem denemek mümkün olabilir mi?

Gençler, anne ve babalarıyla giriştikleri bu tartışmalar sırasında zaman zaman amaçlarını aşan kaba, sert ve kırıcı sözler kullanabilirler. Anne ve babalar onlara hiçbir şekilde böyle konuşamayacaklarını kesin bir dille söylemelidirler. Bununla birlikte çocuklar, anne ve babalarına ne söylerlerse söylesinler, onları her zaman derin bir sevgi ve saygıyla sevip sayarlar. Onlara hiçbir zaman sürekli bir öfke ve kin duyamazlar. Tıpkı anne ve babaların oğullarına duymadıkları gibi...

Aslında genç erkekler, her ne kadar yetişkinliğe doğru önemli bir gelişme sağlamış da olsalar, anne ve babalarının sevgisi, güveni ve desteği olmadan yapamazlar. Bunlardan yoksun kalabileceklerini düşünmeleri veya gerçekten yoksun kalmaları hâlinde hayata da tutunamazlar. Kayıp yiterler. Bütün anne ve babaların, oğullarının bu dönemde yaşama tutunduğu en önemli bağ olduklarını bilerek davranmaları, bu bağı koparabilecek davranışlardan uzak durmaları gerekir.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 201

#### Oğullarla Arkadaş Olmak

Oğullarla anne ve babalar arasında çocukluktan beri süregelen karşılıklı sevgi, güven, paylaşmaya dayanan iyi ilişkiler ve etkin bir iletişim varsa, erinlikte yaşanması beklenen bunalımlar yerine bir dostluk ve arkadaşlık dönemi de başlayabilir. Bir bebek olarak kucaklarına aldıkları oğullarını sağlıklı büyüterek boylarına dek eristirebilen birer anne ve baba olabilmek ne büyük mutluluktur. Şimdi onların yalnızca birer oğulları değil, fakat aynı zamanda, genç birer arkadaşları, birer can yoldaşları, birer destek ve dayanakları vardır. Böylece yitirdikleri gençliklerini yeniden yaşayacak, belki de gençliklerinde tadamadıkları lezzetleri tadacaklardır.

Babalar oğullarıyla artık şakacıktan değil, fakat gerçekten güreş tutabilirler. Birlikte, basketbol, futbol, voleybol oynayabilir, koşuda,

yüzmede yarışabilirler. Bir satranç tahtasının başında kozlarını paylaşıp tavla oynarken şakalaşabilirler. Onlara yenildiklerinde, oğullarının yetkinliğinden kıvanç duyup sevinebilirler. Aynı müzikten, aynı filmde ortak tad alabilirler. Tıpkı bir arkadaşının sırlarını paylaşır gibi oğullarının sevinçlerini, üzüntülerini paylaşabilirler. Onlara kendi görüş ve deneyimlerini sunabilirler. Kendi sorunlarını oğullarına açabilir, onlardan destek alabilirler. Böylece onlara ailenin bir bireyi olduklarını hissettirebilirler.

Ve anneler... Çocuklarının karşı cinsle ilişkilerinde onlara doğruları gösterebilirler. İnceliğin, doğruluğun, paylaşmanın, arkadaşlığın erdemini anlatabilirler. Birbirlerinin duygu ve düşüncelerine, ruhlarına ve bedenlerine saygının önemini öğretebilirler. Oğullarının; ilk sevilere, ilk buluşmalarının heyecanını paylaşabilir, onlara nasıl giyinip, nasıl davranacaklarını gösterebilirler. Sevinçlerinde ve acılarında onlara destek olabilirler. Böylece oğullarına; tıpkı ilk adımlarını atarken olduğu gibi, şimdi de

T

## 202 Genç Erkek Psikolojisi

yaşama doğru çıkacakları bu uzun yürüyüşe, onların güven verici desteklediklerini duyurabilirler.

### Erinlikte Zihinsel Gelişme ve Okul Sorunları

Erinlik döneminde gençler, çocukluk çağında alışlagelen nesnel düşünme biçimlerini korurlar. Daha önce edindikleri nesnel bilgilerden yararlanırlar ve bunları zenginleştirirler. Bununla birlikte erinlik, düşünsel plânda somuttan soyuta yöneliş dönemidir. Ancak yine de erinlikte, soyut düşünce alanında tam bir olgunluktan söz etmek olası değildir.

Erinlik dönemindeki gençler, determinizm prensiplerini ve nedenselliği evrensel boyutlarıyla kavramakta zorlanırlar. Düşünsel alandaki bu derinliğe ancak ergenlik döneminde ulaşılır. Bu nedenle, erinlik çağındaki öğrenciler; genellikle matematik, dilbilgisi, fen ve biyoloji derslerinde daha yüksek başarı gösterirken, fizik ve kimyadaki başarıları daha düşüktür.

Bu dönemde gençler, artık yalnız nesnel dünyaya ilişkin bilgileri algılayıp değerlendirmezler. Fakat bunun yanı sıra soyut kültürel değerleri kavramaya başlarlar. Bunları kullanmaya ve yorumlamaya yönelik yoğun bir ilgi gösterirler. Gençler artık, ilgi alanlarına giren hemen hemen bütün konularda teorik öneriler, kuramlar, görüşler geliştirirler. Toplumsal sorunlar, ekonomi, politika, din, ahlâk, ekoloji, dünyanın geleceği ve günlük olaylar hakkında özgün fikirler üretmeye, çözümler geliştirmeye başlarlar. Bu konuları kendi aralarında, hatta yetişkinlerle tartışırırlar. Öneri ve kuramlarını inanılmaz bir heyecan, inat ve ısrarla savunurlar. Böylece bu konulardaki yetkinliklerini göstermeye ve kanıtlamaya çalışırırlar.

Erinlik çağı gençlerinin özerkliklerini kazanma ve yetkinlik arama çabaları evde anne ve babalarıyla olduğu gibi okulda da öğretmenleriyle ve okul yöneticileriyle zaman zaman çatışmalarla-

### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Erinlik 203

rına neden olur. Özellikle psikoloji, sosyoloji, felsefe, kompozisyon ve edebiyat gibi derslerde öğrenciler konuları kolayca günlük sorunlara veya ilgi duydukları konulara kaydırırırlar. Bu konulardaki düşünce ve yorumlarını ortaya koyar ve bunları savunurlar. Öğretmenlerinin veya okul yöneticilerinin haksız gördükleri tutum ve davranışlarına karşı çıkar, haklarını şiddetle korurlar. Sınıfta disiplin sağlayamayan, katı ve sert disiplin uygulayan, kendilerine karşı küçük düşürücü, aşağılayıcı tavır ve davranışlar içinde bulunan, haksızlık ve ayrımcılık yapan öğretmenlerine zaman zaman saygı sınırlarını zorlayan tepkiler gösterirler. Kimi zaman da pasif direnişe geçerler. Bu öğretmenin

derslerine girmemek, sınıfta ilgisiz davranmak, dersine çalışmamak, sözlüde yanıt vermemek, yazılıda boş kağıt vermek, okuldan kaçmak; bu gibi tepkiler arasında sayılabilir.

Buna karşın iyi ders anlatan, öğrencileri arasında ayırım yapmayan, herkese eşit ve adaletle davranan, not verme sistemi adil olan, konuşmalarında öğrencilerini önemseydiğini, değer verdiğini gösteren, onların sorunlarıyla ilgilenen, sıcak ve yakın davranan öğretmenler; bütün öğrenciler tarafından sevilip sayılır ve örnek alınırlar. En yetersiz öğrenciler bile bu öğretmenlerin derslerine ilgi gösterir ve yapabileceklerinin en iyisini yapmaya çalışırlar. Sevilen öğretmenler, öğrencilerinin öğrenim süreci içinde karşılaşılabilecekleri zorlukları aşmalarına, onların öğrenimlerini tamamlamalarına büyük katkı sağlarlar. Buna karşın sorun yaşadıkları öğretmenler yüzünden öğrenim hayatlarını yarıda bırakan öğrencilerin sayısı, sanılandan fazladır.

Bio-Psiko-

SOSYAL

Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik Dönemi

Ergenlik Döneminde Yaşanan Biyolojik ve Fizyolojik Gelişmeler

Erkek çocuklar, on iki - on yedi yaşları arasında fizyolojik ve biyolojik açıdan çok hızlı bir büyüme ve gelişme süreci yaşadıkları önergenlik ve erinlik dönemlerinin ardından, on sekiz - yirmi yaşları arasında "ergenlik" adı verilen nisbeten sakin bir evreye girerler. Büyüme ve gelişme bu evrede de etkisini sürdürmekle birlikte eski hızını büyük ölçüde kaybeder. Boy uzaması ve kilo artışı yavaşlar. Buna karşın özellikle omuzlarda, göğüste, kol ve bacaklarda kaslarına görülür. Kemikler kalınlaşıp güçlenir. Yüz genişliği artar. Çene yapısı gelişmesini dönem boyunca sürdürür. Boyun güçlenir. Böylece genç, tam bir erkek ifadesi kazanır.

İç salgı bezlerinin salgıladığı hormonların dengelenerek olmaları gereken normal düzeylerde sabitlenmesiyle biyolojik ve fizyolojik yapılar da dengelenir. Erkeklik organı ve erbezleri dönem sonunda gelişimlerini tamamlayarak yetişkinlerin sahip olduğu boyut ve ağırlığa ulaşır. Ses, çatallanma aşamasından çıkıp belirgin bir erkek sesi niteliği kazanır. Yüzde ve bedende görülen ergenlik sivilceleri sinmeye başlar. Sakallar gürleşir. Göğüs bölgesinin kıl-lanmasıyla birlikte bedendeki erkeğe özgü kıl-lanma süreci tamamlanır. Genç; dönemin sonuna, yani yirmi yaşına geldiğinde boyu uzayabileceği en üst düzeye, ağırlığı sahip olabileceği en ideal kiloya ulaşır. Fizyolojik ve biyolojik yapısı en sağlıklı, en etkin çağma kavuşur. Fiziksel güç ve potansiyelinin sınırlarına varır. Unutulmamalıdır ki, genetik yapının belirlediği bütün bu biyolojik, fizyolojik ve fiziksel özellikler; içinde yaşanılan coğrafî ortam, beslenme, yaşama koşulları, egzersiz, spor gibi geliştirici veya sınırlayıcı etkenlerle doğal yapının gerisinde kalabileceği gibi daha ilerilere de çekilebilir. Ayrıca, gelişim basamaklarına sı-

M?

' . ( ' : - . " ' 208 Genç Erkek Psikolojisi  
nır olarak gösterilen yaş düzeylerinin, yalnızca genellemeler olduğu unutulmamalıdır. Öyle ki, on dokuz yaşını bitirdiği hâlde gelişmesini sürdürebilen gençler olabileceği gibi, on yedi yaşında gelişmesini tamamlayan gençler de bulunabilecektir.

İ Ergenlik Çağındaki Erkeklerde Psikolojik Yapı

"<S] Genç; erinlik dönemi boyunca ardı ardına yaşadığı bütün o fizyolojik ve biyolojik gelişmelerden, ailesiyle ve okul yönetimiyle giriştiği özgürlük savaşlarından, yetkinlik ve kimlik arayışlarından yorgun düşmüştür. Ergenlikle birlikte hormonal etkinliklerin yanı sıra biyolojik ve fizyolojik yapının gelişimini dengelemesi gence biraz soluk aldırır.

Psikolojik bir rahatlama sağlar. Nasıl biri olacağı bilinmezinden kim olduğu gerçeğine ulaşmıştır artık. Ergenlik çağı genci için sahip olduğu sosyal kimlik; taşralı veya kentli, zengin veya fakir, kültürlü veya cahil bir aileye mensup olması, eğitimi sürdürüp sürdürmemesi büyük önem taşır. Ancak bundan da önemlisi; yüz ve beden özellikleri, yetenekleri, aklı, zekâsı, öğrenme, konuşma ve davranış becerileridir. O, bütün bu kişisel özellikleriyle başkaları tarafından beğenilmek, takdir edilmek, önemli ve değerli görülmek ister. Bu bir yetkinlik istemidir. Bütün bu özellikleriyle sevilip beğenilen, övülüp özenilen genç; kendiyle gurur duyar. Yaşamı sever, geleceğine güvenle bakar. Başkalarıyla daha kolay anlaşır. Sağlıklı ve uzun soluklu ilişkiler kurar. Daha büyük hedefleri kendine amaç edinir. Önüne çıkan engellere karşı büyük bir güçle direnir. Ta ki, amaçlarına ulaşıp başarıyı kucaklayana kadar...

Kendilerini yüz ve bedence çirkin, zekâ ve yeteneklerce yetersiz bulanlar; bütün bu özellikleriyle başkalarından takdir, beğeni ve övgü göremeyenler; yaşama da güçlü bağlarla bağlanamazlar. Kendilerine büyük ve önemli amaçlar edinemez, böyle amaçlar

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 209

uğruna yeterli çaba ve gayret gösteremezler. Kendilerini değersiz ve yetersiz bulurlar. Hayatta başlarına iyi şeyler gelebileceğini hiç düşünemez ve hep olumsuz düşünceler içinde yaşarlar. Diğer insanlarla köklü ve uzun ömürlü ilişkiler kuramazlar. Sıcak ve samimi dostluklar sürdüremezler. Başkalarından mümkün olabildiğince kaçır, kendi yalnızlıklarıyla, sıkıntılar ve bunalımlar içinde yaşarlar. Genç, sahip olduğu özelliklerle belki mutlu ve huzurludur. Belki de mutsuz ve tedirgin... Ancak ne olursa olsun, fiziksel ve zihinsel yeteneklerinin bilincine varmış, olanaklarını ve sınırlarını tanımıştır. Bu bilgiyle; kendi varlığında sahip olduğu üstünlükler ve eksikliklerle, başkalarının üstün ve eksik yanlarını araştırıp karşılaştırır. Kendi kişiliğinde gerçekleştirmek istediği kimliği belirler. Böylece, bütün sahip olduklarını nasıl değerlendireceğinin, yaşamda kendine nasıl bir yol çizmesi gerektiğinin yanıtlarını araştırmaya başlar. Artık ne olup neler olamayacağını aşağı yukarı kestirebilmektedir. Hayattaki amaçlarını belirlemiş, bunları elde edebilmek için yapması gerekenleri yapmaya girişmiştir.

Düşünme, değerlendirme, karar verme yetenekleri büyük bir gelişme göstermiştir. Davranışları artık daha sakin ve daha soğukkanlıdır. Eski sinirli ve aşırı tepkili davranışlarına ket vurmaya öğrenmiştir. Öyle eskisi gibi herkesle olur olmaz tartışmalara girmemeye çalışır. Başkalarının arasında geçen tartışmalara ve rekabetlere daha dikkatli yaklaşır. Aile içi sorunlarda bile daha özenli davranır. Anne, baba ve kardeşler arasında olabilecek tartışma ve rekabet durumlarında tarafsız kalmaya dikkat eder. Bir taraf olarak bunların kendisini olumsuz etkilememesine çaba gösterir. Anne, baba ve kardeşleriyle ilişkilerini olabildiğince üst düzeyde tutmaya çalışır. Bu ilişkileri kendi amaç, hedef ve politikalarını destekleyecek biçimde sürdürmek ister. Çünkü o artık bir yetişkindir.

, ; ;^>' -•/ •\*>\* \$\$ 210 Genç Erkek Psikolojisi  
\*\*\*' ' ,»

Ergenlik sürecinin sonunda gençler, biyolojik ve fiziksel yapının yanı sıra sahip olabilecekleri zihinsel gücün de sınırlarına yaklaşırlar. Öyle ki artık onlara, erişkinler için kullanılan zekâ testleri uygulanmaya başlanır. Çünkü artık bir erişkin zekâsına sahiptirler. Fizik, cebir, geometri problemlerini çözümleyebildikleri gibi, kendilerine özgü bir yaşam sistemi düzenleyebilecek olgunluğa ulaşırlar. Yaşam konusunda o güne kadar edinebildikleri bütün bilgileri yapılandırıp kendi görüş ve gereksinmelerine göre yeniden düzenleyebilirler. Yani kendi yaşamlarının,

kendi geleceklerinin kararlarını alabilecek yetenektedirler artık. Bununla birlikte, yapılan araştırmalar insan zekâsının en yüksek gelişme noktasına yirmi beş - yirmi sekiz yaşlarında ulaşabildiğini göstermektedir.

Ergenlik süreci sonunda, genç erkeklerle karşı cins arasında var olan zekâ tiplerine ilişkin farklılıklar geçerliliklerini korumaya devam eder. Bu dönemde genç erkekler; dil öğrenme, dili kullanma becerisi üzerine önemli kazanımlar sağlarlar. Mekanik ve yapılandırma yeteneklerinin yanı sıra, matematiksel, sosyal ve siyasal sistemler gibi mantıksal düşünmeyle ilgili konularda çok daha yüksek bir başarı gösterirler. Yalnızca yazınsal, politik ve ekonomik yazıları okuyup yorumlamakla kalmaz, bu konulardaki düşünce ve görüşlerini yazıyla da belirtebilirler. Ancak bütün bu görüşlerinde pratik ve somut bir uygulayıcılıktan çok, koyu bir idealizm ağır basar. Kendi aralarında yaptıkları sohbet ve tartışmalarda, daha çok bu konulardaki yeteneklerini sergilemeye çalışırlar. İşte bütün bu özellikleriyle ergenlik çağı, genç erkekler için psiko-sosyal gelişmelerin hız kazandığı bir evredir.

Fleege'nin yaptığı bir araştırma, bu çağdaki genç erkeklerle genç kızlar arasındaki temel yöneliş farklılıklarını çok belirgin bir biçimde ortaya koyar. Ergenlik dönemindeki erkekler; öğrenim hayatında ve çalışmada başarı, geçerli bir iş sahibi olma, geleceğini düzenleme gibi konulara yoğun ilgi gösterirler. Buna karşın ay-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 211

nı çağdaki genç kızlar; sağlığa, güzelliğe, giyim kuşama, şıklığa, popüler ve ünlü olmaya, kendilerine uygun birer eş bulmaya daha çok ilgi duyarlar. Doğal olarak içinde bulundukları sosyokültürel ortam, yaş dönemleri ve bu dönemle ilgili bazı zorunluluklar da onları bu sosyal ve psikolojik gelişmeye yönlendirir. Bu genel eğilimin aksine, geçerli bir işte başarılı olmayı amaçlayan kızlar da görülür. Onların bu yönelişi, daha çok sosyal çevrelerinin ve yaşamlarının zorlayıcı etkilerinden kaynaklanır.

Ergenlik çağı; eğer okuyorlarsa genç erkeklerin ortaöğrenim okullarını bitirip yüksek öğrenime devam edecekleri, eğer okumuyorlarsa hayata atılacakları bir döneme rastlar. Yani onlar, çok önemli kararlar almak ve bu kararları uygulamak aşamasında-dadırlar. Hayatta, kendilerini başarıya ulaştıracak mesleği seçmek... Sınava girip bu eğitimi sağlayacak yüksek okula gitmek... Eğitim uğruna aile ocaklarından, annelerinden, babalarından, doğup büyüdüğü, yaşadıkları şehirlerden ayrılmak... Bundan böyle yabancı bir kentte, hiç bilmedikleri ortamlarda, hiç tanımadıkları insanlarla birlikte yaşamak... Yepyeni ilişkiler kurup bu ilişkileri sürdürmeyi başarmak...

Yüksek öğrenim gençlerinden kimileri, gittikleri kentin üniversite yurtlarında, kimileri birkaç arkadaş birleşip kiraladıkları evlerde yaşarlar. Hem de o güne kadar üstlenmedikleri pek çok sorumluluğun altından tek başlarına kalkmaya çalışarak... Yaşamlarında pek çok şeyi belki de ilk kez kendi başlarına yaparak... İşte bütün bunlar, onlara o güne kadar sahip olmadıkları, fakat kesinlikle kazanmak zorunda bulundukları bir deneyim zenginliği sağlar. Ailelerinin ve okulun dışında, farklı bir dünyada, yaşamla tek başına başa çıkma sınavına sokar.

İşte bugün çocuklarımız; hemen hemen ülkenin her yöresine dağılmış çeşitli kentlerde, anne ve baba desteğinden uzak, tek başlarına bu sorumluluklarını yerine getirip ellerinde diplomalar, gözlerinde başarmanın gururuyla evlerine dönüyorlar. Çok

n

önemli deneyimler, bilgi birikimleri, sosyal ve psikolojik gelişme ve olgunlaşmayla birlikte... Ancak ne yazık ki başarılı olanların yanı sıra, ailelerinden yeterli maddî destek alamadıkları veya karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkamadıkları için başarısızlığa uğrayıp duygusal çöküntüye uğrayanlar ve psikolojik destek alanlar da oluyor. Ve ne yazık ki bunların sayısı azımsanamaya-cak kadar çok. Bunda kalıtımsal yetersizlikler kadar, aile eğitiminde, millî eğitim ve yüksek öğrenim sistemimizde görülen eksiklik ve aksaklıkların da payı var. İster ortaöğreniminin ardından, ister yüksek öğrenimini yarıda keserek veya tamamlayarak çalışmak istesinler, bütün gençlerimizi bekleyen en büyük sorun; istedikleri gibi birer iş bulabilmenin güçlüğüdür. Bugün gençlerin böyle bir iş bulabilme şansları, iyi bir yüksek öğrenim kurumundan mezun olmalarına, master veya doktoralarının bulunmasına, en az bir yabancı dili çok iyi bilmelerine bağlıdır. Bu nedenle ortaöğrenimden sonra çalışma hayatına atılan ergenlik çağı gençlerini ne yazık ki genellikle elverişsiz çalışma koşulları ve yetersiz ücretler beklemektedir.

Oysa ergenlik çağı gençlerinin genellikle yaşamdan çok büyük beklentileri ve umutları vardır. İyi bir mesleğe sahip olmak, hayallerini gerçekleştirebilecek kadar para kazanmak, başkaları tarafından sayılmak, sevilmek, düşlerinin kızıyla tanışıp evlenmek, birlikte mutlu bir yaşam sürmek, düşledikleri kendilerini gerçekleştirebilmek isterler. Üstelik bu isteklerinin gerçekleşmesinde sabırsız ve acelecidirler.

Gereksinmeler, amaçlar, istekler arasında uyum ve bağdaşırlık olmadığı durumlarda ortaya çıkan çatışmalar; gencin akılcı ve doğru bir sıralama yapmasını gerekli kılar. Bu düzenleme; gereksinme, istek ve amaçları, öncelik ve önem derecelerine göre sıraya koymaktır. İşte, öncelikler sıralamasında yapılan yanlış seçimlerin yanı sıra bu istek ve hayallerdeki aşırılıklar, gösterilen sabırsızlıklar; gençleri birtakım çatışmalara sürüklemekte, psiko-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 213

lojik telâfi mekanizmalarına baş vurmaya, bunun da ötesinde psikolojik bazı sorunlara itebilmektedir.

Temel gereksinmelerden kaynaklanan istek ve amaçlarını gerçekleştirirken, ancak kendilerine doğru öncelikler koyabilen, seçimlerini doğru yapabilen gençler yaşamlarını daha gerçekçi temeller üzerine kurabilirler. Bazen bir gereksinme, istek veya amacın diğerlerinden öne alınması, bir diğerinin sonraya ertelenmesiyle birçok çatışma önlenabilir. Gencin psikolojik dengesi, yaşam düzeni ve geleceği korunabilir. O anda elde edilebilecek bir doyumluğu, sonraki önemli amaçları nedeniyle geriye bırakmak, ancak kişisel istek ve amaçlarını doğru belirleyebilen gençlerin başarabileceği bir seçimdir. Bu yüzden gençlerin amaçlarına yönelirken dikkatli olmaları, anlık eğilimler uğruna geleceklerini karartmamaları gerekir.

Ergen Erkeklerde Temel Gereksinmeler

İnsan, sürekli olarak isteyen ve isteklerini gerçekleştirme eğiliminde olan bir varlıktır. Her birey, doğumundan ölümüne değin isteklerini gerçekleştirme çabası içinde uğraşır durur. İşte bütün insanları yaşamları boyunca davranışa yönelten nedenler, onların gerçekleştirmeye çalıştıkları bu istekleridir. Her istek bir gereksinmeye karşılık olarak ortaya çıkar. İnsanı anlamak demek, davranışını anlamak demektir. Davranışı anlamaksa, bireyi davranışa iten nedeni, yani onun gereksinmelerini ve isteklerini bilmeyi gerektirir. Ergenlik çağındaki genç erkeklerin istekleri, neredeyse gökteki yıldızlar kadar çok ve erişilmezdir.

Genç; sağlıklı olmak, hiç hastalanmamak ister. Güçlü, boylu poslu, yakışıklı, herkesin; özellikle karşı cinsin beğendiği biri olmayı hayal eder. Zeki, akıllı, nükteli ve güzel konuşan biri olmayı diler. En gözde

yüksek okullardan birini yüksek başarıyla bitirmeyi, yurt dışındaki ünlü üniversitelerden birinde master ve  
'T

#### 214 Genç Erkek Psikolojisi

doktora yapmayı düşler. Aşk yaşantısının yanı sıra iş yaşantısı da çok başarılı olmalıdır. Yönetiminde birçok insan çalışmalı, çok para kazanmalıdır. Katlan, yatları, lüks arabaları olmalı, günlerini neşe ve eğlence içinde geçirmelidir. Doğal olarak insanın elinde sihirli bir değnek yoksa, bütün bu isteklerin tümünü gerçekleştirebilmek düşlerde bile pek olası değildir. Ancak ergenlik gençlerinin hayallerini bunlar ve bunlar gibi pek çok istek süsler. Hemen hepsi de gerçekleştirilmeyi bekler.

İnsan davranışının prensiplerini araştıran ünlü bilim adamlarından biri olan Murray, bireyi davranışa yönelten isteklerin temelinde yatan yirmi temel gereksinmeyi şöyle belirlemiştir.

1. Zorlukları aşıp başarılı olma, başkalarını geride bırakma, üstünlüğünü kanıtlama
2. Dış etkilere boyun eğme, başkalarına uyma
3. Başkalarının sevgisini kazanıp arkadaşlık kurma, insanlarla yakın ilişki kurma ve işbirliği içinde bulunma
4. Fizik gücüyle başkalarını baskı altında tutma, kaba kuvvete başvurma, saldırganlık
5. Otoriteyi tanımama, disipline uymama, özgür ve başına buyruk davranma
6. Olumsuz etkiye karşı tepkide bulunma, etkisiz kılma
7. Varlığa yönelen her türlü tehdide karşı kendini koruma
8. Otoriteye saygılı olma; yasalara ve törelere uyma
9. Başkalarını baskı altına alıp egemenlik kurma, kendini çevresine kabul ettirme, önder olma
10. Gösterişe önem verip kendine hayran bırakma
11. Hastalıktan kaçınma, sağlıklı ve uzun ömürlü olma
12. Aşağılanmaktan, küçük düşürülmekten, kınanıp ayıplanmaktan kaçma

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 215

13. Güçsüzlere, zayıflara, tehlikede bulunanlara destek ve yardımcı olma
14. Dağınıklıktan hoşlanmama, düzen arama
15. Güzel vakit geçirme, eğlence ve neşe arama
16. İtici varlık ve ortamlardan, olumsuz koşullardan uzak durma
17. Doğada, çevrede, nesnelerde ve insanlarda haz arama
18. Cinsel hazlarla ilgili varlıklara yönelme
19. Koruyucu kişiler arama, başkalarına sığınma
20. Başkalarına hoşgörülü davranma, onları anlama, yardımcı olma

Murray'a göre davranışlarımızın kökeni içimizde veya dışımızdadır. İnsan ya içten gelen gereksinmelerle ya da dıştan gelen baskılarla bir davranışa yönelir. Gereksinmeler, ister iç ister dış olgulardan kaynaklansın, organizmada tepki yaratırlar. Bu nedenle bütün gereksinmeler, anı veya sürekli, güçlü ya da zayıf bir dürtüyle birlikte görülürler.

Genç bazen de kendi gereksiniminin bilincinde olmayabilir. Onu ancak bir etkinlikte bulunduktan sonra fark eder. Bu özellik, gereksinmelerin açık veya örtülü olma niteliğini ortaya koyar. Her gereksinme; niteliğine göre din, örf, adet ve geleneklerden kaynaklanan sosyal vicdanın etkisini üzerinde az veya çok hisseder. Ancak sosyal vicdanın cinsellik ve saldırganlık üzerindeki baskısı, açlık ve susuzluk üzerindeki baskısından çok daha fazladır. Bu nedenle örtülü gereksinmeler, kendilerini öyle apaçık ifade edemezler. Cinsellik gibi, saldırganlık gibi gereksinmeler,

bireyin psişesindeki sosyal vicdan tarafından kuvvetle denetlenirler. Ancak onun uygun gördüğü ortam ve koşullarda ortaya çıkabilirler. En doğal ve zorunlu gereksinimler olan açlık ve uyku bile, doğumdan başlayarak bu denetimin yaptırımlarına uymaya zorla-

#### 216 Genç Erkek Psikolojisi

nır. Ta ki tümüyle çevresel ölçütlere uyuluncaya değin. Yeme ve uyuma zamanlarımızdan tutun, yemek yeme ve uyuma biçimlerimize değin içinde yaşadığımız toplumun kurallarına boyun eğimiz. Bir Japon'un yer yatağında yatması, bir batılının karyolada uyuması; Anadolu' da köylü halkın yer sofrasında, kentlinin yemek masasında yemesi bu yaptırımların birer sonucudur. Ancak batı ve doğu uygarlıkları arasındaki cinsel görüş ve yaşayış farklılıklarının, diğer bütün ayrımlardan çok daha derin olduğu Murray, insanı davranışa yönelten yirmi temel isteği, iki ayrı başlık altında toplar:

1. Birincil Gereksinimler; uyuma, yeme, içme, cinsellik, fiziksel hazza yönelme, fiziksel acıdan kaçma gibi organik kökenli gereksinimlerdir. Karşılanmaları fiziksel doyum sağlar.

2. İkincil Gereksinimler; sevmek, sevilme, saygınlık, arkadaşlık, beğenilmek, bağımsızlık, boyun eğmek, desteklenmek, destek olmak gibi psikolojik kökenli gereksinimlerdir. Karşılanmaları tinsel doyum sağlar. Gereksinimler arasında bir önemlilik sıralanması vardır. Bazı gereksinimler diğerlerine oranla daha önce doyurulma ayrıcalığına sahiptir. Bu öncelik; gereksinmenin yapısal özelliğinden, açlık düzeyinden, bireyin ona verdiği önemden, çevresel etmenden kaynaklanabilir. Birkaç gereksinme aynı anda ortaya çıktığında, bunlardan daha güçlü olanın, yani önceliğe sahip bulunanın doyumu aranır. Ancak bu gereksinmenin yeterli düzeyde doyurul-masıyla diğer gereksinimlerin doyumuna yönelinebilir. Fakat aynı anda, aynı güçte birden çok gereksinme varsa, birey bunlardan birine öncelik tanımakta zorlanır. Hangisine daha önce yöneleceğini bilemez. Böylece psikolojik bir çatışma (conflict) yaşar.

Davranışlarımıza bilinçli isteklerden çok, bilinç dışı istekler egemendir. Çoğu zaman davranışlarımızın birden çok dürtüsü vardır.

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 217

Her davranışta birden çok bilinç dışı istek doyunluğa ulaşır. Sözelimi saygın bir lokantada kız arkadaşıyla birlikte yemek yiyen genç bir erkek, yalnızca fizyolojik bir gereksinimini karşılamakla kalmaz; fakat aynı zamanda sevgi, arkadaşlık, cinsellik ve saygınlık arayışlarını da doyurmaya çalışır. Böyle durumlarda gereksinimlerin birbiri içinde erimesi (fusion) söz konusudur.

Bir gereksiniminin giderilmesi, bir diğer gereksinimin gerçekleştirilmesinde etkili olabilir. Sözelimi, zorlukları aşip başarılı olan, başkalarını geride bırakıp üstünlüğünü kanıtlayan biri; bu başarısından yararlanarak başkalarının sevgisini kazanıp arkadaşlık kurma ve önder olma gereksinimlerinin tatminine yönelebilir. Gereksinimler konusunun diğer ünlü araştırmacısı Maslow ise, insan davranışını yönlendiren bütün gereksinimleri, önem derecelerine göre beş ana kümede toplar.

#### 1. Fizyolojik Gereksinimler

Açlık, susuzluk, cinsellik, annelik ve uyku gereksinimleri fizyolojik kökenli gereksinimlerdir. Bir gereksinimin fizyolojik gereksinme olarak kabul edilebilmesi için; bedendeki yerinin belirlenebilmesi, organizmanın bütününden bağımsız olması ve bir diğerinden ayırt edilebilmesi gerekmektedir. Ancak cinsellik, analık ve uyku gereksinimlerinin homeostasis mi, yoksa fizyolojik gereksinme mi olduğu konusunda bilim adamları arasında bazı görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Bir organizma, bütün gereksinimler açısından açken, öncelikle fizyolojik gereksinimlerinin doyumunu arar. Tüm duyular, yetenekler ve olanaklar bu

doyum için seferber kılınır. Normal koşullarda fizyolojik gereksinmelerini gideremeyen, söz gelimi, açlık veya susuzluktan kıvranan biri; sırf bu gereksinmelerini karşılayabilmek için güvenliğini tehlikeye atabilir. Sosyal ve ahlâkî değerlerini çiğnemeyi göze alabilir. Hırsızlık yapabilir, nor-

#### 218 Genç Erkek Psikolojisi

mal koşullarda iğrendirici bulduğu yiyecek ve içeceklere yönelebilir.

#### 2. Güven Gereksinmesi

Güven gereksinmesi, önemlilik sıralanmasında fizyolojik gereksinmelerden sonra ikinci sırada yer alır. Yani her iki gereksinmenin de aynı güçte algılandığı durumlarda, birey önce fizyolojik gereksinmelerinin doyumunu arar. Ancak bundan sonra güven gereksiniminin doyumuna yönelir.

Bununla birlikte; savaş, salgın hastalıklar, doğal âfetler, büyük sosyal sarsıntılar, suç salgınları gibi yaşamı tehdit eden koşullarda güven gereksinmesi, önem sıralamasında fizyolojik gereksinmelerin önüne geçer. Çocukluk döneminde bu gereksinme, yetişkinlikte olduğundan çok daha büyük bir önem taşır. Bireyin yalnızca çocukluk döneminde değil, fakat tüm yaşamında, psikolojik dengesinin belirleyicisi olur.

#### 3. Sevgi Gereksinmesi

Sevgi gereksinmesi, önem sıralanmasında fizyolojik gereksinmelerden ve güven gereksinmesinden sonra üçüncü sırada yer alır. Bununla birlikte bazen gençler, sevgileri uğruna tüm yaşamlarını, sosyal düzenlerini ve güvenliklerini tehlikeye atabilmektedirler. İnsanlık tarihi; sevgileri uğruna tahtlarını, taçlarını, sosyal konumlarını, zenginliklerini ve hatta yaşamlarını feda edenlerle doludur.

Burada sevgi denildiğinde tanımlanmak istenen alınan ve verilen sevgidir. Genç; tüm benliğinde çok sarsıcı bir biçimde hissettiği anne, baba, evlât, sevgili, eş, arkadaş sevgisinin yoksunluğunu giderebilmek, içindeki boşluğu doldurabilmek için bu sevgi varlıklarına büyük bir çekilişle yönelir. Onlarla karşılıklı sevgi bağları kurmaya çalışır. Sevmek ve sevilmek ister.

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 219

Ancak bu sevgiyle cinselliği (seks) karıştırmamak gerekir. Bunlar birbirlerinden farklı şeylerdir. Sevgi, psikolojik; cinsellik ise fizyolojik bir gereksinmedir. Aşk ise, seksin; sevgi ve sevecenlikle yoğrulmuş, bütünleşmiş biçimidir.

#### 4. Saygı Gereksinmesi

Gereksinmeler sıralanmasında dördüncü basamakta yer alan saygı gereksinmesi; hem başkalarına duyulan, hem de başkalarından beklenen bir değerbilirliktir. Genç; annesine, babasına, kendinden yaşça büyük akrabalarına, üstlerine, değer verdiği bütün büyüklerine saygı gösterir. Aynı şekilde, çevresindeki kişilerden de saygı görmeyi bekler. Bu; yaşayışımızdan, gelenek ve göreneklerimizden yansıyan bir gereksinmedir. Gencin kendine karşı duyduğu saygı da, aslında başkalarından gördüğü beğeni ve itibardır. Bu nedenle insanlar genellikle kendilerini çevrelerine beğendirmek, böylece onların saygılarını kazanmak için çeşitli çaba ve girişimlerde bulunurlar. Bu girişimler amacına ulaştığında da doyuma ulaşarak mutlu olurlar. Kendine saygı gereksinmesinin doyunluğu, gencin kendine olan güvenini güçlendirir. Yararlı, vazgeçilmez, gerekli olduğu duygularını geliştirir. Çevrelerinden bekledikleri saygı ve itibarı göremeyen gençlerse, aradıkları doyuma ulaşamadıkları için kendilerine olan saygılarını da yitirirler. Aşağılık duygusuna ve yetersizlik kaygısına kapılırlar. Kimi zaman da olumlu yönelişlerle sağlayamadıkları saygı, onur ve itibar arayışlarını olumsuz yönelişlerle, çevrelerine korku ve baskı uygulayarak sağlamaya çalışırlar.

#### 5. Kendini Gerçekleştirme Gereksinmesi

Kendini gerçekleştirme gereksinmesi; bireyin her türlü kaygıların, yarar ve çıkar ilişkilerinin ötesinde, yalnızca olmak istediğini olabilme, düşlediği kimliği gerçekleştirebilme isteğidir. Ken-

m

## 220 Genç Erkek Psikolojisi

dini gerçekleştirme, gereksinmeler sıralamasının en son basamağında yer alır. Bu da bireyin kendini gerçekleştirme arayışına, ancak yukarıda adı geçen dört gereksinimde belirli bir doyuma ulaştıktan sonra yönelebildiğini gösterir.

İnsanlar genellikle yaşamlarının belirli bir döneminden sonra kendilerini gerçekleştirebilme arayışına yönelirler. Yaşam kavgası içinde öncelikle fizyolojik gereksinmelerini karşılamamanın telâşına kapılan insan, yaşam düzenini kurduktan, evlenip bir aile sahibi olduktan, aradığı sevgi ve saygıya kavuştuktan sonra aslında mutlu olmadığını, yaşamında bir eksiklik bulunduğunun farkına varır. Aslında o; olmak istediği kişi değildir. Bulunmak istediği yerde bulunmuyordun Yapmak istediği işi yapmıyordun İçinde; düşlediği kimliği gerçekleştirebilmek, yapmak istediği işi yapabilmek, bulunmak istediği yerde bulunabilmek için inanılmaz bir çekiliş duyar. O güne kadar çalışıp çabalayıp kazandıklarını yitirme pahasına, bu çekime kendini bırakır.

Bunun bilinen en çarpıcı örneklerinin başında kuşkusuz ressam Gauguin gelir. Paris' te doğan, bu büyük kentte borsacılıkla uğraşan zengin ve saygın bir iş adamı olan Gauguin; birdenbire mutsuz olduğunu, aslında olmak istediği insan olmadığını, yapmak istediği işi yapmadığını, bulunması gereken yerde bulunmadığını fark eder. İşini, ailesini, mükemmel görünen yaşayışını terk eder. Tahiti'ye gidip yerleşir. Yarı ilkel yerlilerle birlikte yaşar ve geri kalan yaşamını resim yaparak sürdürür. Bu, ergenlik döneminde geleceklerini plânlamak, öğrenim dallarını belirlemek durumunda olan gençlerin; seçimlerini yaparken kendilerini mutlu edecek mesleklere yönelmeleri gerektiğini gösteren güzel bir örnektir.

## Gereksinmelerin Karşılanması Temel Koşullar

Bireyler eğer özgür değillerse; gereksinimlerini, istek ve eğilimlerini gerçekleştirebilme olanağı bulamazlar. Özgürlük, bütün gereksinmelerin karşılanabilmesinde ana koşuldur. Kendi is-

## Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 221

tek ve eğilimlerine uygun olarak seçimde bulunabilme ve bu seçimler doğrultusunda davranabilme, özgürlük kavramının temelidir. Zaten gençlerin erinlikten itibaren aileleriyle içine girdikleri çatışmaların ana teması da bu değil midir? Gençler, kendi gelecekleriyle ilgili kararları kendileri vermek isterler. Aileler ise oğulları için her şeyin en doğrusunu kendilerinin bilebileceği düşüncesindedirler. Oysa bir ara yol, bir ara formül her zaman mümkündür.

Anneler ve babalar, zengin deneyimleriyle oğullarına güvenilir birer danışman olarak destek verebilirler. Oğullar; anne ve babalarından, öğretmenlerinden, arkadaşlarından ve diğer kaynaklardan edindikleri bilgilerle; kendi kararlarını, kendi psikolojik gereksinmelerine göre, kendi özgür kararlarıyla vermelidirler.

Bazen saygı gereksinmesi, sevgiden önce gelir. Bunun nedeni, sevillecek kişinin güç ve konumundan çekinme ya da onun sevgisini kazanabilmek için itibarlı bir konumda bulunma gerekliliği olabilir. Kendinden zengin ve güçlü bir ailenin kızını seven genç, bu sevgisini açıklamadan önce güç ve saygı arayışına girebilir.

Bazen, yüksek sosyal amaçlar uğruna diğer bütün gereksinmeler göz ardı edilip geri plâna itilebilir. Bu da, yaşamın daha önceki bölümlerinde, bu gereksinmeler açısından tam bir doyuma ulaşmış olmak, böylece onları çok fazla önemsememekle açıklanabilir.

Bazı kişilerde yaratıcılık, diğer tüm gereksinimlerden daha baskın bir eğilim olarak bulunabilir. Böyleleri; kendilerini gerçekleştirebilme, yaratıcı olma, düş ve isteklerini gerçekleştirme uğruna diğer bütün gereksinimlerini en düşük düzeyde karşılamaya katlanabilirler. Pek çok yazar, ressam, müzisyen ve oyuncunun sanat için katlandıkları yoksunluklar ancak böyle açıklanabilir.

Sürekli olarak yaşanan yoksunluklar ve kötü yaşam koşulları içinde bulunma, bireylerin yüksek düzeydeki beklenti ve umutlarını silip yok eder. Böyle kişilerde emel seviyesi, içinde bulunulan koşullara bağlı olarak çok aşağı düzeylere kadar düşer. Kendi-

222 Genç Erkek Psikolojisi

ni gerçekleştirme, saygı görme, hatta sevgi gereksinimlerinin bile doyumu aranmaz olur. Böyleleri, fizyolojik gereksinimlerini karşılayabildikleri zamanlarda kendilerini mutlu sayarlar. Büyük kentlerin kenar mahallelerinde yaşamlarını bu şekilde sürdürmeye çalışan kişilerin sayısı sanılanın çok üzerindedir.

Uzun süre doyunluğu yaşanan, yoksunluğu çekilmeyen gereksinimler de değerlerini yitirirler. Söz gelimi, aristokrat bir aileye mensup olduğu için çocukluğundan beri çevresindekilerden saygı ve itibar gören biri, sıradan bir insan gibi davranılmayı yaşamakta olduğu saygı ortamına tercih edebilir.

Gereksinimlerde Doyuma Ulaşamama ve Sonuçları

Sağlıklı her birey gibi gençler de, bütün enerji ve olanaklarıyla istek ve gereksinimlerini gerçekleştirmeye çalışırlar. Gerçekleştirilen ve böylece doyuma ulaşan istek ve gereksinimler, yeniden açlık sınırına gelip varlıklarını duyuruncaya değin, bireyi davranışa yönelten birer etken olmaktan çıkarlar. Temel gereksinimlerden uzun süre ve tehlikeli biçimde yoksun kalış, psikolojik gerginliklerden rahatsızlıklara kadar uzanan çeşitli sakıncalar yaratırlar.

İstek ve gereksinimlerin gerçekleştirilmesinde yukarıda değindiğimiz kurallar geneldir ve bütün bunlar gençler için de geçerlidir. Ancak gençlerden çoğunun henüz ailelerine bağımlı oluşları; ekonomik özgürlüklerine sahip bulunmayışları; diledikleri eğitimi görebilmek, istedikleri meslekleri yapabilmek için çetin engelleri aşmak zorunda kalmaları; toplum tarafından çalışma, evlenme gibi pek çok sorumluluk için henüz yetkin görülmeyişleri; onların bazı istek ve gereksinimlerini gerçekleştirebilmelerini daha da güçleştirir. Temel gereksinimlerinden birinin kronik açlığı içinde bulunan gencin psikolojik olarak sağlıklı olduğunu söylemek güçtür.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 223

İstek ve gereksinimlerini gerçekleştirmeye yönelen gençler, hemen her zaman çok çeşitli engellerle karşılaşırırlar. Engeller, biyolojik yapının, fizik ve sosyal çevrenin çeşitli yönleridir. Fizik çevre koşullarının, gereksinimlerin karşılanmasına elverişli olup olmayışı, sosyal çevrenin bu arayışlar karşısındaki duruşu, kişisel özelliklerimiz ve kusurlarımız başlıca engeller arasında sayılabilir.

Gençler, istek ve amaçlarını gerçekleştirebilmek için bir davranışa yöneldiklerinde aşılması güç engellerle karşılaşırırlarsa, genellikle bozulmaya (frustration) uğrarlar. Normal ve sağlıklı tepkilerini koruyamazlar. Gergin ve sinirli davranırırlar. Ancak bazı gençlerin bozulmaya karşı daha dirençli oldukları ve yüksek bir dayanıklılıkgösterdikleri gözlenir. Bunlar olumlu kalıtımsal etkilerin yanı sıra çocukluklarında doğru bir aile içi eğitimle yetiştirilmiş, sorumluluk, özgüven ve beceri kazandırılmış gençlerdir. Böyle gençler, karşılaştıkları engeller karşısında dağılıp çözülmezler. Karşı koyma, direnme, başarıma güçlerini yitirmezler. Sorunlar karşısında gerçeğe uygun mücadeleci ve çözümleyici tepkiler sergilerler. Bütün sezgilerini,

zekâlarını ve yeteneklerini kullanarak sorunları çözer, engelleri aşar ve amaçlarına ulaşırlar.

Bazı gençlerse, istek ve amaçlarını gerçekleştirmek isterken karşılaştıkları güçlükler karşısında çabuk çözülürler. Önlerine dikilen engelleri aşıp yollarına devam edecekleri yerde, amaç ve isteklerinden sapar; kendilerine başka doyum yolları ararlar. Bunlar, gençleri çatışmadan (conflict) koruyan ve bozulmanın etkilerini bir dereceye kadar gideren telâfi edici davranış biçimleridir. Bu davranış biçimleri psikolojide, telâfi mekanizmaları başlığı altında incelenir.

**Telâfi Mekanizmaları**

Psikanalist okulun üç büyük isminden biri olan Adler, şahsiyetin yapılanmasında yetkinlik isteminin ve aşağılık duygusunun taşıdığı büyük öneme dikkat çeker. Yetkinlik istemi her bi-

J

>

#### 224 Genç Erkek Psikolojisi

reyde doğuştandır. Buna karşın aşağılık duygusu, çevre koşullarından veya bedensel ve zihinsel kusurlardan kaynaklanır.

İnsan yavrusu, daha doğduğu anda kendini yüzde yüz aciz ve başkalarına bağımlı bir hâlde bulur. Bebeklik, çocukluk, ön ergenlik, erinlik ve ergenlik dönemleri boyunca yetkin ve bağımsız bir birey olabilmek için çaba harcar durur. Tek başına bu olgu bile, insanın içinde bulunduğu aşağılık duygusundan kurtulma, yetkinlik ve bağımsızlık arama kaygısı içinde bulunduğunu kanıtlamaya yeter. Ailelerin; çocuklarını koruyup gözetmek, zarar görmelerini engellemek için gösterdikleri aşırı koruyucu tutum ve davranışlar, onların yetkinlik ve özerklik arayışlarının önündeki önemli engellerden biridir. Bunun aksine, çocukları gereksindikleri ilgi, sevgi ve şefkatten yoksun bırakmak, onları yalnızlık ve terk edilmişlik duygularına terk etmek de yetersizlik ve aşağılık duygusuna saplanmalarına neden olur. Olumsuz dış etkiler karşısında savunmasız bırakır. Kimi zaman gencin içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevredeki olumsuzluklar da onun yetkinlik ve özerklik arayışlarını engelleyerek bozulmaya uğratar.

Çevre koşullarından gelen engeller gibi, doğuştan veya sonradan ortaya çıkan bedensel ve zihinsel engeller de, gencin kişiliğinin yapılanmasında önemli sonuçlar doğurur. Kuşkusuz bedensel veya zihinsel engelli bir gence çevrenin takındığı tutum, onun bu durumundan duyduğu mutsuzluğu hafifletebilir. Ancak bunu tümüyle giderebilmesi olası değildir. Bedensel veya zihinsel bir engelle birlikte yaşamak zorunda olanlar, kendilerini sürekli olarak sağlıklı kişilerle karşılaştırırlar. Kendilerinin sahip olmayıp başkalarının sahip olduğu olanaklar karşısında büyük acılar yaşarlar. Yetersizlik kaygısına ve komplekslere kapılırlar.

Aşağılık duygusu; bazen genci çevresiyle uyumsuzluğa, olumsuz bir karşı çıkışa, en sonunda da kendi içine kapanmaya veya duygusuzluğa yöneltebilir. Kimi zaman ters bir davranışla, eksikliğini, engelini bir araç gibi kullanarak kendisine çevresi

**Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 225**

içinde ayrıcalıklı, kayırılan bir konum sağlayabilir. Bazen de kusurlarını örtücü, eksikliklerini giderici bir arayışın, yetkinliğe bir başka yolla ulaşmanın çabası içine itebilir. Kısaca telâfi mekanizmaları, yaşanan eksiklik duygularının etkilerini gideren veya hafifleten davranış biçimleridir. Sayıları otuzu aşan telâfi mekanizmasından en önemlileri şunlardır:

**Aşın Telâfi**

sGenç, herhangi bir konuda bozulmaya uğradığında iç dünyasında büyük bir çatışma yaşar. Kendini aşağılanmış, küçük düşmüş hisseder. Kendine olan saygısını, özgüvenini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Bu durumu düzeltebilmek, hem çevresinin saygısını hem de kendine olan güvenini yeniden kazanabilmek için aşırı bir çaba gösterir. Gösterdiği bu çabanın

sonucunda aşağılanmaya konu olan eksiklik giderildikten başka, bunun çok daha ötesine varılır. Eksikliği yaşanan, küçük görülüp aşağılanılan konuda büyük bir üstünlük kazanılır.

Önergenlik veya erinlik dönemlerinde zayıf ve çelimsiz yapılarıyla başkaları tarafından itilip kakılan ve küçük görülen kimi gençlerin; vücut geliştirme, karate, güreş, boks veya halter gibi sporlarla kendilerini geliştirerek ülke, hatta dünya çapında ünlenmeleri aşırı telâfiye (overcompensation) birer örnektir.

#### Özdeşleşme

Genç, herhangi bir konuda kendinde önemli bir eksiklik duyuyor ve bu eksiklikten tedirgin oluyorsa; aynı konuda üstün gördüğü biriyle veya bir kurumla özdeşleşerek kendini rahatlatmaya çalışabilir. Özdeşleşme (idendification), bir aşağılık duygusuna karşı kuşanılmış hayalî bir kalkandır. Sözgelimi; bedensel bir engeli nedeniyle futbol oynayamadığı hâlde, kendini ünlü bir futbolcuyla özdeşleştiren, onun formasını giyen, saçlarını onun gibi

#### 226 Genç Erkek Psikolojisi

tarayan, onun gibi davranan bir genç; yaşadığı düş kırıklığını, düşsel düzeyde de olsa onarmayı başarır. Yine büyük ve güçlü bir kuruluştaki çalışan bir genç adam, yüksek maaş almasa da çalıştığı kurumla özdeşleşerek kendini daha güçlü hissedebilir. Böylece yaşadığı eksiklik duygusunu telâfi edebilir. Ancak özdeşleşmede, gerçekten kopmamak çok önemlidir. Eğer genç, bir başka bireyle ya da kurumla özdeşleşirken kendi gerçek kimliğinden kopmuş-sa, karşımızda bir kişilik bozukluğu var demektir.

#### Yerine Koyma

Bir eğitim dalında kazanacağı başarılarla ilgi, sevgi ve takdir görmek isteyen bir genç; öğrenim alanında bu amacına ulaşamayınca; bir spor veya sanat dalında ya da iş hayatında başarı kazanarak bir başarısızlığı, başka bir başarıyla telâfi edebilir (ikame). Burada, öğrenim hayatındaki başarısızlığın; spordaki, sanattaki ya da çalışma hayatındaki bir başarıyla gizlenmesi; böylece benliğin, bozulmanın olumsuz etkilerinden, yani çatışmadan korunması amaçlanır.

#### Düş Kurma

Üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanan bir gencin çok umutlu olmasa da istediği bölümü kazandığını düşlemesi, gazete ilânlarından iş arayan bir başkasının saygın ve dolgun maaşlı iş bulduğunu hayal etmesi, geçim sıkıntısı çekenlerin aldıkları piyango biletiyle kazanacakları milyonları nasıl kullanacaklarının hesaplarına girmeleri gerçeklerle pek fazla bağdaşmasa da bireyi psikolojik olarak rahatlatıp bunalımdan koruduğu için yararlıdır. Tıpkı, "İnsan hayal ettiği müddetçe yaşar." özlü deyişinde belirtildiği gibi, onları bu hayalleri süresince umutlu ve ayakta tutar.

Telâfi mekanizmaları açısından ele alındığında düş kurma (fan-tacy), bireyin uyanıkken düşler aleminde yaşaması diye tanımla-

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 227

nabilir. Ancak bu düş kurma, üniversite sınavlarına hazırlanan veya iş arayan gençlere umut aşıllıyorsa; sıkıntılar içinde bunalan genç sanatçılara, genç çalışanlara, genç sporculara artı güçler sağlıyorsa bundan korkulmamalıdır. Yeter ki bu düşler gerçek çabalar ve gerçek yeteneklerle desteklensin... Eğer birçok genç bilim adamının düşleri olmasaydı, dünyamızın bugünkü uygarlık düzeyine ulaşması düşlenebilir miydi? Ancak düş kurma, gencin gerçekle ilişkisini kestiği oranda tehlikelidir. Buna karşın gerçekle olan bağlantısı ne kadar güçlüyse, o kadar yararlıdır.

#### Yansıtma

Yansıtma (projection), gencin kendi içinde geçen psişik olayları, bu olayların benliğinde yarattığı çatışma nedeniyle dış dünyaya yansıtması,

yani her şey kendi dışında olup bitiyormuş gibi algılamasıdır. Yansıtma kimi zaman bir suçluluk kaygısından kaynaklanır. Hırsızlık yapan ve bunun rahatsız edici suçluluğunu benliğinin derinliklerinde duyan bir genç, bilinçaltı bir savun-İmayla bu hırsızlığın suçunu başkasına yükler. Başka birini hır-İsızlıkla suçlar. Böylece vicdanındaki baskıdan kurtulmaya çalışır. 1 Kopyayla sınıf geçen öğrenci de, sınavlarda herkesin kopya çek-İtiğini ileri sürer. Böylece vicdanında taşıdığı yükü başkalarına [dağıtarak içindeki gerilimi hafifletmeye çalışır.

#### Gerileme

Gerileme (regression); bir isteğin, bir amacın gerçekleştirilmesinde aşamadığı engellerle karşılaşp bozuma uğrayan gencin; tinsel bütünlüğünü korumak, çatışmadan kurtulmak amacıyla cendini mutlu hissettiği daha önceki bir döneme geri dönmesi-iir. Yüksek öğrenimini bitirip iş hayatına giren, ancak bu yeni /aşanımında aradığı başarıyı yakalayamayınca yeniden üniversiteye girip başka bir dalda öğrenim gören genç, aslında başarılı ol-

#### 228 Genç Erkek Psikolojisi

##### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 229

duğu bir döneme geri dönüp içine düştüğü bozulmadan kurtulmayı amaçlamaktadır. Yine, yaşadığı bozulma nedeniyle normal cinsel bir birleşme yaşayamayan birinin cinsel doyum tercihi olarak kendi kendini tatmine yönelmesi de bir gerilemedir.

#### Saplanma

Gencin; gelişme süreci içinde, diğer bütün alanlarda normal gelişmesini sürdürürken belirli bir alanda bir noktada saplanıp kalması (fbcation) ve bu alanda ilerleme gösterememesidir. Kimi zaman fiziksel, zihinsel, fizyolojik ve biyolojik olarak tamamen normal olan bir genç, uğradığı herhangi bir bozulma sonucunda, sözgelimi; karşı cinse yönelme açısından önergenlik dönemine saplanıp kalır. Her açıdan gelişip genç bir yetişkin olmasına karşın, karşı cinse yakınlaşmada ve ilişki kurmada bir önergenin çekingenliğini ve bunalımlarını yaşar.

#### Yüceltme

Genç ya da toplum tarafından kabul görmeyen dürtülerin, çatışma yaratan içgüdüsel eğilimlerin, yine genç ve toplum tarafından onaylanan, takdir edilen bir etkinliğe yönlendirilerek doyurulmasına, yüceltme (sublimation) denir. Toplumda başarılı olmuş pek çok kişinin, kendilerini olumsuz sonuçlara sürükleyebilecek istek ve eğilimlerini bu yolla toplumun onaylayıp alkışladığı erdemli, sosyal ve estetik etkinliklere yönelterek ifade edebilmesi, sonuçları bakımından gerekli olduğu kadar yararlıdır da. Fiziksel güç kullanma ve saldırganlık güdülerini boks, karate, judo, güreş gibi sporlarda kullanarak uluslararası başarı kazanan pek çok sporcu gencimizin bu başarılarında, yüceltme mekanizmasının olumlu rolünden söz edilebilir. Yine suçlularla mücadele ederek toplumların huzur ve güvenliğinin korunmasında büyük pay sahibi olan güvenlik kuvvetleri mensuplarında da aynı yüceltme mekanizmasının işleyişi sezilebilir.

#### Aklileştirme

Gencin ne kendi ne de toplum tarafından kabul bulmayacak bir duygu, bir düşünce ya da bir davranışını haklı gösterecek bir nedene bağlamasına aklileştirme (rationalization) denir. Ailesinin yapmasını istemeyeceği bir olaya karışan, ancak bundan da rahatsızlık duyan genç; "Ben bu olayı onlardan gizlemek zorundayım. Hem zaten söylesem ne değişecek ki? Sadece üzüldükleriyle kalacaklar. Ben yalnızca onların üzülmelerini önlüyorum." diyerek yaptığı yanlış davranışı aklileştirip vicdanının üzerindeki baskıyı hafifletmeye çalışır.

#### Onarma

Gencin, yaptığı bir yanlış davranış, verdiği bir zarar nedeniyle duyduğu suçluluk duygusunu hafifletmek amacıyla bu yanlışını veya verdiği zararı

onarmasına (restitution) denir. Sözelimi, neden olduğu trafik kazasında bir aile reisinin ölümüne ne-, den olan bir gencin, yaşamının sonuna kadar bu ailenin geçimini sağlamaya, onlara maddî - manevî yardımda bulunmaya çalışması, onarma mekanizmasına örnektir.

#### İçetepme - Bastırma

Yaşam süreci içinde hemen herkesin başından, hiç yaşamamış olmayı dilediği, anımsamaktan bile rahatsızlık ve huzursuzluk duyabileceği bazı olaylar geçebilir. İçinde; ait olduğu top-j lumun örf, adet ve geleneklerine, ahlâk yasalarına aykırı duygu, istek ve düşünceler yaşatabilir. Öyle ki o insanın; bu olayların, duygu, düşünce ve arzuların varlığıyla birlikte yaşayabilmesi, bunlarla bağdaşıp normal bir yaşam sürebilmesi ruh sağlığı açısından mümkün değildir. İşte bu gibi durumlarda önemli telâfi mekanizmalarından biri olan içetepme ya da bastırma (repressi-on) devreye girer.

#### 230 Genç Erkek Psikolojisi - . . ' 3

Bu sistem; gencin tinsel yapısına, ahlâkî değerlerine aykırı' olan, toplumsal değerleriyle çatışan; dolayısıyla şahsiyetinde ça- ] tışmaya ve parçalanmaya neden olabilecek duygu, düşünce, istek ] ya da olayı; otomatik olarak bilinçaltına attırır ve unutturur. Ya-; kın bir akrabası tarafından sevilme, cinsel tacize veya sarkıntılı- i ğa uğramak, yakın bir dostunun nişanlısını veya eşini sevmek, bi-] rinin malına veya canına isteyerek ya da istemeyerek zarar ver- j mek gibi toplum ahlâkına ve sosyal vicdana uymayan, genci bunalıma ve psişik çatışmaya sürükleyebilecek olaylar; genellikle içe- j tepme sistemi tarafından otomatik olarak bilinçaltına itilirler.

İçetepme, hemen herkesin yaşamında zaman zaman devreye ] girerek psişik sağlığımızın korunmasında önemli görevler üstle- \ nen bir savunma sistemidir. Bununla birlikte bilinçaltına itilip j bastırılan ve unutuldukları sanılan duygu, düşünce ve istekler ya', da olaylar aslında yok olup kaybolmazlar Bunlar bilinçaltının I derinliklerinde serseri mayınlar gibi dolaşarak bilince çıkabile- i çekleri ânı kollarlar. Uykularda düşlerle, karabasanlarla; sarhoşlukta hezeyanlarla ya da ruhsal hastalıklarla dışa vururlar. Uyur-1 gezerlik, psikolojik bellek kayıpları, çok şahsiyetlilik, işlevsel pa-1 ralezi ve anestezi bu sebeple oluştuğu bilinmektedir

#### Yalıtma

Genç kimi zaman kendisine büyük acı veren bir kaybı, büyük j bir başarısızlığı, kaldıramadığı bir sarsıntıyı kabullenmekte zor-1 lanır. Bunu kendine yakıştıramaz ve onu hiç yaşamamış olmayı I diler. Ancak olay yaşanmıştır. Bu bir gerçektir ve kendisine acı j vermektedir. Benliğinde duyduğu bu baskıyı hafifletebilmek için | olayı başkalarına açmak ve bunu onlarla paylaşmak ister. Cinsel tacize uğramak, kuvvetle aşağılanmak, kandırılmış olmak, sevdiği tarafından aldatılmak, terk edilmek gibi sarsıcı durumlarda birey olayı başkalarına aktarırken kendini olaydan soyutlayarak, ayırarak, yalıtma (isolation) ile anlatır.

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 231

#### Aktarma

Bireyin tepkisini, kendisini etkileyen olaya, nesneye ya da kişiye değil de farklı bir varlığa yöneltmesine, aktarma (displace-ment) denir.

Patron, evrak bölümünde bir fare tarafından kemi-rilen dosya nedeniyle haksız yere müdürünü azarlar. Azarlanan müdür, işini kaybetme kaygısıyla ona herhangi bir tepki gösteremez. Ancak bunu içine de sindiremez.

Bölümüne dönünce, yanında çalışan memura çıkışır. Memur ne olduğunu bile anlayamamıştır. O sinirle akşam eve gidince eşine bağırır. Kadın o anda ayaklarının altında dolanmakta olan kediye tekme atar. Kedi de gidip evdeki fareyi yakalar. Bu olaylar zinciri, aktarma tepkisine tutulan mizahî bir ışık olarak kabul edilebilir.

Buna benzer: olarak çocuğuna sinirlenen, ancak ona zarar vermeye kıyamadığı için kapıları duvarları yumruklayan; eşine olan öfkesini tabakları, çanakları kırarak çıkartan bir kadının tepkileri de birer aktarma olayından başka bir şey değildir. Ancak bazen birey, başkasına duyduğu öfkeyi kendi benliğine yöneltir. Öfkesinden kendi elini ısırır, kafasını yumruklar, hatta kendi kendini vurup öldürür. İntihar, saldırganlık güdülerinin bireyin kendi üzerine kat-' lanmasından, kendi üzerine yönelmesinden başka bir şey değildir.

Yok Sayma

Bireyin kabullenemediği bir durumu, kendisine acı ve üzüntü veren bir olguyu ya da bir yaşayışı inkâr etmesi, böyle bir şey hiç başından geçmemiş gibi davranması, onu yok saymasıdır. (denial). Sözelimi, babasını veya annesini kaybeden bir gencin bunu hiç kimseye anlatmaması, hiç göz yaşı dökmemesi, dışarıya hiçbir üzüntü tepkisi vermemesi, aksine arkadaşlarına ve çevresine karşı sanki onlar hiç ölmemişler gibi davranması ve onlarla ilgili sanal olaylardan söz açmasıdır.

232 Genç Erkek Psikolojisi

Tepki Oluşturma

Bireyin kendinde var olan, ancak toplum tarafından onaylanmadığı gibi bizzat kendisinin de kabul etmek istemediği bir duygu, düşünce, eğilim ya da gereksinmenin tamamen zıt bir içerik kazanarak bilince dönüp yerleşmesine; tepki oluşturma (reaction formation) denir. Kendinde eşcinsel eğilimler hisseden bir gencin bu eğilimini reddederek tamamen aksi yönde tepkiler oluşturma ve eşcinsellere karşı aşırı düşmanca davranışlar sergilemesi, ya da öğrenciliği sırasında kopya yüzünden bir bozulmaya uğradıktan sonra kopya çekmediği gibi, kopya çeken öğrencilere karşı da aşırı duyarlılık gösteren bir öğretmenin davranışları, tepki oluşturmaya örnektir.

Telâfi tepkilerinin bir başka sınıflaması da Kent Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Drake'ye aittir. Sınıflamasını ilgi çekici örneklerle destekleyen Dr. Drake, telâfi tepkilerinin iki küme altında toplanabileceğini ileri sürer.

1. Doğrudan telâfi tepkileri

- a. Bedensel bir zayıflığı gidermek için bedeni geliştirme
- b. Zekâca zayıflığı gidermek için akademik veya düşünsel alanda amaçlar edinme
- c. Sosyoekonomik düzeyi zayıf bir aileden geldiği için toplumda sivrilme
- d. Aşağılık duygularını gizlemek için saldırgan tavır alma
- e. Aşağılanmayı telâfi etmek ve saygınlık kazanmak için büyük bir kuruluşa girme
- f. Eski günahlarını telâfi amacıyla kendini dine veya hayır işlerine adanma
- g. Eski başarısızlıklarını telâfi amacıyla zafer ve başarı

düşleri kurma

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 233

2. Dolaylı telâfi tepkileri

- a. Kendi başarısızlıklarından başkalarını sorumlu tutma
- b. Başkalarını küçük düşürme
- c. Kendini mutsuz kılan sosyal uyumsuzluklarını telâfi için sosyal açıdan aykırı davranışlarda bulunma
- d. İsteksiz davranışlar içine girme
- e. Fiziksel eksikliklerini telâfi için zekâyâ ilişkin yeteneklerini geliştirme
- f. Zekâyâ ilişkin bir geriliği telâfi için fizik gücünü geliştirme veya fiziksel bir beceri kazanma

Ergen Erkeklerde Aile İlişkileri

Erinlik döneminde anne ve babalarıyla büyük sorunlar yaşayan, onlarla sık sık çatışan, hatta ilişkileri zaman zaman kopma noktasına gelen erkek çocuklarla aileleri arasındaki bütün bu olumsuzluklar; ergenlik dönemi içinde sanki sihirli bir değnek değmişçesine birdenbire değil, fakat büyük bir hızla düzelir. Hatta ergenliğin sonlarına doğru, son beş yıl boyunca hiç olmadığı kadar iyi olur. Bunda, ergenin geçirdiği psikososyal gelişmenin ve olgunlaşmanın etkisi büyüktür. Doğal olarak anne ve babaların o güne kadar izlemeleri gereken bilinçli, anlayışlı, sevecen tutum ve davranışların da katkılarıyla...

Daha önce de değindiğimiz gibi anne ve babalar, oğullarının erinlikle birlikte içine girdiği bu yetkinlik ve özgürlük arayışlarına hazırlıksız yakalanırlar. Onları hâlâ çocuk olarak gördükleri için, doğal bir koruma içgüdüsüyle, oğullarının arkadaşlarıyla birlikte gezip tozmasına, geziye, konsere, sinemaya, tiyatroya, dansa, spora gitmesine karşı çıkarlar. Başlarına kötü bir şeyler geleceğinden, zararlı alışkanlıklar edineceklerinden korkarlar.

#### 234 Genç Erkek Psikolojisi

Zaten erinlik gencinin de en duyarlı olduğu konu, bir yetişkin olarak değil, fakat hâlâ bir çocuk olarak görülme istenmesidir. Bu ona her türlü baskıdan ve cezadan daha ağır gelir. Çünkü o, bu dönemde yetkinlik arayışı içindedir. Beğenilmek, güvenilmek, takdir edilmek, onay görmek, hatta hayran olunmak ister. Bütün bunları da herkesten önce, özellikle anne ve babasından bekler. Öyle ya, kendisini onlardan daha iyi kim tanıyıp değerlendirebilir ki? Beklentilerini bulamadığı gibi davranışlarının eleştirilmesi, kısıtlanması, yasaklanması, ceza ve tehditlerin birbirini izlemesi; onu büyük bir düş kırıklığına uğratar. Çünkü bütün bunlar aslında onun kazanmak istediği yetişkin kimliğine yapılmış birer saldırıdır. Bu nedenle anne ve babasına küser, kırılır. Kendisini sevmedikleri, beğenmedikleri, başarılı ve mutlu olmasını istemedikleri kanısına kapılır.

Erinlik dönemi boyunca oğullarla anne ve babalar arasında yaşanan çatışmalar, duygusal gelgitler; sonunda anne, baba, oğul sevgisinin; hoşgörünün, anlayışın, aklın ve mantığın galibiyetiyle sonuçlanır. Oğullar, ergenlik dönemini içine alan on sekiz - yirmi yaşları arasında lise öğrenimlerini bitirirler. Çalışma, iş kurma, sürücü belgesi alma, seçme, seçilme, askerlik yapma, evlenip yuva kurma haklarını kazanırlar. Eğer girmeye hak kazanmışlar-sa yüksek öğrenimlerine devam ederler. Okul sorumlulukları ve başarıları artık bütünüyle kendi denetimlerindedir. Bulundukları kentte bile öğrenim görüyor olsalar, günün büyük bölümünü ev dışında, anne ve baba gözetiminden uzakta, tamamen özgür olarak geçirirler. Anne ve babalarından değil izin almak, haber bile vermeksizin arkadaşlarıyla birlikte çeşitli etkinliklerde bulunurlar. Üstelik bütün bunlar; hem gencin ailesi ve hem de çevresi tarafından son derece doğal ve olağan görülür.

Çalışma hayatına atılan genç erkeklerse, yalnızca davranış özgürlüklerini değil, fakat bir ölçüde de olsa ekonomik özgürlüklerini de elde ederler. Anne ve babalarına bağımlı olmaktan kur-.

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 235

tulurlar. Bütün bu gelişmeler anne ve babalara; oğullarının fiziksel nitelikleriyle olduğu kadar, zihinsel yetenekleri, davranış ve tutumlarıyla, toplumda edindikleri sosyal konumlarıyla da gelişip olgunlaştıklarını kanıtlar. Böylece çocukları hakkındaki düşünce ve görüşleri köklü bir değişikliğe uğrar. Artık onlara daha çok güvenir ve daha çok özgürlük tanırlar. Aileyle ilgili pek çok sorumluluğu oğullarıyla paylaşmaya başlarlar. Onu bir yetişkin olarak görüp kabul ettiklerini hemen her türlü tutum ve davranışlarıyla dışa vururlar. Başarılarıyla, kişilikleriyle, olumlu tutum ve davranışlarıyla gurur duyarlar.

Oğulların anne, babaları hakkındaki görüş ve düşünceleri de genellikle bu dönemde tepeden tırnağa değişir. Artık onlar; her yaptıkları, her söyledikleri doğru, mükemmel varlıklar değildirler. Bundan böyle artı ve eksileriyle, objektif olarak algılanıp değerlendirilirler. Beğendikleri yönlerini kendilerine örnek alıp bunlarla övünürler. Eleştirilecek yanlarını gördüklerindeyse, hiç çekinmeksizin eleştirirler. Yine de onları zayıf ve güçlü yanlarıyla, oldukları gibi kabul edip severler. Desteğe gereksinimleri olduğunda destek, sevgiye gereksinimleri olduğunda sevgi, şefkate gereksinimleri olduğunda şefkat gösterirler. Tıpkı vaktiyle onların kendilerine göstermiş oldukları gibi... Ancak babalar, genellikle ergenliğe ulaşan oğullarının gözünde mükemmelliklerini yitirdikleri için örnek alınan modeller olma kimliğini de kaybederler. Bundan böyle ergenler, kendilerinde gerçekleştirmek istedikleri kimliğe uygun başka modeller edinirler. Bu bazen; okudukları yüksek okuldaki bir öğretmen, çalıştıkları işyerindeki bir amir, toplumda sivrilmiş bir sanatçı, bir sporcu, bir iş adamı veya bir devlet adamı olabilir. Bütün gününü okulda veya işte, fakat dışarıda geçiren, günlük sorunlarla yoğrulup yorulan ergen genç, akşam olunca evini özler. Bir an önce yuvasına dönüp rahatlamak, dergi - kitap okumak, ders çalışmak, müzik dinlemek, televizyon seyretmek, internette dolaşmak ister. Artık geceleri dışarıya çıkmak için değil, evde daha

#### 236 Genç Erkek Psikolojisi

fazla kalmak için fırsat kollar. Genellikle hafta sonları arkadaşlarıyla dışarıda buluşur. Gezer, dolaşır, sosyal ve kültürel etkinliklerde bulunur. Eğlenip rahatlar. Oğullarının böyle düzenli ve bağımsız bir yaşam sürmesi genellikle anne, babayı mutlu eder. Onlar da oğullarının yaşamını kolaylaştırabilmek, evdeki uyumu sürdürebilmek için çaba harcar ve ona destek sağlarlar.

#### Anne ve Babalarla Oğullar Arasında Bağımlılığı Besleyen Tutum ve Davranışlar

Ancak bazı anne ve babalar, oğullarına; yaşamlarının tek ereği, tek amacı olarak odaklanırlar. Oğullarının yaşamındaki etki ve önemlerinin azalmasına, onun kendilerine danışmadan kararlar alıp uygulamasına, bağımsız ve yetkin bir birey olarak davranıp yaşamasına katlanamazlar. Oğullarını tıpkı çocukken olduğu gibi yönetmek ve yönlendirmek isterler. Genç adam kendi kararlarında direktip direndiğindeyse, çeşitli ikna yöntemleriyle onu engellemeye çalışırlar. Kimi zaman annelik ve babalık haklarından söz açıp bunu duygusal bir baskı aracı olarak kullanırlar; kimi zaman da hastalıklarına sığınırırlar. Ya kalp krizleri tutar ya astım krizleri ya da migrenleri... Bu da olmazsa, düşüp düşüp bayılırlar. Bazen de oğullarını para, araba, iyi yaşama olanaklarıyla kendilerine bağlarlar. İsteklerine uymamaları hâlinde onu bütün bunlardan yoksun bırakmakla tehdit ederler.

Bu gibi durumlarda en büyük çatışmalar; genellikle gencin eğitimini sürdürmek, master veya doktora yapmak, çalışmak, amacıyla ailesinden ayrılıp başka bir kente, başka bir ülkeye yerleşmek istemesiyle patlak verir. "Burada okul mu yoktur? Ana kucağından, baba ocağından uzakta, öyle tek başına ne yapacak, nasıl yaşayacaktır? Ütü yapmasını mı bilir, sökük dikmesini mi, yemek pişirmesini mi? Hastalandığında, bir tas çorba verecek kimi kimsesi mi vardır oralarda ! Her şey öyle uzaktan görüldüğü gibi kolay olsa..." Kısaca bin dereden su getirilir, gencin evden uzaklaşması engellenir.

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 237

Gencin kendine yeni bir yaşam düzeni kurmak, ayakları üzerinde durmak, sevdiği kızla evlenip yuva kurmak istemesi, bu amaçla evden ayrılacak olması da kimi zaman bilinçdışı tepkilerle anne ve babalar tarafından engellenmek istenir. "Evlenilmek için bu acele de nedir? Delikanlı bunun için henüz pek gençtir. Biraz

I\ gezilip tozulmak, yaşamın tadına varılmalıdır. Ayrıca evlenilecek baş-  
; ka kız mı kalmamıştır!" Ya boyu poşu kusurludur gelin adayının, ya huyu  
suyu; ya yaşı uygun değildir ya yaşantısı... Birden çok kusuru mutlaka  
vardır; yoksa da yaratılır.

Kimi zaman genç erkekler, ailelerinin bu veya buna benzer bas-|; kılarına  
boyun eğerbler. Anne ve babalarının gönüllerini kırmamak,  
hastalanmalarına, ölmelerine neden olmamak, kendilerine sunu-| lan maddi  
olanaklardan yoksun kalmamak vb nedenlerle onlarla birlikte sürdürdükleri  
yaşamı sürükleyip giderler. Başlangıçta karşı çıktıkları, bir süre  
savaştıkları bu bağımlılık düzenine önce isteksizce teslim olurlar.  
İlerleyen yaşla bu bağımlılığa doğal bir düzenmiş-çesine alışırılar. Adeta  
kendilerini anne ve babalarına bağlayan zincirlerinin gönüllü kölesi  
olurlar. Baş kaldırmayla boyun eğme, öfkeyle kederler içinde eriyip bitme  
gelgitleri içinde yaşayıp giderler. Ta ki onlar ölene dek... Bundan sonra  
da kendilerini bekleyen yine yalnız ve acılı bir yaşamdır çoğu kez...  
Çocukları birer yetişkin olduktan sonra onlara olan bağımlılıklarını  
kronik bir biçimde sürdüren yetişkinler, psikolojik olarak tam anlamıyla  
sağlıklı sayılamazlar. Tıpkı bunun gibi, erinlik ve özellikle ergenlik  
döneminden sonra erkek çocuklarda görülebilecek anne ve babaya bağımlılık  
da, hiçbir zaman sağlıklı bir eğilim değildir. Aksine, kendi özgür istek  
ve eğilimleri doğrultusunda, kendi kararlarını vererek davranmak yerine,  
anne ve babalarına danışma gereğini duyan gençler, sağlıklı bir  
bağımlılığın pençesindeirler. Bunlar, kendilerini yetersiz hisseden,  
özgüvenden yoksun gençlerdir ve profesyonel yardım gereksinmektedirler.  
Hem çevremiz hem de'psikiyatri literatürü, bunun çeşitli örnekleriyle  
doludur.

; 238 Genç Erkek Psikolojisi

Böyleleri; ilerleyen yaşlarına, gelişen sosyal konumlarına, yükselen  
meslekî düzeylerine karşın, özellikle kişisel tercihleri açısından anne  
ve babalarının birer küçük çocukmuşçasma bağlı ve bağımlıdırılar. Kendi  
zevk ve beğenileri, istem ve iradeleri adeta hiç gelişmemiştir. Ne  
giyecekleri, ne yiyecekleri, nerelere gidip nerelere gitmeyecekleri,  
kimlerle arkadaşlık edip etmeyecekleri, eve kaçta dönecekleri konularında  
bile anne ve babalarına bağımlıdırılar. Anneleri, babaları izin vermiyor,  
başlarına bir şey geleceğinden çekiniyorsa uçağa binmezler, özel araba  
kullanmazlar. Evlerinden uzakta gecelemeden istenmiyorsa, başka kentlere  
veya ülkelere tatile, hatta iş gezilerine bile gidemezler. Karşı cinsle  
yakınlaşamaz, kız arkadaş edinemezler. Böyle bir birliktelik ortamında  
çekingen, utangaç, beceriksiz ve korkak davranışlar gösterirler.  
Anne ve Babalarla Oğullar Arasında Bağımsızlığı Besleyen Tutum ve  
Davranışlar

Kimi zaman da gencin, ailesinin bütün bu baskılarına karşı çıkıp kendi  
amaç ve idealleri yönünde ilerlediği görülür. Genç; anne ve babasının  
onayını almadan, gönlü kırık, kolu kanadı kopuk olarak baba ocağından  
ayrılır. Bütün güçlüklerle karşı direnir. Ken-1 dine özgür ve bağımsız  
bir yaşam kurar. Ailesiyle ilişkileri bazen bütünyle kopar, bazen de  
içtenlikten, sevgi ve sıcaklıktan uzak • olarak sürer gider. Doğal olarak  
anne ve babanın da bu durumdan çok mutlu ve memnun olması mümkün  
değildir. Keşke ilişkiler - böyle bozulmasa, aile kopup dağılmasaydı  
denilir. Elbette bu da mümkündür. Fakat bunun gerçekleşebilmesi için  
ailelerin daha başlangıçtan itibaren çok daha farklı davranması gerekir.  
O Oğullarının yetiştirilmesindeki rol ve görevlerini doğru kavramış olan  
anneler ve babalar, bu gibi durumlarda kısıtlayıcı, engelleyici ve  
zorlaştırıcı değil; aydınlatıcı, destekleyici ve kolaylaştırıcı  
davranırlar. Çünkü oğullarının kendi kendine yeten, yetkin ve bağımsız  
bir kişilik geliştirmesinin, amaç ve ideallerini adım adım gerçekleştir-  
Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 239

meşinin; onların hayatta başarılı ve mutlu olmalarının gereklerinden biri olduğunu bilirler. Zaten kendi amaçları da; oğullarının yetkin, başarılı ve mutlu bir birey olarak yetişip topluma katılması değil midir?

O Bu anne ve babalar; çocuklarına karşı olan sorumluluklarının onları yetiştirip büyümekle sınırlı olmadığıнын farkındadırlar. Onların, kendi sevgilerine ve manevî desteklerine her zaman ihtiyaç duyacaklarını bilirler. Bu yüzden aralarındaki iletişimi ve sevgi bağını daima canlı tutarlar.

O Bu anne ve babalar, çocuklarına olduğu kadar birbirlerine de sevgi ve ilgi gösterirler. Çocukları yetişip hayata atıldıktan sonra, geri kalan yaşamlarını birbirlerine destek olarak yaşamaya değer kılmayı başarabilirler.

O Bu anne ve babalar, çocuklarına olduğu kadar çevrelerine de ilgi ve sevgi göstermeyi bilirler. Çocukları, kendilerinden uzakta bağımsız bir yaşam kurduktan sonra bile, çevrelerindeki dost ve sevenleriyle dopdolu ve mutlu bir yaşam sürebilirler.

O Bu anne ve babalar; çocuklarına, eşlerine ve çevrelerine olduğu kadar kendilerine de özen gösterirler. Sağlıklarına, dış görünüşlerine dikkat eder, kendilerini sürekli geliştirirler. Yaşamları boyunca kendilerine yeni uğraşlar bulur, verimli, yararlı ve mutlu olmayı sürdürürler. İşte bu koşullar ve gerekleri sağlayan anne ve babalarla onların çocukları ve çevreleri arasındaki ilişkiler en ideal düzeyde sürer gider.

, . , . • : ; , -

Ergenlik Döneminde Genç Erkeklerde Sosyal İlişkiler

>>

Genç erkeklerin ergenlik dönemini içine alan on sekiz - on dokuz yaşları, liselerin son sınıflarında ve üniversitelerde geçer. Bu

240 Genç Erkek Psikolojisi

v

dönem; gençlerin okudukları liseyi bitirme, kendilerini üniversiteye hazırlayacak bir dersaneye devam etme, ideallerini gerçekleştirebilecekleri bir meslek seçme, üniversite sınavlarını başarıyla geçtikleri bölüme girebilme ve kazandıkları yüksek okulda başarılı olma ortak amaçları etrafında toplandıkları bir dönemdir. İşte bütün bu ortak amaçlar, gençlerin birbirleriyle yakınlaşmasına, aralarında güçlü ilişkilerin kurulmasına neden olur.

Bu dönemde gençler, zamanlarının büyük bölümünde genellikle ailelerinden uzakta, okulda ve okul çevrelerinde arkadaşlarıyla birlikte olurlar. Eve yalnızca yeme, içme, uyuma, ders çalışma gibi gereksinimlerini karşılamak için gelirler. Özellikle okumak için doğup büyüdükleri kentlerden ayrılıp yabancı bir çevrede yaşayıp okumak durumunda kalan gençler için arkadaş çevreleri, adeta ailelerinin yerini alır. Bunlar; üniversite yurtlarında, dersliklerde, anfilerde, kitaplıklarda, kantinlerde hep birlikte bulunur, birlikte zaman geçirirler. Birlikte ders çalışır, birlikte yer, içer, gezer, dolaşır ve dertleşirler. Spordan, sanattan, politikadan, ekonomiden, kızlardan, cinsellikten, ailelerden, öğretmenlerden söz ederler. Sorunları da genellikle ortaktır. Okudukları: yüksek okuldaki eğitim olanakları, öğretim görevlilerinden kaynaklanan güçlükler, kaldıkları yurttardaki sorunlar, kredi imkânları, eğitim harçları, diğer öğrenciler ve gruplardır.

Gruplarının, Gençler Üzerindeki Etkileri

Bütün bu ortak noktaların yanı sıra birlikte bulunma ve birlikte yaşama; gençlerin aynı duygular, aynı heyecanlar, aynı düşünce ve aynı amaçlar çevresinde toplanmalarını, bir bütün, bir birlik, tek bir varlık gibi davranmalarını kolaylaştırır. Böylece kendilerini daha güçlü, daha mükemmel, daha yetkin hissederler. Karşılarına çıkabilecek bütün sorunları ve engelleri daha kolay aşabileceklerini düşünürler. Gençler, grup içinde adeta bireysel kimliklerini yitirirler. Bireysel tercihlerini kullanamaz, bireysel analiz ve yorumlama yeteneklerini işletemezler.

Gruplarının ortak eğilimi doğrultusunda duyar, düşünür ve davranırlar. Daha

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 241

doğrusu, grubun ortak duygu, düşünce ve eylemlerine tam bir bağımlılıkla katılırlar. Grup içinde, birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için sloganına bağlı kalırlar. Gruplarına yönelik olarak yapılan bütün tutum, tavır ve eleştirilere, kendilerine yapılmışça-sına tepki gösterirler.

Kendilerinden farklı grupları, kendilerine rakip, hatta düşman olarak görürler.

Grubun karakteri, üyelerinin tek tek kişiliklerinden ve bireylerinin geçmişteki deneyimlerinden önemli ölçüde etkilenir. Eğer bireylerin tek tek kişilikleri normal, geçmişteki yaşayışları da dü-zeyliyse; grubun tutum, görüş ve davranışları normalliğin sınırları içinde kalır.

Üyelerinin üzerindeki etkileri de daha çok olumlu ve geliştirici yönde olur. Gencin, grubunun sosyalleşmiş bir bireyi hâline gelmesi, normal ve sağlıklı bir psişik gelişmenin temel koşuUanndandır. Böylece bağlı olduğu grubun ilgi ve değerlerini paylaşıırken, arkadaşlarıyla karşılıklı etkileşim, duygusal, düşünsel ve sosyal bir alış veriş içinde olur.

Yeteneklerinin ve olanaklarının sınırlarını, duygu ve düşüncelerinin başkaları üzerindeki etkilerini görüp öğrenir. Eğer grup içindeki ilişkiler demokratik ve eşit koşullarda sürdürülüyor; genç, grubunun eşit bir üyesi olarak onay ve kabul görüyorsa, sosyal açıdan olumlu gelişmeler sağlayabilir. Ancak genç, kendinden baskın ve üstün bireyler arasında kalıyorsa, genellikle başkalarına uyan, başkalarının yönlendirmelerine göre davranan bağımlı bir birey hâline gelir.

Grubu en çok etkileyen kişi, önder konumunda olandır. Önder; örnek alman, dedikleri uygulanan kişi olduğu için, diğer gençler büyük ölçüde onun düşünce ve eğilimlerini benimser, onun etkisi altında kalırlar. Genç bazen evinde ve okulda çok iyi bir eğitimle yetiştiği hâlde, grup önderinin ve grubunun etkisinde kalarak yanlış eğilim ve davranışların içine girebilir. Genç erkekler için grupları, hemen hemen her şeyden önemlidir. Grupları tarafından dışlanıp terk edilmek, onlar için tam bir yıkım anlamı taşır. Bu nedenle gruplarının onayını alabilmek için gereğinde çok büyük özverileri dahi göze alabilirler. Bu evrede gençlik

242 Genç Erkek Psikolojisi

gruplarının etkisi ve yönlendirme gücü, aile ve okulun yönlendirme gücünü gölgede bırakabilir.

Her genç erkek; grubunun sevilen, beğenilen bir üyesi olmak ister. Bunun için çaba harcar, gayret gösterir. Arkadaşlarının güven ve desteğini sürdürebilmek için kişisel görüş ve düşüncelerinden ödünler verir, özverilerde bulunur. Grubun önerdiği kısıtlamalar, kurallar ve yaptırımlar; aile ve okulun koyduklarından çok daha kolay kabul edilip uygulanır. Böylece genç erkekler, aile ve okulun yönlendirmek istediği amaçlardan çok, gruplarının istediği yönde eğilim gösterirler ve o yönde sürüklenirler.

Jennigs'in yaptığı bir araştırma, grup içinde sevilen, beğenilen ve sözü geçen gençlerin: başkalarını yapıcı bir amaç çevresinde toplayabilen; grubun ilgisini çeken yeni ve güzel etkinlikler bulabilen; güzel vakit geçirmeyi sağlayabilecek buluşlar yaratabilen; sportmen görünüşlü, kibar, alçak gönüllü, neşeli, mutlu, hayat dolu, temiz, düzenli ve güzel giyinen kişiler olduklarını ortaya koymuştur.

Buna karşın beğenilmeyerek grup içine alınmayan gençlerin-se; başını derde sokma eğilimi gösteren, güvenlik duygusundan yoksun, aile çevresinde sorunları olan, sosyal ilişkilerinde nasıl davranacağını bilemeyen, sosyal ilişkilerden çekinip kaçan, pis ve pasaklı olan, özensiz giymen, utangaç, mutsuz ve sıkılğan kişiler olduklarını göstermiştir.

Bulundukları grup içinde arkadaşları tarafından sevilip benimsenen ve onay gören gençler, genellikle hem özel yaşayışlarında hem de sosyal ilişkilerinde büyük bir özgüvene sahip görünürler. Uyumlu ve rahat davranırlar. Ancak iyi bir sosyal uyum, her zaman iyi bir kişisel uyum anlamına gelmeyebilir. Northv/ay'ın yaptığı araştırmalar, toplum içinde sevilip beğenilen gençler arasında, önemli psişik sarsıntılar geçirmiş olanlarının azımsanamayacak kadar çok olduğunu kanıtlamaktadır. Bu bulgu; sıradan, silik, sorunlu bir gencin; toplum içinde kendini Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 243 beğendirebilmek, takdir ve onay bulabilmek amacıyla aşırı bir gayret ve çabayla - yani aşırı telâfiyle - grubunun sevilen, aranılan, sözü geçen bir üyesi hâline gelebildiğini, hatta grup önderi olabildiğini göstermektedir.

Her grubun bir önderi vardır. Bu önderin yakın çevresinde etkin bir yönetici kadrosu yer alır. Grupların bütün duygu ve düşünce sistemlerini, tüm politika ve eylemlerini oluşturan bu yönetici kadroları, fakat özellikle önderlerdir. Önder ve çevresi, grubun başıysa, geri kalanlar gövdesidir. Bunlar düşünmez, analiz etmez, yorumlamaz ve eleştirmezler. Yalnızca yapılan yönlendirmeler doğrultusunda izler ve eylemde bulunurlar. Çekingen, korkak, pısırık biri; bu grup psikolojisi içinde atak, gözüpek, saldırgan tutum ve davranışlar içine girebilir. Gencin, içinde yer aldığı grubun kararlarına ve yaptırımlarına karşı çıkması, diğerlerinden farklı davranması genellikle pek olası değildir. Sözelimi; grupta açılan sigara paketinden herkes birer sigara alıp içerken genç, "Ne yapıyorsunuz arkadaşlar! Sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bilmiyor musunuz?Atın şu sigaraları!" demesi veya sigara içmeyi reddetmesi kolay kolay rastlanılan bir durum değildir. Böyle bir durumda genç, kendi isteği ve özgür iradesi yönünde davranamayacak, çaresiz grubun diğer üyelerine uyararak istemeye istemeye de olsa aldığı sigarayı içecektir. Yalnızca arkadaş grubuyla birlikte hareket ettiği için çalıntı arabayla gezerken yakalanan veya başka grup üyeleriyle kavgaya karışıp tutuklanan iyi aile çocuklarının sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Önderler, gruplarını; başkalarından üstün ve güçlü olduklarına kolayca inandırabilirler. Onları yanlış ve çarpık amaçlar için kullanabilirler. Bu durum, gençlik grupların yönetilebilir ve yönlendirilebilir kılar. Gençlerin politik, ideolojik ve sosyal hedefler için çıkar amaçlı olarak kullanılabilmelerine olanak sağlar. Birçok protesto yürüyüşü ve toplantısında sakınmasız bir saldırganlık içinde davrananların pek çoğu, bu şekilde yönlendirilmiş gençlerdir. Öğrenci olaylarında, spor karşılaşmalarında da bunların çeşitli örneklerini

#### 244 Genç Erkek Psikolojisi

yoğun bir sıklıkla izliyoruz. Bir harç artırımını protesto için başlatılan sıradan bir öğrenci gösterisi, bir de bakıyorsunuz çok büyük bir çatışmaya ve öğrenci hareketine dönüşüvermiş. "Amigo" olarak anılan fanatik taraftar önderlerinin, basit bir hakem hatasını toplumsal bir faciaya çevirişlerinin örnekleri az mıdır? İçinde bulunduğumuz çağ, "İletişim Çağı" olarak nitelendiriliyor. Gazete, dergi, kitap, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları bir yana, bilgisayarların yaygınlaşması ve internetin kullanımıyla tüm dünya gençleri birbirleriyle çok etkin bir biçimde haberleşebiliyorlar. Birbirleriyle görüşüp düşüncelerini aktarabiliyorlar. Birbirlerini etkileyip yönlendirebiliyorlar. Artık görüşler, düşünceler, sistemler, politikalar, inançlar çok kolay ve denetimsiz olarak sınırları ve kıtaları aşıp ülkeden ülkeye kolayca transfer edilebiliyor. Dünya Küreselleşme Karşıtları, güvenlik kuvvetlerini şaşkına çevirecek bir biçimde, herhangi bir ülkede ansızın toplanıp protesto gösterileri yapabiliyorlar. Ya da Yeşil Barış Örgütü üyeleri, dünyanın herhangi bir yerinde inanılmaz bir birliktelikle eylemlerde bulunabiliyorlar. Dünyanın

uzak bir yöresinde çıkan bir görüş, bir anda bütün ana karalara yayılabiliyor.

Anneler, babalar ve eğitimciler; gençlerin telkine gelirliliklerini dikkate alarak bu evrensel iletişimin olumlu ve olumsuz olası etkilerine odaklanmalıdırlar. Ve özellikle bu gençlik zafiyetinin olumsuz etkilerinden gençlerimizi koruyabilmek için gereken önlemleri almakta titiz bir sorumluluk göstermelidirler. Çarpık ideolojik pro-pogandaların, ne oldukları belirsiz sapık inançların, tarikatların, felsefelerin, sanatların etkisine giren gençlerimizin durumlarını yazılı ve görsel basında hemen her gün üzülererek izliyoruz.

Gruplarının Olumsuz Etkilerinden Gençleri Nasıl Koruyabiliriz?

Gruplarının olası olumsuz etkilerinden gençlerimizi koruyabilmek için alınabilecek önlemlerin başında, hiç kuşkusuz genç-

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 245

lerimize eleştirel düşünce alışkanlığını kazandırmak gelmelidir.

Gençlerin ev ortamı içinde, çeşitli konulardaki görüş ve düşüncelerini özgürce belirtebilmelerine, televizyonda izledikleri, radyoda duydukları, gazetede okudukları olaylarla ilgili özgün yorumlarını ortaya koyabilmelerine olanak tanınmalıdır. Hatta gençler bunun için yüreklendirilmeli, kışkırtılmalıdır. Gençlerin görüş ve düşünceleri; anne ve babanın görüş ve düşünceleriyle çelişse bile, bunları özgürce savunabilmesine izin verilmelidir. Doğru tez savunulsa bile, gencin kişisel görüşleri aşağılanmama-lı, karşı görüşü kabul etmesi için kendisine baskı yapılmamalıdır. Okullarda, grup çalışmalarında, gençlerin fikir tartışmalarına girmeleri, kendi tez ve görüşlerini saygı sınırlarını aşmadan uygarca savunmaları sağlanmalıdır. Gerekirse bunun için tartışma ve fikir yarıştırmaya toplantıları düzenlenmelidir.

Bütün bunlar gençlerimizin kendi görüş, düşünce ve yorumlarını olgunlaştırmalarını; başkalarının görüş ve düşüncelerini eleştirel bir bakışla araştırıp incelemelerini; doğruyu ve yanlış biribirinden ayırt etme yeteneklerini geliştirmelerini sağlayacaktır. Böylece gençlerimiz içine girecekleri gruplarda bir sürü güdüsüyle davranmaktan, önder ne yaparsa, nereye giderse, ne söylerse onu izleyen biri olmaktan kurtulacaklardır. Sapkın amaç ve ideallerin peşinden değil, fakat araştırıp inandıkları, düşünüp doğru buldukları, kendi amaç ve isteklerini karşılayan hedeflere yöneleceklerdir.

Gençler, öğrenimlerini sürdürüyor veya iş hayatında çalışıyor da olsalar, öğrenimlerinin ve işlerinin dışında, diğer gençlerle birlikte hoşça vakit geçirmek, başka uğraşlarla dinlenmek ve eğlenmek ihtiyacındadırlar. Amerika'da yapılan araştırmalar, üniversitede okuyan her yüz gençten seksen sekizinin spor, sanat ve sosyal etkinlikler içinde diğer gençlerle birlikte olurken, bunlardan yalnız on ikisinin tek başlarına müzik dinleyerek, kitap okuyarak, televizyon izleyerek ya da bilgisayarlarının başında vakit geçirdiğini göstermiştir. Araştırmanın bir diğer sonucu da, aynı ze-

246 Genç Erkek Psikolojisi

kâ düzeyindeki öğrencilerden grup etkinliklerine katılanların, katılmayanlara oranla okul başarılarının daha yüksek oluşudur. Bu gençler çalışma hayatına atıldıktan sonra da izlenmiş ve başarılarını sosyal yaşamda da sürdürdükleri gözlenmiştir.

Sosyal etkinliklere katılmayarak kendi yalnızlıkları içinde zaman geçirenlerinse; sosyal ilişki yoksunluğu, sevgi ve saygı arayışı gibi bazı temel gereksinimleri karşılayamadıkları için mutsuz oldukları, bazı sinirsel rahatsızlıkların pençesine düştükleri belirlenmiştir. Gençler için sevmek, sevilme, beğenilmek, tercih edilmek, aynı amacı, aynı ülküyü paylaşmak, yardımlaşmak, birlikte yapmak, birlikte başarmak büyük önem taşır. Toplum içinde olumlu ilişkiler kurabilmek, bu ilişkileri sürdürebilmek, başkalarıyla birlikte ve uyumla yaşayabilmek için de

toplumsal becerilerin kazanılmış olması ana koşuldur. Bütün bunlarsa ancak etkin bir arkadaşlık ortamı içinde sağlanabilir. Arkadaş edinme becerisi kazanılmadan topluma açılmak, sosyal bir varlık olarak mutlu ve başarılı olmak mümkün değildir. Arkadaşlıksa bir süreçtir. Ana, babanın bizzat veremeyeceği, ancak gerekli ortam ve koşulları sağlayarak destekleyebileceği bir sosyal beceri kazanma sürecidir. Bu süreç daha çocuklukta; komşu, sokak ve mahalle arkadaşlıklarıyla başlar. Sınıf ve okul arkadaşlıklarıyla sürer. Kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklerde kurulacak arkadaşlıklarla genişler. İş arkadaşlıklarıyla, gönül arkadaşlıklarıyla olgunlaşır. Hayat arkadaşlıklarıyla güçlenir. Aile dostluklarıyla sürer gider... Bütün bu arkadaşlıklarda, daha önceki süreçlerde kazanılan bilgi ve deneyimlerin olumlu veya olumsuz yönlendirici etkileri görülür.

Genç erkeklerin, sosyal ilişkilerin çok etkin olduğu ergenlik dönemini olabildiğince az sorunla atlatabilmelerinde ve bir sonraki döneme zengin kazançlarla ulaşabilmelerinde, daha önceki dönemlerde edindikleri deneyimlerin ve sosyal kazanmaların etkileri büyüktür. Erkek çocukların daha küçüklüklerinden itibaren

, Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 247  
ren resim, müzik, tiyatro gibi severek yönelindikleri sanatsal ve kültürel etkinliklere; atletizm, yüzme, güreş, basketbol, voleybol gibi ilgi duydukları çeşitli spor dallarına yönlendirilmeleri; onların bedensel, zihinsel ve tinsel gelişimlerine olduğu kadar sosyal gelişmelerine de olumlu katkılar sağlar. Kızlı erkekli gruplar içinde arkadaş edinme, arkadaşlığı sürdürme, paylaşma, yardımlaşma, destek olma, birlikte yapma ve başarma gibi pek çok sosyal beceriyi kazanmalarına ve geliştirmelerine olanak sağlar.

Genç ergenlerin, önergenlikten itibaren güçlü bir çekilişle katıldıkları özelleşmiş etkinlik gruplarında yer almaları; onların tercih edilmiş ve özelleşmiş birer arkadaş çevresine sahip olmalarında belirleyici rol oynar. Grubun; aynı ilgi alanını paylaşan, aynı olumlu amaçlara yönelmiş, birbirlerini uzunca bir süredir tanıyan, güvenli, arkadaşlık ruhuna sahip üyelerden oluşmasını gerçekleştirir. Gençlerin zararlı alışkanlıklar kazanabileceği, kötü olaylar yaşayabileceği, hatta zarar görebileceği yabancı gruplardan uzak kalmalarını sağlar. Bu durum gençlere tinsel bir güven duygusu içinde dinlenme, eğlenme, kendini geliştirme, sosyal çevre edinme olanaklarını kazandırır. Ailelerinin de, oğulları için boş yere kaygı duyup tedirgin olmalarının önüne geçer. Onları koruyup zarar görmelerini önlemek isterken gereksiz yere kısıtlamalar getirmelerini engeller. Yersiz tartışma ve gerilimleri önler. Böylece aile huzurunun, sevgi, saygı ve güven ortamının korunmasına yardımcı olur.

Ergen Erkeklerde Karşı Cinsle İlişkiler

Erkek çocuklarda karşı cinse yönelme ergenlikle başlamaz elbette! Ancak erkeğe özgü rol ve sorumlulukların, ergenlik çağıyla birlikte gerçek anlamda benimsendiği ve üstlenildiği görülür. Karşı cinse yöneliş, aslında daha okul öncesinde, cinsel kimliğin kavranmasıyla birlikte başlar. Evcilik oyunlarında erkek çocuklar baba rolünü üstlenirler, kızlarsa anne... Kimi zaman ana okullarında bazı kız ve erkek çocukların birbirlerine karşı sevimli bir

248 Genç Erkek Psikolojisi

düşkünlük gösterdiklerini izleriz. Birbirlerinin her isteklerini, her arzularını yapmaya hazır olduklarını, sürekli olarak birbirlerini arayıp kolladıklarını görürüz. Bu ilgi ve düşkünlüğü, çocukluk aşkları olarak nitelendirenler de vardır; oyun çağının bir gereği, evcilik oyununun fantezileri olarak görenler de...

Ancak kız ve erkek çocukların birlikte oynayıp birbirlerine yakınlık duydukları bu dönem fazla uzun sürmez. Çocuklar, ilköğretim okullarının daha ilk sınıflarında kızlar ve erkekler olarak iki ayrı kümeye

ayrılırlar. Gerekmedikçe birbirlerine yakın-laşmaz, birbirleriyle oynamazlar. Hatta birbirlerine sataşmaktan, birbirlerini kırıp üzmekten zevk alır gibi davranırlar. Erkek çocukların on beş yaşlarında erinlik dönemine girmeleriyle birlikte yeniden karşı cinse bir ilgi ve yöneliş başlar. Bu yöneliş başlangıçta, tedirgin ve özgüvenden yoksun bir yönelmedir. Daha çok uzaktan izleme, fiziksel özelliklerine, cinsel çekiciliklerine ilgi duyma ve beğenmekten ibarettir. Kimi zaman çekingen ve acemice yakınlaşma girişimleri görüldüğü de olur. Ancak genç kızlar, gerek fizik ve gerekse olgunluk açısından kendileri kadar gelişmiş bulmadıkları erinlik çağındaki genç erkekleri genellikle fazla ciddiye almaz ve hatta onları küçümserler.

Erkek çocuklar, ergenlik dönemiyle birlikte karşı cinse yönelik daha yoğun bir ilgi ve karşı konulmaz bir yakınlaşma istemi duyarlar. Onlarla arkadaşlık kurabilmek için daha cesur ve daha atak davranırlar. Yaşıtları olan kız arkadaşları da, artık ilgilerim çekecek tarzda davranmakta ve onlara karşı belirgin bir ilgi duymaktadırlar. Ancak genç erkeklerin karşı cinse yönelmelerinde; kendilerini gruplarına kanıtlamak, gruplarında önem ve değer kazanmak isteği de rol oynar. Hatta kimi gençlerin gruplar hâlinde kız liselerinin önünde kız arkadaş edinme çabası içine girmelerinin bir nedeni de bu konudaki becerilerini gruplarına kanıtlama istekleridir. Ancak yine de ilk deneyimlerinde, kızların yanında yoğun bir heyecan duymaktan; tutuk, beceriksiz ve sa-Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 249 kar davranmaktan kendilerini alıkoyamazlar. Bu nedenle daha çok kendilerinden yaşça küçük, yumuşak huylu ve çekingen yaradılışlı kızlarla arkadaşlık etmeyi tercih ededen.

Gençlerin çekingen ruh hâlleri; onların daha çok okul gezileri, piknikler, yaş günü toplantıları gibi sosyal etkinlikler içinde yakınlaşmalarına ve birbirlerine açılmalarına olanak tanır. Bunu da genellikle, daha küçük gruplar hâlinde, kızlı erkekli gezip do-L laşmalar izler. Bütün bu yakınlaşmalarda daha çok genç kızın fiziksel güzelliği ve cinsel çekiciliği ön plânda tutulur. Duygu, düşünce, ilgi ve zevklerde uyum, tinsel ve sosyal ahenk gibi köklü ve uzun soluklu bir beraberliğin alt yapısını oluşturacak özellikler gözletilmez. Evlilik gibi kalıcı bir amaç hedeflenmez.

Son yıllarda ülkemizde, özellikle büyük kentlerde, ergen erkeklerle ergen kızların arkadaşlıklarına daha bir hoşgörüyle bakılıyor. Belirli bir denetim altında, birlikte gezme, eğlenme, toplu hâlde bir şeyler yeme, sinemaya, tiyatroya, dansa, partiye gitmeye izin verilebiliyor. Bu gibi birlikteliklerin, gençlerin karşı cinsi tanımaları, onların ileride kendilerine eş olarak seçecekleri kişilerde aramaları gereken özellikleri kavramaları, böylece yanlış seçimlerden korunup doğru seçimler yapabilmeleri için gerekli görülüyor. Kentleşme oranının artması ve sosyoekonomik düzeyin yükselmesiyle bu eğilim daha da yaygınlaşıyor. Ancak gençlerin bu gibi ortamlarda her zaman tam olarak denetlenebilmesinin olanaksızlığı, zaman zaman sakıncalı durumların doğmasına da neden olabiliyor.

Yaş günü partileri gibi ergen gençlerin kızlı erkekli toplanıp biraraya geldikleri eğlencilerde, kimi zaman tehlikeli ve yasaklanmış ilişkilere yönelik eğilimlerin görüldüğü oluyor. Ergenliğin ataklığı ve sakıncasızlığı, içgüdülerin taşkınlığı, iradenin yetersizliği, zayıf ahlâk, zayıf kişilik birleştiğinde cinsel yakınlaşmada sınırlar aşıyor. Loş ortam, müzik, alkol, sigara, keyif verici kimi maddelerin kullanımı; gençleri içinden çıkılmaz bataklıkların içine sürüklüyor. Bu gibi durumlarda, grubun içinde bulunan ahlâ-

250 Genç Erkek Psikolojisi

ken düşük kişilerin yönlendirici etkisi çok önemlidir. Öte yandan genç erkeklerle genç kızların biraraya gelip toplanmalarını engelleyebilmek de

mümkün değildir. Gizli veya açık, haberli veya habersiz bu birliktelikler gerçekleşmektedir. Ancak, grupları oluşturan gençlerin iyi yetişmiş, yüksek ahlâklı, sağlam karakterli gençlerden meydana gelmesi, bu tür sakıncaları daha doğ-madan önleyebilecektir.

Zaten çoğu zaman bu ilk arkadaşlıklar kısa ömürlü olur. Çünkü ergen erkekler, karşı tarafın ilgisini ve beğenisini kazanabilmek için genellikle kendilerini olduklarından daha farklı gösterirler. Karşılarındaki insanı da olmasını diledikleri gibi görürler. Böylece, çok iyi tanımadan edindikleri kız arkadaşlarda kimi zaman aradıkları özellikleri bulamadıkları için; kimi zaman da onlarda kendilerine ters gelen bazı özellikleri fark ettikleri için düş kırıklığına uğrarlar. Çok geçmeden de ruhsal uyumsuzluk nedeniyle birbirleriyle çatışır ve ayrılırlar. Genç erkeklerin kız arkadaşlarında bulunmasını istemedikleri özelliklerin başlıcaları şunlardır: kendini ağır satma, kibirli ve gururlu davranma, aşırı duyarlı olma, çabuk incinip kırılma, zor memnun edilir olma, çabuk sıkılma, sevgi davranışlarını geri çevirme, duygusal açıdan soğuk olma...

Ne var ki genç erkekler, bu ilk duygusal deneyimlerinde başarısızlığa uğradıklarında büyük bir ruhsal bunalım yaşamazlar. Kız arkadaşlarından ayrılışlarının hemen ardından yem arkadaşlıkların arayışına girerler. Yeni edinilen kız arkadaşlarda da birinci derecede gözetilen özellikler; güzellik, sevimlilik, cinsel çekicilik, popüler oluş gibi niteliklerdir. Ancak giderek gerçek bir zekâyâ sahip bulunma, güzel ve esprili konuşma, anlayışlı ve kibar davranma, güvenilir ve uyumlu olma gibi özellikler aranıp seçilmeye başlanır. Arkadaşlıkların süresi uzar. Daha çok birlikte olunur.

Uzun süreli beraberlikler, gençlerin birbirlerinin duygu ve düşüncelerini, zevklerini, tercihlerini, amaçlarını ve ideallerini an-Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 251 lamalarına yardımcı olur. Bu da onları ya yeni arkadaşlıkların arayışlarına ya da daha uzun süreli beraberliklere yöneltir. Arkadaş gruplarıyla birlikte çıkmaktan kaçınılır. Daha çok başbaşa kalınacak yerler tercih edilir. Gençler, olabildiğince çok birlikte olmak, birbirlerinden hiç ayrılmamak isterler. Ayrı geçirilen zamanlarda da uzun telefon konuşmaları yapılır. Ardı arkası kesilmeyen mesajlar gönderilip alınır. Çetleşilir, yazışılır. Geleceğe ilişkin tasarımlardan, evlilikten, oturulacak evlerden, alınacak eşyalardan, izlenecek yaşam tarzından söz açılır.

Doğal olarak kızların da, erkek arkadaşlarında aradıkları bazı temel özellikler vardır. Bu özellikler, verdikleri öneme ve tekrarlanma sıklığına göre şöyle sıralanır: Güvenilebilir ve bağlanılabilir olma, her şeyin gereğini düşünebilir olgunlukta bulunma, duygusal ve heyecansal ortamlarda normal davranma, gerçek bir zekâyâ sahip bulunma, yakışıklı olma, yeterli maddî olanaklara sahip olma, güven verici bir geleceğe sahip bulunma, iyi bir öğrenim yapmış veya yapıyor olma, istek ve amaçlarında tutarlı olma, eğilim ve yönelişlerinde ortak özellikler taşıma...

Ve yine genç kızların erkek arkadaşlarında bulunmasını istemedikleri özellikler de şöyle belirlenmiştir: Güven vermeme, yakışsız, bayağı ve kaba davranma, dikkatsiz ve sakar olma, duygularını güzel sözlerle açıklayamama, iltifat etmeme, kendinden başkasının duygu ve düşüncelerine önem vermeme, fırsatçı ve çıkarıcı davranma, ilk fırsatta öpmeye ve sarılmaya kalkışma, gürültücü, patırtıcı ve şamatacı olma...

Sonuç olarak insanın yaratılışı ve kültürel etkiler, erkekle dışının birbirlerini çekici bulup yakınlaşmaları için gereken biyolojik, psikolojik ve sosyal koşulları hazırlar. Onları birbirleri için değerli ve vazgeçilmez kılar. İki cinsin bir araya gelmesini basit bir

birliktelikten, cinsel bir haz arayışı olmaktan çıkarıp yüceleş-tiren hiç kuşku yok ki biyolojik ve cinsel etkenlerden çok psikolojik ve sosyal etkenlerdir.

#### 252 Genç Erkek Psikolojisi

Venkart; "Ergenlik çağı gencinin aşkına karşılık görmesi veya kendisine duyulan sevgiye kendi benliğinde karşılık bulması, ona büyük bir haz ve doyum sağlar. O güne kadar hiç yaşamadığı bir duygu ve heyecan zenginliği kazandırır." der.

Ancak aşk heyecanları, akıl ve mantıktan yoksun olmamalı, tümüyle denetimsiz kalmamalıdır. Özellikle 1980'lerden sonra ekonomik refahın artması, doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaşması, bir kısım yazarların cinselliği mutluluğun tek kaynağı olarak göstermesi sonucunda Amerika Birleşik Devletleri'nde, Fransa, Almanya, İngiltere, İsveç gibi bazı Avrupa ülkelerinde cinsel yaşamda sınırsızlık özendirildi. Cinsel konulu dergiler, kitaplar, romanlar en çok satan kitaplar listelerine yükseldi. Ard arda çevrilen pornografik filmler gişe rekorları kırdı. Denetimsiz porno kasetler el altından satıldı. Bu durum doğal olarak en çok genç kuşakları etkiledi.

Yapılan istatistikler, bütün bu ülkelerde yaşayan on dört yaşın üstündeki kızların %70'inin, on altı yaş üstündeki kızlarınsa %90'ının erkek arkadaşı olduğunu, bunlardan % 40'ının cinsel deneyim yaşadığını ortaya koydu. İstenmeyen genç hamilelikler; aileleri, okul yönetimlerini ve toplumları sarstı. Terk edilen genç kadınlar büyük acılar yaşadılar. Doğal olarak onları bu duruma düşüren genç erkeklerin bir kısmı da... Çaresiz kalan anneler, kızlarına hamilelikten nasıl korunacaklarını öğretmeye; okul yönetimleri doğum kontrol hapları dağıtmaya başladılar. Şimdi herkes, saf ve temiz romantik sevgiye dönüşün arayışı içinde... Yapılan anketler, erkeklerin yanı sıra günümüz genç kızlarının da evlenecekleri erkeklerde bekâret aramaya başladığını ortaya koydu. Bunda; cinslerin eşitliği kavramının yaygınlaşması, eşlerin cinsel hazzın güzelliklerini ilk kez birbirlerinde yaşamak istemeleri, çağımızın vebasası olarak adlandırılan AİDS'ten korunma kaygıları da rol oynadı.

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 253

Cinselliğin yok sayılması veya ceza, korkutma, örf, gelenek ve dinsel inançlardan kaynaklanan kaygılarla bastırılması nasıl gençleri psişik çatışmalara ve tepkilere sürüklemekteyse, sınırsız ve denetimsiz bir cinsellik de aynı tür çatışma ve tepkilere neden olmaktadır. Hiçbir genç, içinde yaşadığı toplumun sosyal etkilerinden, örf ve geleneklerinden, dinî ve manevî değerlerinden soyutlanamaz. İster istemez bütün bu değerleri, sosyal bir kalıtım gibi kendi iç dünyasında yaşatır. Ailenin ve evlilik kurumunun kutsallığına, cinsel tabuların ve sadakatin önemine kendi bilinçaltında saklı bir hazine gibi sahip çıkar.

Bu nedenle; cinsel birliktelik ancak aile ve toplum değerlerinin, dinin, örf ve geleneklerin belirlediği kurallar içinde; sevgi, sevecenlik ve aşk bağıyla gerçekleştiğinde bireyin engin bir huzurla doyum bulmasına olanak tanır. Bunun dışında gelişen bütün birlikteliklerde gençler; başka hiçbir baskı, yaptırım veya tepki görmeseler de kendi vicdanlarının biçtiği cezalara mahkum olurlar. Bu vicdanî yükümlülük bütün genç erkekleri, arkadaş oldukları genç kızların iffetlerini, kendi analarının, bacılarının ve ileride evlenecekleri eşlerinin iffetini korurcasına sahip çıkmaya zorunlu kılar. Ahlâkî ve vicdanî değerleri yok sayan cinsel yakınlaşmalarda gençler, zamanla benliklerinde duydukları iç huzursuzluğun kaynağı olarak birbirlerini görürler. Bu durumdan birbirlerini sorumlu tutar ve birbirlerini suçlarlar. Sonunda kaçınılmaz biçimde mutsuzluğun pençesine düşer ve ayrılırlar.

#### Ergen Erkeklerde Madde Bağımlılıkları

Hem kendi iç sorunlarından hem de çevrelerinden üzerlerine yönelen baskılardan daralan, karşılarına çıkan engelleri aşamayan, çatışmalarını

çözemeyen, içine düştükleri psikolojik bunalımlardan çıkamayan ergen gençler, sığınabilecekleri korunaklar, kendilerine yardım edebilecek kaynaklar ararlar. Bu korunma ve yardımı kendi ailelerinde, devam ettikleri eğitim kurumunun

#### 254 Genç Erkek Psikolojisi

yapısı içinde veya sosyal çevrelerinde bulamayınca her türlü olumsuz dış etkiye karşı savunmasız kalırlar.

Sorunlu bir aileye sahip olan ya da ailesiyle sorunlar yaşayan, sürdürmekte olduğu eğitiminde başarısızlığa uğrayan veya ekonomik sorunlar nedeniyle öğrenim yaşamını yarıda bırakmak zorunda kalan, bütün çabalarına karşın iş bulamayan ya da girdiği işte sorunlar yaşayan, sevgi gereksinimini karşılayabileceği bir kız arkadaş edinemeyen veya derin duygularla bağlandığı kız arkadaşıyla aralarındaki sorunları çözemeyen genç erkekler; kendilerini kaldıramayacakları kadar büyük bir baskı altında hissederler. Dayanamayacakları kadar yüksek bir gerilim duyarlar. Çevresel etmenlerin, kalıtsal ve eğitsel eğilimlerinin de etkisiyle çeşitli madde bağımlılıklarına yakalanmaya elverişli hâle gelirler. Gençler; yaşantılarındaki sorunlar arttıkça ve bu sorunlarla başa çıkmakta zorlandıkça, kendilerini o an için rahatlatacak nikotin, alkol ve uyuşturucu gibi geçici çözümlere daha kolay kapılırlar.

Gerçekten de gençlerin nikotin, alkol, uyuşturucu gibi çeşitli madde bağımlılıklarına yakalanmalarındaki en önemli etkenlerden birinin, yukarıdaki nedenlerin yanı sıra stresi azaltması, içinde bulundukları sosyal ortamlarda geçici bir rahatlama sağlaması, kendilerini her şeyi başarabilecek kadar güçlü hissetmelerini sağlaması gösterilmiştir.

Ülkemizde yapılan araştırmalar, her türlü madde bağımlılığı yaşının giderek düştüğünü ve ürkütücü yaş düzeylerine kadar indiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bu eğilim; aile denetiminin gevşediği erinlik döneminde büyük bir artış gösterir ve bağımsızlığın kazanılmaya başladığı ergenlik döneminde en üst düzeye yükselir. Erinlik ve ergenlik dönemleri, genç erkeklerin kimlik arayışları ve kaygıları içinde bulundukları bir çağ olduğu için, madde bağımlılığı açısından da son derece tehlikeli bir dönemdir. Bu dönemsel yatkınlığın yanı sıra; O Madde bağımlısı olan ailelerin çocukları

#### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 255

O Parçalanmış ailelerin çocukları O Sorunlu ailelerin çocukları

O Madde bağımlısı bir arkadaş çevresine sahip gençler O Okulda

başarısızlık yaşayan gençler O Duygusal bir şok ya da sarsıntı yaşamış gençler O Herhangi bir davranış bozukluğu veya psikolojik rahatsızlığı bulunan gençler, madde bağımlılıklarına daha yatkındırlar.

Bununla birlikte iyi bir aileye mensup, iyi eğitilmiş, uyumlu, başarılı, mutlu, parlak bir geleceğe sahip delikanlıların; sadece bir kez denemiş olmak, grubundan dışlanmamak, sevdiği bir arkadaşım kırmamak, yanıltılarak veya zorlanarak madde bağımlısı yapıldıkları bilinen gerçeklerdendir.

#### Ergen Erkeklerde Nikotin Bağımlılığı

Nikotin bağımlılığı, bütün bağımlılıklar arasında toplumu- > muzda en yaygın olanı, fakat en az önemsenendir. Oysa muhakeme ve düşünme yetisinin sınırlandırılmasına, kılcal damarların ti- : kanmasına, kalp ve damar hastalıklarına, solunum yolları sorun- : larına ve kansere neden olduğu kanıtlanmış bir gerçektir.

Nikotin bağımlılığından ölenlerin sayısının uyuşturucu ve alkolden ölenlerin toplam sayısından çok daha fazla olduğu bilin- " diği hâlde kullanımı yasal olarak serbesttir. Sigara satışlarının on h sekiz yaşından küçüklere yasaklanmış olmasının da nikotin bağımlılığının engellenmesinde hiçbir yararı görülmemektedir. Ak-sine yeni yetmelere kendilerini büyümüş hissettirdiği için kullanım yaşının küçülmesinde etkili olmaktadır. Ailelerinde ve yakın arkadaş çevrelerinde sigara

içenlerin bulunması; özdeşleştikleri toplumda sivrilmiş, öne çıkmış, idol olmuş kişilerin sigara kullanması, merak ve özentî; gençlerin nikotine bağlanmalarının önde gelen sebeplerindendir.

" li\$1|P

#### 256 Genç Erkek Psikolojisi

##### Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 257

Eğer anne ve baba olarak sigara kullanıyorsanız; evinizde, yakın dost ve akrabalarla bir araya geldiğiniz aile ve arkadaş ortamlarında sigara içilmesine hoşgörüyü bakıyorsanız, çok büyük bir olasılıkla oğlunuz da bir nikotin bağımlısı olacaktır. Bu konuda vereceğiniz söylev ve cezalar yalnızca onun bu bağımlılığını sizden saklamasına yarayacaktır; o kadar! Eğer bunu istemiyorsanız, öncelikle siz sigara kullanmamalısınız.

Sağlıklı olmanın ve sağlıklı yaşamının, hayatta başarının birinci koşulu olduğunu oğlunuza kav-ratmalısınız. Gazetede veya televizyonda nikotin bağımlılığının olumsuz etkilerini işleyen haberlere rastladıkça, oğlunuzun bu konulardaki düşüncelerini almayı alışkanlık hâline getirmelisiniz. Eğer bunlar oğlunuzun sigara kullanmasını

engelleyemiyorsa,

Sigarayla Savaşanlar Derneği İstanbul için 0212 2162626 Ankara için 0312 4192030

www. ssv. org. tr Sigarasız Toplum Merkezi (0312) 4199575; 417 7018

gibi bu konuda yardım veren merkezlerden birine başvurmasını sağlayabilirsiniz.

#### Ergen Erkeklerde Alkol Bağımlılığı

Ne yazık ki yurdumuzdaki alkol bağımlısı gençlerimizin sayısı, nikotin bağımlısı gençlerimiz gibi her yıl artmaktadır. Alkol bağımlılığı da büyük ölçüde, tıpkı nikotin bağımlılığında olduğu gibi, alkolün ailede ve yakın arkadaş çevrelerinde kullanılmasıyla bağıntılıdır. Sinema ve televizyon filmlerinde, haberlerde, magazin programlarında; sosyoekonomik düzeyi yüksek, ünlü ve saygın kişilerin ellerinde içki kadehleriyle gösterilmeleri de alkolü

gençler için özendirici ve çekici kılmaktadır. Böylece alkol kullanımı, bir kültür ve sınıf atlama ögesi olarak yansıtılmaktadır.

Gençler çoğu zaman ilgi, merak, daha olgun ve yetişkin biri gibi davranmak, alkol kullanan arkadaş çevresine uyum sağlamak, yaşamakta oldukları bunalım ve stresten kurtulup rahatlamak gibi amaçlarla alkole başlarlar. Zaman içinde de giderek alkole tam bir bağımlılık kazanırlar. Çoğu zaman üyesi oldukları grupla erkek erkeğe veya kızlı erkekli gittikleri kafe, lokal, birahane, bar, disko, kulüp, taverna gibi ortamlarda bir zorunluluk olarak alkol kullanmaya mecbur kalırlar. Aksi hâlde aşağılanmayı ve arkadaş çevrelerinden dışlanmayı göze almaları gerekebilir. Oysa bu durum, o yaştaki gençler için pek kolay kolay kabul edilebilecek bir seçenek değildir.

Gençler, alkole genellikle bira ve şarapla başlarlar. İçilmesi kolay olduğu için votka ve cinle sürdürürler. Viski ve rakı da diğer gözde içkiler arasında yer alır. Ergen gençlerin heyecansal ve duygusal yapılarındaki iniş ve çıkışlar onları alkol kullanmaya daha elverişli kılar. Özellikle bunalımlı anlarında içip sarhoş olmak, dert ve sıkıntılarını geçici bir süre için bile olsa unutmak için kendilerini bilemeyecek hâle gelene kadar içerler. Kimi zaman aralarında içkiye karşı dayanıklılık yarışmaları düzenlerler. Oysa ergenler, alkol kullanımında denetimsiz oldukları için çok çabuk sarhoş olurlar. Ergenliğin atak özellikleriyle birleştiğinde, sarhoşluk haliyle çevrelerine ve kendilerine zarar verebilir, adli olaylara karışabilirler.

Alkol bağımlılığı ya da alkolizm; zaman zaman arkadaş toplantılarında bir araya gelindiğinde bir iki kadeh içmekten ibaret olan sosyal içiciliğin, düzenli ve sürekli bir alışkanlık hâlini almasıdır. Alkol bağımlısı gençte; alkolden yoksun kaldığında şiddetli bir sıkıntıyla birlikte karşı

konulmaz bir alkol arama ve içme istemi görülür. Bu istek yerine getirilemediğinde sinirli ve asabî bir yapı kazanılır. Bu durum giderek gencin sosyal uyumunu bo-

258 Genç Erkek Psikolojisi

zar. Çalışma verimliliğinin ve okul başarısının düşmesine neden olur. Sosyal ve psikoseksüel gelişmesini kesintiye uğratar. Kişilik yapısını sarsar. Davranış bozuklukları göstermelerine neden olur. Sağlıklı bir kişilik gelişimi geçirmesini engeller. Giderek sık sık görülen baş ağrılarına, baş dönmelerine, dikkat ve bellek bozukluklarına, kişilik ve ahlâk kusurlarına yol açar.

Her yıl alkol tedavisi gören gençlerin sayısındaki artış, sorunun büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Genç yaşta görülen alkol bağımlılıklarında erken teşhis ve tedavi, bağımlılığın kronikleşmesini ve kişilik bozukluklarının oluşmasını önleyebilmek açısından büyük önem taşımaktadır. Ergen gencin; arkadaş çevresinin değişmesi, okul başarısının düşmesi, eve gidiş geliş ve uyku düzeninin bozulması, davranış farklılıkları göstermesi, giyim kuşamında ve soluşunda alkol belirtilerinin gözlenmesi, zaman zaman eve kirli ve dağınık üst başla gelmesi, kavga olaylarına karışması alkol bağımlılığının belirtileridir. Ancak;

O Alkol bağımlılığın erken teşhisle tedavisi mümkün bir hastalık olduğu unutulmamalıdır.

O Bağımlı gence; tıpkı başka hastalıklarda olduğu gibi engin bir sevgi ve şefkatle yaklaşılmalıdır. O Kötüleme, aşağılama, öfke ve kin kuma, cezalandırma veya şiddet içeren yaklaşımlardan kesinlikle uzak durulmalıdır.

O Gencin içine düştüğü durumun alkol bağımlılığından kaynaklandığını görmesine ve kavramasına yardımcı olunmalıdır.

O Gencin yardım alarak yaşamını düzene koyabileceği, hayatta başarılı ve mutlu olabileceği veya o andaki durumunu sürdürerek bütün geleceğini karartabileceği anlatılmalıdır. O Alkol bağımlılığı tedavi merkezlerinden biriyle temasa geçilerek gencin tedavi sürecine başlamasına yardımcı olunmalıdır.

Bio-Psiko-Sosyal Yönleriyle Erkek Çocuklarda Ergenlik 259

O Gence tedavi süresince ve tedavi sonrasında yardım ve destek sağlanmalıdır.

Ergen Gençlerde Uyuşturucu Bağımlılığı

Nikotin ve alkol bağımlılıklarında geçerli olan bütün psikolojik ve sosyal nedenler, ergen gençlerin uyuşturucu madde bağımlılıklarına yakalanmasında da etkindirler. Her ne kadar bunların önemli bir bölümü tamamen yasaklanmış ve diğer bölümü ancak özel reçetelerle veriliyor olsalar da, stres altında bulunan gençler bir biçimde kendilerini geçici olarak rahatlatan, heyecanlı, sakin veya mutlu hissettiren bu maddelerle buluşarak kısa sürede bağımlılık kazanırlar. Gençler bir kez bağımlılığa yakalandıktan sonra, huzur bulabilmek ve günlük yaşamlarını sürdürebilmek için bu maddeleri her gün artan miktarlarda almak zorunda kalırlar. Sonunda da çeşitli psikolojik hastalıkların pençesine düşerek tam bir tükeniş içinde yaşamlarını sonlandırır.

Gençlerde bağımlılık yaratan uyuşturucu maddeler pek çoktur. En yaygın olanlar; Hint keneviri bitkisinden elde edilen esrar ve türevleri, haşhaş bitkisinden elde edilen afyon sakızı ile türevleri eroin ve morfin, koka bitkisinden elde edilen kokain ve türevleri, LSD, tıpta dinçlik kazandırmak amacıyla kullanılan anfetamin grubu ilâçlar, çok geniş bir kullanım alanı olan barbi-turatiar, kodeinli ilâçlardır. Üstelik her geçen gün bu listeye yenileri eklenmektedir.

Uyuşturucu madde bağımlılığı; ve uyuşturucu madde kullanma yaşı her yıl biraz daha düşerek sayı, inanılmaz bir hızla artmaktadır. Oğullarını bu

felâketten koruyabilmek için anne ve babalar artık çok daha bilinçli ve titiz olmak zorundadırlar. Oğullarının;

O Eve gidiş geliş saatleri hiç nedensiz değişmişse,  
O Eski arkadaşlarını bırakıp yeni arkadaşlar edinmişse,  
260 Genç Erkek Psikolojisi  
O Okul devamsızlıkları artmışsa,  
O Gittiği yerleri ve yaptığı işleri gizliyorsa,  
O Sık sık yalan söylüyorsa,  
O Yemek yeme alışkanlıkları sizi şaşırtıyorsa,  
O Giyinme alışkanlıkları değişmişse, özellikle sürekli olarak uzun kollu gömlekleri tercih ediyorsa,  
O Sinirli, kırıcı ve saldırgan davranıyorsa,  
O Evde bulunduğu saatlerin önemli bir bölümünü odasında ve yalnız geçiriyorsa,  
O Fazla uyuyor, halsiz, dalgın ve yorgun görünüyorsa,  
O Duygu ve heyecan hâllerinde anormal dalgalanmalar görülüyorsa,  
O Giderek daha fazla harçlık istiyor ve evden para, değerli eşya gibi şeyler kayboluyorsa,  
O Odasında, çekmecelerinde; kuşku verici sigara paketleri, ilâç kutuları, damlalıklar, alüminyum kâğıtlar, ateşe tutulmuş kaşık veya enjektörler varsa, uyuşturucu bağımlılığı sorunuyla yüzyüze bulunuyor olabilirsiniz. Bu takdirde, tıpkı alkol bağımlılığında olduğu gibi oğlunuza sevgi, şefkat ve sorumlulukla yaklaşmalı, hiç zaman yitirmeden profesyonel yardım almalısınız. Bunun için lütfen aşağıdaki adrese başvurunuz.

AMATEM

Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezi / İstanbul /:

Amatem Danışma Hattı :

(0212)660 00 26 [www. amatem. com](http://www.amatem.com)

%>(:WfCiix;'i

i'vMl\*

BÖLÜM 7

Gençlik Çağı

mm

SSŞŞğm

Gençlik Çağının, Genç Erkekler İçin Taşıdığı Anlam ve Önem

Gençlik; Bedensel, Zihinsel ve Tinsel Olgunluk Çağıdır

Ergen erkekler, ergenlik döneminin sonunda, yani yirmi yaşlarına girdiklerinde fiziksel, zihinsel ve tinsel açıdan genç birer yetişkin olurlar. Boy, kemik ve kas gelişimlerinin yanı sıra cinsel gelişimlerini de tamamlayarak fizik olarak yaşamları boyunca ulaşabilecekleri en mükemmel yapıya ve görünüme kavuşurlar. Bu dönemde çektirdikleri fotoğrafları yaşamlarının sonuna kadar gururla saklarlar. Artık onlardan "genç adam" diye bahsedil-meye başlanır. Çocukluk hastalıkları, erinlik ve ergenlik bunalımları, kimlik arayışları çok gerilerde kalmıştır. Kendilerini son dertçe güçlü, sağlıklı ve formda hissetmektedirler. Hiç bitip tükenmeyecekmiş sandıkları bir enerjileri, geleceğe ilişkin çok büyük umutlan ve beklentileri vardır. Yapmak istedikleri ve yapabilecekleri pek çok şey bulunmaktadır. Tek başına müzik dinleyip dinlenmeyi, arkadaşlarla buluşup birlikte zaman geçirmeyi, gezip eğlenmeyi, spor yapmayı, yaşamın tadını çıkarmayı severler. Yaşlılık kaygılarının, sıkıntılarının ve hastalıklarının kendilerine hiç erişmeyecek kadar uzak olduğunu düşünürler.

Genç erkekler bu dönemde, zihinsel yetenekler açısından da zekâ testleriyle ölçülebilecek en üst düzeye veya ona çok yakın bir konuma yükselirler. Kendilerine büyük bir güven duyarlar. Gelecekleri, öğrenimleri, iş yaşamları ve evlilikleriyle ilgili plânlar yaparlar. Yükselmek, zengin, ünlü, mutlu ve başarılı olmak için hayaller kurarlar. Girişimlerde bulunurlar. Güçlüklerin üste-

#### 264 Genç Erkek Psikolojisi

sinden gelebileceklerine, engelleri aşabileceklerine inanırlar. Ülke ve dünya sorunlarıyla ilgilenir, çözümler üretirler. Bunları uygulamaya koymak isterler. Cesur ve atılgandırlar. Çünkü umutları henüz tazedir ve sınanmamıştır. Yaşam deneyimleri yok denecek kadar azdır. Düşünsel, sanatsal ya da pratik yeteklerini o yaşa kadar yalnızca okuldaki çalışmaları ve arkadaş çevrelerindeki deneyimleriyle sınamışlardır. Şimdiyse, bu sınırlı birikimlerini yansıtmaları için koskoca bir dünya onları beklemektedir.

Genç erkekler bu dönemin başlangıcında tam anlamıyla cinsel olgunluğa erişirler. Ancak sosyal ve ekonomik engeller nedeniyle büyük bir çoğunlukla normal ve etkin bir cinsel yaşamdan yoksun kalırlar. Bu doyumsuzluk, kendi içlerinde birtakım gerilimler yaşamalarının yanı sıra zaman zaman çevreleriyle çatışmalarına da neden olabilir. Genç erkekler; erinlik ve ergenlik dönemlerinde aşk, tutku, kıskançlık, endişe, öfke, keder, sevinç, coşku gibi duygulanımları sık sık yaşayarak oldukça büyük bir deneyim kazanırlar. Böylece eski kırılganlıklarını, aşırı duyarlılıklarını bir ölçüde de olsa yitirirler. Heyecansal olaylar karşısında eskiye oranla daha dayanıklı, daha hoşgörülü, daha soğukkanlı biçimde davranabilirler. Ancak yine de, gençlik döneminde heyecansal açıdan tam bir olgunluğa kavuştuklarını söyleyebilmek pek mümkün değildir. Özellikle seveleri ve tutkuları söz konusu olduğunda...

Genç erkekler, sevdalandıkları genç kızlar uğruna sırasında tüm dünyayı karşılarına alırlar. Kız kaçırma, zorla birlikte olma, saldırıda bulunma, intihara kalkışma gibi çılgınca eylemlere kalkışabilirler. Anne ve babalarınıninkiler de dahil olmak üzere çevrelerinden yapılan tüm uyanlara kulak tıkayıp sonu kötü biten serüvenlere atılabilirler. Bütün bunlara kimi zaman kendi çevremizde, ama daha çok basın ve yayın organlarına sık sık yansıyan olaylarla tanık oluruz. Derinlemesine incelendiğinde, bütün bu

#### Gençlik Çağı 265

olaylarda bazı kişilik sorunlarının ve yapısal heyecan bozukluklarının ön plânda olduğu görülür.

Ayrıca toplumun ve ailelerin bazı yanlış tutumlarından kaynaklanan sorunlara da çok sık rastlanır. Örf ve geleneklerden günümüze kadar yansıyan kimi yanlış uygulamalar gençlerin ve ailelerin mutsuzluk nedeni olur. Anne ve babalar, özellikle erken gençlik çağında yapılacak evliliklerde, oğullarının yanlışlığa düşüp mutsuz olabileceklerinden kaygı duyarlar. Oysa oğullarını sevdiği kızıdan ayırmayı başardıklarında da durum pek değişmez. Oğulları yine mutsuz olur. Üstelik bu mutsuzlukları için her fırsatta ailelerini suçlarlar. Anneler ve babalar elbette gerektiğinde kaygı ve kuşkularını ortaya koymalıdır. Ancak karar daima bu kararın sonuçlarını yaşayacak olan kişiye, yani gence bırakılmalıdır. Böylece anne ve baba hiç yoktan oğullarıyla ve gelecekteki gelinleriyle aralarını bozmamış olurlar. Hem belli mi olur; belki de yandan kendileridir. Böylece oğullarının ve gelinlerinin mutluluklarını torunlarıyla birlikte kutlama sevincini yakalamaları mümkün olur.

#### Gençlik, Meslek Edinme ve İş Sorumluluğu Kazanma Çağıdır

Yakın bir zamana kadar gençlik çağı, genel olarak yirmi - yirmi iki yaşlarıyla sınırlı bir dönemin adıydı. Daha bir süre öncesine kadar toplumumuzdaki genç erkekler, bu yaşlarda birer iş edinip ekonomik özgürlüklerini kazanır, evlenip yuva kurar, baba ocaklarından ayrılarak

kendi kendilerine yetebilen, özgür ve bağımsız birer "yetişkin erkek" olarak topluma katılırlardı. Çünkü yetkinlik ve özerklik, bir anlamda gencin iş sorumluluğunu ve ekonomik özgürlüğünü kazanmasına bağlıdır. Ancak, gençler artık daha elverişli koşullarla yaşam mücadelesine atılmak, daha geniş olanaklarla ve daha rahat yaşamak istemektedirler.

#### 266 Genç Erkek Psikolojisi

Dünyada ve toplumumuzda bireyleri bu koşullarda yaşatabilecek iş ve meslekler artık yüksek öğrenimin yanı sıra uzmanlık, master ve doktora gibi lisans üstü akademik unvanları, birden çok yabancı dili mükemmel düzeyde bilmeyi gerektirmektedir. Bütün bunlarsa gençleri daha uzun süre ailelerine bağımlı kılmaktadır. Özellikle çocuklara yönelik aile desteğinin Avrupa ve Amerika'ya göre daha yoğun olduğu ülkemizde, son dönemlerde "uzatmalı gençlik" diyebileceğimiz bir gerçekle yüz yüzeyiz. Artık aileler çocuklarını böyle bir düzeye getirene, sözgelimi bir uzman doktor olana dek, yirmi altı - yirmi sekiz yaşlarına kadar desteklemek durumundadırlar.

Yine de toplum; belirli bir yaşa gelmiş, her ne düzeyde olursa olsun öğrenimine son vermiş, askerliğini bitirmiş genç erkeklerden artık bir iş tutmasını, ekonomik özgürlüğünü kazanmasını, kendi sorumluluğunu kendi omuzlarının üzerine almasını ister ve bekler. Onu bunun için koşullandırır ve zorlar. Maddî koşulları pek iyi olmayan ailelerin çocukları olan gençler, ailelerine yardımcı olabilmek veya kendi gereksinimlerini karşılayabilmek için, bir an önce bir işe girip para kazanmayı tercih ederler. Yine, evlenip yuva kurmak ve ailesini geçindirmek durumunda kalan genç erkeklerin de önceliği bir an önce bir iş sahibi olmaktır.

Gençlerin bedensel, tinsel ve zihinsel eğilimleri kadar içinde bulundukları sosyoekonomik koşullar ve çevresel etkenler de, onların meslek seçimlerinde ve iş sorumluluğu kazanmalarında etkili olur. Gençler genellikle, kendi yetenek, istek ve eğilimleri yönünde bir meslek edinmek ve yaşamlarına bir yön vermek isterler. Ancak çevrenin, özellikle ailenin beklentileri, baskı ve zorlamaları; bazen onları kendi istek ve eğilimleri doğrultusunda değil, bu baskılar yönünde davranmaya sürükler. Baba mesleğini sürdürmek zorunda kalan, aile geleneğini bozmamak için asker, doktor ya da öğretmen olan bazı genç erkekler, gönülsüzce atıldıkları bu meslekleri bazen sonradan benimserler. Bazıları da

#### Gençlik Çağı 267

mesleklerini; sevmeyen, istemeyen çalışma yaşamlarının sonuna kadar sürüklerler. Yapmak istedikleri meslek, bilinçaltılarında hep bir mutsuzluk ve doyumsuzluk kaynağı olarak yaşar durur. Baskı ve zorlamayla yönelindikleri meslekleri daha öğrenim aşamasında veya bu meslekleri yıllarca sürdürdükten sonra yaşadıkları ruhsal çatışma sonucunda bırakarak kendi seçimleri olan işlere yönelen genç erkeklerin sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Bu kayıp zaman, kayıp yaşam demektir. Kuşkusuz çevre yönlendirmeleriyle gencin istek ve eğilimlerinin bağdaşması, onun meslekî başarısı ve tinsel doyumu için çok daha elverişli bir ortam hazırlar. Ancak gencin istek ve eğilimleriyle çevreden yönelen etkiler çelişirse, gencin başarılı ve mutlu olması pek mümkün olmaz. İdeal olan, gencin kendi istek, eğilim ve yeteneklerinin yanı sıra, ailenin olanaklarını, önerilerini, içinde yaşadığı toplumun sosyal ve ekonomik koşullarını dikkate alarak mesleğini belirlemesidir. Böyle bir meslek seçimi; gencin ekonomik gereksinimlerinin yanı sıra, sevdiği ve istediği işi yapma, başarılı olma, kendini gerçekleştirme gereksinimlerini de karşılayarak mutluluğunda önemli bir etken olabilir.

#### Gençlik, Yetkinlik ve Özerklik Çağıdır

Erinlik bunalımını atlatan, ergenlik gelişimini tamamlayarak topluma katılan genç erkekler, bundan böyle aileleri ve çevreleri tarafından birer yetişkin olarak kabul ve onay bulurlar. Böylece hep özlemini duyup

ulaşmak istedikleri yetkinlik ve özerklik çağına, yani gençlik dönemine adım atarlar. Onların yetişkinler arasında yetkin ve özerk birer birey olarak kabul edilmelerini sağlayan daha çok bedensel, zihinsel ve tinsel olarak olgunlaşmalarıdır. Ancak yüksek öğrenimlerini bitirmiş bulunmalarının veya bir işe girip çalışıyor olmalarının da, kendilerine gösterilen bu onay ve kabulde önemli bir payı vardır. Anne ve babalar, dost ve arka-

#### 268 Genç Erkek Psikolojisi

daşlarıyla oğulları hakkında konuşurken, "Çok şükür okulunu bitirdi!" veya "Artık ekmeğini de kendi kazanıyor." diye övünürler.

Genç erkeklerin kazandıkları bu yeni konum, anne ve babalar için olduğu kadar kendileri için de bir onur ve gurur kaynağıdır. Geleceğe daha bir umutla bakmalarının, ekonomik özgürlüklerini kazanmış olmanın güveniyle daha rahat ve özgür davranabilmelerinin ana nedenlerinden biridir. Bütün genç erkekler, geçirdikleri bu gelişmelerin ve kazandıkları sorumlulukların da etkisiyle büyük bir özgüven kazanırlar. Aile içinde anne ve babaları veya eğer varsa kendilerinden büyük ağabey ve ablaları gibi yetkin ve özerk bir birey gibi davranabilmek isterler. Eve dönüş saatlerinin sınırlandırılmasından, arkadaşlarının eleştirilmesinden, giyinme, taranma, davranma, konuşma, kazandıkları parayı harcama biçimlerine karışılmasından ve bunlara benzer daha pek çok şeyden hoşlanmazlar. Bu tür uyarı ve eleştirilere karşı çıkar, tavır koyarlar. Anne ve babalarsa, aile düzeninin korunabilmesi, evde huzur ve uyumun sürdürülebilmesi için o güne değin uyulagelen kurallara bağılı kalınmasını isterler.

Ancak koşullar ve dengeler bir kez daha değışmiştir. Bu durum anne ve babanın, artık yetişkin bir erkek olan oğullarıyla olan ilişkilerini bu yeni ortam ve koşullara göre yeniden düzenlemesini gerekli kılar. Bu yeni düzenleme; anne, baba ve oğul ilişkilerin sağlıklı olarak sürdürülebilmesi için zorunludur. Aile içi iletişimde, sevgi ve saygı bağlarında bir kopukluk yoksa, artık bir yetişkin olgunluğuna ulaşmış genç adamla ailesi arasında uyumlu bir birlikteliğin sürdürülmesi pek de güç olmayacaktır. Doğal olarak bazı kurallara karşılıklı olarak uyulması ve hoşgörünün korunması koşuluyla; O Oğlunuzun ve sizlerin ayrı ayrı çok etkin özel yaşamlarınız olsa da, en azından sabah kahvaltılarını birlikte yapmaya, bunu sıcak ve duygusal paylaşımların yaşandığı çok özel bir birliktelik hâline dönüştürmeye özen göstermelisiniz.

#### Gençlik Çağı 269

O Dertleşmek veya havadan sudan sohbet etmek amacıyla en az haftada bir iki kez birlikte olmaya dikkat etmeli, bunun için olanaklar yaratmalısınız.

O Oğlunuzun kendine ve arkadaşlarına ayırdığı özel zamanlarına saygı göstermelisiniz. Abartılı ve aşırı isteklerinden doğabilecek uyumsuzlukları özel sohbetleriniz sırasında çözümlemeye çalışmalısınız. O Oğlunuzun yanlış ve kabul edilemez tutum ve davranışlarının karşısında anne baba olarak birlikte ve tam bir tutarlılıkla karşı durunuz. Toplumun onay bulan genel kurallarına uygun olarak yaşamasının, en çok onun kendi iyiliği için olduğunu anımsatınız.

O Evinizin olmazsa olmaz kurallarının bozulmaması konusunda oğlunuzla anlaşınız. Bu kurallar konusunda oğlunuzun gereksinmelerini dikkate alarak gereken esnekliği gösteriniz.

O Oğlunuzun sorunlarını paylaşmak, gereğinde ona yardımcı olmak için her zaman hazır ve istekli olduğunuzu belli ediniz. Ancak istemediği sürece ona asla öğüt vermeye ve onu yönetmeye kalkışmayınız.

O Zaman zaman kendi sorunlarınızı oğlunuzla paylaşınız. Önerilerine önem verip dikkate alınız.

O Oğlunuzun özeline saygı gösteriniz. Çok gerekmedikçe veya çağırılmadığınız sürece odasına girmeyiniz, eşyalarını karıştırmayınız.

O Oğlunuzun seçimlerini de dikkate alarak; odasının toplanması, gömleklerinin ve pantolonlarının ütülenmesi, pazar kahvaltılarının hazırlanması, arabanın yıkanması, bahçenin sulanması ve temizliği, ailenin geçimine belirli bir oranda katkıda bulunması gibi kendisiyle ve evle ilgili bazı sorumlulukları yerine getirmesini sağlayınız.

... -/ .}

270 Genç Erkek Psikolojisi

> ?

1 Gençlik, Genç Erkeklerin Baba Ocağından Ayrılma Çağıdır

Anne, baba ve oğullar arasında ilişkiler ne kadar olumlu sürüp giderse gitsin, günün birinde ayrılık anı gelip çatacaktır. Bu, büyüme sürecinin doğal bir sonucudur. Çoğu zaman genç erkekler, evden anne ve babalarının onayını aramadan, pek erken yaşta ayrılma hevesine kapılırlar. Bunda genellikle daha özgür ve gönüllerrince yaşama istekleriyle, evde benimsemekte zorlandıkları ortam ve koşullar altında bulunmaları etkin rol oynar. Kimi genç erkeklerin, çalışmak ya da yüksek öğrenimlerini yapmak için başka kent ve ülkelerdeki iş ve üniversiteleri yeğlemelerinin nedenlerinden biri de, aile ortamlarından ve ana baba denetiminden uzak yaşama istekleridir.

Özellikle annelerin; "Oğlum, sen kendi başına nasıl yaşarsın? Tek başına bir yumurtayı bile sahana kıramazsın!" diye oğlucuklarının evden ayrılmalarına karşı çıkışları aslında pek de yersiz değildir. Çünkü genellikle oğullar baba ocaklarında, beş yıldızlı otel konforunda, her şey önlerine konularak, ellerine hazır verilerek yaşatılırlar. Daha önce de değindiğimiz gibi, onların evlerinde birtakım sorumlulukları paylaşarak yetiştirilmeleri kendi öz yararları açısından son derece gereklidir. Çalışma veya öğrenim için gittikleri yabancı kentlerde, yaşadıkları bekar evlerinde, çamaşır- larını yıkayıp ütüleyemeyen, kopan düğmelerini dikemeyen, evlerini temizleyemeyen, aşılarını pişiremeyen genç erkeklerin acınacak durumlara düştükleri hep bilinir. Yine de pek çok genç erkek evini ayırıp tek başına yaşamaya özenir. Böyle durumlarda çok fazla direnir köprüleri atmanın, gemileri yakmanın da anlamı yoktur. Çünkü genç adam böyle bir şeye karar vermişse, siz onaylasanız da onaylamasanız da bunu yapabilecek bir yaşta ve konumdadır. Gence ilk günlerde biraz yardımcı olunmalı, yol yordam gösterilmeli, sonra kendi hâ-

~M Gençlik Çağı 271 \$ &  
line bırakılıp kendi işini kendinin görmesi beklenmelidir. Öyle kimi annelerin yaptığı gibi, her gün bekar evine uğranıp ortalığı toplamanın, yemekler yapıp buzdolabına koymanın sonu yoktur. Bu tür koruyucu davranışlar, erkek çocukların bağımsız birer kişilik geliştirmelerinin önündeki en önemli engellerden biridir. Ayrıca, hiç de hoş olmayan kimi durumlarla karşılaşmak, oğullarla yüz göz olmaya yol açabilecek olaylara karışmak da mümkündür. Anne ve baba, oğullarında; tıpkı ergenlik çağında olduğu gibi bağımlılığı besleyecek tutum ve davranışlardan sakınır; bağımsızlığı destekleyen tutum ve davranışlar içinde olurlarsa, genç erkeklerin topluma yetkin ve özerk bireyler olarak katılmaları için önlerinde hiçbir engel kalmayacaktır.

Gençlik, Aşk ve Evlilik Çağıdır

Gençliğin aşk, tutku ve evlilik çağı olduğu, toplum tarafından yaygın kabul görmüş çok eski bir kanıdır. Her insanın temel gereksinimleri arasında ilk sıralarda yer alan sevmeye ve sevilme ihtiyacı; ergenlik, hatta erinlikle birlikte cinsel bir içerikle de zenginleşerek karşı cinse yönelir. Bu yönelişte; kandaki testosteron hormonu düzeyindeki yükselmenin yarattığı içgüdüsel baskıların, erinliğe erişilerek erkeklik bilincine ulaşılmasının, karşı cinse ve cinselliğe duyulan ilgi ve merakın, bir an önce toplumun genç erkeklere yüklediği rolün gereğini yerine getirme telâşının ortak etkisi vardır.

Erinlik ve ergenlikte salt fiziksel ve cinsel bir çekilişle karşı cinsle kurulan ilk yakınlaşmalarda er veya geç yaşanan uyum sorunları, gençleri genellikle pek de fazla sarsmayan zorunlu ayrılıklara ve hemen ardından yeni arayışlara yöneltir. Genç erkekler, yaşadıkları bu ilk yakınlaşmalarla kazandıkları deneyimler sonrasında uyumlu bir birliktelik için karşı cinsten; fiziksel ve cinsel çekicilikten öte ne gibi nitelikler aramaları gerektiğini görür ve öğrenirler. Kendi istek ve beklentilerini yakınlaştıkları kişilere

#### 272 Genç Erkek Psikolojisi

yansıtmak yerine, bundan böyle onları sahip oldukları gerçek özellikleri, artıları ve eksileriyle değerlendirmeye başlarlar. Böylece kazandıkları deneyim zenginliği ve bilinçle karşı cinsten yönelen genç erkekler, bağlanacakları kızlarda; güzellik, cinsel çekiciliğe sahip oluş gibi özelliklerin yanı sıra, belki de onlardan daha çok, güvenilirlik, bağlanabilirlik, uyumlu ve uygun kişilik, amaç, ilgi ve zevklerde bağdaşabilirlik gibi özellikleri arar ve gözetirler. Aradıkları bütün bu özellikleri buldukları kişilere, çok büyük bir hayranlık ve çok güçlü sevgi bağlarıyla bağlanırlar. İşte bu bağlılığa "aşk" adı verilir. Bir aşkta:

O Sevilen kişiye sahip çıkma, onu koruyup gözetme, sevecenlik gösterme; O Sevilen kişiye ait olma, sevilen kişi tarafından sevilme, korunup gözetilme;

O Sevilen kişiye sevinç ve mutluluk verme; O Sevilen kişide mutluluk bulma, birlikte mutlu olma; O Amaçlarda birleşme, aynı amaçlar uğruna birlikte çaba

harcama;

O Sevinçleri, tasalan, güçlükleri ve başarıları paylaşma; O Birbirlerini benimseme, birlik ruhuna sahip olma; O Birbirlerine karşı hoşgörü, özveri ve yardımlaşma duygularıyla dolu olma; o aşkın gerçekliğinin ve tutarlılığının bir ölçüsüdür.

Birbirlerini karşılıklı olarak değerli ve vazgeçilmez bulan, sürekli olarak birlikte olmak, birlikte yaşamak isteyen karşı cinsten iki insan yaşamlarını birleştirmek istediklerinde, bunu genellikle toplumlarında yaşayan törensel geleneklere uygun olarak, yasal bir evlilik kurumu içinde gerçekleştirirler. Toplumumuzda; kız isteme, söz kesme, nişan takma, kına gecesi, nikah töreni, düğün gibi törensel âdetler; bir yandan bireylerin içinde yaşayan sosyal benliği tatmin edip yoğun bir iç huzuru duymaları sağlarken, öte yandan iki farklı ailenin birbirleriyle tanışıp kaynaşması ve

#### Gençlik Çağı 273

hısım akraba ilişkilerinin kurulması için de çok önemli bir işlevi yerine getirirler. Gençler, mutluluklarını kendilerini sevenlerle paylaşarak mutluluk dağıtırken, bu mutluluğa katılanlar da yeni evlilere sundukları armağanlarla sosyal yardımlaşmanın en güzel ve köklü örneklerinden birini yaşatırlar.

Avrupalı ve Amerikalı kimi yazarları başı çektiği, "Evlilik aşkı öldürür." tezi, bu ülke gençlerini bir süredir evlilik kurumu dışında, birbirlerine yasal bir bağla bağlanmaksızın birlikte yaşama alışkanlığına sürüklemiştir. Ülkemizde de, özellikle büyük kentlerde yaşayan kimi sporcu ve sanatçıların evlilik dışı birlikteliklere girmeleri, gençlerimize bu tür ilişkileri çekici göstermektedir. Hatta gençlerin, "Bir süre birlikte yaşayalım. Bakalım anlaşılabilecek miyiz, anlatamayacak mıyız? Eğer mutlu olursak evleniriz." teziyiz kalkıştıkları "deneme evlilikleri" çoğu zaman gönül kırıklıkları, ayrılıklar ve L ziyan olmuş yaşamlarla sonlanmaktadır.

Çünkü bu birlikteliklerin daha temelinde, "Biz birbirimizsiz yapamayız." olmazsa olmazı değil, "Acaba birlikte yapılabilir mi-yiz ?" güvensizliği ve kuşku vardır. İşte zaten bu kuşku, onun başlangıcıdır. Yapılan

araştırmalar; genç erkeklerin de, genç kızların da birlikte olacakları kişilerde en çok güvenilirlik ve bağlanabilirlik özelliğine önem verdiklerini ortaya koymuştur. "O bana yeterince güvenmiyor, bağlanmaya çekiniyor. Acaba ben ona güvenebilir miyim?" kuşkusuna; eş olmaya değer bulunmamak, önemsenmemek, yeterince sevilmemek gibi kaygılar da eklenince gençler arasında tartışmalar ve kavgalar birbirini izler. Sonunda da mutsuzluk ve ayrılık kaçınılmaz olur. Ancak genç erkek, gönül yakınlıklarında yeterli deneyime sahip değilse, hâlâ kız arkadaşlarını gerçek özellikleriyle ölçüp tartamıyor ve onlara kendi ideallerini yansıtır onlarda bunları görüyorsa, yine yanılgılara düşüp sonuçsuz birliktelikler yaşamaya tutsak olacaktır. İşte böyle bir sonu engelleyebilmek ve genç erkeklere bu konuda yardımcı olabilmek için kendilerini ve gele-

#### 274 Genç Erkek Psikolojisi

çekteki eşlerini sınavı değerlendirilecekleri bir dizi test sunuyoruz. Bu testlerden elde edecekleri sonuçların, onları yanılgılardan koruyup doğru seçimlere yönlendirebileceğini umuyoruz. ;

#### Uygun Biri Olduğundan Emin Olmak

Onu, uzunca bir süredir tanıyorsunuz. Sürekli birliktesiniz. Her şey yolunda gidiyor gibi gözüküyor. Ufukta görünen evlilik şimdi daha net, daha yakın... Bazen kendinizi bir akıntıya kapılmış, iradeniz dışında bu hedefe sürükleniyormuş gibi hissediyorsunuz. Zaman zaman duygularınızdan kuşkuya kapıldığınız da oluyor. İyi ama evlilik, bir evcilik oyunu değil. Sıkılınca veya danlıncı küsüp oyundan çıkma imkânı yok. Bu yüzden elinize kalemi alın. Onu ilk tanıdığınız andan başlayarak bugüne kadar olan duygularınızı aşağıdaki sorulara yanıt vererek gözden geçirin. Bakalım bu testin sonunda, onun size uygun biri olup olmadığından emin olabileceğiniz misiniz?

1. Daha ilk tanışmanızda, ondan hoşlanmış ve etkilenmiş miydiniz?  
? EVET ? HAYIR
2. Onunla fiziksel olarak yaklaşmak sizi heyecanlandırıyor mu?  
Q EVET ? HAYIR
3. Fiziksel yaklaşma olmaksızın onunla başbaşa konuşmak da sizi mutlu ediyor mu?  
? EVET ? HAYIR
4. Onunla birlikteyken zamanın nasıl geçtiğini anlamıyor ve hiç sıkılmıyorum diyebiliyor musunuz?  
? EVET ? HAYIR
5. Aynı şeylerle ilgileniyor ve aynı şeylerden mi hoşlanıyorsunuz?  
? EVET ? HAYIR

#### Gençlik Çağı 275

6. Onunla genellikle iyi geçinir, bazen tartışsanız bile sonunda uzlaşır mısınız?

- Q EVET O HAYIR
7. Kızgınlığınızı, çekinip korkmaksızın kendisine söyleyebiliyor musunuz?

- ? EVET ? HAYIR
8. Sizi sahiplenmesi hoşunuza gidiyor mu? Q EVET
- Q HAYIR

9. Düşündüğünüz veya yaşadığınız her şeyi ona açıkça söyleyebilir misiniz?

- ? EVET ? HAYIR

10. Onunla gurur duyar mısınız?

- ? EVET ü HAYIR

11. Başkalarının onun aleyhinde anlattıklarının sizi hiç etkilemediğini söyleyebilir misiniz?

- ? EVET ? HAYIR

12. Onda itici bulduğunuz, sizi sıkan ya da kızdıran hiçbir yönünün olmadığından emin misiniz?

ü EVET

Q HAYIR ;

13. Hiçbir tedirginliğe kapılmaksızın doğal hâlinizle onun karşısına çıkar mısınız?

? EVET

? HAYIR

:

14. Onun hoşlanmadığı alışkanlıklarınızı bırakmaya çalışır mısınız?

"•

? EVET

Q HAYIR

15. Sahip olduğu alışkanlıkları, evlendikten sonra da sürdürmesi sizce uygun mu?

Q EVET

? HAYIR

276 Genç Erkek Psikolojisi

16. Onu hiç çekinmeksizin başka bir erkekle başbaşa bırakabilir misiniz?

? EVET

? HAYIR

17. Onun ailesini seviyor ve iyi geçiniyor musunuz? Q EVET

? HAYIR

18. Sizin ailenizi seviyor ve iyi geçiniyor mu?

? EVET

O HAYIR

19. Başkalarıyla birlikteyken onunla iyi geçiniyor musunuz?

? EVET

? HAYIR

20. Bugün evlenelim dese, yarın onunla evlenebilir misiniz?

? EVET

? HAYIR

Yanıtlarınızın tümü evetse, çok iyi anlaşıcağınız biriyle karşı karşıya olduğunuzdan emin olabilirsiniz.

Hayır yanıtı verdiğiniz her sorunun karşısında biraz durup düşününüz.

Yanıtınızın nedenini ve bu konunun sizin için önemini sorgulayınız. Bu sorunun üstesinden nasıl geleceğinizin yanıtını vermeye çalışınız. Hayır yanıtı fazlaysa, ciddi bir sorunla karşı karşıya olduğunuzu anlayınız ve bir daha düşününüz.

Tanıdığınız Kişi Olduğundan Emin Olmak

Pek çok genç erkek; tanışıp arkadaşlık ettiği, sevip aşık olduğu, bir ömür boyu mutlu olacağına inandığı genç kızla evlendikten bir süre sonra mutsuzluğun pençesine düşer. "Ne kadar yanılmışım! Meğer evlendiğim kişi, tanıdığımı sandığım kişiden ne kadar farklıymış. Onu bu haliyle önceden tanyabilseydim, evlenmezdim." der.

Tüm insan ilişkilerinde olduğu gibi, evlenilecek kişi hakkında da yanılmak olasıdır. Ancak bu yanılma genç adama, diğer yanılmalardan çok daha pahalıya mal olur. Onun yaşamını çok daha derinden etkiler.

; Gençlik Çağı 277

Tanıdığınızdan emin olduğunuz ve evlenmek üzere bulunduğunuz kişiyi, aşağıda sorulan sorular açısından da değerlendiriniz. Bakalım düşünceniz değişecek mi?

1. Dürüst biri midir? Hemen her zaman doğru söylediğine güvenebilir misiniz?

? EVET

Q HAYIR

2. Kendisini kızdıran durumlarda öfkesini denetleyebilir mi? O EVET

Q HAYIR

3. Yapılan eleştirileri olgunlukla karşılayabiliyor mu?

? EVET

? HAYIR

4. Kendisiyle ilgili olarak yapılan şakalara güler mi? O EVET

? HAYIR

5. Uğradığı yenilgileri sportmence karşılar mı? Q EVET

Q HAYIR

6. Başkalarının duygularına saygı gösterir mi? Q EVET

O HAYIR

7. Anne ve babasına karşı saygılı mı?

- Q EVET ? HAYIR  
8. Ailesinden saygı ve sevgiyle mi söz eder?  
? EVET ? HAYIR  
9. Size karşı saygılı mı?  
? EVET ? HAYIR  
10. Başkalarının düşüncelerine önem verir, onları dinler mi?  
? EVET ? HAYIR  
11. Hayat hakkındaki genel görüşlerini iyimser olarak tanımlayabilir misiniz?  
? EVET ? HAYIR  
12. Hayat hakkındaki görüşlerinize değer verir ve onları paylaşır mı?  
Q EVET ? HAYIR  
278 Genç Erkek Psikolojisi  
13. Herkese gösterdiği nezaketi size de gösterir mi?  
? EVET ? HAYIR  
14. Verdiği, sözleri, pişmanlık duyacak olsa bile yerine getirir mi?  
? EVET ? HAYIR  
15. Randevularında dakik mi?  
? EVET ? HAYIR  
16. Hoşgörülü mü?  
? EVET ? HAYIR  
17. Farklı ortam ve koşullara uyabiliyor mu?  
? EVET ? HAYIR  
18. Sizin sorumluluk alanınıza giren konularda gerektiğinde size yardımcı olmayı benimseyecek bir yapıya sahip mi?  
Q EVET ? HAYIR  
19. Elde ettiğiniz kazançla geçinebileceğinize inanıyor mu?  
? EVET ? HAYIR  
20. Hoşlanmadığı durum ve ortamlarda kontrolünü koruyabiliyor mu?  
? EVET ? HAYIR

Yukarıdaki yirmi soruyu evet diye yanıtladıysanız, kendinizi dünyanın en şanslı erkeklerinden biri olarak kabul ediniz ve bu eşsiz kızı nikah masasına oturtmanın bir yolunu bulunuz.

Hayır yanıtlarının sayısı fazlaysa, kendinize; "Acaba evlenmek istediğim kız gerçekten bu mu 1" diye sorunuz.

Hayır yanıtlarının sayısı gözünüzü korkutacak kadar fazla değilse, o soruların yanıtları üzerinde etraflıca düşününüz. Olumsuz görünen davranış belki de çok haklı bir nedene daya-nıyordur. Söz gelimi ailesinden saygıyla söz etmediği kişi, muhtemelen saygıyı gerçekten hak etmiyordur.

Gençlik Çağı 279

Evlenecek Olgunluğa Sahip Olmak

Birisini sevmek, onunla gezip eğlenmek, iyi vakit geçirmek hoşunuza gidiyor. Birlikte el ele, kol kola dolaşırken kendinizi çok mutlu hissediyor, evlenmeyi düşünüyorsunuz. Peki ama evlenecek olgunluğa sahip misiniz? Sevdığınız genç kız bu evliliğe psikolojik olarak hazır mı? İşte bu iki sorunun yanıtını araştırmanız için size yine yirmi soruluk bir test sunuyoruz. Bu testi lütfen hem kendinize uygulayınız hem de sevdiğiniz genç kıza uygulatınız.

1. Evlendiğiniz zaman ailenizin yanından ayrılacak olmanız sizi kaygılandırır mı?

- Q EVET Q HAYIR  
2. Ailenize danışmadan karar vermekte zorlanır mısınız?  
? EVET Q HAYIR

3. Ekonomik bir zorunluluğunuz olmasa da evlendikten sonra bir süre daha ailenizle birlikte oturmayı tercih eder misiniz?

- Q EVET Q HAYIR  
4. Herhangi bir konuda tek başınıza karar vermekte zorlanır mısınız?

? EVET

? HAYIR

5. Genel olarak sorumluluk yüklenmekten kaçınır mısınız? Q EVET

Q HAYIR

6. Sizden daha yaşlı kişilerin yanında kendinizi rahatsız hissedersiniz?

Q EVET

? HAYIR

7. Evlendikten sonra, dilediğiniz gibi gezip tozmayı mı düşünüyorsunuz?

Q EVET

? HAYIR

280 Genç Erkek Psikolojisi

Gençlik Çağı 281

8. Bugün yaşamak, gelecek için çalışmaktan sizin için daha mı önemli?

Q EVET

? HAYIR

9. Odanızın duvarlarına beğendiğiniz yıldızların resimlerini asar mısınız?

? EVET

? HAYIR

10. Çabuk korkar mısınız?

? EVET

? HAYIR

11. Oldukça sık mı ağlarsınız?

:

? EVET

? HAYIR

12. Bâtıl inançlara sahip misiniz?

? EVET

? HAYIR

13. Kendinize pek sık mı acırsınız?

? EVET

? HAYIR

14. Bir işte sürekli çalışma fikri sizi sıkar mı?

? EVET

? HAYIR

15. Çocukluk oyuncaklarınızı titizlikle saklar ve zaman zaman onları çıkarıp oynar mısınız?

? EVET

? HAYIR

16. Evlenince bir bebek sahibi olmak ve onun sorumluluğunu üstlenmek sizi ürkütür mü?

? EVET

? HAYIR

17. Bir çocuğu büyütüp yetiştirmek için katlanılan özverinin aptallık olduğunu mu düşünürsünüz?

? EVET

? HAYIR

18. Kız (erkek) arkadaşınızla cinsel konuları konuşmak sizi utandırır mı?

? EVET

? HAYIR

19. Sizce cinsellik konusu çok fazla mı abartılıp ön plâna çıkartılıyor?

? EVET

Q HAYIR

20. Cinsellik konusunun gizli kalması düşüncesinde misiniz?

? EVET

? HAYIR

Şimdi, hem kendinizin hem de sevdiğiniz kızın verdiği yanıtları önünüze alıp bu kez hayır yanıtlarını değerlendiriniz. Her ikinizin yanıtları hayırlardan ibaretse, bu ilişkide hayır var demektir. Nikâh masasına gönül rahatlığıyla oturabilirsiniz. Yok eğer evetler-den geçilmiyorsa, evlilik için daha henüz çok gençsiniz demektir.

Bazen erkeğin her türlü sorumluluğu üstlenecek olgunluğa sahip olması, genç kızın kimi çocuksu özelliklerini örtüp zaman zaman içinde onun evlilik kurumu içinde olgunlaşmasını sağlayabilir. Anne yaradılışlı genç kızların da, erkeğin kimi çocuksu yönlerini ev kadınlığı ve annelik bilinciyle giderdikleri görülür. Ancak çiftin ikisinde de evetlerin fazla olması hâlinde, evetlerin fazlalığı oranında evlilikte sorunlar yaşanması beklenmelidir.

Çiftin Cinsellik Açısından Uyumlu Olması

İnsanlar; boylarında, kilolarında ve fiziksel güçlerinde olduğu gibi, mizaca ilişkin çeşitli niteliklerinde de birbirlerinden önemli farklılıklar gösterirler. Bu niteliklerin en önemlilerinden biri de

cinselliktir. Ne var ki insanlar yeme içme eğilimleri açısından ne kadar iştahlı ve obur olduklarını ulu orta konuşurlar da, iş cinselliğe gelince sus pus olurlar. Bu konu tabudur çünkü. Oysa ne denli örtülüp gizlense de, cinsellik, hayatımızın gerçeklerinden biridir. Hele hele evliliğin, çok önemli bir ögesidir. Uyumlu bir cinsel birlikteliği gerçekleştiremeyen bir evlilikte mutluluktan söz edebilmek güçtür. Uyumlu bir cinsel beraberlik için de, benzer bir cinsel yapıya sahip olmak büyük önem taşır.

İnsanları cinsel yapıları açısından; güçlü, ılımlı ve zayıf olarak kümelendirmek mümkündür. Güçlü cinsel güdülere sahip bir eşle zayıf cinsel güdülere sahip bir eşin uyumlu bir cinsel birlikteliği yaşayıp sürdürmeleri neredeyse imkânsızdır. Tıp literatürü bunun örnekleriyle doludur. Aşağıda, her iki cins için, onar soruluk iki test bulacaksınız. Bunlardan birini kendiniz için yanıtlayıp değerlendiriniz. Diğerini gelecekte eşiniz olacağını umduğu-

iiiiis-

mm@?'

#### 282 Genç Erkek Psikolojisi

nuz genç kız için... Bu iki test, cinsel güdülerinizin gücü hakkında anlamlı ipuçları verecektir.

Her iki testte de evet yanıtları, cinselliğe olumlu yönelişi gösterir. Evetlerde yüksek puan güçlü bir cinsel yönelişe, düşük puan zayıf bir cinsel yönelişe işarettir. Burada önemli olan; sonuçların yüksek, ılımlı veya zayıf bir cinsel yöneliş göstermesinden çok, karı koca adaylarının aldıkları puanlar açısından benzeşme -sidir. Cinsel yöneliş açısından yüksek puan alan biriyle, düşük puan alan birinin beraberliğinin, cinsel uyum açısından pek çok soruna gebe olacağı bilinmelidir.

., |t

#### \* v Genç Erkekler için Cinsel Yöneliş Testi

1. Bayanların arasında bulunduğunuz zamanlarda, erkeklerin arasında olduğunuzdan daha canlı, daha konuşkan ve neşeli misinizdir?

? EVET O HAYIR

2. Dış görünüşe fazla önem verir ve fiziksel çekiciliğinizi öne \* . çıkartmaya çalışır mısınız?

? EVET ? HAYIR

3. Cinsel konularla, cinsel konuları işleyen kitap ve dergiler- i: le fazla mı ilgilenirsiniz?

? EVET ? HAYIR

4. Cinsel konuları konuşmaktan, açık saçık fıkralar anlat- ;,. maktan hoşlanır mısınız?

? EVET ? HAYIR

5. Sevdiğiniz kişiye fiziksel olarak yakınlaşmak için her fır- ,< sattan yararlanır mısınız?

? EVET Q HAYIR

6. Fiziksel yakınlaşma için baskı yaptığınız olur mu?

? EVET ? HAYIR ;f

7. Sevdiğinizin fiziksel yakınlaşmadan kaçındığı zamanlar- ' da hırçınlaşır ve küser misiniz?

" ? EVET ? HAYIR

r

#### Gençlik Çağı 283

8. Kıskanç olarak mı tanınırsınız?

":

? EVET ? HAYIR

9. Geçirdiğiniz cinsel deneyimlerle övünür müsünüz?

? EVET ? HAYIR

10. Ondan önce birçok kızla ilişkiniz oldu mu?

? EVET ? HAYIR

Eş Adayı İçin Cinsel Yöneliş Testi

1. Cinsel açıdan kendini çekici bulur mu?

? EVET ? HAYIR

2. Sizin ilginizi çekmek için cinsel çekiciliğinizden yararlanır mı? ,

? EVET ? HAYIR

3. Onun ilgisini, özellikle cinsel çekiciliğinizle çekmeyi başardığınızı söyleyebilir misiniz?

? EVET ? HAYIR

4. Giyimini, ilginizi çekecek tarzda mı düzenler?

? EVET ? HAYIR

5. Güzellikten ve çekiciliğinden söz açmadığınızda neşesi kaçır ve üzülür mü?

? EVET ? HAYIR

6. Sizinle fiziksel olarak yakınlaştığında çok mu fazla heyecanlanır?

? EVET ? HAYIR

7. Cinsel açıdan çabuk heyecanlanan bir tip midir?

? EVET ? HAYIR ' ' ; 2

8. Cinsel konulara ilgisi fazla mıdır?

? EVET ? HAYIR " "

"

9. Sizinle evlenmek istemesinin önde gelen nedenlerinden biri, özgürce cinsel ilişkiye girmek midir?

? EVET ? HAYIR

10. Cinsel ilişkiye yakınlaşmamasının tek nedeni ahlâk kuralları ve korku mudur?

? EVET ? HAYIR

284 Genç Erkek Psikolojisi

Cinsel Uyumsuzluklar ve Cinsel Sapkınlıklar

Cinsellik, hemen hemen bütün toplumlarda yüceltilen ve kutsanan evlilik kurumunun saklı ve gizli yönünü oluştursa da, kan koca ilişkilerinin en önemli öğelerinden biridir. Uyumlu ve sağlıklı bir cinsel yaşamın aile birliğinin huzurlu ve mutlu bir birlikte içinde sürdürülmesindeki payı yadsınamaz. Eşler arasındaki genel uyum, sevgi, ilgi, güven; cinsel uyumu da etkiler. Elbette cinsel uyum ve cinsel mutluluk da genel uyum ve mutluluğu... İşte bu nedenle genç erkekleri, eş seçiminde göz önüne almaları gereken genel ölçütleri vererek uyarmaya ve böylece doğru evlilikler yapmalarına yardımcı olmaya çalıştık.

Normal koşullarda her sağlıklı genç erkek ve genç kız; yeterli düzeyde, etkin cinsel dürtü ve isteğe sahiptir. Ancak evlilikte çiftlerin cinsel uyumunu bozan etkenler o kadar çok ve farklıdır ki... Sözgelimi, eşlerin cinsel açıdan yanlış veya eksik bilgilendirilmesi; eşlerden birinin geceleri geç yatıp sabahları erken kalkarken diğerinin erken yatıp erken kalkma alışkanlığında olması; birinin geç, diğerinin erken çocuk sahibi olmak istemesi cinsel uyumsuzluğa yol açabilmektedir.

Evliliklerde çiftlerin cinsel uyumunu bozan en önemli nedenlerin başında, onların farklı aile ve sosyal ortamlarda, farklı etkilerle yetiştirilip cinsel tutum ve eğilimler açısından farklı farklı koşullandırılmaları gelir. Kimi çocuklar cinsel eğitim açısından son derece özgür, bağımsız ve girişken yetiştirilirken, kimilerinin üzerine ağır baskılar yöneltilmektedir. Özellikle çocukluk ve erinlik çağında, cinselliğin; kaba, çirkin, pis, ayıp ve günah olduğuna yönelik yapılan telkinler; ileride onların, cinselliğin gerektirdiği eğilim ve davranışları gösteremez hâle gelmelerinde etkili olur. Çocukluklarında ve erinlik

dönemlerinde bu tür olumsuzluklar yaşayanların, yaşamları boyunca çeşitli derecelenmeler

Gençlik Çağı 285

içinde cinsel sorunlar yaşamaları veya sapkın cinsel eğilimler içinde bulunmaları olasıdır.

Erkeklerde Cinsel Gücsüzlük

Erkeklerde görülen cinsel isteksizlik ve gücsüzlüğün (impo-tency) kaynağı, çoğu zaman psikolojik nedenlerle yaşanan özgüven yitimi veya yanlış ve eksik bilgilenmedir. Cinsel gücsüzlük, erkek cinsel organının cinsel ilişki sırasında gerektiği gibi sertleşememesi veya sertleşmeyi, eşlerin cinsel doyum sağlayabileceği bir süre boyunca sürdürememesidir. Cinsel gücsüzlüğün belirli bir nedene bağlı olarak ve nadiren meydana gelmesi olağan sayılır. Üstelik bunun herkesin başına gelmesi de mümkündür. Ancak bu durum her cinsel yakınlaşmada yaşanmaya başlanmışsa, çözülmesi gereken bir sorun var demektir.

Erkeklerde görülen cinsel güç yitimleri, genellikle eşin; cinsel istek ve heyecanı yok eden kırııcı, incitici, küçültücü davranışlarından veya eşe karşı öfke duyma, onu itici bulma gibi olumsuz duygulardan kaynaklanabilir. Ancak birkaç kez bu olayı yaşayan erkekler, genellikle aynı durumu sürekli olarak yaşayacakları kaygısına kapılabilirler. İşte bu güvensizlik, onların her cinsel yakınlaşmada aynı cinsel güç yitimini yaşamalarına neden olabilir. Tedavide temel yöntem, eşin bu sonucu hazırlayan tutum ve davranışlardan uzak durması; cinsel güveni ve isteği uyandıracak biçimde davranmasıdır.

Erkeklerde Erken Boşalma

Eşlerin cinsel uyumunu bozarak erkeklerde cinsel gücsüzlüğe yol açan nedenlerden biri de erken boşalmadır. Erkek, cinsel yakınlaşma sırasında aşırı heyecan ve haz duymu nedeniyle eşi daha cinsel doyuma erişmeden boşalır. Erkeklik organı sertliğini yitirir. Böylece cinsel ilişki yarım kalır. Daha sonraki cinsel ya-

286 Genç Erkek Psikolojisi

kınlaşmalarda da bu durum devam ettiği takdirde, erkek giderek özgüvenini yitirmeye başlar. Eş de cinsel yakınlaşmadan soğur. Bu durum doğal olarak çiftin genel uyumuna yansır. Ailede mutsuzluk başlar.

Daha çok evliliğin başlarında, cinsel gerilimin ve cinsel heyecanın yüksek olduğu dönemde görülen bu sorun, cinsel boşalmayı geciktirecek krem ve spreylere kullanılmasıyla; erkeğin irade gücünü kullanarak boşalmayı geciktirmeyi öğrenmesiyle aşılabılır. Başlangıçta, erkeğin boşalmanın yaklaştığını hissetmesi hâlinde farklı şeyler düşünerek, kendini çimdikleyerek veya bir süre için kendini geri çekerek heyecanını bastırması; erken boşalmanın geciktirilmesinde yararlı olabilir.

Kadınlarda Cinsel Soğulduk

Cinsel soğukluk (frijidite), genellikle çocukluk ve erinlik dönemlerinde kız çocukların üzerinde yoğunlaşan, cinselliği kötü, çirkin, bayağı gösteren; ayıp, günah ve suç sayan telkinler sonucu oluşan, yanlış bilgilendirmeye dayalı psikolojik bir kadın sorunudur. Genç kızları cinsel ilişkiden korkutup eğlendirerek onları evlenmeden önce girişebilecekleri cinsel yakınlaşmalardan uzak tutmak amacıyla yaratılan bu psikolojik red mekanizması, genç kızlar evlenip yasal eşleriyle birlikte oldukları zaman da cinsel isteklerim baskı altında tutmaya devam eder. Onların doğal cinselliklerini yaşamalarına ve cinsel haz duymalarına engel olur. Genç kızların, geçmişte cinsel tacize veya tecavüze uğramış olmaları da, cinsel açıdan soğuk olmalarının nedenlerinden biridir.

Kimi zaman da, kadınlar sağlıklı ve normal bir cinselliğe sahip olsalar bile, kadının cinsel istekliliğini ve yönelişini göstermesinin ayıp sayıldığı bir toplumda yaşıyor olmamız nedeniyle, eşleriyle sürdürdükleri cinsel birlikteliklerinde etkin bir rol oynamaktan kaçınırlar. Ayıplanma

kaygısıyla istekli görünmek istemezler. Bütün girişimi eşlerine bırakır ve edilgen davranırlar.

".

Gençlik Çağı 287

Bu durum kimi zaman, eşinin cinsel yakınlaşmadan haz duymadığını düşünen erkeği de psikolojik bir cinsel isteksizliğin içine çeker. Giderek eşler arasında buzdan bir duvar örülmeye başlar. Cinsel alandaki bu uyumsuzluk eğer sorun çözülmezse, genel uyumu da etkileyerek aileyi dağılma noktasına kadar getirebilir.

#### Cinsel Sapkınlıklar

Karşı cinsle normal ve etkin bir birliktelik sürdürebilecek fiziksel özellik ve olanaklara sahip olmasına karşın kendi kendini tatmin ederek cinsel doyuma ulaşmayı tercih etme (özdoyum -mastürbasyon), sevgi varlığı olarak kendine bağlanma (özseverlik - narsisizm), karşı cinsten biri yerine kendi emsinden birini cinsel eş olarak seçme (eşcinsellik - homoseksualite), cinsel doyuma ancak kendine eza edildiğinde (özezerlik - mazohizm) veya karşı cinse eza ettiğinde ulaşabilme (sadizm), cinsel birliktelik sırasında ancak belirli bir nesnenin bulunması koşuluyla haz duyabilme (fetişizm), başkalarının çıplaklıklarını veya birlikteliklerini izleyerek doyuma erebilme (röntgencilik), kendi çıplaklığını başkalarına izleterek cinsel doyuma erişme (teşhircilik), hayvanlarla cinsel ilişkide bulunmaktan zevk alma (zoofili), ölümlerle cinsel ilişkiye girme (nekrofiii) başlıca cinsel sapkınlıklardır.

#### Özdoyum

Pek seyrek olarak çocuklukta da görülebilen kendi kendini doyurma, erinlikten itibaren gerek erkeklerin ve gerekse kızların oldukça sık başvurdukları ilkel bir cinsel haz arama biçimidir. Yapılan araştırmalar, erkeklerin %95, bayanlarınsa %60 oranında özdoyma yöneldiklerini ortaya koymuştur. Aşırıya gidilmeyip ara sıra başvurulduğu takdirde, bedende zararlı bir etki yaratmadığı gibi, birikmiş cinsel gerilimi gidererek belirgin bir rahatlama sağlar. Bu yola aşırı başvuranlarda; bedensel güçsüzlük, yorgun-

#### 288 Genç Erkek Psikolojisi

luk, bellek ve irade zayıflıkları, el titremeleri, göz altı morlukları gibi belirtiler görülür.

Kendi kendini doyurmada görülebilecek en önemli zarar, bu eğilime ketvurma amacıyla çevreden yönelebilecek korkutucu ve bastına etkilerdir. Böylece gençler, kendilerini alıkoyamadıkları her özdoymudan sonra, başlarına kötü şeyler gelebileceği korkusuna kapılırlar. Kendilerini suçlu, günahkâr, zavallı varlıklar olarak görürler. Özguvenlerini yitirerek komplekse kapılırlar.

Aşırıya kaçmadıkça, gençlerin normal doyum yollarından uzak oldukları dönemlerde bu yola başvurmaları olağan sayılır. Ancak evlilik kurumu içinde hâlâ bu yöntemin kullanılması, sapkın bir davranıştır. Uzun süren bekârlık yıllarında zengin düş gücüyle bezedikleri özdoymularla cinselliklerini yaşayan kimi gençlerin, evlendiklerinde aradıklarını bulamayarak yeniden kendi kendilerini doyurmaya yöneldikleri görülebilmektedir. Çok geçmeden bu durum eşler arasında cinsel soğukluğa ve cinsel mutsuzluğa dönüşmektedir.

O Özdoyumun bütün bu olası olumsuz etkilerinden gençlerimizi koruyabilmek için onların;

O Güvenlerini kazanarak cinsel konuları tartışmalı, bu sırada vereceğimiz doğru ve yeterli bilgilerle onları aydınlatmalıyız. O Cinsellik üzerine baskı ve tehditlerle giderek onların bu konuda korku, kaygı ve yetersizlik duygularına kapılmalarına yol açmamalıyız.

O Onları cinsel açıdan uyatabilecek film, dergi ve kitaplardan olabildiğince uzak tutmaya çalışmalıyız. O Gençleri, yalnız kalma eğilimlerinden, uzun süreli sabah uykularından vaz geçirmeliyiz. Sevdiği

ve ilgi duyduğu sporları yapma, açık havada koşma, yürüme gibi bedensel etkinliklerle çeşitli sanatsal ve sosyal çalışmalara yöneltmeliyiz.

Gençlik Çağı 289

#### Özseverlik

Özseverlik ya da narsisizm; kısaca bireyin, kendi kendini bir sevgi ve cinsel haz nesnesi olarak benimsemesi şeklinde tanımlanabilecek cinsel bir sapkınlıktır.

Murray; özseverliği, cinsel içgüdünün bir görüntüsü olarak kabul eder. "Özseverlik, bireyin kendi kendini sevmesi; bir başka deyişle, cinsel içgüdünün bireyin kendi üzerine katlanmasıdır." der.

Özseverlik; hem erkeklerde hem de kadınlarda görülebilmektedir. Ancak kadınlar arasında daha yaygın olduğu inancı vardır. Mazhar Osman; "Her insanda ilkel hâlde bir özseverlik vardır. Herkes kendini beğenir. Güzel veya yakışıklı bulur. Ayna karşısında yüzünü, endamını seyretmekten kendini alamaz. Hele kadınlar..." demektedir. Gençlerin karşı cinsle bir araya gelemedikleri, buna karşın bedensel ve cinsel gelişimin hız kazandığı önergelik ve erinlik dönemlerinde özseverlik bir dereceye kadar olağan karşılanır. Ancak gençlikte, erkeklerin ve kızların kendilerini birer sevgi ve cinsel haz nesnesi kabul ederek kendi kendilerine aşık olmaları, kendileriyle cinsel doyuma ermeleri bir sapkınlıktır. Böylelen kolay kolay evlenemezler. Evlendiklerinde de, mutlu olabilmeleri son derece güçtür.

#### Eşcinsellik

Aynı cinsten olmalarına karşın birbirlerine cinsel istek duyan ve cinsel yakınlık kuran kişilere eşcinsel denir. Eşcinsellik, erkekler arasında olduğu gibi kadınlar arasında da görülebilmektedir. Kinsey'in çalışmaları, kadınlar arasındaki eşcinselliğin erkeklere oranla şaşılacak kadar yaygın olduğunu kanıtlamıştır. Eşcinsellik; genetik bozukluklar, iç salgı bezlerinin çalışmalarındaki aksaklıklar, yanlış eğitim, baskı altında kalmak, tecavüze uğramak gibi bozucu dış etkilerle ortaya çıkabilmektedir.

#### 290 Genç Erkek Psikolojisi

Eşcinsel eğilimler içinde bulunan gençler, çoğunlukla kendilerinden daha büyük ve deneyimli aktif eşcinseller tarafından kan-' dırılarak ve zorlanarak eşcinsel ilişkilerin içine çekilmektedir. Bunlardan eşcinsellik eğilimi güçlü olanlar, daha sonraki yaşamlarını hep bu tür ilişkiler içinde geçirirler. Ancak kimi zaman bu gençlerin baskı ve zorlamayla içine girdikleri eşcinsel ilişkilerden kurtularak normal cinsel yaşamın içine döndükleri görülebilmektedir. Bazen de, karşı cinsle ilişkilerinde mutsuz olan gençlerin, bu kez kendi cinsleriyle cinsel ilişkiyi denedikleri ve mutluluğu bulduklarında, eşcinsel ilişkiyi sürdürdükleri görülür.

Eşcinsel ilişkilerde iki kişiden biri erkek rolünü üstlenir. Diğeri ise yine dişi rolündedir. Erkek rolünü üstlenen daha etkin ve yönetici rolde, diğeriye onaylayan ve yönetilen konumundadır. Eşcinseller arasında üç farklı tip görülür.

Tam eşcinseller: Eşcinsellik, kişiliklerinin temel özelliklerinden biridir. Ne kadar çekici olurlarsa olsunlar karşı cinse hiç ilgi duymazlar. Hatta onları kendilerine rakip olarak görürler. Yalnızca kendi cinslerine karşı cinsel istek duyar ve yalnız onlarda cinsel doyum ararlar.

Çift yönlü eşcinseller: Bunlar hem kendi cinslerinden hem de karşı cinsten kişilere cinsel ilgi ve istek duyarlar. Her iki cinsle de cinsel ilişkiye girer ve doyum bulurlar.

Geçici eşcinseller: Karşı cinsle ilişki kurma olanağı bulamadıklarında, geçici olarak kendi cinslerinden kişilere cinsel ilgi duyan ve onlarla ilişkiye giren kişilerdir. Böyleleri, yeniden karşı cinsle birlikte

olabilme fırsatını yakaladıklarında, sürdürdükleri eşcinsel ilişkiyi bitirerek yeniden karşı cinse dönerler.

Eşcinsellik hangi haliyle olursa olsun toplum tarafından normal ve ahlâkî bir eğilim olarak kabul görmez. Toplumun kabul edip saygı duyduğu tek cinsel birliktelik, kadın ve erkeğin evlilik kurumu içindeki beraberliğidir. Eşcinsel eğilimler, hem bireyin içinde, hem de bireyle toplum arasında çatışmalar yaratır. Bire-

Gençlik Çağı 291

yin hem sosyal uyumunu ve hem de psişik sağlığını sarsıp bozar. Erkek çocukları bu yönde etkileyebilecek olumsuz çevre etkilerinden koruyabilmek için:

O Kendi cinslerine özgü bir eğitimle yetiştirilmeleri;

O Doğru anne ve baba modeline sahip olmaları;

O Cinsellik konusunda doğru bilgilendirilmeleri;

O Karma eğitim içinde veya bazı etkinliklerle karşı cinsi tanımlarına olanak sağlanması;

O Kendilerinden büyük erkek çocuklarla veya yetişkin erkeklerle başbaşa kaldıklarında denetlenmeleri gerekir.

Psikolojik Bir Cinsel Sorununuz Var mı?

Aşağıdaki psikolojik test, bu sorunun yanıtı bulabilmeniz için hazırlanmıştır. Lütfen yanıtlarınızı dikkatle verdikten sonra arkadaki değerlendirmeyi inceleyiniz.

1. Kız arkadaşım ile cinselliğe ilişkin konuları konuşmakta çok zorlanırım.

? EVET

? HAYIR

2. En önemseydiğim konulardan biri, cinselliklidir.

? EVET

? HAYIR

3. Cinsel açıdan kendimi sürekli aç hissederim.

? EVET

O HAYIR

4. Karşı cinsle ilişkiler konusunda kendimi arkadaşlarımdan daha beceriksiz bulurum.

Q EVET

? HAYIR

5. Cinsellik konusu beni hep kaygılandırır.

? EVET

? HAYIR

6. Bazen cinsel duygularımı denetlemekte zorlanırım. Q EVET

? HAYIR

7. Zaman zaman cinsel duygularımdan kaygı duyarım.

? EVET

? HAYIR

292 Genç Erkek Psikolojisi

8. Bazı kötü cinsel deneyimler yaşadım.

? EVET

? HAYIR

9. Denetlemekte zorlandığım cinsel düşüncelerim beni korkutuyor.

? EVET

? HAYIR

10. Cinsel yaşantımdan suçluluk duyuyorum.

? EVET

Q HAYIR

11. Cinsel açıdan uyarılmam oldukça zordur. D EVET

? HAYIR

12. İnsanların bana dokunmasından, sarılıp öpmesinden rahatsız olurum.

Q EVET

O HAYIR

13. Hiç kimseyle yapamayacağım bazı şeyler vardır.

? EVET

? HAYIR

14. Cinsel ilişkinin bazı biçimlerini iğrenç bulurum.

? EVET

? HAYIR

15. Cinsel ilişki yalnız soyun sürdürülmesi için yapılmalıdır.

? EVET

? HAYIR

16. Eşcinsellere gösterilen tepkileri çağdışı buluyorum.

? EVET

ü HAYIR

17. Eşcinsellik, bazı insanlar için son derece normaldir. Q EVET  
Q HAYIR

18. Eşcinselleri anlıyor ve onlara saygı duyuyorum.

? EVET

? HAYIR

19. Kendi cinsimden birini çekici bulduğum çok olmuştur.

? EVET

? HAYIR

20. Kendi cinsimden birine cinsel ve duygusal açıdan yakınlık duyuyorum.

? EVET

? HAYIR

Gençlik Çağı 293

21. Kızların maço erkeklerden hoşlandığına inanırım.

? EVET

Q HAYIR

22. Erkeklerin, karşı cinsle olan ilişkilerinde sert ve erkeksi davranışları gerektiğini düşünürüm.

? EVET

? HAYIR

23. Yumuşaklık ve incelik, karşı cinse yaklaşımımı belirten iki sözcük değildir.

? EVET

Q HAYIR

24. Karşı cinsle yakınlaştığımda, içimde engellemekte zorlandığım bir kaba davranış istemi duyarım.

? EVET

? HAYIR

25. Kız arkadaşlarıma kaba ve sert davrandığım olmuştur.

? EVET

Q HAYIR

Sıra dışı cinsel eğilimleri araştıran ve yirmi beş sorudan oluşan yukarıdaki testin;

1.-5. soruları, bireyin içinde bulunduğu cinsel duyumsuzluğu,

6. - 10. soruları, cinsellik konusundaki duyarlılığını ve tepkiselliğini,

11.-15. soruları, cinsel yakınlaşmadan duyduğu tiksintiyi, 16. - 20.

soruları, eşcinsellik eğilimlerini, 21. - 25. soruları, cinsel

yakınlaşmalardaki saldırganlık eğilimini belirlemeye yöneliktir.

Her bir etken açısından alınacak "hayır" yanıtları, normalli-ğin

işaretidir. "Evet" yanıtlarının çokluğuysa, bu etkenler açısından bireyde

bazı sorunların bulunabileceğini belirtir. Bedensel sorunlarımız gibi

psikolojik sorunlarımızın da çözümü mümkündür. Yeter ki gecikilmeden

uzman yardımına başvurulsun. Bu konuda psikiyatri ve psikolojik danışma

merkezleri hizmetinizdedir.

Genç

Tünce I Altınköprü

Anneler, babalar! Bu kitap sizler ve kızlarınız için yazıldı. Genç

kızlığın eşiğindeki çocuklarınızın geçirdiği gelişmeyi bu kitapla daha

iyi kavrayacak, onlara daha olumlu yaklaşmanın yolunu bu kitapla

yakalayacaksınız. Birçok sorunu daha doğmadan önleyebilecek, kararsız

kaldığınız konularda daha bilicli davranabileceksiniz. Kızınızla cinsel

konuları konuşmakta zorlanıyorsanız, bu kitapla yaşadığınız zorluğu

aşacaksınız. Bu kitabı mutlaka okuyun, eşinize okutun ve kızınıza armağan edin.

Genç kız adayları! Bu gizemli dünyaya girmeye hazırlanırken, onun tüm

sırlarını keşfetmek istemez misiniz? Bu kitap size, bilmek

istediklerinizi sunuyor.

Genç kızlar! Yaşadığınız ve yaşamakta olduğunuz süreci tüm dinamikleriyle

kavramak, edilgen olmaktan kurtulup doğru tercihlerle yaşamınıza yön

vermek istiyorsanız bu kitaptan yararlanabilirsiniz.

Kişisel Gelişim Başarı.

Amerika'daki Türk Beyin Gücü / Haz. Vedat Akman

Anlayarak Hızlı Okuma ve Öğrenme / Adil Maviş

Anlaşarak Mutlu Yaşayın / Tuncer Elmacıoğlu

Başarıda Aile Faktörü / Tuncer Elmacıoğlu

Başarının Sırları / Dr. Alexis Carrel

Başarı Rehberi / Oğuz Saygın - Adil Maviş

Beyin Gücünü Geliştirme / Oğuz Saygın  
Bilimsel Çalışma ve Başarı Teknikleri / Ali Özergin  
Bilgece Yaşamak / Tuncer Elmacıoğlu  
Bilgeliğe Yöneliş / Dr. ZülHkar Özkan  
Bilincin Gücü / Dr. ZülRkar Özkan  
Cesur Sorular / Dost Can Deniz  
Değişim Kuşağındakiler / Nejat Sezik  
Değişim Rüzgarları / Oğuz Saygın  
Doğrucu Beden Dili / Ercan Kaşıkçı  
4x4'lük İletişim / Oğuz Saygın  
Duygularla Güçlenmek / Stefan Konrad  
Düşünceye Yenibir Bakış / Münir Arıkan  
Fırsatı Yakalayın / Orison Swett Marden  
Doğru ve Güzel Konuşma Sanatı / Birol Vural  
Etkili ve Başarılı Konuşma Sanatı / Birol Vural  
Geleceğin Meslekleri / Doç. Dr. Osman Özsoy  
Görevimiz Başarmak / Samuel Smiles  
Hayata Gülümse / Sıtkı Aslanhan  
Hayatın Bütününde Basan / Tuncer Elmacıoğlu  
Hayatı Güzel ve Anamlı Yaşamak / Hasan Basri Yazıcı  
Her insan Hükümdardır / Orison Swett Marden  
Kendine Yardım / Samuel Smiles  
Kişisel Gelişim Stratejileri / Oğuz Saygın  
Kişisel Gelişim El Kitabı / Nejat Sezik  
Kişisel Gelişimin Sosyolojisi / Dr. Ergim Yıldırım  
Kocanızın Başarısı Sizin Elinizde / Mrs. D. Carneige  
LGS'ye Hazırlık Rehberi / Niyazi Sanlı  
Mutluluk ve Başarı Yolları / Dr. Zülfikar Özkan  
Negatif Umanlardan Pozitif Sulara / Oğuz Saygın  
Öğretmen Ajandası ve El Kitabı / Ali Karaçam  
Öğrenci Ajandası ve El Kitabı / Ali Karaçam  
Öğrenmenin Büyüsü / Hüseyin Öztürk  
ÖSS Benim Neyim / Hamza Aydoğdu  
ÖSS Çalışma Kılavuzu / Adil Maviş  
Sevgi Bahçesinin Bahçıvanı - Öğretmenin Günlüğü / Alişan Kapaklıkaya  
Sevgili Öğretmenim Bunları Kimseye Anlatamamıştım / Alişan Kapaklıkaya  
Sınırsız Beyin Gücü / Nejat Sezik  
Söz Söyleme Sanatı / Adil Maviş  
Telkin ve Hipnozla Öğrenme Teknikleri / Adil Maviş  
Türkiye'den Başarı Öyküleri / Vedat Akman  
Türkiye'den Başarı Öyküleri - 2 / Vedat Akman  
Yaratıcı Zeka / Hary Alder  
Yarınlara Doğru / Dr. Alexis Carrel  
Yaşam Coşkusu / ismail Karasu  
Yürek Bilekten Güçlüdür / .Ercan Kaşıkçı  
Zamanın Başlangıcından Zamanımıza Öğretmenin Gücü / Isa Bayrak  
Zorluklarla Mücadele / Prof. Herbert N. Casson

Aile ve Çocuk Eğitim Dizisi  
A'dan Z'ye Pozitif Disiplin / Jane Nelsen - Lynn Lott  
Anne-Babalann En Çok Yaptığı 10 Hata / Kevin Scede  
Annelik Günlüğü / Nora Romi  
Babalık Coşkusu / Marcus Jacob Goldman  
Bir Anneye Mektuplar / V/ülhelm Scekel  
Çocuğunuzu Keşfedin / Lawrence WiUiams  
Çocuğa Hayır Demek Çözüm Değil / Mark L. Brenner  
Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır? / Tuncer Alanköprü  
Çocuğum Okula Başlıyor / Bernard Ryan jr.

Çocuğunuzu Yanlış Eğitiyorsunuz / Christian G. Sakmann  
Çocuk ve Aile / Editör Beyza Bölükbaşı  
Çocuk Kalbi / Edmondo De Amics  
Eğitimde Paradigma Değişimi / Yard. Doç. Dr. Fatih Töremen » Mehmet Çete  
Ev İşlerini Savaşa Dönüştürmeyin / Lynn Lott - Riki /ncner  
Etkin Eğitim / Doç. Dr. Osman Özsoy  
Genç Kız Psikolojisi / Tuncel Alanköprü  
Hamileliğe Hazırlık Doğum ve Sonrası / Heyet  
Rehber Anne-Babalar / Sandra Bun » Linda Perlis  
Sınıfta Pozitif Disiplin / Jane Nelsen - H. Stephen Glenn  
Çocuklara Sınır Koymak / Comelia Nitsch  
Sinirlerinize Hakim Olun / Cornelia Nitsch  
Popüler Psikoloji Dizisi  
Beden Yüz Yapısı ve Karakter / Tuncel Alanköprü  
Bireysel Psikoloji / Alfred Adler  
Evlilikte Doğru Seçim ve Ailede Mutluluk / Dr. Davut İbrahimoglu  
Genç Erkek Psikolojisi ve Cinselliği / Tuncel Alanköprü  
insan Denen Meçhul / Dr. Alexis Carrel  
Karakterbilim ve İnsan Tanımada Testler / Tuncer Alanköprü  
Kitleler Psikolojisi / Gustave Le Bon  
Kişisel Özgürlüğün Psikolojisi / William Glasser  
NLP Teknikleriyle Aile İçi İletişim / Dr. Zülfikar Özkan  
NLP Teknikleriyle Aile Sorunlarına Çözüm / Dr. Zülfikar Özkan  
Olumlu Yaşama Sanatı / Harold Sherman  
Psikiyatri Penceresi / Haz. Dr. Mustafa Güveli  
Psikososyal Açından Boşanma / Dr. Zülfikar Özkan  
Ruh "İçimizdeki Biz" / Doç. Dr. Ramazan Özcan  
Şahsiyet Analizi / Tuncel Alanköprü  
Yazı ve Karakter / Tuncel Alanköprü  
Hayata Dair Öyküler  
Bakırköy Öyküleri / Dr. Latif Alpkan  
Enfes Öyküler / Turgay Yalanız  
İnsan Sıcağı Öyküleri / Yusuf Özkan Özburun  
Yaşama Sevinci Öyküleri / Yusuf Özkan Özburun  
Hayata Dokunan Öyküler / Yusuf Özkan Özburun  
Genç Erkek  
İ OllVULUJlOİ Ve CİnSelliği Psikolog Tuncel Altınköprü

#### DEĞERLİ ANNELER VE BABALAR!

- o Gelişme çağındaki oğlunuzla iletişim kurmakta zorlanıyor musunuz?
- o Sorduğu kimi soruları yanıtlayamıyor, bilmesi gerekenleri anlatamıyor musunuz?
- o Zaman zaman kendinizi çaresiz hissettiğiniz veya öfkenize yenildiğiniz oluyor mu?
- o Oğlunuzun sağlığıyla, eğitimiyle, arkadaş çevresiyle ve geleceğiyle ilgili kaygılar taşıyor musunuz?
- o Bazen ona hiç karışmamanız gereken yerlerde karıştığınızı, karışmanız gereken yerlerdeyse sessiz kaldığınızı düşünüp pişmanlık duyuyor musunuz?
- o Bir şeylerin yolunda gitmediğini hissediyor, ama bunların neler olduğunu bilemiyor musunuz?
- o Bu kitap sizler ve oğullarınız için yazıldı. Gelişme sürecindeki oğullarınızın yaşamakta olduğu sorunları bu kitapla daha iyi kavrayacaksınız. Onlara daha olumlu yaklaşmanın ve yardımcı olmanın yollarını "bulacaksınız."
- o Bu kitabı mutlaka okuyun, eşinize okutun ve oğlunuza armağan edin.

## DELİKANLI ADAYLARI VE DELİKANLILAR!

o Yaşamakta olduğunuz süreci tüm boyutlarıyla kavrayabilmek,  
yaşamınıza yön verip yetkin bir yetişkin olabilmek için  
BU KİTABI MUTLAKA OKUYUN!

12YTL

12.000.000 TL

ISBN 975-6218-23-1

.9 "789756"218235

Tuncel Altinköprü \_ Genç Erkek Psikolojisi ve Cinselliği

[www.kitapsevenler.com](http://www.kitapsevenler.com)

Merhabalar

Buraya Yüklediğimiz e-kitaplar

Görme engellilerin okuyabileceği formatlarda hazırlanmıştır.

Buradaki E-Kitapları ve daha pek çok konudaki Kitapları bilhassa görme engelli

arkadaşların istifadesine sunuyoruz.

Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum.

Ekran okuyucu program konuşan Braille Not Speak cihazı kabartma ekran ve benzeri yardımcı araçlar

sayesinde bu kitapları okuyabiliyoruz. Bilginin paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum.

Siteye yüklenen e-kitaplar aşağıda adı geçen kanuna istinaden tüm kitap sever arkadaşlar için hazırlanmıştır.

Amacımız yayın evlerine zarar vermek ya da eserlerden menfaat temin etmek değildir elbette.

Bu e-kitaplar normal kitapların yerini tutmayacağından kitapları beğenipte engelli olmayan okurlar,

kitap hakkında fikir sahibi olduklarında indirdikleri kitapta adı geçen yayınevi, sahaflar, kütüphane ve kitapçılardan ilgili kitabı temin edebilirler.

Bu site tamamen ücretsizdir ve sitenin içeriğinde sunulmuş olan kitaplar hiçbir maddi çıkar gözetilmeksizin tüm kitap dostlarının istifadesine sunulmuştur.

Bu e-kitaplar kanunen hiç bir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve kullandırılmaz.

Bilgi Paylaşmakla Çoğalır.

Yaşar MUTLU

İlgili Kanun: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler "

bölümünde yer alan "EK MADDE 11. - Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi İşlem ve Otomasyon Dairesi

Başkanlığı

ANKARA

bu kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.

Tuncel Altınköprü \_ Genç Erkek Psikolojisi ve Cinselliği